

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

KAMU ALACAKLARI BAKIMINDAN HACZE İŞTİRAK

Yüksek Lisans Tezi

Beren PEHLİVANOĞLU

Ankara-2020

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

KAMU ALACAKLARI BAKIMINDAN HACZE İŞTİRAK

Yüksek Lisans Tezi

Beren PEHLİVANOĞLU

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Emel HANAĞASI**

Ankara-2020

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (MEDENİ USUL ve İCRA-İFLÂS HUKUKU)
ANABİLİM DALI

KAMU ALACAKLARI BAKIMINDAN HACZE İŞTİRAK

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Emel HANAĞASI

Tez Jürisi Üyeleri

Adı-Soyadı

İmzası

Doç. Dr. Emel Hanağası

.....

Dr. Öğr. Üyesi Vehbi Umut Erkan

.....

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Göksu

.....

Tez Sınav Tarihi: 08/01/2020

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doç. Dr. Emel Hançerli danışmanlığında hazırladığım
"Kamu Alacakları Bakımından Hazine İştirak" (Ankara.20.20) adlı
yüksek lisans - doktora/bütünleşik doktora tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik
davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve
kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun
olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan
ederim.

Tarih:

Adı-Soyadı ve İmza

Beren Pehlivanoglu

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR CETVELİ.....	v
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU ALACAKLARI

A. Kamu Alacağı Kavramı	5
B. Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsilinin Ayrı Bir Kanunda Düzenlenmesinin Değerlendirilmesi.....	6
C. 6183 Sayılı AATUHK Kapsamında Kamu Alacağının Tespiti	17
I. 6183 Sayılı Kanun'un 1. Maddesi Kapsamına Giren Kamu Alacakları.....	20
1. Alacağın Kime Ait Olduğu Bakımından	20
2. Alacağın Niteliği Bakımından	22
a. Asli Kamu Alacakları.....	22
aa. Vergi	24
bb. Resim.....	25
cc. Harç	25
dd. Ceza Tahkik ve Takiplerine Ait Muhakeme Masrafı.....	26
ee. Vergi Cezaları.....	26
ff. Para Cezaları.....	27
b. Feri Kamu Alacakları.....	28
c. Kamu Hizmetinin Uygulamasından Doğan Kamu Alacakları.....	29
d. Takip Giderlerinden Doğan Kamu Alacakları	33
II. 6183 Sayılı Kanun'un 2. Maddesi Kapsamına Giren Alacaklar	33
III. Kendi Kanunlarındaki Özel Hüküm Gereği 6183 Sayılı AATUHK'ya Göre Takip Edilen Alacaklar	35

İKİNCİ BÖLÜM

İCRA VE İFLAS KANUNU KAPSAMINDA HACZE İŞTİRAK

A. Hacze İştirak Kavramı ve Yabancı Hukuk Sistemlerindeki Düzenlemeler.....	39
B. Türk Hukuk Sisteminde Hacze İştirak	43
I. (Mülga) 1424 Sayılı İİK'da Hacze İştirak	44
II. (Mer'i) 2004 Sayılı İİK'da Hacze İştirak	45

1. Hacze Adi İştirak (Hacze Takipli Katılma).....	46
a. Hacze Takipli İştirakin Koşulları.....	47
aa. Takip Şartı	47
bb. Öncelik Şartı.....	48
cc. Belgelendirme Şartı	50
i. Borç Ödemededen Aciz Belgesi (İİK md. 100/f.1, b.1).....	50
ii. İlam (İİK md. 100/f.1, b.2).....	51
iii. Resmi Senetler (İİK md. 100/f.1, b.3).....	52
iv. Resmi Daireler veya Yetkili Makamlarca Düzenlenen Belgeler (İİK md. 100/f.1, b.4).....	52
dd. Süre Şartı.....	54
b. Hacze Takipli (Adi) İştirak Usulü.....	55
c. Hacze Takipli İştirakin Sonuçları.....	57
d. Hacze Takipli İştirakin Değerlendirilmesi.....	60
2. Hacze Takipsiz (İmtiyazlı) İştirak	61
a. Hacze İmtiyazlı İştirak Hakkı Bulunan Alacaklılar	63
b. Hacze Takipsiz (İmtiyazlı) İştirak Süresi	66
c. Hacze Takipsiz (İmtiyazlı) İştirak Usulü	66
3. Maaş ve Ücret Hacizlerine İştirak	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AMME ALACAKLARININ TAHSİL USULÜ HAKKINDA KANUN KAPSAMINDA HACZE İŞTİRAK

A. Genel Olarak	73
B. Kamu Alacağını Koruma Yöntemlerinden Rüçhan Hakkı	74
C. Yabancı Hukuk Sistemlerinde Kamu Alacağına Rüçhan Hakkı Tanınması.....	78
D. 6183 Sayılı AATUHK Kapsamında Kamu Alacağının Hacze İştiraki.....	84
I. Kamu Alacağının Özel Hukuk Alacaklarının Hacine İştiraki (AATUHK MD. 21/1)	84
1. Hacze İştirak Koşulları	85
a. İlk Haciz Özel Hukuk Alacağı İçin İİK Hükümlerine Göre Uygulanmış Kesin Haciz Olmalı	85
b. Aynı Mal Üzerine Sonradan Kamu Alacağı İçin 6183 sayılı Kanun Hükümlerine Göre Kesin Haciz Uygulanmalı.....	87

c. Mahcuz Mal Paraya Çevrilmeden Önce Hacze İştirak Talebinde Bulunulmalı	90
2. Hacze İştirak Yöntemi	92
3. Garameten Paylaştırma Usulü	95
4. Sıra Cetveli Düzenlenmesi ve Kamu Alacağının Hacze İştirakinde İİK 206. Madde Hükümünün Uygulanıp Uygulanmayacağının Değerlendirilmesi	98
a. Sıra Cetveli Düzenlenmesi	98
b. Kamu Alacağının Hacze İştirakinde İİK 206. Madde Hükümünün Uygulanıp Uygulanamayacağının Değerlendirilmesi:	104
II. Kamu Alacağının Rehinli Alacaklar Karşısındaki Durumu	108
1. Kamu Alacağının Rehinden Önceki Hacze İştiraki.....	111
a. 30.07.2003 Tarihine Kadar Geçerli Olan Hukuki Durum.....	111
b. 30.07.2003 ila 08.04.2006 Tarih Aralığında Geçerli Olan Hukuki Durum.....	112
c. 08.04.2006 Tarihinden İtibaren Halen Geçerli Olan Hukuki Durum	112
2. Malın Aynından Doğan Vergilerin Rehinli Alacaklar Karşısındaki Durumu	117
a. 7101 Sayılı Kanun Değişikliği Öncesi (15.03.2018 Tarihine Kadar Geçerli Olan Hukuki Durum).....	118
b. 7101 Sayılı Kanun Değişikliği Sonrası (15.03.2018 Tarihinden İtibaren Halen Geçerli Olan Hukuki Durum)	121
3. Kamu Alacağının Teminatı Hükümündeki Özel Yasal Düzenlemeler	124
a. 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu 55. Maddesinde Yer Alan Düzenleme	124
b. 6183 Sayılı AATUHK 12. Maddesinde Yer Alan Düzenleme.....	126
III. Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak.....	128
1. Genel Olarak.....	128
2. Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak Koşulları	129
3. Kamu Alacaklarında Satış İsteme Süresi	134
4. Hacizli Malın Satışından Elde Edilen Bedelin Dağıtılma Usulü.....	135
IV. Kamu Alacağına Ait Hacizlere Özel Hukuk Alacaklarına Ait Hacizlerin İştirak Edip Edemeyeceğinin Değerlendirilmesi	136
V. İhtiyati Hacizler Bakımından Hacze İştirak	140
1. Genel Olarak İİK ve AATUHK Çerçevesinde İhtiyati Haciz Kavramı	140
2. İhtiyati Hacizlerin Hacze İştiraki.....	143

a. İlk Haczin Özel Hukuk Alacağına Ait İhtiyati Haciz, Sonraki Haczin Özel Hukuk Alacağına Ait Kesin Haciz Olması Halinde Hacze İştirak	144
aa. İhtiyati Haciz Önceki Tarihli Olmalıdır	145
bb. İhtiyati Haciz Uygulanmış Olmalıdır	146
cc. İhtiyati Haciz Geçerliliğini Sürdürmelidir	146
dd. İhtiyati haciz İİK 100. maddesindeki koşulları sağlamalıdır	148
b. İlk Haczin Özel Hukuk Alacağına Ait İhtiyati Haciz, Sonraki Haczin Kamu Alacağına Ait Kesin Haciz Olması Halinde Hacze İştirak	150
c. İlk Haczin Kesin Haciz, Sonraki Haczin İhtiyati Haciz Olması Halinde Hacze İştirak	151
d. Kamu Alacağına Ait İhtiyati Hacizlerin İştiraki	153
e. Birden Fazla İhtiyati Haczin İştiraki	154
SONUÇ	159
KAYNAKÇA	168
ÖZET	174
ABSTRACT	175

KISALTMALAR CETVELİ

AATUHK	: Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
A.Ü.	: Ankara Üniversitesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Ba.	: Baskı
Bknz.	: Bakınız
C.	: Cilt
D	: Daire
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Dpnt.	: Dipnot
E.	: Esas
E.T.	: Erişim Tarihi
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
K.	: Karar
KDV	: Katma Değer Vergisi
M.Ü.	: Marmara Üniversitesi
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
sa.	: Sayı
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TODAİE	: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Programı
vd.	: ve devamı
VUK	: Vergi Usul Kanunu
y.	: yayımlanmamış

GİRİŞ

Devlet ve diğerk kamu tüzel kişilerince sürekli ve kesintisiz şekilde yerine getirilmek zorunda olan savunma, güvenlik, adalet gibi geleneksel kamu hizmetlerinin yanı sıra sosyal refah devleti ilkesinin benimsenmesi, nüfus artışı, kentleşme, sanayileşme, teknolojinin gelişmesi, sosyal ve kültürel değişimler gibi nedenlerle toplumda kamu hizmetlerinin çeşitlenmesine yönelik talepler her geçen gün artmakta, bu durum kamu hizmetlerinin finansman kaynağını oluşturan kamu alacaklarının önemini de paralel olarak artırmakta, Devlet bir taraftan yeni gelir kaynakları oluşturmaya çalışırken bir taraftan da vadesinde ödenmeyen kamu alacaklarının ivedilikle tahsil edilebilmesi için bir takım usuller geliştirmektedir.

Niteliği ne olursa olsun her borç kanun veya sözleşme ile tayin edilen zamanda ödenmek zorunda olup, borçlu tarafından rızaen vadesinde ödenmeyen borçlar, alacaklısının talebi  zerine Devlet eliyle cebren takip ve tahsil edilir. Hukuk sistemimizde 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu alacakların cebren takip ve tahsil usullerini belirleyen genel nitelikli bir Kanun olup, özel hukuk alacakları ile Devletin, il özel idarelerinin ve belediyelerin sözleşmeden, haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden doğan alacaklarının takibi İİK hükümlerine göre yapılmaktadır. Buna karşın kamu hizmetlerini finanse eden kamu alacaklarının en kısa sürede tahsilini sağlamak amacıyla 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kabul edilmiş ve kamu alacaklarının cebren takip ve tahsilinde genel hükümlere göre daha kolay ve seri usuller benimsenmiştir.

Borçluya karşı birden fazla alacaklısı tarafından cebri icra takibi yürütüldüğü durumlarda, borçluya ait mal üzerine bir alacaklısı tarafından haciz uygulandıktan sonra, aynı malın bir başka alacaklısı tarafından da haczedilmesi halinde, sonraki haczin ilk hacze hangi koşullar altında katılabileceği ve iştirakin gerçekleşmesi halinde satış bedelinin alacaklılar arasında nasıl paylaştırılacağı konusu hacze iştirak müessesesi ile

açıklanmakta olup; söz konusu müessese, özel hukuk alacakları bakımından 2004 sayılı İİK 100., 101., 206. ve 268. maddelerinde, kamu alacakları bakımından 6183 sayılı AATUHK 21. ve 69. maddelerinde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemelerden 6183 sayılı AATUHK'nın kamu alacaklarında rüçhan hakkını düzenleyen 21. maddesi¹ ile 2004 sayılı İİK'nın ihtiyati hacizlerin kesin hacizlere iştirakini düzenleyen 268. maddesi, aynı borçluya karşı eş zamanlı olarak yürütülen cebri icra takipleri kapsamında özel hukuk alacakları ile kamu alacaklarının karşı karşıya geldiği durumlarda bunlar arasındaki ilişkiyi belirleyen yasal düzenlemelerdir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan kamu alacakları bakımından hacze iştirakin, uygulamada özellikle sıra cetveli düzenlenirken sıklıkla hata yapılan konulardan birisi olarak karşımıza çıkması ve bu durumun cebri icra takibinde paraların paylaşılması aşamasını doğrudan etkilemesi nedeniyle; kamu alacaklarının hacze iştirak koşulları ve iştirakin gerçekleşmesi halinde satış bedelinin paylaşılma usulünün detaylı bir şekilde ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Çalışmamız 3 bölüme ayrılmıştır:

Birinci bölüm üç ana başlıktan oluşmakta olup; bu bölümde öncelikle kamu alacağı kavramı üzerinde durulmuş, devamında kamu alacaklarının takip ve tahsilinin ayrı bir Kanun'da düzenlenmesinin gerekli olup olmadığına yönelik öğretideki görüşlere ve değerlendirmelere yer verilmiş, son olarak da Devlet veya kamu tüzel kişilerine ait alacakların tamamı kamu alacağı niteliğinde olmadığından, kamu alacaklarının hacze iştirakine ilişkin 6183 sayılı AATUHK hükümlerinin hangi alacaklar için uygulanacağını belirlebilmesi açısından, mezkur Kanun kapsamına giren kamu alacaklarının tespit edilme usulleri ele alınmıştır.

İkinci bölüm iki ana başlıktan oluşmakta olup; bu bölümde öncelikle hacze iştirak kavramı ve yabancı ülkelerdeki uygulamalarına yönelik örneklere yer verilmiş,

¹ Üstündağ, Saim, İcra Hukukunun Esasları, 8. Ba., İstanbul 2004, s.22

devamında hukuk sistemimizde özel hukuk alacakları için öngörülen hacze iştirak türleri, koşulları ile iştirak usullerine ilişkin İİK’da yer alan düzenlemeler açıklanmaya çalışılmış, maaş ve ücret hacizlerinin özellik arz eden durumu nedeniyle, borçlunun maaş ve ücreti üzerine tesis edilen hacizlere iştirakin yasal olarak mümkün olup olmadığı ayrıca değerlendirilmiştir. Kamu alacaklarının hacze iştiraki için 6183 sayılı AATUHK’da öngörülen ayrıcalıkların daha net bir şekilde ortaya konulabilmesi, kamu alacaklarının hacze iştiraki ile özel hukuk alacaklarının hacze iştiraki arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların tespit edilebilmesi ve konu bütünlüğünün sağlanabilmesi bakımından, ikinci bölüm tamamıyla özel hukuk alacaklarının hacze iştiraki için İİK’da öngörülen koşulların incelenmesine ayrılmıştır.

Çalışmamızın ana konusunu incelediğimiz üçüncü bölüm dört ana başlıktan oluşmakta olup; bu bölümde öncelikle rüçhan hakkı kavramı ve yabancı hukuk sistemlerinde kamu alacaklarına tanınan rüçhan hakkı örneklerine yer verilmiş, devamında hukuk sistemimizde kamu alacaklarının hacze iştirakini düzenleyen AATUHK 21. ve 69. maddeleri detaylı şekilde incelenmiştir. Bu kapsamda mezkur Kanun’un 21. maddesine göre kamu alacaklarının özel hukuk alacaklarından dolayı konulan ilk hacze iştirak koşulları ve iştirak usulü örnekler verilerek ortaya konulmaya çalışılmış, paylaşırmanın ne şekilde yapılacağı ve sıra cetvelinin düzenlenmesine yönelik açıklamalara yer verilmiş, devamında kamu alacaklarının rehinli alacaklar karşısındaki durumu ele alınarak, bu bağlamda malın aynından doğan kamu alacaklarına, genel bütçeye gelir kaydedilen kamu alacaklarına ve teminat hükmünde sayılan eşyalara ilişkin açıklamalar yapılmıştır. AATUHK 21. maddesine göre hacze iştirak değerlendirildikten sonra diğer bir başlık altında kamu idareleri arasında hacze iştirak koşulları ve usullerinin düzenlendiği AATUHK 69. maddesi incelenmiş, kamu alacağından dolayı konulan hacze özel hukuk alacaklarından dolayı konulan hacizlerin iştirak edip edemeyeceği ise ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir. Son olarak ihtiyati hacizlerin hacze iştiraki hem özel

hukuk alacakları hem de kamu alacaklarına ait ihtiyati hacizler bakımından çeşitli ihtimaller göz önünde bulundurularak, konu bütünlüğünün sağlanması amacıyla üçüncü bölüm altında bir arada ele alınmıştır.

Son bölümde ise; hacze iştirak bakımından kamu alacaklarına, özel hukuk alacaklarına göre ne gibi avantajlar sağlanmış olduğu tek tek ortaya konulmaya çalışılmış, kamu alacaklarına tanınan ayrıcalıkların kamu alacaklısı ile özel hukuk alacaklısı arasındaki menfaat dengesine etkileri ve bu ayrıcalıkların kapsamının ne şekilde belirlenmesi gerektiği kamu yararı kavramı ile ilişkilendirilerek ele alınmış ve son olarak menfaat dengesi üzerindeki olumsuz etkilerin giderilmesine yönelik çözüm önerilerine yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU ALACAKLARI

A. Kamu Alacağı Kavramı

Kamu alacağı kavramı konusunda üzerinde anlaşmaya varılmış bir tanım bulunmamaktadır.² Ayrıca kamu alacağı terminolojik olarak, Türk Vergi Sisteminin kendine özgü bir kavramı olduğundan, Batı dillerinde de bu kavramın tam bir karşılığı yer almamaktadır³.

Doktrinde kamu alacakları için; “kamu hizmetlerinin finanse edilebilmesi için Devletin kamu gücüne dayanarak koyduğu mali yükümlerden doğan, kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinde yer alan ve idari işlemler aracılığı ile tahsil edilebilen gelirler⁴” veya “Devletin kamu tüzel kişiliğinden ve egemenlik hakkından doğan, ayrıcalık ve özellik taşıyan alacakları⁵” veya “Devletin yüküm ve borç ilişkisi sonucu idari işlemlerle sağladığı kamu gelirleri⁶” veya “kamu gücüne dayanılarak alınan,

² Akcan, Recep, Hacze İştirak, Ankara 2005, s.132; Tuncer, Selahattin, Vergi Hukuku ve Uygulaması, Ankara 2003, s. 249.

³ Tuncer, Selahattin, Teoride ve Uygulamada Kamu (Amme) Alacağı, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Prof. Dr. Sevim Görgün’e Armağan, 38. Seri, İ.Ü Yayınları No:4099, İstanbul 1998, s.145-146; Gerçek, Adnan, Türk Vergi Hukukunda Tahsilat İşlemi ve Etkinliği, Bursa 2003, s.4; Gerçek, Adnan, Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku, Bursa 2015, s.2.

⁴ Karakoç, Yusuf, Kamu Alacaklarının Tahsil Aşamasında Ortaya Çıkan ve Vergi Yargısında Çözümlenen Uyuşmazlıklar, Ankara 2000, s.25; Karakoç, Yusuf, Kamu İcra Hukuku, Ankara 2016, s.81.

⁵ Tuncer, Kamu Alacağı, s.148; Tuncer, Vergi Hukuku, s. 250; Öncel, Mualla/Kumrulu, Ahmet/Çağan, Nami, Vergi Hukuku, Ankara 2008, s.159.

⁶ Gerçek, Kamu Alacağı, s.3.

dolayısıyla cebir unsuru ağır basan kamu gelirleri⁷” veyahut “Devletin ve yetkili idarelerin kamu gücüne dayanarak tesis ettiği idari işlemlerle sağladığı kamu hukukundan doğan gelirleri ile kamu hizmetine karşılık olmak üzere salınan vergi, resim, harç gibi gelirleri ve idari sözleşmelerden doğan alacakları⁸” şeklinde çeşitli tasnifler yapılmaktadır.

Kamu alacaklarının; kamu hizmetinin görülmesi amacıyla kanuna dayanılarak zorla alınması ve tahsili için idarenin re’sen icra yetkisine sahip olması şeklinde iki temel özelliği bulunmakta olup, söz konusu alacak-borç ilişkisinde taraflar arasında eşitlik yerine, kamunun üstünlüğü ilkesi geçerlidir⁹.

Özel hukukta alacak-borç ilişkisi ticari işlemlerden, sözleşmelerden, sebepsiz zenginleşmeden veya haksız fiilden doğduğu halde, kamu alacağı **kanundan** doğmaktadır¹⁰.

B. Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsilinin Ayrı Bir Kanunda Düzenlenmesinin Değerlendirilmesi

Kamu hizmetlerinin sürekli ve kesintisiz şekilde yürütülmesinin zorunlu olması, bu hizmetlerin karşılığını teşkil eden kamu alacaklarının en kısa sürede tahsilini zorunlu kılmaktadır¹¹. Kamu yararının sağlanması amacıyla, kamusal menfaatlerin bireysel

⁷ Onar, Sıddık Sami, İdare Hukukunun Umumi Esasları, C.3, 3.Ba., İstanbul 1966, s.1645.

⁸ Onar, s.1647-1648, 1966.

⁹ Özer, İlhan, Kamu Alacaklarının Tahsili Teorisi ve Türkiye’de Uygulaması, TODAİE Yayını No:187, Ankara 1979, s.17-18.

¹⁰ Tuncer, Vergi Hukuku, s.251.

¹¹ 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Gerekçesi, (<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/UTANAKTBMMd09c024tbmm09024111ss0286.pdf>, E.T.:15.08.2018).

menfaatlerden üstün tutulması gerektiği belirtilerek¹², kamu hizmetlerinin finansmanını oluşturan kamu alacaklarının, imtiyazlı alacak niteliğinde olduğu kabul edilmiş¹³, dolayısıyla söz konusu alacakların takip ve tahsili noktasında özel hukuk alacaklarından farklı birtakım öncelik ve ayrıcalıklar tanınmıştır¹⁴.

Kamu alacaklarına tanınan ayrıcalıkların başında, takip ve tahsil usulünün ayrı bir Kanun'da düzenlenmesi gelmektedir. Öğretide, kamu hukukçuları tarafından kamu alacaklarının İİK hükümlerine göre değil, 6183 sayılı AATUHK hükümlerine göre takip ve tahsil edilmesi gerektiği, hatta 6183 sayılı AATUHK'da hüküm bulunmayan hallerde, açıkça atıf yapılmamışsa konuya ilişkin olarak İİK hükümlerinin uygulanamayacağı, bu durumda boşluğun içtihatlarla geliştirilmesi gerektiği savunulmaktadır¹⁵. Buna karşın uygulamada Yargıtay'ın aksi yönde verilen kararları bulunmaktadır. Yargıtay kararlarında, kamu alacaklarının İİK hükümlerine göre tahsil edilmesini yasaklayan herhangi bir yasal düzenleme bulunmadığından, kamu alacağının takibinin İİK hükümlerine göre mi, AATUHK hükümlerine göre mi yapılacağı hususunda kamu

¹² Kumrulu, Ahmet, Vergi İcra Hukukuna Kavramsal Bir Yaklaşım, Prof. Dr. Akif Erginay'a 65'inci Yaş Armağanı, A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayını No:460, Ankara 1981, s.652.

¹³ Onar, s.1645-1646.

¹⁴ Arslaner, Hakan, 6183 Sayılı Kanun Kapsamında Kamu Alacaklarının Haciz Yolu İle Tahsili, Ankara 2010, s.27; Bulutoğlu, Kenan, Türk Vergi Sistemi, İstanbul 2004, s.24; Tuncer, Vergi Hukuku, s.251.

¹⁵ Öncel/Kumrulu/Çağan, s.158-159; Kumrulu, s.653; Karakoç, Yusuf, Genel Vergi Hukuku, 7. Ba., Ankara 2014, s.616; Öner, Erdoğan, Vergi Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 5. Ba., Ankara 2015, s.168; "6183 sayılı AATUHK özel nitelikli bir düzenleme olduğundan, açıkça atıf yapılmadıkça konuya ilişkin olarak İİK hükümlerinin uygulanması ilke olarak mümkün değildir."(Deynekli, Adnan/Kısa, Sedat, Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli, İstanbul 1996, s.130'dan naklen).

alacaklısının seçimlik hakka sahip olduğu yönündeki kabulün uygulamada kararlılık kazandığı belirtilmektedir¹⁶.

Diğer taraftan 6183 sayılı AATUHK sadece haciz yoluyla takibe ilişkin hükümler içermektedir. İflas yoluyla takibe ilişkin olarak İİK'ya açıkça yollama¹⁷ yapılmış olduğundan; kamu alacağı için iflas yoluyla takip yapılması veya başlamış bir iflas takibine kamu alacağının da dahil edilmesi genel hükümler çerçevesinde yapılmaktadır¹⁸.

6183 sayılı Kanun kapsamında kamu alacağının cebren tahsil süreci genel hatları ile şu şekilde işlemektedir: tahakkuk etmiş ve vadesi gelmiş olan kamu alacağının, yükümlüsü tarafından zamanında ve usulüne uygun şekilde ödenmemesi halinde tahsil dairesi¹⁹ tarafından re'sen ödeme emri düzenlenerek, borçluya tebliğ edilir; ödeme

¹⁶ “Kamu alacağının genel haciz yoluyla takip edilemeyeceğine ilişkin yasal düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuda seçimlik hakkı bulunan davacı, genel hükümler uyarınca takip ve dava yoluna başvurabilir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 02/06/2004 tarihli, 2004/1-293-319; 06/10/2004 tarihli, 2004/1-433-483; 02/03/2005 tarihli, 2005/1-116-135 esas ve karar sayılı kararları da bu yönde olup, uygulama kararlılık kazanmıştır.” (Yargıtay HGK 16.09.2015, E:2015/4-791, K:2015/1756: **LEGALBANK**). Aynı yönde bkz. Yargıtay 4 HD 07.11.2017, E: 2017/3189, K: 2017/6895; Yargıtay 4 HD 19.03.2014, E:2013/137, K:2013/588; Yargıtay 4 HD 07.12.2015, E:2015/14091, K:2015/14245; Yargıtay 4 HD 04.05.2015., E:2015/4840, K: 2015/5484; Yargıtay 4 HD 08.04.2015, E: 2015/3760, K: 2015/4347; Yargıtay 4 HD 25.01.2016, E: 2015/15564, K: 2016/887.

¹⁷ 6813 sayılı AATUHK’nın 100. maddesinin 1. fıkrasında “ Amme alacaklarının tahsili için İcra ve İflas Kanunu hükümleri dairesinde amme borçlusunun iflası istenebilir.” hükmüne yer verilmiştir.

¹⁸ Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin-Özkan, Meral/Özekes, Muhammet, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 2. Ba., Ankara 2015, s.80; Karakoç, Vergi Hukuku, s.608.

¹⁹ “Tahsil daireleri, Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesindeki vergi dairesi müdürlüklerini, belediye tahsilat şubeleri veya hesap işleri birimlerini, malmüdürlüklerini, saymanlıkları ifade etmektedir.” (Bilgin, Hikmet, Hacizde ve İflasta Alacakların Sırası, (y. yüksek lisans tezi), A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2011, s.46, dpnt.153’den naklen). Ayrıca bkz. Deren-Yıldırım, Nevhis, Türk, İsviçre ve Alman Hukukunda Hacze (Adi) İştirak, (y. yüksek lisans tezi), M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, İstanbul 1989, s.46, dpnt.189.

emrinde bildirilen süre içinde borcun tamamının ödenmemesi halinde, tahsil dairesince borçlunun borca yetecek miktar ve değerde malvarlığı haczedilmek ve paraya çevrilmek suretiyle kamu alacağının cebri yollarla elde edilmesi sağlanır²⁰. Kamu alacağının tahsilinin güvence altına alınması için tahsil dairesince teminat, ihtiyati haciz, ihtiyati tahakkuk gibi 6183 sayılı Kanun'da öngörülen koruma tedbirlerine de başvurulabilmektedir.

Görüldüğü gibi, kamu alacaklarının takip ve tahsilinde idarenin sahip olduğu yetkilerin başında icrai karar ve re'sen hareket etme yetkisi gelmektedir²¹. Özel hukukta, kamu gücü kullanılarak alacağın tahsil edilebilmesi için alacaklının harekete geçerek yetkili icra dairesine başvurması gerekmektedir. Yani icra daireleri ancak alacaklının talebi üzerine harekete geçer ve icra takibine başlar. Buna karşın kamu alacaklarının cebri yollarla tahsili için icra dairelerinin aracılığına başvurulması gerekmemektedir. Takip işlemleri, kamu alacağını tarh ve tahakkuk ettiren ilgili tahsil dairesi²² tarafından re'sen yürütülür²³. Bu anlamda idare; kamu hukukundan doğan ve bu hukuk kurallarına tabi olan alacaklarını İİK'da düzenlenen usullere uymak zorunda olmaksızın ve icra dairelerinin yardımına ihtiyaç duymaksızın, kendi teşkilatı ile, haciz-satış gibi cebri yollara

²⁰ Bayraklı, Hasan Hüseyin, Vergi İcra Hukuku, Celepler, Afyonkarahisar 2009, s.135; Öncel/Kumrulu/Çağan, s.156.

²¹ Kumrulu, s. 653; Yargıtay 4 HD 14.04.1980, E:1980/2059, K:1980/4834: Gülseven, Mustafa, Açıklamalı-İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Ankara 1999, s. 35-36.

²² “Vergi, resim, harç gibi genel bütçeye ait kamu alacakları için Maliye Bakanlığına bağlı vergi daireleri veya malmüdürlükleri tarafından, gümrük mevzuatından doğan kamu alacakları için gümrük müdürlükleri tarafından, belediyeye ait kamu alacakları için belediyenin yetkili birimi tarafından, sosyal sigorta priminden doğan kamu alacakları için SGK İl Müdürlükleri tarafından takip ve tahsil işlemleri yürütülür.” (Öner, s.169’dan naklen).

²³ Öner, s. 168-169.

başvurmak suretiyle tahsil eder²⁴. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, idareye tanınmış bulunan bu tahsil yetkisinin kamu hukuku alanındaki alacakları ile sınırlı olduğudur. Buna karşılık idarenin özel hukuk alanındaki alacaklarını re'sen tahsil etme yetkisi bulunmayıp, bu alacakların tahsili için İİK hükümleri kapsamında adli icraya başvurusu gerekmektedir²⁵.

6183 sayılı Kanunda; İİK'nın ilgili hükümlerinden yararlanılmak suretiyle büyük ölçüde aynı veya benzer düzenlemeler getirilirken; kamu alacaklarının tahsilini güvence altına almak amacıyla koruma tedbirleri öngörülmesi ve tahsilatın kolaylaştırılıp hızlandırılmasına yönelik bir kısım hükümler ile İİK'dan ayrıldığı belirtilmektedir²⁶.

Kamu alacaklarının İİK'dan ayrı bir kanunda düzenlenmesine gerek olup olmadığı hususu doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde baskın görüşe göre; alacakların tahsilinin kısa sürede ve etkin şekilde tahsilinin Devletin görevi olduğu, bu görev yerine getirilirken kamu alacağı – özel alacak ayrımı yapılmaması gerektiği, kamu alacağı için daha kısa, daha seri takip usulü amaçlanırken, aynı imkanların özel alacaklar için sağlanmamasının hukuk devleti, adalet ve eşitlik ilkeleri ile bağdaşmayacağı, modern takip anlayışı içinde kamu alacakları için özel usuller öngörülmesinin kabul edilemeyeceği, özellikle idarece tek taraflı olarak tespit edilmiş olan kamu alacağı için tahsil dairelerince doğrudan doğruya kamu gücü kullanılmasının ve kendisi icra dairesi olarak cebren takip ve tahsil yetkisine sahip olmasının kuvvetler ayrılığı ilkesine ters düştüğü, bu nedenle kamu alacağının, özel alacaklar gibi tarafsız icra daireleri aracılığı ile tahsili yoluna gidilmesinin yargı birliği açısından da daha doğru bir yaklaşım olacağı, 6183 sayılı

²⁴ Günday, Metin, İdare Hukuku, Ankara 2011, s.244; Onar, s.1952 vd.

²⁵ Günday, s.244; Coşkun, Mahmut, Açıklamalı-İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, 1. Ba., Ankara 2011, s.35; Gülseven, s.19-20; Karakoç, Kamu İcra, s.82; Karakoç, Vergi Hukuku, s.629.

²⁶ Coşkun, AATUHK, s.34.

Kanun'daki düzenlemelerin birçoğunun İİK'nın tekrarı niteliğinde olduğu, bu nedenle kamu alacaklarının tahsili için ayrı bir kanuna ihtiyaç bulunmadığının ortaya çıktığı, kamu yararı dikkate alınarak kamu alacağının tahsili için bir takım imtiyazlar tanımak suretiyle, İİK içinde kamu alacaklarına özel bir takip yolu düzenlenmesi, bu şekilde her iki takip usulünün aynı kanun altında birleştirilmesi gerektiği, nitekim 2004 sayılı İİK'nın mehzazı olan İsviçre hukukunda da özel hukuk alacakları ile kamu alacakları arasında ayırım yapılmaksızın aynı esaslara göre tahsil edilmesinin öngörüldüğü ileri sürülmektedir²⁷.

Karşı yöndeki görüşe göre ise; kamu hizmetlerinin mali kaynağını oluşturan kamu alacağının süratli ve etkin şekilde tahsil edilememesinin, Devletin kesintisiz ve devamlı şekilde ifa etmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerini zamanında ve gereği gibi yerine getirememesi sonucunu doğuracağı, bu riskin bertaraf edilmesinin, kamu alacaklısına kamu gücü kullanma, re'sen icra ve yaptırım uygulama şeklinde birtakım ayrıcalıklar tanınmasına bağılı olduğu, idarede istikrar ve kamu yararının bireysel menfaatlerden üstün tutulması ilkesinin bir yansıması olarak, kamu alacaklarının takip ve tahsilinin, özel alacaklardan farklı usullere tabi olması gerektiği, İİK'da öngörülen sürelerin uzunluğu, takibin her safhasında işlemlere devam edilebilmesi için alacaklı tarafından icra dairesinin harekete geçirilmesi gereği ve birçok durumda icra mahkemesi veya genel

²⁷ Ansay, Sabri Şakir, Hukuk İcra ve İflas Usulleri, 5. Ba., Ankara 1960, s.16; Postacıoğlu, İlhan E., İcra Hukuku Esasları, İ.Ü. Yayınları No: 2901, İstanbul 1982, s.21; Şimşek, Edip, Amme Alacakları Tahsil Usulü Kanun Şerhi Uygulama ve İçtihatlar, Ankara 1990, s.34-35; Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s.80; Üstündağ, s.15-18; Berkin, Necmeddin M., Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, İstanbul (tarihsiz), s.19-20; Çiftçi, Pınar, Menfaat Dengesi Çerçevesinde Genel İcra Hukuku ile Kamu İcra Hukuku Çerçevesinde Karşılaştırılması, (DEÜHFD/2015/C.12/özel sa.2010, s.313-379), s.328-330; Çiftçi, Pınar, İcra Hukukunda Menfaat Dengesi, Ankara 2010, s.184 vd; AATUHK'da getirilen düzenlemelerin çoğunluğunun Anayasa'ya aykırı olduğunun savunulabileceği yönünde bkz. Özekes, Muhammet, İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara 2009, s.28.

mahkemelerde dava açılma zorunluluğu göz önünde bulundurulduğunda; genel hükümler çerçevesinde takip sürecini uzatan prosedürlerin çokluğunun, kamu yararı ile doğrudan ilişkili olan kamu alacağının süratle tahsili amacıyla çeliştiği, bu durumun 6183 sayılı Kanun'un gerekçesini oluşturduğu, kaldı ki 6183 sayılı Kanun'da düzenlenen ihtiyati tahakkuk gibi kamu alacağını korumaya yönelik müesseseler sırf bu alacak türü için uygulanabilecek nitelikte olduğundan, İİK'da düzenlenmesinin teknik bakımdan mümkün olmayacağı, ayrıca özel hukuk alacaklısının amacından farklı olarak, kamu alacağının cebren tahsilinden sonraki süreçte de Devlet, borçlunun ekonomik durumunu gözetmek zorunda olduğundan, icra takibinin, bağımsız icra daireleri aracılığıyla değil, tahsil daireleri eliyle yürütülmesinin, borçlunun menfaatinin mümkün mertebede dengeleme açısından da önemli olduğu savunulmaktadır²⁸.

Bu çerçevede birbirinin karşısı olan her iki görüşün de katıldığımız yönleri bulunmaktadır. Öncelikle Devlet, kamu hizmetlerini kesintisiz şekilde yerine getirmekle yükümlü olup, bu yükümlülüğün aksamadan sürdürülmesi kamu yararı ile de yakından ilgilidir. Özellikle vergi, resim, harç gibi kamu alacaklarının Devletin gelir kaynakları içindeki payı dikkate alındığında, söz konusu kamu alacaklarının hızlı, kolay ve etkili şekilde tahsil imkanına sahip olması yadsınamaz bir gerekliliktir. Kaldı ki, kamu alacaklarının tahsili, devletin varlığını sürdürebilmesiyle de yakından ilgilidir. Hatta konuya daha geniş perspektiften bakıldığında; Devletin kamu alacaklarını hızlıca tahsil edememesi nedeniyle mahrum kaldığı geliri telafi edebilmek için vergi oranlarını ve türlerini artırması gibi bir sonuç ortaya çıkabilecek, bu durum toplumu oluşturan bireylerin tamamının menfaatinin olumsuz etkilenmesine neden olabilecektir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin bir kararında da 6183 sayılı Kanun'un amacı şu şekilde belirtilmiştir; “*Kamu alacakları kamu hizmetlerinin ifasında kullanıldığından*

²⁸ Karakoç, Vergi Hukuku, s.613; Onar, s.1647, 1652, 1663; Öncel/Kumrulu/Çağan, s.158; Üstün, Ümit Süleyman, Kamu Alacaklarında Rüçhan Hakkı, İstanbul 2013, s.231; Öner, s.165.

tahsilinde öncelik ve ayrıcalık tanınmıştır.....kamu alacakları için özel usuller öngören 6183 sayılı Kanun, süratli ve etkin takip ve tahsilatın sağlanmasına yöneliktir”²⁹.

6183 sayılı AATUHK gerekçesinde, kamu alacaklarının takip ve tahsilinde iki genel prensibin varlığına işaret edilmiştir. Bunlardan biri kamu alacağını ödemekle mükellef olanlara, ödeme bakımından her türlü kolaylığın sağlanması, diğeri de kamu alacağının güvence altına alınarak kolay ve seri bir şekilde tahsil edilmesinin sağlanmasıdır³⁰. Bu anlamda kamu alacakları, hem özel hukuk alacaklarından hem de idarenin kamu alacağı niteliğinde olmayan alacaklarından tamamıyla ayrılmaktadır.

Ayrıca, 6183 sayılı AATUHK gerekçesinde de belirtildiği üzere, kamu alacaklısı ile özel hukuk alacaklısının icra takibinden beklentileri de aynı değildir. Özel hukuk alacaklısının tek amacı, alacağını tahsil etmektir. Takip sona erdikten sonra borçlunun ekonomik durumu ile ilgilenmez. Buna karşın, kamu alacaklısının tek amacı alacağını tahsil etmek değildir. Borçlu aynı zamanda Devletin gelecekteki gelir kaynağı olmaya devam edeceğinden, icra takibi sona erdikten sonra da borçlunun ekonomik varlığını devam ettirmesi, kamu alacaklısını yakından ilgilendirmektedir³¹. Bu nedenle borçlunun malvarlığı değerlerinin korunması ve ölçülü bir şekilde paraya çevrilmesi kamu borçlusu kadar kamu alacaklısının da menfaatini yakından ilgilendirmektedir³². Bu yönüyle hem kamu alacaklarının hızlı ve kolay şekilde tahsili için bir takım imtiyazların öngörüldüğü, hem de kamu alacaklısı kadar kamu borçlusunun da menfaatlerinin gözetildiği özel takip

²⁹ AYM 03.02.2011, E:2009/83, K:2011/29; R.G. 14.05.2011, sa.27934.

³⁰ Kostakoğlu, Cengiz, 6183 Sayılı Kanun’a Göre Amme Alacaklarının Tahsili Yönünden İptal Davası, (Yargıtay Dergisi/1991/C.17/ sa.1-2, s.5-21), s. 6; 6183 Sayılı AATUHK Gerekçesi, (<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/UTANAKTBMMd09c024tbmm09024111ss0286.pdf>, E.T.:15.08.2018).

³¹ Karakoç, Yusuf, Kamu Alacaklarının Tahsili: Kamu İcra Hukuku, (Vergi Sorunları Dergisi/2001/sa.153, s.116-135), s.125; Gülseven, s.20; Coşkun, AATUHK, s.34.

³² Çiftçi, Menfaat Dengesinde Karşılaştırma, s.329, 332-333.

usulleri öngörülmesi bir gereklilik olduğu gibi, menfaat dengesi yönünden de makul bir yaklaşımdır.

Kamu alacaklarının takip sisteminde, birbirinin zıddı gibi görünen prensipler arasında uzlaşma sağlanması, kamu alacağının vadesinde ödenmediği hallerde iyiniyetli borçlular hakkında derhal ve şiddetli kovuşturma usullerine başvurmadan önce, belli koşullarla ödeme imkanları sağlanması amaçlanmaktadır³³. Bu anlamda, 6183 sayılı AAUHK ile getirilen tecil, terkin, teminat gibi düzenlemeler ile bir taraftan kamu alacağı güvence altına alınırken, diğer taraftan borçlunun ekonomik durumunun daha da kötüye gitmemesine yönelik kolaylıklar sağlanmıştır. Bu tür hükümler İcra ve İflas Kanunu'nda daha azdır³⁴.

Ayrıca 6183 sayılı Kanun'la kamu alacaklarının takip ve tahsilinin hukuki çerçevesinin çizilmesi, bu şekilde kamu gücünün keyfi şekilde kullanılmasının önüne geçilmesi de olumlu olarak değerlendirilmektedir³⁵.

Diğer taraftan, kamu alacaklısının aynı zamanda tahsil dairesi olarak kendi alacağını takip etmesi doktrinde haklı şekilde eleştirilmekte, bu durumun ihkak-ı hak³⁶ benzeri bir eylem olduğu ileri sürülmektedir. Gerçekten de, hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olan hukuki güvenlik ilkesi, kişilerin haklarını elde edebilmeleri için gerekli her türlü tedbirin alınmasını zorunlu kılar. Kamu gücüne sahip olan ve tek taraflı işlemler tesis eden idare ile kamu borçlusu olan gerçek ve tüzel kişiler kamu hukuku alanında eşit değildirler. Başlangıçta eşit olmayan bu taraflar arasında adil bir denge kurulması hukuk devletinin bir gereği iken, alacaklı idarenin aynı zamanda tahsil

³³ Gülseven, s.20.

³⁴ Öner, s.170.

³⁵ Demirbaş-Aksüt, Burcu, Kamu İcra Hukukunda Menfaat Dengesi, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, (DEÜHFD/2015/C.16/özel sa.2014, s.4671-4735), s. 4673.

³⁶ Şimsek, s.34.

yetkisine sahip olması menfaat dengesini, alacaklı lehine ölçsüz şekilde bozabilecek niteliktedir³⁷. Alacaklı tahsil dairesi; borçluya ait menkuller, gayrimenkuller, üçüncü şahıslardaki alacaklar ile ücret, maaş, kira gibi her türlü haklar üzerine haciz tesis etme, İİK 80. maddesinde öngörülen zor kullanma tedbirlerini uygulama, haczedilen malların kıymet takdirini yapma ve satışını gerçekleştirme gibi İİK'nın icra dairelerine verdiği yetkilerin tamamını kullanabildiği gibi, ihtiyati haciz kararı verme, satışı yapılamayan taşınmazları takdir edilen rayiç bedelinin %50'si üzerinden teferruğ etme gibi icra dairelerinin yetkilerini aşan bir kısım yetkilere de sahip olmaktadır. Kaldı ki 6183 sayılı Kanun'un gerekçesine bakıldığında, kamu alacaklarının hızlı ve kolay şekilde tahsil edilmesi hedefi ile cebri icra yetkisinin tahsil dairelerine verildiği görüldüğünden, taraflar arasında menfaat dengesinin sağlanmasından ziyade kamu alacağının tahsilinden elde edilecek menfaate öncelik verildiği kanaati oluşmaktadır. Bu durum, borçlu ile arasında işin doğası gereği menfaat çatışması bulunan kamu alacaklısının -dolayısıyla tahsil dairesinin- zaten şüpheli olan tarafsızlığının daha da şüpheli hale gelmesine sebebiyet vermektedir. Bunun sonucu olarak, kamu alacaklısının aynı zamanda tahsil dairesi sıfatıyla cebri icra yetkisine sahip olması, hukuk devletinin temel unsurları olan hukuki güvenlik ve kuvvetler ayrılığı ilkelerine ve taraflar arasındaki menfaat dengesine uygun olmadığından, söz konusu yetkinin tarafsız ve bağımsız icra dairelerine verilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

6183 sayılı Kanun'un menfaat dengesini yakından ilgilendiren bir diğer düzenlemesi de ihtiyati haciz kararı verme yetkisinin tahsil dairelerine tanınmış olmasıdır. İİK'da mahkemelere verilen bu yetki, 6183 sayılı AATUHK ile idareye tanınmıştır. Her ne kadar tahsil dairesince verilen ihtiyati haciz kararına karşı yargı yolu açık olsa da, ihtiyati haczin doğrudan mülkiyet hakkına yönelik olduğu, dolayısıyla

³⁷ Çiftçi, Menfaat Dengesinde Karşılaştırma, s.333-334; Çiftçi, Menfaat Dengesi, s.189.

kişilerin temel haklarına ve menfaatine müdahale niteliği taşıdığı göz önünde bulundurulduğunda, idareye tanınan bu takdir yetkisinin keyfî şekilde kullanılması, borçluyu baskı altına almak amacıyla mutad uygulama haline getirilmesi veya alacak miktarının çok üzerinde malvarlığının ölçsüz şekilde ihtiyati hacizle sınırlanması gibi hallerde alacaklı ile borçlu arasında sağlanması gereken menfaat dengesi ciddi şekilde bozulacak, Anayasa ile güvence altına alınan temel haklara haksız ve ölçsüz müdahale niteliğinde olacaktır³⁸. Yanı sıra 6183 sayılı AATUHK’da öngörülen sebeplerden birinin varlığı halinde tahsil dairesince doğrudan ihtiyati haciz kararı verilebilmesine imkan tanınmış, alacağın yaklaşık ispatla dahi ispat edilmesine yönelik herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş olması da, idarenin takdir yetkisini keyfî şekilde kullanma riskini daha çok artırmaktadır³⁹.

İhtiyati haciz kararı, yargısal nitelikte olduğundan, mahkemelerce ihtiyati hacze karar verilmesi gerektiği, normal şartlarda fonksiyon gaspı niteliğine olan bir idari işlemi yapma yetkisinin Kanun’la idareye tanınmış olmasının Anayasa’ya, kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırılığı gidermeyeceği doktrinde haklı şekilde eleştirilen diğer husustur⁴⁰.

Bu açıklamalar ışında, kamu alacakları mahiyet itibariyle özel hukuk alacaklarından farklı olduğundan ve uzun süre mükellef zimmetinde kalmasının önlenmesi gerektiğinden⁴¹, ayrıca hızlı ve kolay şekilde tahsil edilmesi kamu yararının sağlanması bakımından da bir gereklilik olduğundan, kamu alacaklarının tahsiline yönelik bir takım öncelik ve imtiyazlar tanınması ve özel takip usulleri öngörülmesi makul bir yaklaşım olarak görülmekle birlikte; mevcut yasal düzende alacaklı ile tahsil

³⁸ Çiftçi, Menfaat Dengesi, s.193; Demirbaş-Aksüt, s.4689-4692.

³⁹ Çiftçi, Menfaat Dengesi, s.192-193.

⁴⁰ Özekes, Temel Haklar, s. 195; Çiftçi, Menfaat Dengesi, s.191-192; Çiftçi, Menfaat Dengesinde Karşılaştırma, s.363-365.

⁴¹ Coşkun, AATUHK s.34.

dairesi sıfatının birleşmiş olması, ihtiyati haciz gibi mülkiyet hakkını doğrudan etkileyen yargısal nitelikteki bir kararı verme yetkisinin idareye bırakılması, hacizli taşınmazın ikinci ihaleden itibaren bir yıl içinde bir kez daha satışa çıkarıldığı halde satılamaması durumunda kamu alacaklısına taşınmazı rayiç değerinin %50'si bedelle teferruğ edebilme imkanı tanınmış olmasının takip hukukunun genel prensipleri ile bağdaşmaması gibi sistemin sakıncalı yönleri bulunmaktadır. Bu sakıncaları gidermek üzere gerekli yasal düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.

C. 6183 Sayılı AATUHK Kapsamında Kamu Alacağının Tespiti

6183 sayılı AATUHK; bir usul kanunu olup, kapsamı sadece kamu alacakları ile sınırlıdır⁴². Kamu alacağı tarh ve tahakkuk ederek kesinleştikten sonra, tahsili aşamasında AATUHK devreye girer⁴³. İİK, özel hukuk alacakları ile idarenin kamu alacağı niteliğinde olmayan alacaklarının cebren takip ve tahsil usulünü düzenleyen genel bir kanun iken; AATUHK, kamu alacaklarının takip ve tahsil usulünü düzenleyen özel bir kanundur⁴⁴.

⁴² Candan, Turgut, Açıklamalı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Ankara 2018, s.7; Şamlıoğlu, Servet/Özbalcı, Yılmaz, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları, 2. Ba., Ankara 1988, s.43.

⁴³ “6183 sayılı AATUHK; esas itibarıyla bir takip ve tahsil kanunu olmasına ve uygulanabilmesi için alacağın tahakkuk ederek kesinleşmiş, yani ödenecek duruma gelmiş olması gerekmesine karşın, son dönemde özellikle mali yükümlülükler bakımından aynı zamanda bir tarh ve tahakkuk kanunu olarak kullanılmaya çalışılmaktadır.”(Özbalcı, Yılmaz, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları, Ankara 2003, s.46, 50-51’den naklen).

⁴⁴ “6183 sayılı AATUHK, özel bir kanundur ve bu Kanun’un uygulama alanına giren bir alacak için genel icra ve haciz yolu ile takip yapılamaz, bu konuda dava açılmaz.” (Yargıtay 4 HD 03.04.2001, E:2001/1819, K:2001/3301: Yerlikaya, Gökhan Kürşat, Açıklamalı ve İçtihatlı 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Şerhi, 1. Ba., İstanbul 2012, s.6).

Bu açıklamalar doğrultusunda 6183 sayılı Kanun'un uygulama alanının belirlenmesi bakımından öncelikle kamu alacağının ne anlama geldiği ortaya konulmalıdır⁴⁵.

6183 sayılı AATUHK'nın "Kanunun Şümulü" başlıklı 1. maddesinin 1. fıkrasında; Devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim, harçlar ile ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafları, vergi cezası, para cezası gibi asli kamu alacakları ile gecikme zammı, gecikme faizi gibi fer'i kamu alacaklarının ve aynı idarelerin sözleşmeden, haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden doğanlar hariç olmak üzere kamu hizmetinin görülmesinden doğan diğer alacaklarının ve bunların takip masraflarının 6183 sayılı Kanun hükümlerine tabi olacağı hükmüne, 2. fıkrasında ise; Türk Ceza Kanunu'nun para cezalarının tahsil şekli ve hapse tahvili hakkındaki hükümlerinin saklı olduğu hükmüne yer verilmiştir.

6183 sayılı AATUHK'nın 2. maddesinde; muhtelif kanunlarda Tahsili Emval Kanunu'na göre tahsil edileceği belirtilen alacaklar hakkında da bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı özel olarak düzenleme altına alınmış, mezkur Kanun'un 3. maddesinde ise kamu alacağı teriminin 1. ve 2. madde kapsamına giren alacaklar olduğu ifade edilmiştir.

Yine 6183 sayılı AATUHK'nın 1. maddesinde yer alan düzenlemeye paralel şekilde 2004 sayılı İİK'nın "Hukuku amme borçları" kenar başlıklı 47. maddesinde de, para cezası ile diğer kamu alacaklarının takibi hakkındaki kanun hükümlerinin saklı olduğu, ancak Devletin sözleşmeden veya haksız fiilden doğan alacakları hakkında İİK hükümlerinin uygulanacağı düzenlemesine yer verilmiştir.

Buna göre 6183 sayılı AATUHK'nın 3. maddesinde, kamu alacağı teriminin açıkça tanımlanmadığı, Kanun'un 1. ve 2. maddelerine yapılan yollamalarla yetinilerek, dolaylı yoldan tanımlama yapılmaya çalışıldığı; ancak gerek sayma yoluyla gerekse tadadi olarak kamu alacağı kavramı ortaya konulmaya çalışılırken, sınırları belirsiz ve alabildiğine

⁴⁵ Candan, s.7.

geniş bir kavram halinde getirildiği görülmektedir⁴⁶. AATUHK'nın 3. maddesi doğrultusunda bir alacağın kamu alacağı sayılıp sayılmayacağı; Kanun'un 1. maddesine göre alacağın kime ait olduğuna ve alacağın niteliğinin ne olduğuna veya Kanun'un 2. maddesine göre alacağın tahsilinin Tahsili Emval Kanunu'na veya AATUHK'ya göre yapılacağına ilişkin özel bir düzenleme bulunmasına bağlı olarak belirlenmektedir⁴⁷. Bu doğrultuda, kamu alacağı kapsamına giren alacakları üç başlık altında toplanmak mümkündür⁴⁸;

1. 6183 sayılı AATUHK'nın 1. maddesi kapsamına giren alacaklar,
2. 6183 sayılı AATUHK'nın 2. maddesi kapsamına giren alacaklar,
3. Diğer özel kanunlarda yer alan düzenlemelere göre kamu alacağı sayılarak, tahsili için 6183 sayılı AATUHK'ya atıf yapılan alacaklar.

Bir görüşe göre, AATUHK'nın 1. ve 2. maddesi kapsamına giren bütün alacaklar, niteliği ne olursa olsun kamu alacağı olarak kabul edilmelidir⁴⁹. Buna karşılık bizim de katıldığımız hakim görüşe göre⁵⁰; 6183 sayılı AATUHK'nın 2. maddesi uyarınca, Devlet, il özel idareleri ve belediyeler dışında kalan kamu kurum ve kuruluşlara ait alacakların takip ve tahsili için özel kanunlarında Tahsili Emval Kanunu'na veya AATUHK'ya yollama yapılmış olması, söz konusu alacaklara kamu alacağı niteliği kazandırmamaktadır. Yapılan yollama alacaklı idareye sadece tahsilat aşamasında kamu gücü kullanarak cebri takip ve tahsil yöntemlerini kullanma yetkisi, diğer bir ifade ile alacağın tahsilinde 6183 sayılı AATUHK hükümlerini uygulama yetkisi vermektedir.

⁴⁶ Tuncer, Vergi Hukuku, s.249.

⁴⁷ Karakoç, Vergi Hukuku, s.630-631; Candan, s.7.

⁴⁸ Tuncer, Vergi Hukuku, s.262; Şimşek, s.36-37; Gülseven, s.43.

⁴⁹ Akmansu, Mehmet, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun Şerhi ve İzahları, Ankara 1954, s.50.

⁵⁰ Ağar, Serkan, Vergi Tahsilatından Kaynaklanan Uyuşmazlıklar ve Çözüm Yolları, Ankara 2009, s.22; Gerçek, Kamu Alacağı, s.8-9; Candan, s.18; Coşkun, AATUHK, s.35.

I. 6183 Sayılı Kanun'un 1. Maddesi Kapsamına Giren Kamu Alacakları

6183 sayılı AATUHK'nın 1. maddesi kapsam maddesi olup, hem kamu alacağı kavramını belirlemekte hem de kamu icra hukukunun kapsamını ortaya koymaktadır.⁵¹ Mezkur maddede, 6183 sayılı AATUHK'yı uygulayacak kamu tüzel kişilerinin açıkça belirtilmesi ve bu idarelerin hangi alacaklarının takip ve tahsilinin bu Kanun'a göre yapılacağına sayma suretiyle ortaya konulması⁵² karşısında, genel bir tanım yapmak gerekirse, kamu alacakları; Devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim, harçlar, ceza kovuşturma ve yargılama masrafları, vergi cezası ve para cezası gibi birincil alacaklar, gecikme zammı, gecikme faizi, pişmanlık zammı gibi ikincil alacaklar ile idari sözleşme ve kamu hizmetlerinden doğan alacaklardır⁵³.

Buna göre, bir alacağın 6183 sayılı AATUHK'nın 1. maddesi kapsamında kamu alacağı sayılması ve hakkında bu Kanun hükümlerinin uygulanabilmesi için, söz konusu alacağın ait olduğu kamu idaresi ile alacağın niteliğine yönelik iki koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

1. Alacağın Kime Ait Olduğu Bakımından

Bir alacağın aidiyet bakımından AATUHK kapsamına girmesi için; Devlete, il özel idarelerine veya belediyelere ait olması gerekmektedir⁵⁴. "Devlet" tüzelkişiliğini

⁵¹ Kumrulu, s.655; Öncel/Kumrulu/Çağan, s.160; Gülseven, s.20.

⁵² Yerlikaya, s.3-4; Gerçek, Kamu Alacağı, s.5.

⁵³ Kumrulu, s.654; Yerlikaya, s.4.

⁵⁴ Karakoç, Vergi Hukuku, s.631; Arslaner, s.30; Gerçek, Kamu Alacağı, s.5; Özbacı, s.46.

oluşturan kamu idareleri, genel bütçeye⁵⁵ dahil olan kamu idareleridir⁵⁶. Bunlar dışındaki bir kamu idaresine ait olan alacağın tahsili için özel kanunlarında AATUHK'ya veya Tahsili Emval Kanunu'na yollama yapılmamışsa, İİK'ya göre genel hükümler çerçevesinde tahsil edilebilecektir⁵⁷.

Keza il özel idareleri ve belediyeler birer yerel yönetim idaresi olarak alacaklarını 6183 sayılı AATUHK çerçevesinde takip edebilmekte iken, köy tüzel kişiliğine ait **salma** gibi kamusal nitelikteki alacaklarının tahsili 442 sayılı Köy Kanunu⁵⁸ çerçevesinde yürütülmekte olup, 6183 sayılı Kanun'a göre tahsil edilmesi mümkün değildir⁵⁹. Ancak köyde oturan bir vergi mükellefine ait vergi borcunun takibinin 6183 sayılı AATUHK hükümlerine göre yapılacağına şüphe bulunmamaktadır⁶⁰.

⁵⁵ Genel bütçeli kuruluşlar 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanuna ekli I Sayılı Cetvelde sayılan kuruluşlardır.

⁵⁶ Yerlikaya, s.4; Arslaner, s.30; Özbalcı, s.48; Diğer taraftan **Gerçek'e** göre, “Devlet” teriminden kasıt *genel bütçeli kamu kurumları ile birlikte 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanuna ekli II sayılı cetvelde sayılan özel bütçeli kamu kuruluşları ile III sayılı cetvelde sayılan Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşları da kapsamaktadır*” (Gerçek, Kamu Alacakları, s.5'den naklen).

⁵⁷ Üstündağ, s.19.

⁵⁸ Köy tüzel kişiliğine ait alacakların bir kısmının Tahsili Emval Kanunu'na göre tahsil edileceğine ilişkin Köy Kanunu'nda düzenlemeler yer almaktadır. Yalnızca söz konusu alacaklar hakkında 6183 sayılı AATUHK hükümleri uygulanabilecektir. Örneğin; 442 sayılı Köy Kanunu'nun 45. maddesine göre, köy parasının harcanmasında fenalık ve yolsuzluk olduğunun anlaşılması halinde, bu paraların Tahsili Emval Kanunu'na göre sorumlularından tahsil edilerek köy sandığına ödeneceği düzenleme altına alınmıştır. (Bknz. Karakoç, Vergi Hukuku, s.631).

⁵⁹ Öncel-Kumrulu-Çağan, s.161; Karakoç, Vergi Hukuku, s.631; Arslaner, s.31; Akcan, s.132; Coşkun, AATUHK, s.35; Şamlıoğlu/Özbalcı, s.44; Özbalcı, s.46; “Köy tüzel kişiliğine ait resim ve harç alacakları 6183 sayılı AATUHK kapsamında olmadığından, köy muhtarlığının söz konusu alacaklar hakkında 6183 sayılı Kanun'a göre ödeme emri düzenleme yetkisi bulunmamaktadır.” (Danıştay 9. Daire 08.02.1994, E:1993/2800, K:1994/693: **UYAP Kapalı Ortamı**).

⁶⁰ Karakoç, Vergi Hukuku, s.631; Tuncer, Vergi Hukuku, s.266.

Aynı şekilde, özel hukuk tüzelkişiliğine sahip olan kamu iktisadi teşebbüslerinin ticari esaslara ve piyasa koşullarına göre çalıştığı ve diğer özel teşebbüsler gibi rekabet koşulları altında faaliyet gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda, alacaklarının da ticari alacak niteliğinde olduğu açıktır⁶¹. Bu nedenle kamu iktisadi teşebbüslerine ait alacakların takibi de 6183 sayılı AATUHK hükümlerine tabi değildir.

2. Alacağın Niteliği Bakımından

Devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait olan alacaklar, kamu alacağı ve özel alacak olmak üzere iki türdür. Bu nedenle bir alacağın, Devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait olması tek başına kamu alacağı sayılması için yeterli değildir; ayrıca söz konusu alacağın 6183 sayılı AATUHK'nın 1. maddesinde sayılan alacaklardan olması da gerekmektedir⁶². Nitekim bir alacak Devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait olsa da, özel alacak niteliğinde ise takip ve tahsili genel hükümlere göre yürütülecek, 6183 sayılı AATUHK hükümleri uygulanamayacaktır.

6183 sayılı AATUHK'nın 1. maddesi, kamu alacaklarını niteliği bakımından 4 grupta sınıflandırmaktadır;

a. Asli Kamu Alacakları

Asli kamu alacakları; kanunlara dayanılarak alınan vergi, resim, harç, vergi cezaları, para cezaları, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme giderleri ile bunların takip masraflarından oluşan alacaklardır⁶³.

⁶¹ Tuncer, Vergi Hukuku, s.266.

⁶² Candan, s.8; Karakoç, Kamu İcra, s.84; Özbacı, s.47.

⁶³ Şamlıoğlu/Özbacı, s.45; Karakoç, Vergi Hukuku, s.633; Candan, s.10; Öner, s.167; Coşkun, AATUHK, s.36.

6183 sayılı Kanun'un 1. maddesinin 1. fıkrasında asli kamu alacakları sayılırken “gibi” ifadesi kullanılmıştır. Doktrinde bir görüş⁶⁴, kullanılan ifade nedeniyle Kanun kapsamına giren kamu alacaklarının örnek kabilinden sayıldığını, dolayısıyla vergi, resim, harçların yanı sıra vergi benzeri mali yükümlülüklerin de 6183 sayılı Kanun kapsamında kabul edilmesi gerektiğini, uygulamanın da bu yönde olduğunu savunmaktadır. Diğer görüşe göre ise⁶⁵; madde metninde kullanılan “gibi” ifadesinin asli kamu alacaklarının türlerini çoğaltmak için tadadi olarak değil, aksine tahdidi şekilde saymak suretiyle “cümle tekniği” olarak kullanıldığını, bu nedenle vergi benzeri mali yükümlülüklerin takip ve tahsiline ilişkin olarak özel kanunlarında açık atıf bulunmadıkça 6183 sayılı Kanun kapsamına girmesinin mümkün olmadığı savunulmaktadır. Benzeri mali yükümlülük, “*genel kamu hizmetlerinin finansmanı amacıyla değil, belirli kişilerin belirli ihtiyaçlarının finansmanını sağlamak amacıyla alınmaktadır*”⁶⁶. Anayasa Mahkemesi bir kararında vergi benzeri mali yükümlülükleri; “*kamu hizmeti karşılığında veya bir hizmete dayanmaksızın karşılıksız şekilde kamu gücüne dayanılarak, tek taraflı ve gerektiğinde zorla alınan, yasalara dayalı olan alacaklar*” şeklinde tanımlamıştır⁶⁷. Bu kapsamda örneğin parafiskal gelirlerin, vergi benzeri mali yükümlülükler içerisinde yer aldığı kabul edilmektedir. Parafiskalite, belli amaçlar doğrultusunda faaliyet gösteren kamu veya yarı kamu niteliğindeki kuruluşların, faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere üyelerinden topladıkları paralardır. Parafiskal gelirlerin temel özelliği, karşılıklı olmaları, tek taraflı ve zorla alınmaları ve devlet bütçesinde değil, ilgili kurumun bütçesinde yer

⁶⁴ Candan, s.12-13; Karakoç, Vergi Hukuku, s.632.

⁶⁵ Akmansu, s.47-48; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.26-27.

⁶⁶ Kaneti, Vergi Hukuku, 2. Ba., İstanbul 1989, s.7, dpnt.12 (Bknz. Saban, Nihal, Vergi Hukuku, 6. Ba., İstanbul 2014, s.6-7).

⁶⁷ AYM 14.02.1991, E:1990/18, K:1991/4; RG 08.05.1991, sa.20865 (Bknz. Üstün, Rüçhan Hakkı, s.27, dpnt.101; Karakoç, Vergi Yargısı, s.30-31, dpnt.29).

almaları yani bütçe dışı olmalarıdır⁶⁸. Sosyal güvenlik kurumlarının üyelerinden topladıkları primler veya meslek kuruluşlarının üyelerinden topladıkları aidatlar bu grupta yer almakta olup, söz konusu gelirler kamu alacağı kavramına, dolayısıyla 6183 sayılı Kanun kapsamına girmezler⁶⁹. Ancak özel kanunlarında açık atıf varsa takip ve tahsilleri 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılmaktadır⁷⁰. Buradan yola çıkarak vergi benzeri mali yükümlülüklerin 6183 sayılı Kanun kapsamında sayılan asli alacaklar arasında yer aldığı yönündeki görüşe katılmamakta, söz konusu alacakların kamu alacağı niteliğinde olmadığı, ancak özel kanunlarında hüküm varsa takip işlemlerinin AATUHK hükümlerine göre yürütüleceği yönündeki ikinci görüşe itibar etmekteyiz.

Bu açıklamalar doğrultusunda asli kamu alacaklarını aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür;

aa. Vergi

Vergi; kamu harcamalarını finanse etmek amacıyla Devlet ve vergilendirme yetkisine sahip diğer kurumlar tarafından egemenlik gücüne dayanılarak, mükellefiyetliği kanunlarla belirlenmiş gerçek ve tüzel kişilerden ödeme güçleri ile orantılı olarak karşılıksız, tek taraflı ve hukuki cebir altında alınan kesin parasal ödemelerdir⁷¹. Vergiler belirli bir kamu hizmetinden yararlanmanın karşılığı olarak değil, tüm kamu hizmetleri için yapılan harcamalara ortak şekilde katılmak üzere idare tarafından tek taraflı olarak alınır. Günümüzde vergiler çoğunlukla gelir (kurumlar vergisi, gelir vergisi vs.), servet

⁶⁸ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.29.

⁶⁹ Öncel/Kumrulu/Çağan, s.160-161; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.29-30.

⁷⁰ Öncel/Kumrulu/Çağan, s.161.

⁷¹ Saban, s.4; Gerçek, Kamu Alacağı, s.6; Karakoç, Vergi Yargısı, s.30, dpnt.29.

(emlak vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisi vs) ve harcamalar (katma değer vergisi, gümrük vergisi vs.) üzerinden alınmaktadır⁷².

Türk Vergi Sistemi'nde, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu olmak üzere iki temel vergi kanunu bulunmaktadır. 6183 sayılı AATUHK'nın 1. maddesinde vergiler yönünden herhangi bir ayırım yapılmadığından hem Vergi Usul Kanunu'na hem de Gümrük Kanunu'na tabi vergiler 6183 sayılı Kanun kapsamında asli kamu alacakları arasında yer almakta, takip ve tahsili 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılmaktadır⁷³.

bb. Resim

Yetkili kamu kurumları tarafından belli bir faaliyetin veya işin yapılmasına izin verilmesi karşılığında yapılan ödemelerdir⁷⁴. Yani resimler, kişilerin özel veya kamu hukuku işlemlerinden dolayı düzenlenen belgelerden alınan yararlanma vergileri niteliğinde olup, aynı zamanda karşılıklı olmaları yönünden de harçlara benzemektedir⁷⁵. Günümüzde resimlerin bir kısmı kaldırılmış, bir kısmı da vergi adı altında yeniden düzenlenmiştir⁷⁶.

cc. Harç

Harçlar; kamu idarelerince sunulan belli hizmetlerin karşılığı olarak, bu hizmetten yararlanan ve bu şekilde özel menfaat elde eden gerçek veya tüzel kişilerden, sunulan

⁷² Karakoç, Vergi Yargısı, s.30-31, dpnt.29.

⁷³ Candan, s.10; Coşkun, AATUHK, s.36.

⁷⁴ Saban, s.4.

⁷⁵ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.33.

⁷⁶ Saban, s.5.

hizmetin maliyetine katılmaları amacıyla cebren alınan mali yükümlölüklerdir⁷⁷. Harçlar, hukuki cebir altında alınması yönünden vergilere benzemekle beraber, karşılıklı olması yönünden vergilerden ayrılmaktadır. Harçlarda genel olarak ödenmemesi halinde hizmetten yararlandırılmama durumu ortaya çıkmakta, ancak hizmetten yararlanılmasına rağmen ödenmemişse cebren tahsili yoluna gidilmektedir⁷⁸.

dd. Ceza Tahkik ve Takiplerine Ait Muhakeme Masrafı

Ceza soruşturma ve kovuşturmaları kapsamında Devletin yürüttüğü hizmetlerin karşılığında ortaya çıkan yargılama giderleridir. Buradaki muhakeme masrafı, 6183 sayılı Kanun'un 1. maddesi sonunda yer alan "takip giderlerinden" farklı bir kavramdır⁷⁹. Takip giderleri, kamu alacağının tahsili amacıyla yürütölen cebri icra takibi kapsamında yapılan giderler iken; muhakeme masrafları, ceza davasının sonuna kadar söz konusu dava için yapılmış giderlerdir⁸⁰.

ee. Vergi Cezaları

Vergi mükelleflerinin ödevlerini tam ve gereği gibi yerine getirmemesi nedeniyle kamu düzenini sağlama amacıyla uygulanan idari yaptırımlardır⁸¹. Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenen vergi ziyai cezası ile genel ve özel usulsüzlük cezaları ve

⁷⁷ Saban, s.5, Üstün, Rüçhan Hakkı, s.33.

⁷⁸ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.34.

⁷⁹ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.34.

⁸⁰ Amme Alacaklarının Takip ve Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile İlgili Meclis Görüşme Tutanağı, TBMM Tutanak Dergisi, C.24-1, Birleşim 107-115, Dönem 9, Toplantı 3, s.867-868; Arslaner, s.36.

⁸¹ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.35.

Gümrük Kanunu'nun 231. ve devamı maddelerinde düzenlenen vergi aslına bağlı para cezaları ve usulsüzlük cezaları bu kapsamda yer almaktadır⁸².

ff. Para Cezaları

Para cezaları; kanunların verdiği yetkiye dayanarak idarelerce verilen idari para cezaları ile ceza mahkemelerince hükmolunan adli para cezalarından oluşmaktadır⁸³.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmesinden itibaren, vergi cezaları dışında kalan idari para cezalarının tamamı hakkında Kabahatler Kanunu'nun genel hükümleri uygulanmaktadır⁸⁴. İdari para cezalarının takip ve tahsiline ilişkin olarak⁸⁵; Kabahatler Kanunu'nun 17. maddesi uyarınca, 5018 sayılı Kanun'a ekli (I) sayılı cetvelde sayılan genel bütçeli idareler, (II) sayılı cetvelde sayılan özel bütçeli idareler ve (III) sayılı cetvelde sayılan düzenleyici ve denetleyici kurumlar tarafından verilen idari para cezaları ile cumhuriyet başsavcılıkları ve mahkemeler tarafından verilen idari para cezaları genel bütçeye kaydedilirler ve 6183 sayılı AATUHK hükümlerine göre takip ve tahsil edilirler. Sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idarelerce verilen idari para cezaları kendi bütçelerine gelir kaydedilmekle birlikte, ilgili kanunlarında aksine hüküm bulunmadığı sürece bu cezaların da takip ve tahsili 6183 sayılı AATUHK'ya tabidir. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca kesilen idari para cezalarından da genel bütçeye gelir kaydedilenler 6183 sayılı AATUHK'ya göre, genel bütçeye gelir kaydedilmeyenler ise genel hükümlere, diğer bir ifade ile İİK hükümlerine göre tahsil olunurlar. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca verilen idari para cezaları ise ancak kendi

⁸² Candan, s.12.

⁸³ Candan, s.12.

⁸⁴ Öner, s.167, dpnt.59.

⁸⁵ 442 Seri No.lu Tahsilat Genel Tebliği: RG 12.05.2007, sa. 26520.

kanunlarında özel hüküm varsa 6183 sayılı AATUHK'ya göre, açıkça atıf yoksa genel hükümlere göre tahsil olunurlar.

Adli para cezalarının tahsiline ilişkin olarak, 6183 sayılı Kanun'un 1. maddesinin 2. fıkrasında Türk Ceza Kanunu hükümlerinin saklı olduğu düzenlenmiştir. Dolayısıyla TCK'da tahsil şekli gösterilen adli para cezaları 6183 sayılı Kanun'a tabi değildir⁸⁶. Buna göre, ceza mahkemelerince hükmolunan adli para cezaları 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun hükümlerine göre cumhuriyet savcılıkları tarafından infaz edilmektedir. Ancak cumhuriyet savcıları tarafından infaz edilmek üzere hükümlülerden talep edilen adli para cezalarının ödenmemesi halinde, bunlardan hapis cezasına çevrilemeyenlerin tamamı ile hapis cezasına çevrilen adli para cezalarının, hapis cezası ile karşılanamayan kısmı tahsil edilmek üzere cumhuriyet başsavcılığınca mahallin en büyük mal memuruna bildirilir, bundan sonraki aşamada adli para cezaları 6183 sayılı AATUHK hükümlerine göre takip ve tahsil edilir⁸⁷.

b. Feri Kamu Alacakları

Feri kamu alacakları, asli kamu alacaklarının hiç ödenmemesi veya eksik ödenmesi veya geç ödenmesinden doğan alacaklardır⁸⁸. Alacağın aslının zamanında gereği gibi tahsil edilememesi veya tahakkuk ettirilememesi nedeniyle Devletin, il özel idarelerinin ve belediyelerin uğradığı ekonomik kaybı telafi etmeye yönelik olarak alınan ikincil nitelikte alacaklar olduğundan, varlığını sürdürmesi asıl alacağın varlığına bağlıdır⁸⁹.

⁸⁶ Candan, s.13; Şamlıoğlu/Özbalcı, s.47.

⁸⁷ Arslaner, s.39; Coşkun, AATUHK, s.39; Yerlikaya, s.4-5.

⁸⁸ Üstündağ, s.21.

⁸⁹ Gerçek, Kamu Alacağı, s.6-7; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.36-37.

Bu kapsamda; tahakkuk etmiş bir kamu alacağının vadesinde ödenmemesi nedeniyle vade tarihinden fiili ödeme tarihine kadar geçen her ay için hesaplanan **gecikme zammı** (AATUHK md. 51), verginin zamanında tahakkuk ettirilememesi nedeniyle sonradan re'sen, ikmalen veya idarece tarh ettirildiği durumlarda, normal vade tarihinden tahakkuk tarihine kadar geçen her ay için hesaplanan **gecikme faizi** (VUK md.112/3), asıl kamu alacağının vadesinde tahsil edilmesinin borçluyu çok zor duruma düşüreceği hallerde, borçlunun talep etmesi ve teminat göstermesi şartıyla alacağın ödenmesinin yetkili makamlarca otuz altı aya kadar ertelenmesi karşılığında alınan **tecil faizi** (AATUHK md.48), hiç beyan edilmeyen veya eksik beyan edilen vergilerin sonradan pişmanlık şartlarına uygun olarak kendiliğinden beyan edilerek ödenmesi halinde hesaplanan **pişmanlık zammı** (VUK md.371), tahakkuk eden, ancak vadesinde ödenmediği için kendisine ödeme emri gönderilen borçlu tarafından ödeme emrine itiraz edilmesi ve itirazında kısmen veya tamamen haksız çıkması halinde, itirazın reddedildiği miktar üzerinden %10 oranında hesaplanan **haksız çıkma zammı** (AATUHK md.58) fer'i kamu alacaklarını oluşturmaktadır.

c. Kamu Hizmetinin Uygulamasından Doğan Kamu Alacakları

6183 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre, Devletin, il özel idarelerinin ve belediyelerin asli ve ferî alacakları dışında kalan alacaklarının kamu alacağı niteliğine sahip olabilmesi iki koşulun birlikte gerçekleşmesine bağlıdır⁹⁰. Bunlar; alacağın bir kamu hizmetinin ifasından doğmuş olması ve söz konusu alacağın sözleşmeden, sebepsiz zenginleşmeden ve haksız fiilden kaynaklanmamasıdır.

Bu doğrultuda öncelikle kamu hizmeti kavramının ortaya konulması gerekmektedir. Kamu hizmeti biri geniş, biri dar olmak üzere iki anlamda

⁹⁰ Kumrulu, s.657; Karakoç, Kamu Alacaklarının Tahsili, s.35.

kullanılmaktadır⁹¹. Geniş anlamda kamu hizmeti; idare edilenlerin ortak ihtiyaçlarının karşılanması ve kamu yararının sağlanması amacıyla Devlet ve diğer kamu idareleri tarafından bizzat veya yakın denetimi ve gözetimi altında özel kesim tarafından düzenli ve sürekli şekilde yürütülen hizmetlerdir⁹². Dar anlamda kamu hizmeti ise; Devlet ve diğer kamu idarelerinin, kamu hukukuna özgü yöntemleri kullanarak ve kamu hukukundan doğan yetki ve ayrıcalıklara dayanarak gerçekleştirdiği faaliyetlerdir⁹³. 6183 sayılı AATUHK’nın 1. maddesinde Devletin, il özel idarelerinin ve belediyelerin gözetimi altında yapılan hizmetlerden söz edilmediğinden, AATUHK hükümlerine göre takip edilecek kamu alacaklarını, dar anlamda kamu hizmetinden doğan alacaklar şeklinde anlamak gerekmektedir⁹⁴.

Bir alacağın kamu hizmetinden kaynaklanıp kaynaklanmadığının temel kriterini, hizmetin ifasında kamusal yetki ve usullerin kullanılması ve idarenin faaliyetlerini yürütürken bir takım ayrıcalıklara sahip olması oluşturmaktadır⁹⁵.

Doktrinde, kamu hizmetinin görülmesinden doğan alacakların kapsamının çok geniş olduğuna, Devletin, il özel idarelerinin ve belediyelerin sözleşmeden, haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden doğanlar dışında kalan her türlü alacağı kamu hizmetinin

⁹¹ Karakoç, Vergi Hukuku, s.633.

⁹² Candan, s.13; Karakoç, Vergi Hukuku, s.633; Günday, s.332; Gülseven, s.21.

⁹³ Akmansu, s.48; Karakoç, Kamu Alacaklarının Tahsili, s.35; Çelik, Binnur, Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku, İstanbul 2002, s.26.

⁹⁴ Karakoç, Vergi Hukuku, s.633; Gülseven, s.21.

⁹⁵ “Devletin, kamu hizmetlerinin karşılığı olan alacaklarının tahsilinde bile hapis cezası öngörülmediği, hal böyle olunca, özel hukuk ilişkilerinden doğan bir alacak hakkında borçlunun hapis ile cezalandırılmasına yer verilemeyeceği, Devletin özel hukuk alanına giren alacağına üstünlük tanıyan kanun hükmünün, hukuk prensiplerine aykırı düştüğü gibi taraflar arasında açık eşitsizlik yarattığı, ayrıca Borçlar Kanunu, İİK, TCK, AATUHK gibi ana kuralları kapsayan hükümler ile de bağdaşmadığı” (AYM 22.12.1964, E:1963/166 K:1964/7: <http://www.anayasa.gov.tr>).

görülmesi ile ilgili sayılacağından, kamu alacağı yelpazesinin çok genişletildiğine, ancak bu genişletici yorumun Kanun'un sözüne uygun olmadığına yönelik eleştiriler getirilmiştir⁹⁶.

Diğer taraftan, Devletin, il özel idarelerinin ve belediyelerin, özel hukuk sözleşmelerinden⁹⁷, haksız fiilden⁹⁸ ve sebepsiz zenginleşmeden doğan alacakları ile mülk gelirleri niteliğindeki alacaklarının kamu alacağı olarak kabulü mümkün olmadığından, söz konusu alacaklar 6183 sayılı AATUHK kapsamı dışında kalmaktadır⁹⁹. Söz konusu alacaklar, Devletin temşiyet tasarruflarının¹⁰⁰ bir sonucudur¹⁰¹ ve İİK hükümlerine göre takip edilir¹⁰². Buradaki haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme ifadelerinin özel hukuktaki anlamları ile anlaşılması gerekmekte olup, örneğin kamu

⁹⁶ Şamlıoğlu/Özbalcı, s.45; Onar, s.1649; Karakoç, Kamu Alacaklarının Tahsili, s.34-35; Özbalcı, s.49.

⁹⁷ “Belediyeye ait taşınmazın satışından doğan alacaklar, sözleşmeden kaynaklandıklarından dolayı 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilemezler” (Danıştay 9. Daire 16.10.1991, E:1990/692, K:1991/2975; Gülseven, s.26-27).

⁹⁸ “İdarenin haksız fiil sayılacak uygulamalarına karşı açılacak davaların görev ve çözümü adli yargının görev alanına girmektedir.” (Danıştay 7. Daire 16.03.2005, 2001/2357: **UYAP Kapalı Ortamı**).

⁹⁹ Yargıtay 4 HD 14.04.1980, E:1980/2059, K:1980/4834; Gülseven, s. 35-36; Karakoç, Kamu Alacaklarının Tahsili, s.26; Coşkun, AATUHK, s.35; Tuncer, s.5; Karakoç, Kamu İcra, s.82; Yerlikaya, s.4; Özbalcı, s.47; Öner, s.168; Karşı görüşü savunan **Onar’a** göre; “sözleşmenin tarafları arasında eşitlik olması, alacağın kamu alacağı olmasına engel olmamalı, idarenin özel hukuk sözleşmelerinden, haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden doğan alacakları da yine idarenin bütçesine girdiğinden, kamu alacağı sayılmalıdır.” (Onar, s.1645’den naklen).

¹⁰⁰ Temşiyet tasarrufları, devletin ve organlarının özel hukuk tüzelkişileri gibi yaptıkları hukuki muamelelerdir.

¹⁰¹ Arslaner, s.56.

¹⁰² 2004 sayılı İİK’nın “Hukuku Amme Borçları” başlıklı 47. maddesinde; “Para cezası ile diğer kamu borçlarının takibi hakkındaki kanun hükümlerini saklı olduğu, şu kadar ki, Devletin bir akitten veya haksız bir fiilden doğan alacakları hakkında bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı” hüküm altına alınmıştır.

mallarına verilen zararlardan doğan alacakların kamu alacağı niteliğinde olduğu kabul edilmelidir¹⁰³.

Kamu hizmetinin görülmesinden doğan kamu alacakları bakımından, idari sözleşmelerden –özellikle imtiyaz sözleşmelerinden- doğan tazminat alacakları önemli bir yere sahiptir¹⁰⁴. Ancak idarenin tarafı olduğu sözleşmelerin tamamı idari sözleşme sayılamaz, bir kısım sözleşmeler tamamen özel hukuk hükümlerine tabidir. İdarenin sözleşmelerini, özel hukuk sözleşmeleri ve idari sözleşmeler olarak ayırmak iki açıdan önem taşımaktadır¹⁰⁵. Bunlardan ilki; özel hukuk sözleşmeleri Borçlar Kanunu hükümlerine tabi iken, idari sözleşmeler idare hukuku kural ve ilkelerine tabidir. İkinci olarak da; özel hukuk sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar adli yargının görev alanına girmekte ve cebren tahsil işlemleri de özel hukuk hükümlerine göre yürütülmekte iken, idari sözleşmeler ile imtiyaz sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların çözümü idari yargının görev alanına girmekte ve söz konusu alacaklar 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilmektedir¹⁰⁶.

Anayasa Mahkemesi'ne¹⁰⁷, Danıştay'a¹⁰⁸ ve doktrine¹⁰⁹ göre, bir sözleşmenin idari sözleşme sayılabilmesi için; sözleşmenin en az bir tarafının idare olması, sözleşmenin konusunun bir kamu hizmetinin yerine getirilmesine ilişkin olması ve idareye tanınan bazı ayrıcalık ve üstün yetkiler ile sözleşmenin tarafları arasındaki dengenin idare lehine bozulmuş olması gerekmektedir. Bu doğrultuda, idareye ait bir

¹⁰³ Günday, s.245; Onar, s.1650-1651.

¹⁰⁴ Karakoç, Kamu Alacaklarının Tahsili, s.36.

¹⁰⁵ Günday, s.184.

¹⁰⁶ Yerlikaya, s.4; Coşkun, AATUHK, s.35; Özbalcı, s.47; Günday, s.184.

¹⁰⁷ AYM 28.06.1995, E:1994/71, K:1995/23: <http://www.anayasa.gov.tr>.

¹⁰⁸ Danıştay 12. Daire 02.11.1976, E:1974/1958, K:1976/214, Danıştay 10. Daire 29.04.1993, E:1991/1, K:1993/1752: Günday, s.185, dpnt. 16.

¹⁰⁹ Coşkun, AATUHK, s.35; Günday, s.184-187.

taşınmazın kiraya verilmesinden doğan alacağın 6183 sayılı Kanun'a göre takip edilmesi mümkün değildir¹¹⁰. Aynı şekilde Devletin, bir inşaat müteahhidi ile yaptığı sözleşmeden doğan tazminat vb. alacakları da 6183 sayılı Kanun kapsamına girmemektedir¹¹¹.

Kamu hizmetinin uygulanmasından doğan kamu alacaklarının en tipik örneğini; Belediye Gelirleri Kanunu'nda düzenlenen yol harcamalarına, kanalizasyon harcamalarına ve su tesisleri harcamalarına katılma payı ile büyükşehir belediyelerince çevre temizlik vergisinden ayrı olarak tahsil edilen atık su bedelleri oluşturmaktadır¹¹².

d. Takip Giderlerinden Doğan Kamu Alacakları

6183 sayılı Kanun'un 1. maddesi kapsamına giren asli ve fer'i kamu alacaklarının tahsili amacıyla yürütülen cebri icra takipleri kapsamında ödeme emri tebliği, ilan, haciz, zor kullanma, nakil ve muhafaza gibi işlemler karşılığında yapılan her türlü giderler takip gideri olarak kabul edilmekte ve 6183 sayılı Kanun hükümlerine tabi olmaktadır¹¹³.

II. 6183 Sayılı Kanun'un 2. Maddesi Kapsamına Giren Alacaklar

Kamu alacaklarının kapsamı esas itibariyle AATUHK 1. maddesinde belirlenmiş olmakla birlikte, aynı Kanun'un 2. maddesi de bir kapsam maddesidir¹¹⁴ ve mezkur maddede, çeşitli kanunlarda Tahsili Emval Kanunu'na göre tahsil edileceği belirtilen alacaklar hakkında da 6183 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir.

¹¹⁰ Coşkun, AATUHK, s.35; Özbacı, s.47.

¹¹¹ Özbacı, s.47.

¹¹² Candan, s.14; Öner, s.167; Karakoç, Vergi Hukuku, s.635-636.

¹¹³ Candan, s.16; Öner, s.167-168; Coşkun, AATUHK, S.37; Şamlıoğlu/Özbacı, s.46.

¹¹⁴ Karakoç, Vergi Hukuku, s.636; Şamlıoğlu/Özbacı, s.50.

6183 sayılı AATUHK 01.01.1954 tarihinde yürürlüğe girmiş, bu Kanun'un yürürlüğe girmesi ile birlikte öncesinde yürürlükte olan Tahsili Emval Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak eski tarihli kanunların bir kısmında alacakların Tahsili Emval Kanunu'na göre tahsil edileceği düzenlenmiş olduğundan, 6183 sayılı Kanun'un 2. maddesinde yapılan yollama nedeniyle, artık bu alacakların AATUHK hükümlerine göre takip ve tahsil edilmesi gerekmektedir¹¹⁵.

Bu tür alacakların AATUHK hükümlerine tabi olması için alacağın niteliği itibariyle AATUHK 1. maddesinde sayılan alacaklardan olması veya Devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait bir alacak olması gerekmekte, sadece özel kanunlarında Tahsili Emval Kanunu'na atıf yapılmış olması yeterli kabul edilmektedir¹¹⁶.

Günümüzde halen çeşitli kanunlarda, alacağın Tahsili Emval Kanunu'na göre takip edileceğine ilişkin hükümler mevcut durumdadır. Buna göre; mahalli idareler arasında yer alan köy tüzel kişiliği 6183 sayılı Kanun'un 1. maddesinde sayılan idareler arasında yer almadığından, normalde köy gelirleri 6183 sayılı Kanun'a göre değil, 442 sayılı Köy Kanunu'na göre tahsil edilmekte iken, 442 sayılı Kanun'un 45. ve 46. maddelerinde yolsuz harcanan köy paraları ile zorunlu işleri gördürmeyen ve mecburi paraları toplamayan köy muhtarı ile ihtiyar heyeti üyeleri aleyhine hükmolunan para cezalarının tahsilinin Tahsili Emval Kanunu'na göre yapılacağına yönelik açık yollama nedeniyle, söz konusu alacaklar ile sınırlı olarak 6183 sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktır¹¹⁷.

Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazların gerçek veya tüzelkişilerce fuzuli işgalinden doğan ecrimisil alacakları

¹¹⁵ Candan, s.16-17; Karakoç, Vergi Yargısı, s.37.

¹¹⁶ Candan, s.17; Şamlıoğlu/Özbalcı, s.50.

¹¹⁷ Arslaner, s.60; Şamlıoğlu/Özbalcı, s.50; Candan, s.17; Gerçek, Kamu Alacağı, s.9; Öncel/Kumrulu/Çağan, s.161.

esasinda Devletin sebepsiz zenginleşmeden doğan alacaklarındandır, dolayısıyla 6183 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre kamu alacağı değildir¹¹⁸. Ancak 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 75. maddesinde ecrimisil alacaklarının Tahsili Emval Kanunu'na göre tahsil olunacağı yönündeki açık yollama nedeniyle 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilmektedirler¹¹⁹.

Farklı örnekler olarak; 4081 sayılı Kanun'un 15. maddesi uyarınca çiftçi mallarının koruma bedelleri ve 4109 sayılı Kanun'un 7. maddesi uyarınca asker ailelerine yapılacak yardımlar gösterilebilir¹²⁰.

III. Kendi Kanunlarındaki Özel Hüküm Gereği 6183 Sayılı AATUHK'ya Göre Takip Edilen Alacaklar

6183 sayılı AATUHK 01.01.1954 tarihinde yürürlüğe girdikten sonraki tarihte yürürlüğe giren veya Tahsili Emval Kanunu'na atıf yapan madde metni yeni hukuki duruma uygun olarak değiştirilen bir kısım kanunlarda alacağın tahsilinin 6183 sayılı AATUHK'ya göre yapılacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki, diğer kanunlarda alacağın tahsili bakımından Tahsili Emval Kanunu'na veya doğrudan AATUHK'ya atıf yapılmış olması, söz konusu alacaklara kamu alacağı vasfı kazandırmamakta, sadece alacaklı kamu idaresine, alacağın tahsili bakımından 6183 sayılı Kanun'da düzenlenen usullere ve müesseselere başvurma imkanı tanınmış olmaktadır¹²¹.

¹¹⁸ Arslaner, s.64; Karakoç, Vergi Yargısı, s.38-39; Öncel/Kumrulu/Çağan, s.160.

¹¹⁹ Öncel/Kumrulu/Çağan, s.160.

¹²⁰ Şamlıoğlu/Özbalcı, s.51.

¹²¹ Candan, s.18; Gerçek, Kamu Alacağı, s.8.

Özel kanunlarında tahsili için AATUHK'ya atıf yapılan alacaklar ve ilgili kanun maddelerine ilişkin olarak şu örnekleri vermek mümkündür;

1. 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu'nun 35. maddesinin 2. fıkrasında, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun malları, alacakları ve banka hesaplarının İİK ve AATUHK bakımından Devlet malı hükmünde olduğu ve imtiyazlı alacaklar olduğu düzenlenmiştir. Yine 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 88. maddesinde de Sosyal Güvenlik Kurumu'nun prim ve diğer alacaklarının tahsilinde 6183 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı düzenleme altına alınmıştır. Bu kapsamda, SGK'ya ait prim alacakları, idari para cezaları, katılım payları gibi alacaklar AATUHK hükümlerine göre takip ve tahsil edilmektedir¹²².

2. 4853 sayılı Kanun'un 8. maddesinde, ücretlerden yapılması gereken tasarruf kesintileri ile katkı paylarının işveren tarafından süresi içinde ilgililer adına açılmış tasarrufu teşvik hesaplarına yatırılmaması halinde, söz konusu alacakların SGK'nın prim alacaklarının tahsiline ilişkin kurallara tabi olduğu düzenlenmiştir¹²³. Bu kapsamda söz konusu alacakların takip ve tahsili de 6183 sayılı AATUHK hükümlerine tabidir.

3. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 132. maddesine göre, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun aynı Kanun'un 130. maddesinde sayılan gelirleri ile 108. ve 135. maddelerinde sayılan alacaklarının takip ve tahsilinde 6183 sayılı AATUHK hükümleri uygulanmaktadır. Bu kapsamda hem Fon'a devredilen bankaların alacaklarının tahsili hem de Fon'un gelirlerinin tahsili 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılmaktadır¹²⁴.

¹²² “Sosyal Güvenlik Kurumunun özel hukuk alacakları dışında kalan alacakları 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre takip ve tahsil edilir. SGK alacakları 6183 sayılı Kanun'un 21/1 maddesi uyarınca ilk hacze iştirak eder.” (Yargıtay 19 HD 06.10.2010, E:2010/6960, K:2010/10865: Üstün, Rüçhan Hakkı, s.152, dpnt.190); aynı yönde bkz. Bilgin, s.229-231.

¹²³ Bilgin, s.231.

¹²⁴ Arslaner, s.71.

Burada dikkat edilmesi gereken husus; Fon'a devredilen bankaların, hakim ortakları, yöneticileri ile bu kişilerin eş ve çocukları dışında kalan kişilerden olan alacakları Fon alacağı kapsamına girmemektedir. Bu alacaklar özel hukuk alacağı niteliğinde olduğundan, takip ve tahsilinin 6183 sayılı Kanun'a göre değil İİK'ya göre yapılması gerekmektedir¹²⁵. Ayrıca kamu bankalarına ait alacakların takip ve tahsilinde 6183 sayılı AATUHK hükümlerinin uygulanacağına yönelik olarak 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda herhangi bir atıf bulunmadığından, kamu bankalarına ait alacaklar da genel hükümler çerçevesinde takip edilmektedir¹²⁶.

4. 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun uyarınca gerçek ve tüzel kişiler hakkında hükmolunan para cezaları ile 1. maddesi uyarınca alınan kararlar doğrultusunda tahsil edilmesi gereken alacaklar hakkında 6183 sayılı AATUHK hükümleri uygulanır.

5. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu 115. maddesine göre trafik para cezalarının, 261 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre ihracatta haksız alınan vergi iadelerinin¹²⁷, 3294 sayılı Kanun'un Ek-1 maddesine göre Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu alacaklarının¹²⁸ takip ve tahsili de 6183 sayılı AATUHK hükümlerine tabi olup, benzer örneklerin artırılması mümkündür.

Diğer taraftan ticaret odaları, sanayi odaları, deniz ticaret odaları ve ticaret borsasına ait süresinde ödenmeyen kayıt ücretleri, munzam ve yıllık aidatlar, navlun hasılatından alınacak oda payları, borsa tescil ücreti, bunların gecikme zammı ile para cezalarının tahsili mülga 5590 sayılı Kanun'a göre 6183 sayılı AATUHK hükümlerine

¹²⁵ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.154.

¹²⁶ Coşkun, Mahmut, İtirazın İptali, Menfi Tespit ve İstirdat, Tasarrufun İptali, İflas ve İflasın Ertelenmesi, Sıra Cetveline İtiraz Davaları, 2. Ba., Ankara 2015, s.1327.

¹²⁷ Şamlıoğlu/Özbalcı, s.51.

¹²⁸ Karakoç, Kamu İcra, s.90.

tabi iken, 01.06.2004 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5174 sayılı Kanun’un 77. maddesinde, bu alacakların ilam hükmünde olduğu ve icra dairelerince yerine getirileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla söz konusu alacaklar artık 6183 sayılı AATUHK hükümlerine tabi deđildir¹²⁹.

¹²⁹ Arslaner, s.63.

İKİNCİ BÖLÜM

İCRA VE İFLAS KANUNU KAPSAMINDA HACZE İŞTİRAK

A. Hacze İştirak Kavramı ve Yabancı Hukuk Sistemlerindeki Düzenlemeler

Hacze iştirak; borçlusuna ait bir mal üzerine alacaklısı tarafından daha önce konulmuş olan hacze, aynı borçlunun diğer alacaklılarının da aynı derecede katılmasını sağlayan, diğer bir ifade ile alacaklısına haczedilmiş mal üzerinde rüçhan hakkı sağlayan hukuki bir kurumdur¹³⁰. Özellikle borçlunun malvarlığının bütün alacaklarını karşılamaya yeterli olmadığı durumlarda hacze iştirak büyük önem arz etmektedir¹³¹.

Hacze iştirak, farklı hukuk sistemleri içinde farklı şekillerde düzenlenmiştir¹³². Türk hukuk sistemindeki düzenlemeyi karşılaştırmak için Alman, Fransız ve İsviçre hukuk sistemlerine değinmekte fayda vardır.

Alman hukuk sisteminde; hacze iştirak kabul edilmemiştir¹³³. Bunun nedeni, iflas takibinin, Türk takip hukukunda olduğu gibi sadece tacirler hakkında değil, bütün borçlular hakkında mümkün olmasıdır¹³⁴. Bu sistemde, borçlunun malını haczettiren alacaklıların, o mal üzerinde rehin hakkına benzeyen bir rüçhan hakkına sahip olduğu kabul edilmekte ve alacakların haciz tarihi esas alınarak yapılan sıralamaya göre, daha

¹³⁰ Ünlü, M. Cengiz, Açıklamalı-İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Ankara 2001, s.223; Candan, s.139.

¹³¹ Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar-Ayvaz, Sema, İcra ve İflas Hukuku, 3. Ba., Ankara 2017, s.281.

¹³² Yılmaz, Ejder, Hacze Takipli Katılma (Hacze Adi İştirak), (AÜHFD/1973/C.30/sa.1-4, s.271-316), s.272.

¹³³ Deynekli, Adnan, Sıra Cetveli İle İlgili Sorunlar, (Bankacılar Dergisi/2008/sa.67, s.28-69), s.28.

¹³⁴ Yılmaz, Takipli Katılma, s. 272-273.

önce haciz koydurmuş olan alacaklının, diğer haciz alacaklılarından daha önce tatmin edilmesi, sonrasında geriye bir şey artarsa gene haciz tarih sırası esas alınarak diğer alacaklarının tatmin edilmesi esası kabul edilmektedir¹³⁵. Kısacası Alman hukuk sisteminde alacaklının haczedilmiş mal üzerinde rüçhan hakkına sahip olduğu esası kabul edilmiştir. Rehin hakkına benzeyen bu hak nedeniyle, ilk haciz alacaklısının alacağı tahsil edilmedikçe, sonraki alacaklıların tatmin edilmesi mümkün olmadığından, ilk hacze iştirak edilmesi de söz konusu olmamaktadır¹³⁶. Aynı şekilde Avusturya ve İngiltere hukuk sistemlerinde de bu prensip kabul edilmiştir¹³⁷.

Fransız hukuk sisteminde ise, Alman hukukunun tam aksine “eşitlik prensibi” kabul edilmiştir¹³⁸. İflas yoluyla takibin sadece tacirler hakkında kabul edildiği bu sistemde, borçlunun malı üzerine alacaklıların müşterek rehin hakkı bulunduğu kabul edilmekte, bu doğrultuda alacağı muaccel olan diğer bütün alacaklılar, hacizli mal satılıp parası paylaştırılincaya kadar hacze iştirak edebilmektedirler¹³⁹. Satılan malın bedelinin tüm alacakları karşılamaya yetmemesi halinde ise alacaklılar arasında, alacağı oranında taksim yapılmaktadır. Ayrıca bu sistemde, İsviçre ve Türk hukuk sistemlerindeki aksine hacze iştirak edilebilmesi belli belgelerin varlığı koşuluna da bağlanmamıştır.

¹³⁵ Üstündağ, s.228; Ansay, s.119.

¹³⁶ Yılmaz, Takipli Katılma, s.273.

¹³⁷ Deren-Yıldırım, s.2; Uyar, Talih, Hacze Adi (Takipli) Katılma (İİK md.100), (TBB Dergisi/2006/sa.66, s.352-376), s.352.

¹³⁸ Uyar, Takipli Katılma, s.353.

¹³⁹ Üstündağ, s.228, Yılmaz, Takipli Katılma, s.274; Önen, Ergun, Hacze İmtiyazlı (Takipsiz) İştirak, (Yargıtay Dergisi/1984/C.10/sa.1-2, s.130-157), s.131-132; Yıldırım, M. Kamil/Deren-Yıldırım, Nevhis, İcra Hukuku, 5. Ba., İstanbul 2012, s.199.

Alacaklıların yalnızca hacze iştirak kararına itiraz etme hakları bulunmaktadır¹⁴⁰. Bu sistem Fransa dışında halen İtalya’da da uygulanmaktadır¹⁴¹.

Her iki sistemin de eleştirilen yanları bulunmaktadır. Şöyle ki; Alman hukuk sisteminde, hızlı hareket eden alacaklılar için avantajlı durum yaratılarak, bu alacaklılar koruma altına alınırken, diğer taraftan alacaklılar arasında eşitliğin bozulmasına ve aralarında anlamsız bir yarışın oluşmasına sebebiyet verildiği yönünde eleştiriler ileri sürülmektedir¹⁴². Fransız hukuk sisteminde ise, mala çok daha öncesinde haciz koydurmuş olan alacaklı ile son anda haciz koyduran alacaklının eşit şekilde hacze katılmasının; özellikle önceki haciz alacaklısının alacak tutarının fazla olduğu ve borçlunun tüm borçlarını karşılamaya yetecek malvarlığının bulunmadığı hallerde, alacaklının normalde elde edebileceğinden çok daha az tutarda alacak tutarını elde edebileceğine, diğer taraftan icra dairelerinin yavaş çalışması halinde daha fazla alacaklı, hızlı çalışması halinde ise daha az alacaklı hacze iştirak edeceğinden, rastlantısal bir sistem olduğuna yönelik olumsuz eleştiriler bulunmaktadır¹⁴³. Bir diğer görüşte ise, Fransız sisteminin hacze iştirak imkanı tanınması nedeniyle Alman sisteminden daha üstün olduğu, ancak alacağı muaccel olan bütün alacaklıların hacze iştirak edebilmesine imkan tanıyarak, hacze iştirak alanını çok genişletmiş olmasının sakıncalı olduğu belirtilmektedir¹⁴⁴.

İsviçre hukuk sisteminde ise; haciz ile iflas arasındaki dengenin korunmasını sağlamak, bu kapsamda alacaklıları kendi aralarında bir yarışa sevk etmemek ve ilk haciz

¹⁴⁰ Yılmaz, Takipli Katılma, s.275.

¹⁴¹ Deren-Yıldırım, s.2.

¹⁴² Ansay, s.120; Üstündağ, s.228; Berkin, Necmeddin M., İcra Hukuku Dersleri, 538 Sayılı Kanuna ve Son İçtihadlara Göre İcra Hukuku Prensipleri-Haciz-Rehnin Paraya Çevrilmesi-İcra Suçları, 2. Ba., İstanbul 1969, s.108.

¹⁴³ Ansay, s.120; Üstündağ, s.228; Berkin, İcra Hukuku Dersleri, s.108.

¹⁴⁴ Yılmaz, Takipli Katılma, s.276.

sahibi alacaklıya rüçhan hakkı tanımak suretiyle, diğer alacaklılara iflastan başka çareleri kalmadığı kanaatini oluşturmamak amacıyla, Alman hukuk sistemindeki öncelik prensibi ile Fransız hukuk sistemindeki eşitlik prensibinin ortasında yer alan bir sistem öngörülmüştür¹⁴⁵. İsviçre hukukunda hacze iştirak kurumu kabul edilmiş olmakla birlikte, hacizli mal üzerinde mutlak ve münhasır rüçhan hakkı tanınmamıştır¹⁴⁶. “Grup sistemi” olarak adlandırılan bu sistemde alacağı muaccel olan ve ihtilaflı olmayan bütün alacaklılar, ilk haczin konulduğu tarihten itibaren 30 gün içinde hacze iştirak ederlerse kendi içinde birinci grup oluştururlar¹⁴⁷ ve paraya çevrilen malın bedeli öncelikle bu alacaklılar arasında alacakları oranında taksim edilir. Sonraki 30 gün içinde hacze iştirak edenler kendi içinde ikinci grubu oluşturur ve birinci gruptakiler alacağını aldıktan sonra geriye artan olursa ikinci grupta yer alan alacaklılar arasında garameten paylaşılır. Bundan sonra ortaya çıkacak her 30 günlük süre yeni bir grup oluşturmaktadır¹⁴⁸. İsviçre’de katılma isteminin postaya verilmesi, icra dairesine yapılmış gibi sonuç doğurduğundan, katılma isteminin 30. günün mesai saati bitimine kadar postaya verilmesi yeterlidir¹⁴⁹.

Türk hukuk sistemi ise, diğer hukuk sistemlerinin hiçbirisi ile birebir uyum göstermemektedir. Fransız ve Alman sistemlerine nazaran İsviçre hukuk sistemine daha yakın olmakla birlikte, İsviçre hukuk sisteminin kötüniyetli borçlulara imkan sağlayan olumsuz yönü nedeniyle, oradaki grup sisteminden ayrılmış ve Türk hukukunda hacze iştirak imkanı İsviçre hukukuna göre oldukça sınırlandırılmıştır¹⁵⁰. Nitekim borçlunun,

¹⁴⁵ Deren-Yıldırım, s.2, 5-6.

¹⁴⁶ Üstündağ, s.229; Uyar, Takipli Katılma, s.353.

¹⁴⁷ Postacıoğlu, s.427; Yılmaz, Takipli Katılma, s. 276; Önen, s.132.

¹⁴⁸ Yılmaz, Takipli Katılma, s.276; Deynekli, Sıra Cetveli, s.29.

¹⁴⁹ Yılmaz, Takipli Katılma, s. 277.

¹⁵⁰ Akcan, s.38, Uyar, Takipli Katılma, s.353; Önen, s.132.

gerçeğe aykırı borç itirafında bulunmak ve muvazaalı belgelerle borcunu olduğundan daha fazla göstermek suretiyle, gerçek alacaklıların alacağını hiç ya da gereği gibi elde edememesine sebebiyet verecek işlemlere girişmesi her zaman olasıdır. Örneğin, borçlunun 100.000.-TL hacze kabil malvarlığı ile 100.000.-TL borcu bulunduğu hallerde, söz konusu malın haczedilerek paraya çevrilmesi sonucunda alacaklının tamamen tatmin edilmesi mümkün iken, borçlunun gerçekte alacaklı olmayan 3. kişiyle giriştiği muvazalı işlemler sonucunda kendisini 500.000.-TL borçlu göstererek hacze iştirakını sağlaması halinde gerçek alacaklının alacağının sadece 1/6'lık kısmının karşılanması gibi bir tehlike ortaya çıkabilecektir¹⁵¹. Söz konusu risklerin asgariye indirilebilmesi amacı ile Türk hukuk sisteminde hacze iştirak, alacağın daha eski olması ve bunun muayyen şekillerde ortaya konulması gibi şartların birlikte gerçekleşmesi koşullarına bağlanmıştır¹⁵².

B. Türk Hukuk Sisteminde Hacze İştirak

Türk hukuk sisteminde, ilk haczi tesis ettiren alacaklının, sonraki hacizleri tesis ettiren alacaklılara karşı rehin hakkına benzeyen bir rüçhan hakkı bulunmamaktadır¹⁵³. Sonraki alacaklılar ancak şartları varsa ilk hacze aynı derecede iştirak eder ve hacizli malın satış bedeli aralarında alacakları ile orantılı olarak paylaştırılır¹⁵⁴. Diğer alacaklıların hangi koşullar altında ilk hacze katılabilecekleri ise; özel hukuk alacakları¹⁵⁵ bakımından ilk olarak (mülga) 1424 sayılı İİK'da düzenmiş, ancak söz konusu Kanun'da yer alan düzenlemelerin taşıdığı sakıncaları gidermek amacıyla mer'i 2004 sayılı İİK

¹⁵¹ Postacıoğlu, s.426.

¹⁵² Postacıoğlu, s.427.

¹⁵³ Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2004, s.307.

¹⁵⁴ Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.278.

¹⁵⁵ Çalışmamızda özel hukuk alacağı ifadesi, cebri takip ve tahsil usulleri İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre yürütülen alacaklar için kullanılmaktadır.

100., 101., 206. ve 268. maddeleri ile yeni düzenlemeler getirilmiştir. Kamu hukuku alacakları bakımından hacze iştirak ise 6183 sayılı AATUHK'nın 21. ve 69. maddelerinde düzenlenmiştir.

Bu bölümde özel alacaklar bakımından hacze iştirake ilişkin İİK düzenlemelerine yer verilecek, kamu alacakları bakımından hacze iştirake ilişkin 6183 sayılı AATUHK düzenlemeleri ise üçüncü bölüm altında incelenecektir.

I. 1424 Sayılı İİK'da Hacze İştirak

04.05.1929 tarihli, 1183 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1424 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun "*hacze iştirak derecelerin teşkili*" başlıklı 89. maddesinde; ilk hacizden sonra on gün içinde haciz talebinde bulunan alacaklıların o hacze iştirak edeceği ve bir derece sayılacağı, talep üzerine icra dairesince aynı derecede yer alan alacaklıların bütün alacaklarını içerecek miktarda ilave hacizler yapılacağı, on gün sona erdikten sonra yapılan müracaatların aynı şekilde sonraki dereceleri oluşturacağı ve bunlar için yeni hacizler yapılacağı, önceki derece alacaklıları tarafından haczedilmiş olan malların onu takip eden derece için de haczedilebileceği, ancak önceki haciz derecesinin alacaklarından artan miktarın sonraki derece alacaklılar için geçerli olacağı hüküm altına alınmıştır¹⁵⁶.

1424 sayılı Kanun'un hacze iştirake ilişkin 89. maddesi, aynen İsviçre Federal Borç İçin Takip ve İflas Kanunu'nun 110. maddesinden alınmış¹⁵⁷ olmakla birlikte, İsviçre takip hukukundan farklı olarak hacze iştirak süresi 30 günden, 10 güne indirilmiştir. Sürenin kısaltılması her ne kadar sürecin çabuklaştırılması amacını taşısa da, söz konusu Kanun'da ödeme süresi 15 gün olduğundan, borçlunun takibe itiraz

¹⁵⁶ <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1183.pdf>, E.T.: 17.12.2018.

¹⁵⁷ Deren-Yıldırım, s.6.

etmediği hallerde dahi, alacaklının daha önceden yapılmış olan hacze iştiraki kabul edilmemiş, bu nedenle de hacze iştirak kurumu etkin şekilde işletilememiştir¹⁵⁸. Sürelerin kısaltılmasının uygulamada fayda sağlamadığının anlaşılmasının¹⁵⁹ yanı sıra hacze iştirak edilebilmesi için belirli belgelere dayanma yükümlülüğü de öngörülmemiş olduğundan, sistem çok geçmeden kötünietli borçlular tarafından fırsat olarak değerlendirilmiş, borçlular yarattıkları muvazaalı alacaklar için kendilerine karşı icra takipleri başlatmış ve bu takiplere itiraz etmeyerek kısa sürede kesinleşmesi ve haciz isteme aşamasına gelmesini sağlamış, bunun sonucu olarak da gerçek alacaklılar tarafından konulmuş olan hacizlere muvazaalı alacakların iştirakini sağlayarak, gerçek alacaklıların alacağını gereği gibi tahsil etmelerine haksız şekilde engel olmuşlardır¹⁶⁰.

II. 2004 Sayılı İİK'da Hacze İştirak

1424 sayılı Kanun'da sistemin taşıdığı sakıncaların giderilmesi ve gerçek alacaklıların hacze iştirak etmesinin sağlanması amacıyla 19.06.1932 tarihli, 2128 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda hacze iştirak müessesesi yeniden ele alınmış ve mehz Kanun'dan önemli ölçüde ayrılarak,

¹⁵⁸ Deren-Yıldırım, s.7; Ansay, s.123.

¹⁵⁹ 2004 sayılı İİK Hükümet Gerekçesi, (<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d04/c008/tbmm04008056ss0151.pdf>, E.T.:25.01.2019).

¹⁶⁰ Konuya ilişkin olarak 2004 sayılı İİK Hükümet Gerekçesine göre; *“borçlular aleyhine muvazaalı ve gerçeğe aykırı bir takım alacakların ortaya çıkarılarak asıl hak sahiplerinin zararına yol açılması nedeniyle 100. ve 101. maddelerdeki hacze iştirak hükümleri İİK'nın en önemli hükümlerindendir.”* (Yılmaz, Takipli Katılma, s.278'dan naklen); aynı yönde bkz. Çiftçi, Menfaat Dengesi, s.299; Arar, Kemal, İcra ve İflas Hükümleri, C. 1, Ankara 1944, s.223.

hacze iştirak oldukça sıkı koşullara bağlanmıştır¹⁶¹. Bu aşamada Türk hukuk sistemi ile İsviçre hukuk sistemi arasında hacze iştirak koşullarına ilişkin tek ortak nokta borçluya karşı icra takibi yapılmış olması şartının aranmasıdır¹⁶². Ancak Ansay'a göre, hacze iştirak ile yakından ilgili olan ihtiyati haciz, ilave haciz gibi düzenlemeler değiştirilmeden, sadece hacze iştirake ilişkin hükümlerde revizyon yapılması, değişimin köklü olmaması sonucunu doğurmuştur¹⁶³.

Yürürlükteki İcra ve İflas Kanunu'nda hacze takipli (adi) iştirak ve hacze takipsiz (imtiyazlı) iştirak olmak üzere iki çeşit hacze iştirak hali mevcuttur¹⁶⁴. Bu iki iştirak usulü arasındaki temel fark, alacaklının hacze iştirak edebilmesi için borçluya karşı cebri icra takibi yapma zorunluluğu bulunup bulunmadığına yöneliktir.

1. Hacze Adi İştirak (Hacze Takipli Katılma)

İİK 100. maddesinde düzenlenen hacze iştirak usulünde; borçlunun malları üzerine ilk haczi uygulamış olan alacaklının takip veya dava tarihinden daha önce doğmuş olan başka bir alacağın, mezkur maddede sayılan belgelerden birisi ile öncelik koşulunu sağladığını ispatlaması ve malın satış bedeli icra veznesine girinceye kadar aynı mal üzerine haciz uygulaması halinde ilk hacze aynı derecede katılması öngörülmektedir. İİK 100. maddesine göre hacze iştirak için, hacze katılmak isteyen alacaklının borçluya karşı

¹⁶¹ 2004 sayılı İİK Hükümet Gerekçesi, (<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d04/c008/tbmm04008056ss0151.pdf>, E.T.:25.01.2019); Yılmaz, Takipli Katılma, s.278.

¹⁶² Deren-Yıldırım, s.7.

¹⁶³ Ansay, s.125.

¹⁶⁴ Yılmaz, Ejder, Hacze Takipsiz Katılma (Hacze İmtiyazlı İştirak), (AÜHFD/1974/C.31/sa.1-4, s.361-394), s.362; Yılmaz, Takipli Katılma, s.272; Akcan, s.133; Alıcı, Burhan, Hacze Takipsiz İştirak, (<http://www.yuksel.av.tr/makale/hti.doc>, E.T.:17.12.2018); Arslaner, s.320.

mutlaka bir takip yapmış olması gerektiğinden, bu iştirak türü “hacze takipli iştirak” şeklinde adlandırılmaktadır¹⁶⁵.

a. Hacze Takipli İştirakin Koşulları

İİK 100. maddesine göre hacze takipli iştirak için 4 şartın birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlar;

aa. Takip Şartı

Hacze iştirak edecek olan alacaklı tarafından borçlu hakkında icra takibi başlatılmış ve bu takip kesinleşerek alacaklı haciz isteyecek duruma gelmiş olmalıdır¹⁶⁶. Yani İİK 100. maddesine göre hacze iştirak edilebilmesi için borçluya karşı icra takibi yapılması ön koşul olup, bu takibin ilamsız, ilamlı veya kambyo takibi olması arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır¹⁶⁷.

Diğer taraftan rehnin paraya çevrilmesi yolu ile yapılan takiplerde haciz safhası bulunmadığından, hacze iştirak imkanı bulunmamakla birlikte, rehinli malın takdir edilen ve kesinleşen kıymetinin alacağın tamamını karşılamayacağını anlaşıldığı durumlarda İİK 150/f maddesine göre alacaklıya verilen geçici rehin açığı belgesi ile alacaklı

¹⁶⁵ Yılmaz, Takipli Katılma, s.272; Kuru, Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku, 1. Ba., İstanbul 2016, s.259; Uyar, Takipli Katılma, s.353.

¹⁶⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s.308; Yılmaz, Takipli Katılma, s.279; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.279; Karlı, Abdurrahim, İcra ve İflas Hukuku, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Ba., İstanbul 2014, s.323; Kuru, İstinaf Sisteminde İcra Hukuku, s.259; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, 2015, s.227; Akcan, s. 47.

¹⁶⁷ Yılmaz, Takipli Katılma, s.279.

tarafından borçluya ait diğer malların haczedilmesi mümkündür. Dolayısıyla bu belgeye dayanarak İİK 100. maddesine göre hacze iştirak edilebilir¹⁶⁸.

bb. Öncelik Şartı

Hacze iştirak edecek olan alacağın, ilk haczi koyduran alacaklının takibinden daha önce doğmuş olması gerekmektedir¹⁶⁹. Öncelik koşulu belirlenirken, ilk haciz ilamsız takip kapsamında konulmuşsa takip tarihi; ilamlı takip kapsamında konulmuşsa ilamın verildiği dava tarihi esas alınmaktadır. Bu doğrultuda, aynı mal üzerine ilk hacizden sonra haciz koydurmuş olan alacaklının, ilk hacze iştirak edebilmesi için **alacağının**;

- İlk haczi uygulayan alacaklıya ait takibin ilamsız takip olması halinde, bu takip talebinden önce,
 - İlk haczi uygulayan alacaklıya ait takibin ilamlı takip olması halinde ise, bu ilamın verildiği davanın açıldığı tarihten önce,
- doğmuş olması gerekmektedir¹⁷⁰.

İİK 100. maddesinde hacze takipli iştirak için öncelik koşulu “ilk haciz” esas alınarak belirlenmiş ancak “ilk haciz” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği anılan maddede ortaya konulmamıştır. Bu durum devamında ilk haciz belirlenirken, haczin karar tarihinin mi uygulanma tarihinin mi esas alınacağı, yine ilk haczin kesin haciz mi olması gerektiği, yoksa ihtiyati hacizlerin de ilk haciz kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olup olmayacağı yönünde soruları beraberinde getirmiştir.

¹⁶⁸ Uyar, Takipli Katılma, s.354; Kuru/Arslan/Yılmaz, s.308, dpnt.1; Yılmaz, Takipli Katılma, s.279, dpnt.30; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.279; Karşlı, s.324.

¹⁶⁹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.279; Karşlı, s.325; Postacıoğlu, s.430; Akcan, s. 53.

¹⁷⁰ Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.201; Kuru, İstinaf Sisteminde İcra Hukuku, s.260.

Öncelikle ilk haciz ifadesinden zaman bakımından ne kastedildiğine ilişkin olarak öğretide ve uygulamada genel kabul gören görüş; ilk önce verilen haciz kararının değil, **ilk önce uygulanan haczin** ilk haciz olarak kabul edilmesi gerektiği yönündedir¹⁷¹. Bu anlamda, haciz kararının verildiği tarih ile bu kararın uygulandığı tarih arasında zaman farkı bulunmaması halinde ilk haciz tarihinin belirlenmesinde herhangi bir tereddüt oluşmamakla birlikte, uygulamada her zaman haciz kararının verildiği tarih ile haczin uygulandığı tarih aynı olmamakta, örneğin asıl takibi yürüten icra dosyasından haciz kararı alındıktan sonra, bu kararın istinabe yoluyla başka bir icra dairesince uygulanması halinde, haciz kararının alındığı tarih ile haczin uygulandığı tarih arasında zaman farkı oluşabilmektedir. Böyle bir durumda hacze iştirak etmek isteyen alacaklıya ait alacağın, ilk haczi koyduran alacaklının takip veya dava tarihinden daha önce doğup doğmadığının belirlenmesinde, ilk haciz olarak, ilk uygulanan haciz esas alınacaktır. Borçluya ait aynı mal üzerine birden fazla alacaklı tarafından **aynı gün** haciz uygulanmış olması halinde, bu hacizlerin saat (ve gerekli olması halinde dakika) yönünden hangisinin ilk olarak konulduğu tespit edilebiliyorsa, bu durumda en erken saatte (ve dakikada) konulan haciz ilk haciz olarak kabul edilecek, buna karşın aynı gün uygulanan hacizlerin saatlerinin tespit edilemediği durumlarda, bu hacizlerin tamamı ilk haciz olarak kabul edilerek, aynı derecede yer alacak ve satış bedeli aralarında garameten paylaşılacaktır¹⁷².

¹⁷¹ Yılmaz, Takipli Katılma, s.281; Postacıoğlu, s.429; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.279; Karşlı, s.324; Kuru, İstinaf Sisteminde İcra Hukuku, s.259; Kuru, Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Ba., Ankara 2013, s.533; Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, 2015, s.227; Akyazan, Sıtkı, İhtiyati Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri, İstanbul 1958, s.59 vd.; Uyar, Takipli Katılma, s.354; İpekçi, Nizam, İhtiyati Haciz ve Sıra Cetveli, Hacizde Tertip-Sıra ve Sıra Cetveli, Ankara 2004, s.153; Akcan, s. 56.

¹⁷² Karşlı, s.326; Kuru, İstinaf Sisteminde İcra Hukuku, s.259; Kuru, El Kitabı, s.533.

“İlk haciz” ifadesinden hangi tür haczin kastedildiği yönünde öğretide genel kabul gören görüş ise; **ilk haczin kesin haciz olması** gerektiği yönündedir¹⁷³. Diğer bir ifade ile ihtiyati hacizler ilk haciz olarak kabul edilemezler. Çünkü ihtiyati haciz, alacaklının alacağını güvence altına almak amacıyla uygulanan geçici bir tedbir niteliğinde olup, kesin hacze dönüşmediği sürece, ihtiyaten haczedilen malın satılması mümkün değildir. İİK 100. maddesine göre mahcuz malın satış bedeli icra veznesine girinceye hacze iştirak edilebildiği halde, ihtiyati haciz alacaklısına satış isteme yetkisi vermediğinden, anılan maddede ilk haczin kesin haciz olması gerektiğinin zımnen düzenlendiği kabul edilmektedir¹⁷⁴.

cc. Belgelendirme Şartı

Öncelik koşulunun gerçekleştiğinin İİK 100. maddesinin 1. fıkrasının 1. ila 4. bentlerinde sayılan belgelerden biri ile ispat edilmesi gerekmektedir. Bu belgeler;

i. Borç Ödemededen Aciz Belgesi (İİK md. 100/f.1, b.1)

Kesin borç ödemededen aciz belgesi; icra takibinin sonunda, yani paraların paylaştırılması safhasından sonra alacaklının tahsil edilemeyen alacak miktarını göstermek üzere icra müdürü tarafından düzenlenen resmi bir belgedir¹⁷⁵. Ayrıca haciz sırasında borçlunun haczedilebilecek malvarlığının bulunmaması halinde, bu durumu tespit eden haciz tutanağı da kesin aciz belgesi niteliğindedir¹⁷⁶.

¹⁷³ Deren-Yıldırım, s.14-15; Yılmaz, Takipli Katılma, s.281-282; Akyazan, s.60; Akcan, s.58; Uyar, Takipli Katılma, s.359.

¹⁷⁴ Akyazan, s.60; Karşlı, s.325.

¹⁷⁵ Karşlı, s.327; Kuru, El Kitabı, s.748.

¹⁷⁶ Kuru, El Kitabı, s.749.

Hacze iştirakte öncelik şartının gerçekleşebilmesi için, ilk haciz sahibi alacaklının takibi ilamsız ise takip tarihinden, ilamlı ise dava tarihinden önce borçluya karşı yapılmış bir icra takibi üzerine **kesin**¹⁷⁷ borç ödemedi aciz belgesi alınmış olması gerekmektedir. Ancak burada kesin aciz belgesinin de takip veya dava tarihinden önce alınmış olması gerekmemekte, sadece aciz belgesinin alındığı icra takibinin, ilk haciz sahibi alacaklının takip veya dava tarihinden önceki tarihte yapılmış olması yeterli olmaktadır¹⁷⁸.

Öğretide, rehin açığı belgesinin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği, ancak aciz belgesi gibi değerlendirilmemesi halinde resmi dairelerin yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri belgelerden olduğunun kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir¹⁷⁹. Yargıtay ise rehin açığı belgesini İİK md. 100/f.1, b.4 çerçevesinde resmi dairelerce verilen belgeler arasında değerlendirmektedir¹⁸⁰.

ii. İlam (İİK md. 100/f.1, b.2)

Hacze iştirak etmek isteyen alacaklının alacağı, ilk haciz sahibi alacaklının takip veya dava tarihinden önceki tarihte açılmış bir dava sonucunda verilen mahkeme ilamına dayanmakta ise, hacze iştirakte öncelik koşulu sağlanmış olur¹⁸¹. Ancak burada ilamın da

¹⁷⁷ “Borçlunun haczedilen mallarının icra memurunca takdir edilen kıymetinin alacağın tamamını karşılamayacağını anlaşıldığı durumlarda düzenlenen haciz tutanağı geçici aciz belgesi yerine geçer, ancak geçici aciz belgesi hacze iştirak imkanı sağlamaz.” (Kuru, El Kitabı, s.534, dpnt.9’dan naklen); aynı yönde bkz. Uyar, Takipli Katılma, s.165-166.

¹⁷⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, s.309, dpnt.4; Kuru, El Kitabı, s.534; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.279; Yılmaz, Takipli Katılma, s.284; Akcan, s. 70.

¹⁷⁹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.280; Kuru/Arslan/Yılmaz, s.309; Postacıoğlu, s.432; Kuru, El Kitabı, s.534.

¹⁸⁰ Karşlı, s.327.

¹⁸¹ Kuru, El Kitabı, s.534.

ilk haciz sahibi alacaklının takip veya dava tarihinden önce alınmış olması gerekmez, sadece ilama esas davanın önce açılmış olması yeterlidir¹⁸². Alacaklının hacze iştirak edebileceği alacak miktarı, davada talep edilen alacak miktarı ile sınırlıdır¹⁸³.

iii. Resmi Senetler (İİK md. 100/f.1, b.3)

Hacze iştirak edecek olan alacaklının alacağı, ilk haciz sahibi alacaklının takip veya dava tarihinden önceki tarihli olan ve borç ikrarı da içeren resmi senede veya imzası ve tarihi resmi makamlarca tasdik edilmiş bir senede dayanmakta ise, ilk hacze iştirak için öncelik koşulu sağlanmış olur¹⁸⁴. Buna göre, noterlerce re'sen düzenleme şeklinde veya imza ve tarihi onaylama şeklinde düzenlenen senetler, tapu memurları tarafından düzenlenen ipotek ve tapu senetleri İİK md. 100/f.1, b.3 kapsamına giren resmi senetlerdendir¹⁸⁵.

iv. Resmi Daireler veya Yetkili Makamlarca Düzenlenen Belgeler (İİK md. 100/f.1, b.4)

Resmi daireler veya yetkili makamlarca yetkileri dahilinde ve usulüne uygun şekilde düzenlenen makbuz ve vesikalar da, hacze iştirak imkanı sağlayan belgeler arasında yer almaktadır¹⁸⁶. Ancak bu belgelerin hacze iştirak imkanı sağlayabilmesi için

¹⁸² Üstündağ, s.230; Kuru, El Kitabı, s.534; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.280; Yılmaz, Takipli Katılma, s.285; Akcan, s. 72.

¹⁸³ Karşlı, s.327-328.

¹⁸⁴ Kuru, El Kitabı, s.534; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s.228; Deren-Yıldırım, s.22; Akcan, s. 75.

¹⁸⁵ Karşlı, s.328; Yılmaz, Takipli Katılma, s.285; Uyar, Takipli Katılma, s.361; Akcan, s.75.

¹⁸⁶ Kuru, El Kitabı, s.534; Üstündağ, s.230.

ilk haciz sahibi alacaklının takip veya dava tarihinden önceki tarihli olmalıdır¹⁸⁷. Resmi dairelerce yetkileri dahilinde verilen makbuz ve belgeler, üçüncü bentte belirtilen resmi senetlerden daha geniş bir kavramı ifade etmektedir¹⁸⁸. Resmi senetler sadece tapu memurları tarafından düzenlenen ipotek ve tapu senetleri ile noterlerce re'sen veya onaylama şeklinde düzenlenen senetleri ifade etmekte iken, bu bentte kastedilen belgeler resmi daireler tarafından usulüne uygun şekilde ve yetkileri dahilinde düzenlemiş oldukları her türlü belgeyi ifade etmektedir¹⁸⁹. Örneğin, rehin açığı belgesi ve geçici rehin açığı belgesi bu kapsamda yer almaktadır¹⁹⁰.

İİK 100. maddesinde belgeler tahdidi şekilde sayılmış olup, kıyas yoluyla genişletilmeleri mümkün değildir¹⁹¹. Bu kapsamda örneğin ticari defterler noterden tasdikli olsa dahi İİK 100. maddesinde sayılan belgeler arasında yer almadığı gibi¹⁹², uygulamada Yargıtay “noter tasdikli kredi sözleşmelerini” ve “icra kefaletnamelerini” de bu belgeler arasında kabul etmemiştir¹⁹³.

Aynı doğrultuda, İİK 100. maddesinin 1. fıkrasının 1. ila 4. bentlerinde sayılan belgeler arasında adi senet de yer almadığından, icra takibinin imzası ikrar edilmiş olsa dahi bir adi senede dayanması veya herhangi bir belgeye dayanmaması halinde söz

¹⁸⁷ Yılmaz, Takipli Katılma, s.287.

¹⁸⁸ Deren-Yıldırım, s.25.

¹⁸⁹ Yılmaz, Takipli Katılma, s.286.

¹⁹⁰ Karşı, s.328; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan /Özekes, s.229; Deren-Yıldırım, s.25.

¹⁹¹ Yılmaz, Takipli Katılma, s.283; Üstündağ, s.230; Postacioğlu, s.428; Karşı, s.326; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.279; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s.228; Kuru, El Kitabı, s.533; Uyar, Takipli Katılma, s.362.

¹⁹² Üstündağ, s.230; Deren-Yıldırım, s.27.

¹⁹³ Deynekli, Adnan, İİK'nın 268. Maddesinde 4949 Sayılı Kanun'la Değişiklik Yapıldıktan Sonra Alınan İhtiyati Hacizlerde Hacze İştirak Derecesi, (TBB Dergisi/2005/sa.57, s.162-180), s.165.

konusu alacaklının hacze iştirak etmesi mümkün değildir¹⁹⁴. Alacağı adi senede dayanan ya da herhangi bir belgeye dayanmayan alacaklının hacze iştiraki ancak borçlu hakkında aynı alacak için daha önce takip yapmış olması ve bu takip sonunda alacağının elde edilemeyen kısmı için kendisine borç ödemededen aciz belgesi verilmiş olması halinde mümkündür¹⁹⁵. Buna karşın ilk haczi koyduran alacaklının alacağının herhangi bir belgeye dayanma zorunluluğu bulunmadığından, bu tür alacakların ilk haciz durumunda olmasına hukuki bir engel bulunmamaktadır¹⁹⁶. Öğretide¹⁹⁷; alacağın adi senede dayanması halinde, kötüniyetle mücadele bakımından hacze iştirake imkan tanınmamasının yerinde bir düzenleme olduğu, buna karşın adi senedin tarihinin kesinleşmiş olduğu hallerde, artık alacaklı ile borçlunun anlaşarak senedin tarihini değiştirmeleri mümkün olmadığından, bu tür adi senetlerin, imzası ve tarihi noterden onaylı senetler gibi düşünülerek hacze iştirak imkanı sağlaması gerektiği savunulmaktadır.

dd. Süre Şartı

Borçluya ait mahcuz mal üzerine sonradan haciz koyan alacaklının ilk hacze iştirak edebilmesi, ancak **satılan malın bedeli icra veznesine girinceye** kadar hacze katılma isteminde bulunulması halinde mümkündür¹⁹⁸. İİK 9. maddesinde 02.07.2012

¹⁹⁴ Yılmaz, Takipli Katılma, s.283, dpnt.47; Karşlı, s.326; Deynekli, Hacze İştirak, s.164; Kuru/Arslan/Yılmaz, s.309; Deren-Yıldırım, s.23; Akcan, s. 81.

¹⁹⁵ Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.280.

¹⁹⁶ Akyazan, s.67, 72; Akcan, s. 66.

¹⁹⁷ Kuru, Baki, İcra ve İflas Hukuku, C.1, İcra Hukuku, Ankara 1965, s.236-237, dpnt.13; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.280; Kuru/Arslan/Yılmaz, s.309, dpnt.9; Yılmaz, Takipli Katılma, s.283; Akcan, s.82.

¹⁹⁸ Yılmaz, Takipli Katılma, s.287.

tarihli, 6352 sayılı Kanun’la yapılan değişiklik sonucunda icra dairelerine yapılacak her türlü nakdi ödeme, artık bankalarda icra dairesi adına açılacak hesaba yatırılacağından, İİK 100. maddesinde yer alan “vezne” ifadesinden “banka hesabının” anlaşılması gerekmektedir¹⁹⁹.

İİK 100. maddesinde öngörülen iştirak süresi, alıcının satış bedelini erken veya geç yatırmasına göre değişebilen rastlantısal nitelikte bir belirleme olduğundan, doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir. Buna göre; hacizli malın satış bedelinin ödenmesi için icra müdürü tarafından alıcıya 10 güne kadar süre verilmesi yasal olarak mümkün olduğundan, satış bedelinin vezneye girdiği tarihin kesin bir tarihi ifade etmediği, alıcının geç ya da erken ödeme yapmasına göre hacze iştirak süresi değişeceğinden, kesin bir tarih belirlemek yerine hacze iştiraki tesadüfi süre koşuluna bağlamanın uygun olmadığı, 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesine göre kamu alacakları hacizli malın paraya çevrilmesine kadar hacze iştirak edebildiğinden, özel alacaklar ile kamu alacaklarının hacze iştirakinde farklı süreler belirlenmesinin uygulamada sorunlara neden olacağı ileri sürülmekte²⁰⁰ ve İİK 100. maddesinde özel alacaklar için belirlenen hacze iştirak süresinin 6183 sayılı AATUHK’ya paralel şekilde değiştirilerek, hacizli mallar paraya çevrilinceye kadar hacze iştirak edilmesinin daha uygun olacağı tavsiye edilmektedir²⁰¹.

b. Hacze Takipli (Adi) İştirak Usulü

Yukarıda belirtilen dört koşulun birlikte gerçekteşiği durumlarda hacze iştirak kendiliğinden gerçekteşmez. Hacze iştirak etmek isteyen alacaklı tarafından, ilk haczin

¹⁹⁹ Karılı, s.329.

²⁰⁰ Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.201; Üstündağ, s.231-232; Karılı, s.328-329.

²⁰¹ Yılmaz, Takipli Katılma, s.312.

konulduğu icra dairesine başvurarak, iştirak talebinin iletilmesi gerekmektedir²⁰². Yani hacze iştirak şartlarının oluşup oluşmadığını inceleyerek karar verme yetkisi ilk haczin uygulandığı icra dairesine aittir. Yanı sıra İİK 100. maddede öngörölen süre koşulu nedeniyle hacze iştirak talebinin yetkili icra dairesine en geç satılan malın bedeli icra veznesine girinceye kadar iletilmesi gerekmektedir²⁰³.

Hacze iştirak talebinin iletildiği icra dairesince, iştirak koşullarının oluşup oluşmadığı değerlendirildikten sonra olumlu veya olumsuz bir karar verilir. İcra dairesinin iştirak talebinin kabulüne ilişkin kararına karşı haczine iştirak edilen ilk haciz sahibi alacaklı tarafından; iştirak talebinin reddine ilişkin kararına karşı iştirak talebi reddedilen alacaklı tarafından öğrenmeden itibaren 7 gün içinde icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine şikayet yoluna başvurulabilir²⁰⁴. şikayete konu edilen malın kıymetinin İİK 363. maddesinde öngörölen yasal sınırı (yedi bin TL) açması halinde icra mahkemesince verilen karara karşı istinaf yoluna; istinaf sonucunda bölge adliye mahkemesince verilen karara karşı da şikayete konu edilen malın kıymetinin kırk bin TL yasal sınırı açması kaydıyla temyiz yoluna başvurulması mümkündür²⁰⁵.

İlk haczi uygulayan icra dairesi tarafından hacze iştirak talebi kabul edilir ve hacizli malın satış bedelinin tüm alacakları karşılamaya yeteceği anlaşılır ise, icra dairesi hacze iştiraki ilk haciz tutanağına iřler²⁰⁶. Buna karşın mahcuz malın satış bedelinin tüm alacakları karşılamaya yetmeyeceğinin anlaşılması halinde, alacaklılardan birinin talep etmesi koşuluyla icra dairesi tüm alacakları karşılamaya yetecek miktarda ilave hacizler

²⁰² Kuru, İcra Hukuku, s.238; Deren-Yıldırım, s.51; Akcan, s.160; Karşlı, s.332; Yılmaz, Takipli Katılma, s.308; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s.228; Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.203.

²⁰³ Akcan, s.161.

²⁰⁴ Kuru, İcra Hukuku, s.238-239; Karşlı, s.332; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.281.

²⁰⁵ Karşlı, s.334.

²⁰⁶ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s.229.

yapar²⁰⁷. İİK 100. maddesinin 2. fıkrasına göre yapılan ilave haciz; borçluya ait mal önceden bir alacaklı tarafından haczedilmiş iken, sonradan başka hacizlerin de iştirak etmesi nedeniyle, malın satış bedelinin tüm alacakları karşılamayacağını anlaşılmaması üzerine, alacaklılardan birinin talebi üzerine icra dairesince yeniden hacizler yapılmasına ilişkin olup, hacizli malın satışı yapıldıktan sonra paraların paylaşılması aşamasında, satış bedelinin tüm alacakları ödemeye yetmemesi nedeniyle icra dairesince İİK 139. maddesine göre re'sen yapılan tamamlama haczinden farklı bir kavramdır²⁰⁸. Bu kapsamda tamamlama haczi bağımsız nitelikte olduğundan, bu hacze iştirak edilmesi mümkün iken; ilave hacizler asıl hacze bağlı nitelikte olduğundan ilave hacze iştirak edilmesi mümkün değildir²⁰⁹. Yine ilave haczin asıl hacze bağlı olmasının diğer bir sonucu olarak da, ilave haczin varlığını sürdürmesi asıl hacze bağlı olup, asıl haczin herhangi bir nedenle düşmesi halinde ilave haciz de ortadan kalkar²¹⁰.

Hacze iştirak ve yapılmışsa ilave hacizler, ilk hacze ait haciz tutanağı altına işlenir, ayrıca borçluya ve aynı mal üzerinde hacizleri bulunan diğer alacaklılara İİK 103. maddesine göre bildirilir²¹¹. Ayrıca haczin, sicile tescil edilmek suretiyle tesis edildiği durumlarda, hacze iştirak de icra dairesi tarafından ilgili sicili tutan resmi daireye (örneğin tapu sicil müdürlüğüne) bildirilir.

c. Hacze Takipli İştirakin Sonuçları

Hacze takipli iştirak için İİK 100. maddesinde sayılan dört koşulu birlikte gerçekleştirerek ilk hacze iştirak eden alacaklılar, kendi aralarında bir topluluk (derece)

²⁰⁷ Üstündağ, s.233; Kuru, İcra Hukuku, s.239.

²⁰⁸ Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.281, dpnt.4; Karşlı, s.333.

²⁰⁹ Deren-Yıldırım, s.60.

²¹⁰ Karşlı, s.333; Deren-Yıldırım, s.59; Uyar, Takipli Katılma, s.365.

²¹¹ Kuru, İcra Hukuku, s.239.

oluştururlar²¹². Bu topluluk, tüzel kişiliği olmayan menfaat ortaklığı şeklinde olup²¹³, alacaklılar topluluk içinde eşit haklara sahiptirler²¹⁴. Bu anlamda hacizli malın satış bedeli alacaklılar arasında alacakları oranında paylaştırılır²¹⁵. Ancak topluluğu oluşturan alacaklılar arasında mecburi dava arkadaşlığında olduğu gibi birlikte hareket etme zorunluluğu yoktur. Her bir alacaklı bağımsız hareket edebilmekte ve giriştiği hukuki işlemlerin neticeleri de genel olarak topluluğu oluşturan alacaklıların tamamı bakımından değil, işlemi yapan alacaklı bakımından sonuçlar doğurmaktadır²¹⁶. Ancak bu genel kuralın iki istisnası bulunmakta olup, bunlar: topluluğu oluşturan alacaklılardan birinin talebi üzerine hacizli malın satışının, topluluğu oluşturan tüm alacaklılar adına yapılması ve alacaklılardan birinin şikayet yoluna başvurusu halinde, bunun sonuçlarının alacaklıların tamamını etkilemesi halidir²¹⁷. Ayrıca topluluğun varlığını sürdürmesi de ilk haczin varlık koşuluna bağlı değildir, yani ilk haczin yasal süresi içinde satış istenmemesi nedeniyle düşmesi veya ödeme, feragat gibi nedenlerle ortadan kalkması halinde dahi topluluğun hakları mahcuz mal üzerinde devam eder²¹⁸.

İlk hacze aynı derecede iştirak eden alacaklılar birinci dereceyi oluşturmaktadırlar. Hacze iştirak koşullarını sağlamadığından katılma istemi reddedilen alacaklılar ise kendi aralarında ikinci dereceyi oluşturmakta ve İİK 100. maddesinin son fıkrası uyarınca önceki dereceden artan bedel olursa, bu bedele iştirak etme imkanına sahip olmaktadır²¹⁹. Eğer sonradan yeni bir haciz alacaklısı tarafından hacze iştirak

²¹² Yılmaz, Takipli Katılma, s.310; Deren-Yıldırım, s.54; Üstündağ, s.232.

²¹³ Yılmaz, Takipli Katılma, s.310; Deren-Yıldırım, s.54.

²¹⁴ Karşı, s.332; Üstündağ, s.232.

²¹⁵ Karşı, s.332; Deren-Yıldırım, s.54.

²¹⁶ Deren-Yıldırım, s.54; Karşı, s.332-333; Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.203.

²¹⁷ Karşı, s.333; Deren-Yıldırım, s.55; Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.204.

²¹⁸ Karşı, s.333; Üstündağ, s.232; Deren-Yıldırım, s.56.

²¹⁹ Kuru, İstinaf Sisteminde İcra Hukuku, s.261; Deren-Yıldırım, s.66.

isteminde bulunulur ve bu haciz de ikinci derecedeki hacze iştirak etme koşullarını sağlarsa, bu durumda ikinci derecede hacze iştirak eder, buna karşın hacze iştirak koşullarını sağlamıyorsa üçüncü dereceyi oluşturur ve derece kararı bu şekilde devam eder²²⁰.

Bu doğrultuda, mahcuz malın satış bedelinden öncelikle birinci derecede hacze iştirak eden alacakların tamamı ödenir, arta kalan olursa ikinci derecede hacze iştirak eden alacaklar karşılanır, ikinci derecenin tamamı ödendikten sonra yine artan olursa üçüncü dereceye ve bu şekilde devam eden derecelere ödeme yapılır²²¹. Yani önceki derecede yer alan alacakların tamamı karşılanmadıkça, sonraki derecede yer alan alacaklara ödeme yapılmaz. Buna karşın mahcuz malın satış bedelinin aynı derecede hacze iştirak eden alacakların tamamını karşılamaya yetmemesi halinde, icra dairesince sıra cetveli²²² düzenlenir ve hacze aynı derecede iştirak etmiş olan alacaklıların kendi içindeki sırası İİK 206. maddesinde yer alan sıralamaya göre belirlenir²²³. Eğer aynı sıra içinde birden fazla alacaklı yer almakta ve satış bedeli bu alacakların tamamını karşılamaya yetmemekte ise, bu durumda aynı sıra içindeki alacaklar arasında garameten, yani alacakları oranında paylaşırma yapılır²²⁴.

²²⁰ Yılmaz, Takipli Katılma, s.310.

²²¹ Yılmaz, Takipli Katılma, s.310; Uyar, Takipli Katılma, s.367.

²²² “Sıra Cetveli” konusu çalışmamızın üçüncü bölümü altında detaylı şekilde incelendiğinden, bu kısımda değinilmekle yetinilmiştir.

²²³ Kuru, El Kitabı, s.535; Kuru, İstinaf Sisteminde İcra Hukuku, s.261; Yılmaz, Takipli Katılma, s.311.

²²⁴ Deren-Yıldırım, s.65.

d. Hacze Takipli İştirakin Değerlendirilmesi

Yukarıda detaylı şekilde yer verildiği üzere hacze takipli iştirakin gerçekleşmesi için takip şartı, öncelik şartı, önceliğin belgelendirilmesi şartı ve süre şartı olmak üzere dört şartın birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir²²⁵.

Öncelik (tekeddüm) şartı ile; ilk alacaklının haczine alelade bir alacaklının değil, alacağı ilk haciz sahibi alacaklının takip veya dava tarihinden daha önce doğmuş ve borçluya karşı takip başlatmış olan bir alacaklının iştirak etmesi amaçlanmıştır.

Alacağın önce doğmuş olması koşulunun tek başına yeterli olmaması, yanı sıra alacağın önceliğinin İİK 100. maddede tahdidi olarak sayılan resmi belgelerden birisi ile ispatlanması şartı ile; alacaklı ile borçlunun aralarında anlaşarak alacağın dayanağı olan belgeyi eski tarihli olarak düzenlemek suretiyle gerçekte hacze iştirak imkanına sahip olmayan bir alacağı iştirak edebilecek konuma getirmelerinin ya da borçlunun hileli işlemlerle yaratacağı muvazaalı alacakların hacze iştirak etmesinin önüne geçilmesi, bu şekilde hacze iştirak koşullarına sahip gerçek alacaklıların iştirakinin sağlanması amaçlanmıştır²²⁶.

Hacze takipli iştirak için İİK 100. maddesinde öngörülen koşulların, iştirak müessesesinin işlerliğine ve tarafların menfaat dengesi üzerindeki etkisine ilişkin olarak öğretide bir görüşte; alacaklılar arasındaki eşitliğin ölçülü bir şekilde sağlandığı, yanı sıra borçlunun menfaatinin de gözetildiği, bu çerçevede borçlu ve alacaklıların ortak menfaatine hizmet eden düzenlemeler içerdiği savunulmaktadır²²⁷. Diğer taraftan

²²⁵ Hacze Takipli İştirak, İkinci Bölüm altında açıklandığından, tekrardan kaçınmak amacıyla bu kısımda sadece değinilmekle yetinilmiştir.

²²⁶ Çiftçi, Menfaat Dengesi, s.301; Üstündağ, s.230; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s.228; Yılmaz, Takipli Katılma, s.283.

²²⁷ Çiftçi, Menfaat Dengesi, s.303.

bizimde katıldığımız karşı yöndeki baskın görüşte ise; İİK 100. maddesinde öngörülen öncelik şartı ile bu önceliğin tahdidi olarak sayılan resmi belgelerle ispatlanması şartının, hacze iştirakin uygulama alanını önemli ölçüde daralttığı ve adaletsizlik yarattığı, her ne kadar kanun koyucu, sadece gerçek alacaklıların hacze iştirak etmesi düşüncesinden hareket etmişse de, öngörülen sıkı koşulların hem muvazaalı alacaklıların hacze iştirak etmesini tamamen engellemediği hem de hacze iştirakin uygulama alanının önemli ölçüde daraltılması nedeniyle iyiniyetli alacaklıların da zarar görmesine sebebiyet verebileceği, bu şekilde alacaklılar arasındaki menfaat dengesinin de bozulacağı yönünde eleştiriler ileri sürülmektedir²²⁸. Öğretide **Önen** tarafından; hacze takipli iştirak hususunda İsviçre sistemine biraz daha yaklaşılmışının daha yararlı olacağı tavsiye edilmektedir²²⁹.

2. Hacze Takipsiz (İmtiyazlı) İştirak

Fiili engeller nedeniyle borçluya karşı icra takibi yapamayan bir kısım alacaklıların korunabilmesi amacıyla İİK 101. maddesinde, borçluya karşı öncesinde bir icra takibi yapılmasına gerek olmaksızın, başka bir alacaklı tarafından borçlunun malları üzerine uygulanmış olan hacze iştirak edebilme imkanı getirilmiştir²³⁰. Bu iştirak türüne “hacze takipsiz katılma” veya “hacze imtiyazlı katılma²³¹” denilmektedir.

²²⁸ Postacıoğlu, s.427; Önen, s.133; Karşlı, s.334-335; Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.201.

²²⁹ Önen, s.133.

²³⁰ Kuru, İstinaf Sisteminde İcra Hukuku, s.261; Kuru, İcra Hukuku, s.239; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.282; Önen, s.134.

²³¹ “Buradaki imtiyaz; alacağın satış bedelinden öncelikle alınmasını sağlayan nitelikte bir imtiyaz olmayıp, sadece borçluya karşı takip yapmama hususunda imtiyaz sağlanmaktadır. Bu nedenle İİK 206. maddesinin ilk üç sırasındaki imtiyazlı alacaklardan farklı bir kavramdır.” (Yılmaz, Takipsiz Katılma s.363’den naklen); aynı yönde bkz. Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.205.

Bu doğrultuda hacze takipsiz (imtiyazlı) iştirakte, kanunen bu yetkiye sahip olan kişinin, diğer bir alacaklı tarafından konulmuş ilk hacze iştirak edilebilmesi için, öncesinde borçluya karşı icra takibi başlatmış olması ve bu takip kesinleşerek kendisine haciz isteme yetkisi gelmiş olması koşulu aranmamaktadır. İmtiyazlı iştirak yetkisine sahip olan kişiler doğrudan ilk hacze iştirak edebilmektedirler²³². Gerçekten de borçluya yabancı olan üçüncü kişilerin alacağını tahsil edebilmek için kolaylıkla borçluya karşı icra takibi başlatmaları mümkün iken, borçlu ile aralarındaki aile hukuku veya kişiler hukukundan doğan ilişki nedeniyle icra takibi yapmaları her zaman mümkün görülmeyen alacaklıların zarar görmelerini önlemek düşüncesiyle hacze katılmada imtiyaz öngörülerek, haciz aşamasına kadar ki takip işlemlerinden bağışık tutulmaları menfaat dengesinin koruması açısından olumlu bir yaklaşımdır.

Örneğin; borçlunun velayeti veya vesayeti altında olan kişilerin, bu ilişkinin devamı süresince velisi veya vasisine (yani borçluya) karşı icra takibi başlatmasında fiili imkansızlık bulunmaktadır²³³. Benzer şekilde evlilik birliğinin devamı süresince eşlerin birbirlerine karşı icra takibi başlatmaları mülga Medeni Kanun'un 165. maddesi ile yasaklanmıştı. 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren mer'i Türk Medeni Kanunu'nda eşler arasında cebri icra yasağına ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemiş, bu şekilde hukuki imkansızlık hali sona ermiş ise de, eşlerden birinin diğerine karşı icra takibi başlatması evlilik birliği ile bağdaşır bir durum olmadığından, fiili engel halinin devam ettiği kabul edilmektedir²³⁴. Ayrıca İİK 101. maddesi nafaka alacaklısını da korumuş ve hacze imtiyazlı iştirak etme imkanı tanımıştır.

²³² Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.281; Uyar, Talih, Hacze Takipsiz (İmtiyazlı) Katılma (İİK. Mad. 101), (<http://www.mycra.com/forum/html/makale/talihuyar/69.htm>, E.T.: 17.08.2018).

²³³ Kuru, İstinaf Sisteminde İcra Hukuku, s.263-264; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.282.

²³⁴ Kuru, Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.281; Kuru, İstinaf Sisteminde İcra Hukuku, s.263.

Hacze takipsiz iştirak hakkı, kişiden kaynaklanan fiili engeller nedeniyle kişiye tanınmış olan bir ayrıcalık olduğundan, üçüncü kişilere devredilmesi veya ölümü halinde mirasçılara intikal etmesi mümkün değildir²³⁵. Yani hacze imtiyazlı iştirak hakkına sahip olan alacaklının ölmesi halinde, onun yerine borçluya karşı takip yapma yetkisi mirasçılara intikal etmekle birlikte, takipsiz iştirak hakkı mirasçılara intikal etmemektedir²³⁶.

a. Hacze İmtiyazlı İştirak Hakkı Bulunan Alacaklılar

Hacze takipsiz (imtiyazlı) iştirak, hem kişi bakımından hem de alacağın türü bakımından İİK 101. maddesinde sayılanlar ile sınırlı olup, anılan maddenin kapsamına girmeyen alacaklar bakımından, örneğin sözleşmeden veya haksız fiilden doğan alacaklar bakımından, hacze takipsiz iştirak edilmesi mümkün değildir²³⁷. Buna göre hacze takipsiz iştirak etme yetkisine sahip olan kişileri ve bu kişilere ait hangi alacakların bu kapsama girdiğini şu şekilde sıralamak mümkündür;

aa. Borçlunun eşi, çocukları, vesayeti altında bulunan veya kayyımı olduğu kişiler: Bu kişilerin borçludan olan her türlü alacağı hacze takipsiz iştirak imkanı vermez. Bu doğrultuda borçlunun eşinin alacağı evlilik ilişkisinden; çocuğunun alacağı velayet ilişkisinden, borçlunun vasisi veya kayyımı olduğu kişilerin alacağı da vesayet veya kayyımlik ilişkisinden doğmuş olmalıdır²³⁸. Ayrıca küçükler, borçlunun vesayeti altında

²³⁵ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s.230; Uyar, Takipsiz Katılma, (sayfa numarası bulunmamaktadır).

²³⁶ Yılmaz, Takipsiz Katılma, s.364.

²³⁷ Akcan, s.206; Deynekli, Sıra Cetveli, s.47.

²³⁸ Kuru, İcra Hukuku, s.240; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.282; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s.231; Kuru/Arslan/Yılmaz, s.312.

bulunanlar veya borçlunun kayyımı olduğu kişiler adına vesayet makamı olarak sulh hukuk mahkemesi de hacze imtiyazlı iştirak edebilir²³⁹.

Örneğin, eşler arasında mal rejiminden doğan alacaklar bu kapsamda değerlendirilmekte iken, eşler arasında haksız fiilden veya sözleşmeden doğan alacaklar imtiyazlı iştirak kapsamına girmemektedir²⁴⁰.

Ayrıca bu kişilerin hacze takipsiz katılabilmeleri için süre sınırı da öngörülmüştür. Buna göre; evliliğin, velayet veya vesayet ilişkisinin devamı süresince veya sona ermesini takip eden bir yıl içerisinde **uygulanmış** olan **kesin** hacizlere takipsiz iştirak edilmesi mümkündür²⁴¹. Bu sürenin hesabına, söz konusu alacaklar bakımından borçluya karşı açılmış olan davanın veya yapılan icra takibinin devam ettiği süre dahil edilmez²⁴². Buradaki süre hesabına katılmayacak olan dava veya icra takibinden kastın, hacze imtiyazlı iştirakin konusunu oluşturan alacağın tespiti bakımından borçluya karşı açılan davanın veya yapılan takibin devam ettiği müddet olduğu belirtilmektedir²⁴³.

bb. Borçlunun reşit çocukları: TMK 370. maddesine dayanan alacaklarından dolayı borçlunun ergin çocuklarının da hacze imtiyazlı iştirak hakkı bulunmaktadır²⁴⁴. Buna göre anne ve babası ile birlikte yaşayan ve emeğini ya da gelirini aileye tahsis etmiş olan ergin çocuklar, bu tahsislerinden açıkça feragat etmemiş olmak kaydıyla münasip bir bedel isteme hakkına sahip olup, söz konusu alacağı için de önceden takip yapmaksızın anne ve babası aleyhine diğer alacaklılarca konulmuş olan hacizlere iştirak

²³⁹ Kuru, İcra Hukuku, s.240.

²⁴⁰ Üstündağ, s.235; Uyar, Takipsiz Katılma, (sayfa numarası bulunmamaktadır).

²⁴¹ Kuru, El Kitabı, s.540; Kuru, İcra Hukuku, s.240; Kuru/Arslan/Yılmaz; 313; Önen, s.134-135; Yılmaz, Takipsiz Katılma, s.379.

²⁴² Kuru/Arslan/Yılmaz; 313; Kuru, El Kitabı, s.540.

²⁴³ Üstündağ, s.235; Yılmaz, Takipsiz Katılma, s.382; Uyar, Takipsiz Katılma, (sayfa numarası bulunmamaktadır).

²⁴⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, s.313.

edebilir²⁴⁵. Hatta burada iştirak için azami bir süre sınırı öngörülmediğinden, her zaman konulan hacizlere söz konusu alacaklardan dolayı takipsiz iştirak edilmesi mümkündür²⁴⁶.

cc. Ölünceye kadar bakma alacaklısı: Borçlar Kanunu uyarınca ölünceye kadar bakma sözleşmesi, bakım alacaklısının mallarının tamamını veya bir kısmını bakım borçlusuna temlik etmesi karşılığında, mallar kendisine temlik edilen bakım borçlusunun ölünceye kadar bakım alacaklısına bakma, onu koruyup gözetme borcunu üstlendiği iki taraflı ivazlı bir sözleşme olup, bu sözleşme ilişkisi devam ederken, bakım borçlusunun mallarına diğer alacaklıları tarafından haciz konulması halinde, bakım alacaklısı alacağının temini için bu hacze takipsiz iştirak edebilmektedir^{247 248}.

dd. Nafaka alacaklısı: Elinde kendisi lehine nafaka verilmesine hükmedilmiş mahkeme ilamı bulunan alacaklı, herhangi bir süre sınırı olmaksızın her zaman nafaka borçlusunun malları üzerine diğer alacaklıları tarafından uygulanan hacze öncesinde takip yapmaksızın nafaka alacağı için iştirak etme imkanına sahiptir²⁴⁹. Ancak İİK 101. maddesinin uygulanması nafaka alacaklısının iyiniyetli olması şartına bağlanmıştır²⁵⁰.

²⁴⁵ Önen, s.138; Yılmaz, Takipsiz Katılma, s.374-376.

²⁴⁶ Kuru, İcra Hukuku, s.241; Kuru, El Kitabı, s.540; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.283.

²⁴⁷ Önen, s.138.

²⁴⁸ Ölünceye kadar bakma alacaklısı dışındaki imtiyazlı iştirak yetkisine sahip olan kişilerin tamamı bakımından İİK 101. maddesinde hacze iştirakin süre sınırı olmaksızın her zaman konulan hacizler için mi mümkün olduğu, yoksa hacze takipsiz iştirak için azami süre sınırı mı bulunduğu açıkça düzenlenmiş olmasına karşın, bu hususta ölünceye kadar bakma alacaklısı bakımından herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Öğretide yalnızca **Uyar** ve **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes** tarafından bu konuda yapılan değerlendirmeye rastlanılmış olup, ölünceye kadar bakma alacaklısının herhangi bir süre sınırı bulunmaksızın her zaman konulan hacizlere takipsiz iştirak edebileceğini belirtmişlerdir. (Bknz. Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s.232; Uyar, Takipsiz Katılma, sayfa numarası bulunmamaktadır).

²⁴⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s.313; Kuru, İcra Hukuku, s.241; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.283.

²⁵⁰ Önen, s.139; Uyar, Takipsiz Katılma, (sayfa numarası bulunmamaktadır).

Yani nafaka ilamı, sırf diğer alacaklıları zarara uğratma kastıyla muvazaalı şekilde elde edilmişse, diğer alacaklılar tarafından bu durum ispat edilmek şartıyla, nafaka alacaklısının hacze takipsiz katılmasına engel olunabilir²⁵¹.

b. Hacze Takipsiz (İmtiyazlı) İştirak Süresi

Hacze takipli (adi) iştirakte olduğu gibi, hacze takipsiz (imtiyazlı) iştirakte de, hacizli malın satış bedeli icra veznesine girinceye kadar hacze iştirak etmek mümkündür²⁵².

c. Hacze Takipsiz (İmtiyazlı) İştirak Usulü

Hacze takipsiz iştirak usulü, takipli iştirak usulünden birtakım farklılıklar göstermektedir. Benzer olarak, hacze takipsiz iştirak de kendiliğinden gerçekleşmez ve imtiyazlı iştirak hakkına sahip olan alacaklı tarafından alacağının miktarı ve sebebi belirtilmek suretiyle, haczine iştirak edilecek ilk haczi uygulayan icra dairesine takipsiz iştirak isteminde bulunulması gerekmektedir²⁵³. Bunun üzerine icra dairesi, hacze takipsiz iştirak talebini alacaklı ile borçluya bildirir ve varsa itirazlarını bildirmeleri için yedi günlük süre verir²⁵⁴. Bu süre içinde herhangi bir itiraz olmazsa, hacze imtiyazlı iştirak etmek isteyen alacaklının alacağı ilk hacze aynı derecede iştirak eder²⁵⁵. Buna karşın borçlu veya alacaklı tarafından hacze iştirak talebine itiraz edilirse; icra dairesince, hacze takipsiz iştirak geçici olarak kabul edilir ve iştirak talebinde bulunan kişiye yedi

²⁵¹ Kuru, İcra Hukuku, s.241; Yılmaz, Takipsiz Katılma, s.385; Akyazan, s.76.

²⁵² Kuru, El Kitabı, s.540; Kuru/Arslan/Yılmaz, s.313; Deynekli, Sıra Cetveli, s.45; Akyazan, s.76.

²⁵³ Kuru, İcra Hukuku, s.241; Yılmaz, Takipsiz Katılma, s.386; Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.206.

²⁵⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, s.314; Yılmaz, Takipsiz Katılma, s.386; Akyazan, s.74.

²⁵⁵ Yılmaz, Takipsiz Katılma, s.387.

gün içinde genel mahkemede dava açması gerektiği bildirilir²⁵⁶. Eğer hacze takipsiz iştirak isteminde bulunan kişi yasal süresi içinde mahkemede dava açmazsa hacze iştirak hakkı ve geçici haczi düşer²⁵⁷. Dava açması halinde ise, yargılama basit usulde yapılır ve yargılama sonucunda hacze iştirak talebi mahkemece reddedilirse; geçici haciz ortadan kalkar ve hacze iştirak gerçekleşmez, buna karşın hacze iştirak talebi mahkemece kabul edilirse; geçici haciz kesin hacze dönüşür ve ilk hacze aynı derecede iştirak gerçekleşir²⁵⁸.

Diğer taraftan yukarıda belirtilen usul, hacze takipsiz iştirak etmek isteyen nafaka alacaklısı için uygulanmaz²⁵⁹. Çünkü nafaka alacağı zaten bir mahkeme ilamına dayandığından, borçlu ve alacaklının nafaka alacağına itiraz etme imkanı bulunmamaktadır²⁶⁰. Örneğin, evlilik, velayet veya vesayet ilişkisinden doğduğu ileri sürülen bir alacak için hacze takipsiz iştirak talebinde bulunulduğu durumlarda, diğer alacaklılar veya borçlu tarafından, söz konusu alacağın evlilik, velayet veya vesayet ilişkisinden doğmadığı, alacağın miktarının gerçekte daha az olduğu veya iştirak edilmek istenen haczin evlilik, velayet ya da vesayet ilişkisinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl geçtikten sonra konulduğu gibi çeşitli itirazlar ileri sürebilirler. Ancak nafaka alacağının niteliği ve miktarı ilamla tespit edilmiş olduğundan ve nafaka alacaklarından dolayı hacze imtiyazlı iştirak için süre koşulu öngörülmediğinden, yani satılan malın bedeli icra veznesine girinceye kadar her zaman konulan hacizlere iştirak mümkün olduğundan, diğer alacaklar için ileri sürülebilecek itirazların hiçbirisi nafaka alacağı için ileri sürülemeyecektir²⁶¹. Ancak Kanun nafaka alacaklarına ilişkin bir istisna öngörmüş ve

²⁵⁶ Öner, s.151.

²⁵⁷ Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.284; Kuru, İstinaf Sisteminde İcra Hukuku, s.265; Akyazan, s.74.

²⁵⁸ Yılmaz, Takipsiz Katılma, s.390; Önen, s.153; Deynekli, Sıra Cetveli, s.49.

²⁵⁹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.284; Kuru, El Kitabı, s.541.

²⁶⁰ Yılmaz, Takipsiz Katılma, s.388.

²⁶¹ Deynekli, Sıra Cetveli, s.48.

nafaka alacaklısının kötünietli olması halinde hacze imtiyazlı iştirak edemeyeceğini düzenlemiştir. Dolayısıyla nafaka alacağına dayalı hacze katılma talebine karşı ilgililerin ileri sürebileceği tek itiraz sebebi kötünietli olma halidir²⁶².

Diğer taraftan İİK 101. maddesinde her ne kadar kötünietli nafaka alacaklısının hacze takipsiz iştirak edemeyeceği hüküm altına alınmış ise de, ilgililerce kötüniet itirazında bulunulması halinde nasıl bir prosedür izleneceğine yönelik herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Kötüniet itirazının bir ilama yönelmesi nedeniyle, bu itirazın icra dairesince değerlendirilmesi mümkün değildir. Öğretide ortak görüş; borçlunun diğer alacaklıları tarafından, nafaka ilamının üçüncü kişilerin alacaklarını tahsilsiz bırakmak amacıyla muvazaalı şekilde elde edildiği iddiası ile genel mahkemelerde dava açılması gerektiği yönündedir²⁶³. Buna göre prosedür şu şekilde olmalıdır²⁶⁴: nafaka alacaklısının iştirak talebinin diğer alacaklı ve borçluya bildirildiği tarihten itibaren yedi gün içinde bu kişilerce kötüniet itirazında bulunulması halinde, icra dairesince hacze iştirak geçici olarak kabul edilmeli, ancak geçici kabulün kesin iştirake dönebilmesi için yedi gün içinde dava açma zorunluluğu bu defa iştirak talebinde bulunan nafaka alacaklısına değil, iştirake itiraz eden alacaklıya ait olmalıdır. Çünkü nafaka alacaklısının alacağı zaten bir ilama dayalı olduğundan, alacağın varlığını ve miktarını ispat yükünün, hacze iştirak talep eden nafaka alacaklısına yüklenmesi beklenemeyecektir. Kötüniet itirazında bulunan diğer alacaklı tarafından başvurulabilecek yol ise yargılamanın yenilenmesi yolu olup, eğer süresi içinde yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulmazsa itiraz hükümsüz kalacak, bu yola başvurulur ve talep uygun görülürse geçici iştirak düşecektir. Bu görüşün yargılamanın yenilenmesini düzenleyen HMK 376. maddesine uygun olduğu görülmektedir. Nitekim

²⁶² Deynekli, Sıra Cetveli, s.48.

²⁶³ Önen, s.139; Kuru, El Kitabı, s.541; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s.232-233.

²⁶⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s.232-233.

HMK 376. maddesi uyarınca, davanın tarafı olmayan alacaklının, davanın taraflarının aralarında anlaşarak kendisine karşı hileli işlemler yaptığı iddiasıyla yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurarak, hükmün iptalini istemesi mümkündür. Nitekim aynı yönde olmak üzere Yargıtay bir kararında; sıra cetveline yapılan şikayetin sonuçlandırılması için, nafaka ilamının muvazaaya dayalı şekilde kötüniyetle alındığı iddiası ile **genel mahkemede açılan iptal davasının** bekletici mesele yapılması gerektiğine hükmetmiştir²⁶⁵. Bu şekilde, nafaka alacaklısının kötüniyetli olduğu yolundaki uyuşmazlıkların, nafaka ilamının iptaline karar verilmesi istemiyle açılacak dava kapsamında genel mahkemelerce çözümlenmesi gerektiğine yönelik öğretideki görüşün uygulamada da benimsendiği anlaşılmaktadır.

3. Maaş ve Ücret Hacizlerine İştirak

Borçlunun kendisi ve ailesinin geçimine yetecek miktar düşüldükten sonra maaş ve ücretinin kalan kısmının haczi mümkündür. Haczedilebilecek asgari miktar İİK 83. maddesinde maaşın dörtte biri olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla maaş ve ücretlerin haczedilecek miktarının tayininde icra müdürüne takdir yetkisi tanınmış olup, dörtte bir oranındaki asgari sınırın aşıp aşılmayacağına, borçlu ve ailesinin yaşam kalitesini göz önünde bulundurarak icra müdürü karar verecektir²⁶⁶.

Maaş ve ücret hacizlerinde, hacze iştirakin mümkün olup olmadığı yönünde öğretide farklı görüşler ileri sürülmekte ise de, hakim görüş hacze iştirakin mümkün

²⁶⁵ Yargıtay 19 HD 24.12.1992, E:1992/11077, K:1992/6910: Uyar, Takipsiz Katılma, (sayfa numarası bulunmamaktadır).

²⁶⁶ Karşlı, s.331, dpnt.1021.

olmadığı yönündedir²⁶⁷. Kaldı ki, maaş ve ücret hacizlerini düzenleyen İİK 83. maddesinin 2. fıkrasında 12.04.1968 tarihli, 1045 sayılı Kanun’la yapılan değişiklik sonucunda; borçlunun maaş ve ücreti üzerine birden fazla haciz tesis edildiği durumlarda, bu hacizlerin sıraya konulacağı ve önceki sıradaki alacaklı alacağının tamamını elde etmedikçe sonraki sıradaki haciz sahibi alacaklıya ödeme yapılmayacağı hiçbir tereddüte mahal vermeyecek açıklıkta hüküm altına alındığından, maaş ve ücret hacizlerine iştirak edilebileceğini söylemek mümkün değildir. Hacze iştirak borçluya ait aynı malvarlığı değeri üzerine birden fazla haciz uygulandığı durumlarda söz konusu olmakla birlikte, hukuk sistemimizde paylaştırmada öncelik prensibi değil orantılı paylaşırma prensibi benimsendiğinden, Kanun’un sırayla ödeme yapılacağına ilişkin hükmü, İİK’deki hacze iştirak prensibi ile uyuşmamaktadır²⁶⁸. Bu haliyle yasal koşulları sağlanmış olsa bile maaş ve ücret hacizlerine iştirak söz konusu olmayacaktır.

Öğretide, maaş ve ücretlerin haczinde Alman hukuk sistemine yaklaşıldığı ve öncelik prensibinin benimsendiği belirtilerek, bu durum; kötüniyetli borçlular tarafından muvazaalı alacaklar yaratılarak maaş ve ücreti üzerine yüksek miktarlarda haciz koydurmak suretiyle gerçek alacaklıların alacağına kavuşmasını engelleyebileceği yönünde eleştirilmektedir²⁶⁹. Yanı sıra maaş ve ücret hacizlerinde öncelik prensibinin benimsenmesi nedeniyle haczi sonraki sıralarda yer alan alacaklıların bekleyişlerinin uzun yıllarca devam edebileceği²⁷⁰, ayrıca borçlunun herhangi bir malının haczedilmesi ile maaş ve ücretinin haczedilmesi arasında alacaklıların tatmin edilmesi bakımından bir

²⁶⁷ Yılmaz, Takipli İştirak, s.296; Kuru, El Kitabı, s.536; Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.201; Arslan/Yılmaz/Taşpınar-Ayvaz, s.281; Deynekli/Kısa, s.40; Uyar, Takipli Katılma, s.368; Deren-Yıldırım, s.44-45.

²⁶⁸ Yılmaz, Takipli Katılma, s.296.

²⁶⁹ Karşlı, s.331; Deren-Yıldırım, s.45.

²⁷⁰ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s.226.

farklılık bulunmadığı, bu nedenle de maaş ve ücretlerin haczinde asgari dörtte bir oran çerçevesinde kalmak kaydıyla hacze iştirakin mümkün olması gerektiği savunulmaktadır²⁷¹.

Diğer taraftan öğretilde **Üstündağ** hacze adi (takipli) veya imtiyazlı (takipsiz) iştirak bakımından herhangi bir ayırım yapmaksızın maaş ve ücret hacizlerine iştirakin mümkün olduğu yönünde aksi görüşü savunmakta²⁷²; **Önen** ise hacze adi ve imtiyazlı iştirak bakımından ayırım yaparak; hacze imtiyazlı (takipli) iştirakin söz konusu olduğu durumlarda maaş ve ücret hacizlerine iştirakin mümkün olduğunu, ilk sıradaki haciz alacağı için borçlunun maaş ve ücretinden asgari dörtte bir oranında yapılan kesintinin imtiyazlı iştirak koşullarını sağlayan alacaklı ile arasında garameten paylaşılması gerektiğini, hatta önceki sıradaki alacaklı alacağının tamamı elde ettiği halde imtiyazlı iştirak alacaklısının tüm alacağının karşılanmamış olması halinde, sonraki sıradaki alacaklının haczine kendiliğinden iştirak etmesi gerektiğini ileri sürmektedir²⁷³. Ancak maaş ve ücret hacizlerinde ödeme usulü İİK 83. maddesinde özel olarak hüküm altına alınmış olup, alacakların niteliğine, imtiyazlı veya imtiyazsız olmasına yönelik herhangi bir ayırım yapılmaksızın ödemelerin haciz sırasına göre yapılacağı açıkça belirtildiğinden, aksi yöndeki görüşlerin mer'i yasal düzenleme ile örtüşmediği düşünülmektedir.

Kamu alacaklarına ait hacizler yönünden öğretilde **Üstün**²⁷⁴; maaş ve ücret hacizlerine iştirak edilemeyeceğine ilişkin genel kuralın istisnasını kamu alacaklarına ait hacizlerin oluşturduğunu, nitekim kamu alacakları için borçlunun maaş ve ücretine haciz uygulanmasının 6183 sayılı AATUHK'nın 79. maddesinde özel olarak düzenlendiğini, ayrıca kamu alacaklarına ait hacizlerin, özel hukuk alacakları için İİK hükümlerine göre

²⁷¹ Karşlı, s.331.

²⁷² Üstündağ, s.194, dpnt.603.

²⁷³ Önen, s.155.

²⁷⁴ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.141.

konulmuş hacizlere iştirakini düzenleyen 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin özel nitelikte bir düzenleme olduğunu ve kamu alacaklarının haczine iştirak edebileceği alacaklar bakımından herhangi bir ayırım yapılmadığını, dolayısıyla kamu alacakları için konulan hacizlerin, maaş ve ücret hacizlerine iştirak etmesini engelleyici nitelikte yasal bir düzenleme bulunmadığından, her ne kadar özel alacaklar için maaş ve ücret hacizlerine iştirak kabul edilmemekte ise de, bu durumun kamu alacakları bakımından söz konusu olmayacağını savunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AMME ALACAKLARININ TAHSİL USULÜ HAKKINDA KANUN

KAPSAMINDA HACZE İŞTİRAK

A. Genel Olarak

6183 sayılı AATUHK'da, vadesinde usulüne uygun şekilde ödenmeyen kamu alacağı için gecikme zammı işletilmesine yönelik düzenlemelere yer verilmek suretiyle bir taraftan devletin zararını telafi etmek amaçlanırken, diğer taraftan da kamu alacağının tahsilinin zor duruma girmesi veya olanaksızlaşması tehlikesine karşı kamu alacağını güvence altına almak üzere bir kısım koruma tedbirleri öngörülmektedir²⁷⁵.

Kamu alacaklarının korunması ile ilgili hükümler 6183 sayılı Kanun'un Birinci Kısımının İkinci Bölümü altında düzenlenmiştir. Kamu alacağının tahsilini güvence altına almak amacıyla getirilen söz konusu düzenlemelerden teminat, şahsi kefalet, ihtiyati tahakkuk, ihtiyati haciz gibi müesseseler kamu alacağının kesinleşmesinden önceki aşamaya yönelik tedbirler olarak; rüçhan hakkı, ortaklığın feshinin istenebilmesi, borçlu tarafından yapılmış olan hukuki tasarruflarının iptali için yargı yoluna başvurulması gibi müesseseler ise kamu alacağının kesinleşmesinden sonraki aşamada borcun ödenmesine yönelik tedbirler olarak düzenlenmiştir²⁷⁶.

6183 sayılı Kanun'la kabul edilen koruma yöntemlerinden olan rüçhan hakkı, çalışmamızın konusunu oluşturduğundan aşağıda detaylı şekilde incelenecektir.

²⁷⁵ Demirbaş-Aksüt, s.4683

²⁷⁶ Arslaner, s.147.

B. Kamu Alacağını Koruma Yöntemlerinden Rüçhan Hakkı

Borçlunun, birden fazla alacaklısının olması ve malvarlığının tüm alacakları karşılamaya yetmemesi durumunda, yasal koşulları sağlayan alacakların öncelikle tatmin edilmesi gündeme gelmektedir²⁷⁷.

Rüçhan hakkı; bir alacağın, aynı derecede ve nitelikteki diğer alacaklardan üstün olmasını ifade etmekte olup, bu durum alacağın daha önce tahsil edilmesi şeklinde gerçekleşmektedir²⁷⁸. Türk Hukuk Lügatı'na göre rüçhan hakkı; özel hukuka veya kamu hukukuna ilişkin kanunlar ile İcra ve İflas Kanunu uyarınca bir alacağın diğerlerinden daha önce elde edilmesi hakkıdır. Rüçhan, kanuni imtiyazdan veya hapis hakkından veya rehin sözleşmesinden ya da rehin ve hacze iştirak derecesinden, en nihayetinde alacağın niteliği itibarıyla kanunda belirlenen sırasından ileri gelmektedir²⁷⁹.

Kamu alacaklarının tahsilinde meydana gelecek gecikmelerin kamu hizmetlerinin aksamasına neden olacağı ve bunun sonucu olarak da kamu yararının zedeleneyeceği gerekçesiyle, kamu alacağının tahsilinin güvence altına alınması amaçlanmış ve bu doğrultuda 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesi ile haciz ve iflasta kamu alacağının tahsili bakımından birtakım öncelikler tanınmıştır²⁸⁰.

“*Kamu alacaklarında rüçhan hakkı*” başlığını taşıyan 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrasında kamu alacaklarının özel alacaklar için konulan hacze iştiraki; 2. fıkrasında kamu alacaklarının rehinli alacaklar karşısındaki durumu; 3. fıkrasında ise borçlunun iflası, mirasın reddi ve terekenin resmi tasfiyeye tabi tutulması hallerinde,

²⁷⁷ Gerçek, Kamu Alacakları, s.189.

²⁷⁸ Yılmaz, Ejder, Hukuk Sözlüğü, 7. Ba., Ankara 2002, s.1046; Şimşek, s.160; Bilgin, s.30.

²⁷⁹ Gülseven, s.144; Bilgin, s.30.

²⁸⁰ 6183 Sayılı AATUHK Gerekçesi ve Geçici Komisyon Raporu, sa.286, s.9; Ünlü, s.226; Üstün, Ümit Süleyman, Kamu Alacaklarına İflasta Öncelik Tanınması, (SÜHFD/2015/C.23/sa.2, s.7-21), s.9.

kamu alacaklarının imtiyazlı alacak olarak özel alacaklar karşısındaki durumu olmak üzere üç farklı durum altında rüçhan hakkı düzenlenmiş²⁸¹; bu şekilde kamu alacağının korunması bakımından önemli avantajlar sağlanmıştır²⁸².

Buna göre; 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrasında haciz yolu ile yapılan takiplerde üçüncü kişiler tarafından haczedilen mallar paraya çevrilmeden önce aynı mal üzerine kamu alacağı için de haciz konulması halinde İİK 100. maddedeki sıkı şartlar aranmaksızın, kamu alacağının ilk hacze iştirak ederek satış bedelinin aralarında garameten paylaşılmasına imkan tanınmış, ancak aynı maddenin 2. fıkrasında rehinli alacakların hakları saklı tutulmuştur. Bu kapsamda kamu alacağının hangi sebepten doğduğuna yönelik herhangi bir ayırım yapılmaksızın ve ilk kesin haczi uygulayan özel hukuk alacağının imtiyazlı alacak niteliğinde olup olmadığına bakılmaksızın, ayrıca özel hukuk alacaklarının hacze iştiraki için aranan sıkı koşullara da tabi olmadan kamu alacağının ilk hacze iştirak etmesi ve satış bedelinin kamu alacağı ile diğer alacaklar arasında garameten paylaşılması, haciz aşamasında kamu alacaklarına tanınan rüçhan hakkı uygulamasının temelini oluşturmaktadır²⁸³.

Kamu alacağına tanınan rüçhan hakkına ilişkin bir diğer düzenleme de borçlunun iflası, mirasın reddi ve terekenin resmi tasfiyeye tabi tutulması hallerine yönelik olarak 6183 sayılı Kanunun 21. maddesinin son fıkrasında yer almaktadır. Söz konusu fıkra - 08.04.2006 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren 5479 sayılı Kanun'la değişiklik yapılmadan önce- kamu alacağının İİK'nın 206. maddesindeki sıraya tabi olduğu düzenlenmiş olup, atıf yapılan bu maddede de kamu alacağı 5. sırada imtiyazlı alacak olarak belirlenmişti. 30.07.2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak

²⁸¹ Candan, s.139.

²⁸² Güzel, Ahmet/Özdemir, Muharrem, Amme Alacakları Tahsil Usul ve Esasları, Ankara 2007, s.41.

²⁸³ İnam, Burak, Vergi Alacağının İdarece Cebren Tahsili İle İlgili Diğer Korunma Hükümleri, (www.vergigundem.com, E.T:18.08.2017).

yürürlüğe giren 4949 sayılı Kanun’la İİK’nın 206. maddesinde yapılan değişiklik sonucunda, öncesinde beş sıra halinde düzenlenmiş olan imtiyazlı alacaklar üç sıraya düşürülmüş, bu şekilde kamu alacakları sıra cetvelinde 5. sırada imtiyazlı alacak olmaktan çıkarılmış ve sıra cetvelinde 4. sırada imtiyazlı olmayan diğer adi alacaklarla birlikte garamaya tabi tutulacağı kabul edilmiş²⁸⁴ iken; 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesinin 3. fıkrasında yapılan 5479 sayılı Kanun değişikliği ile birlikte 08.04.2006 tarihinden itibaren kamu alacaklarının, borçlunun iflası, mirasın reddi ve terekenin resmi tasfiyeye tabi tutulması hallerinde, imtiyazlı alacak olarak sıra cetvelinin 3. sırasında, bu sıranın önceliğini alan alacaklar da dahil olmak üzere tüm imtiyazlı alacaklar ile birlikte işleme tabi tutulmasına imkan sağlanmıştır.

4949 sayılı Kanun değişikliği sonucunda İİK’nın 206. maddesinde alacakların niteliği bakımından sıra cetvelinde dört sıra belirlenmiş, bunlardan ilk iki sıra İİK 206. maddesinde açıkça sayılan imtiyazlı alacaklara, 3. sıra bu maddede açıkça belirtilmemekle birlikte özel kanunlarında imtiyazlı olduğu belirtilen alacaklara, 4. sıra ise imtiyazsız alacaklara ayrılmıştır. Bu doğrultuda 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesinin son fıkrasında, borçlunun iflası, mirasın reddi ve terekenin resmi tasfiyeye tabi tutulması hallerinde, kamu alacaklarının sıra cetvelinin 3. sırasında yer alacağı öngörülerek, yeniden imtiyazlı alacak durumuna gelmesi sağlanmış, ilaveten 3. sırada, bu sıranın önceliğini alan alacaklarla birlikte işleme tabi tutulacaktır denilmek suretiyle, kamu

²⁸⁴ İpekçi, Nizam, Açıklamalı-İçtihatlı-Uygulama Örnekli İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı (Şerh) 1-370, 6. Ba., Ankara 2006, s.777; Umar, Bilge, Son (4949 Sayılı Yasa İle Getirilen) İİK Değişikliklerinin Sınıfsal İdeolojisi Yönünden Eleştirisi, (TBB Dergisi/2004/sa.50, s.85-96), s.90; Bilgin, s.209; Deynekli, 4949 Sayılı Kanunla Değişik İcra ve İflas Kanununa Göre Adi ve Rehinli Alacakların Sırası, (AÜHFD/2005/C.54/sa.1,s.191-204), s.203; Yargıtay 19 HD 06.07.2004, E:2004/7226, K:2004/8112: Coşkun, AATUHK, s.224.

alacağının bir kısım imtiyazlı alacaklar karşısında da önceliğe sahip olması hedeflenmiştir.

Bu çerçevede, sıra cetvelinin 3. sırasında bu sıranın önceliğini alan imtiyazlı alacak ile önceliği olmayan diğer imtiyazlı alacakların bir arada olması halinde, kamu alacağı öncelikli alacakla birlikte işleme tabi tutulacak ve bu alacaklar tamamen tahsil edilmeden aynı sırada yer alan diğer imtiyazlı alacaklara pay ayrılmayacaktır. Paylaştırma bedelinden 3. sıraya ayrılan tutar, bu sıranın önceliğini alan alacak ile kamu alacağı toplamını karşılamaya yetmiyorsa, paylaştırma garameten yapılacaktır²⁸⁵. Diğer taraftan, sıra cetvelinin 3. sırasında yer alacaklar arasında bu sıranın önceliğini alan bir alacak bulunmaması halinde kamu alacağı ile diğer alacaklar birlikte garameye tabi tutulacaktır²⁸⁶. Ayrıca belirtmek gerekir ki, iflas alacaklısı olmak bakımından sıra cetvelinin 3. sırasında yer alan özel hukuk alacakları ile kamu alacakları arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır²⁸⁷.

Kamu alacaklarında rüçhan hakkının geçerli olabilmesi; ihtiyati tahakkukta olduğu gibi borçlunun ikametgahının belli olmaması, kaçmış olması veya mallarını kaçırma ihtimali bulunması, muvazaalı işlemlere girişmiş olması gibi kamu alacağının tahsilini şüpheye düşüren durumların varlığı koşuluna da bağlı değildir. Kamu alacağının hangi sebepten doğduğuna ve niteliğine yönelik herhangi bir ayırım yapılmaksızın, 6183 sayılı Kanun kapsamında giren alacakların tamamının rüçhan hakkından yararlanacağı kabul edilmiştir.

²⁸⁵ 440 Seri No.lu Tahsilat Genel Tebliği: RG 30.01.2007, sa.26419.

²⁸⁶ 440 Seri No.lu Tahsilat Genel Tebliği: RG 30.01.2007, sa.26419.

²⁸⁷ Bilgin, s.213.

C. Yabancı Hukuk Sistemlerinde Kamu Alacağına Rüçhan Hakkı Tanınması

Yabancı hukuk sistemlerinde kamu alacaklarının takip usulleri farklılık göstermektedir. Bir kısım ülkelerde kamu alacakları ile özel alacaklar arasında herhangi bir ayrım gözetilmeksizin, takip ve tahsilleri aynı usule tabi tutulurken, bazı ülkelerde kamu alacakları için ayrı bir usul kanunu öngörülmüş ya da aynı usul kanunu içinde kamu alacakları için özel düzenlemeler getirilmiştir. Bu durum ülkelerin toplumsal yapıları, kamu hizmetlerinin çeşitliliği, sosyal, ekonomik ve kültürel yapıları gibi çeşitli unsurlarla ilişkilendirilmektedir²⁸⁸.

Yabancı hukuk sistemlerinde de kamu alacağı için rüçhan hakkının kabul edildiği örnekler bulunmakla birlikte, bu örneklerde ülkemiz uygulamasından farklı olarak rüçhan hakkı vergi alacakları bakımından kabul edilmiştir²⁸⁹. Ayrıca yabancı hukuk sistemlerinde rüçhan hakkı, haciz aşamasından ziyade, iflas aşamasında vergi alacaklarının imtiyazlı alacak olarak kabul edilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

İflas aşamasında kamu alacaklarına öncelik tanınmasına yönelik olarak yabancı hukuk sistemlerine ilişkin yapılan bir çalışmada, ülkeler 4 grupta sınıflandırılmıştır²⁹⁰:

1- İflas öncesinde hiçbir alacağa rüçhan hakkı tanımayan ülkeler. Örneğin; Almanya, Avusturya, Estonya, Finlandiya

²⁸⁸ Arslaner, s.138-140.

²⁸⁹ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.66.

²⁹⁰ International Insolvency Institute, Governmental Tax Priorities In Bankruptcy Proceedings, Toronto, Canada and Washington D.C., 2006, s.8, (https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/media/1_Day_Governmental_Tax.PDF, E.T:18.01.2019); Üstün, s.69.

2- Vergi alacakları için rüçhan hakkının kaldırıldığı, ancak işçi alacağı gibi bazı alacaklara öncelik tanıyan ülkeler. Örneğin; Avustralya, İsveç, İngiltere, Türkiye²⁹¹

3- Vergi alacaklarına, zamanına, oranına veya türüne göre sınırlı rüçhan hakkı tanıyan ülkeler. Örneğin; ABD, Kanada, Fransa, Polonya, Portekiz, İspanya, Yeni Zelanda, Mısır, Hong Kong, Hindistan, Tayland, Mozambik. Bu kapsamda; Kanada da sadece tevkifat yoluyla alınan vergiler için imtiyaz öngörülmüşken, Polonya, Portekiz ve Hong Kong'da sadece resmi tasfiye işlemlerinin başlamasından önceki 1 yıl içinde tahakkuk eden alacaklar için imtiyaz öngörülmüştür²⁹².

4- Vergi alacaklarına sınırsız şekilde rüçhan hakkı tanıyan ülkeler. Örneğin; Brezilya, Çin, Japonya, Yunanistan, Hollanda, Rusya, Güney Afrika, Venezuella gibi.

Kamu alacaklarına rüçhan hakkı tanınmasının hukuk sistemleri ile doğrudan ilişkili olmadığı belirtilmektedir. Örneğin; Kıta Avrupası'nda yer alan Almanya ile Anglo Sakson hukuk sistemindeki Avustralya hukuk sisteminde kamu alacaklarına imtiyaz tanınmazken, yine Kıta Avrupası'nda yer alan Fransa ile farklı bir hukuk sistemine sahip olan ABD en fazla imtiyaz tanıyan ülkeler arasında gelmektedir²⁹³.

Diğer taraftan, rüçhan hakkına karşı olan görüşlerin de etkisiyle, son yıllarda gelişmiş ülkelerin iflas kanunlarında vergi alacağına öncelik tanıyan düzenlemelerin sınırlandırılması veya kaldırılması yönünde çalışmalar yürütülmektedir. Nitekim Dünya Bankası'nın yayımladığı yönergede de rüçhan hakkına ilişkin düzenlemelerin açık ve belirli olması, önceliklerin kaldırılması veya mümkün olduğunca azaltılması gerektiği

²⁹¹ Türkiye'de 30.07.2003 tarihli 4949 sayılı Kanun değişikliği ile kamu alacaklarına iflas aşamasında tanınan imtiyaz kaldırıldığından, bu çalışmada Türkiye 2. grupta sınıflandırılmıştır. Ancak bu çalışmanın yayımlanmasından sonra 08.04.2006 tarihli 5479 sayılı Kanun değişikliği ile Türkiye'de tüm kamu alacakları iflas aşamasında yeniden imtiyazlı alacak haline geldiğinden, günümüz itibariye ülkemiz 4. grupta yer almaktadır.

²⁹² Üstün, Rüçhan Hakkı, s.69.

²⁹³ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.70.

kabul edilmiştir²⁹⁴. Özellikle iflas yolu ile yapılan takipte, kamu alacaklarına tanınan imtiyazlar nedeniyle, tasfiye sonucunda adi alacakların çoğunlukla karşılanamamasına ve bu şekilde menfaatler arasındaki dengenin Devlet lehine ciddi şekilde bozulmasına neden olduğu iddiaları, kamu alacaklarına tanınan rüçhan hakkının kısıtlanması veya kaldırılması gerektiği yönündeki görüşlerin temelini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda mehz İsviçre İcra ve İflas Kanunu'nda 1994 yılında yapılan değişiklik ile sıra cetvelinde imtiyazlı alacaklar 5 sıradan 2 sıraya indirilmiş, bu eğilim ülkemizde de örnek alınarak İİK'nın 206. maddesinde 30.07.2003 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4949 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda sıra cetvelinde imtiyazlı alacaklar 5 sıradan 3 sıraya düşürülmüş, öncesinde imtiyazlı sayılan bir kısım alacaklar da imtiyazlı olmaktan çıkarılmıştır²⁹⁵.

Ülkemizde kamu alacaklarına tanınan rüçhan hakkının daha iyi ortaya konulabilmesi açısından, modern hukuk sistemlerinden bazılarında kamu alacaklarına ve rüçhan hakkına yönelik düzenlemelerin incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

a. Amerika Birleşik Devletleri:

ABD hukuk sisteminde, kamu alacakları ile özel alacakların takip usulleri ayrı kanunlarda düzenlenmiş olup, kamu alacaklarının tahsilinde kendine özgü kurallara yer verilmiştir²⁹⁶.

Borçlunun, borç ödemeden aciz halinde olması, malvarlığının borçlarını ödemeye yetmemesi, iflas işlemlerine başlanması veya ölen borçlunun terekesinin borçlarını

²⁹⁴ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.66-67.

²⁹⁵ Erdönmez, Güray, İcra ve İflas Kanunu'nda Yapılan Değişikliklerin Amme Alacaklarının Tahsiline Etkileri, (TBB Dergisi/2005/sa.57, s.135-161), s.152; Bilgin, s.181-182.

²⁹⁶ Arslaner, s.142-143.

karşılamaya yeterli olmaması hallerinde Devlet alacağının öncelikle ödeneceği kural altına alınmıştır²⁹⁷.

Vergi borcunun zamanında ödenmemesi halinde mükellefin tüm malvarlığı üzerinde Devlet lehine bir tür rehin hakkı tanınmıştır²⁹⁸. Bunun için verginin tahakkuk etmiş olması, borçluya ödeme emri gönderilmesi ve ödeme emrinin tebliğinden itibaren 10 gün içinde borcun ödenmemiş olması şeklinde 3 şartın birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu şartların gerçekleşmesi halinde, herhangi bir işlem yapılmasına gerek olmaksızın borçlunun tüm malvarlığı ve hakları üzerinde Devlet lehine re'sen ihtiyati haciz konulmuş olmaktadır. Kanundan doğan ihtiyati hacizlerin önceliğe sahip olabilmesi için borçluya haciz bildiri yapılarak, haczin kesinleştirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan taşınmazın aynından doğan eyalet vergilerinin, federal vergilere göre öncelikli olduğu, hatta bu vergilerin tahsili için haciz konulma şartının dahi bulunmadığı kabul edilmektedir²⁹⁹.

b. İngiltere:

İngiltere’de 2002 yılında yürürlüğe giren Şirketler Kanunu ile vergi alacakları için İflas Kanunu’nda öngörülen öncelikler kaldırılmış, imtiyazlı alacaklar sadece; ödenmeyen dört aylık işçi ücretleri ve tahakkuk eden tatil alacakları, ödenmemiş emeklilik primleri ile kömür-çelik üretiminde ödenmemiş vergilerle sınırlandırılmıştır. İflas yolu ile yapılan takipte, iflas idaresinin masrafları düşüldükten sonra kalan kısım imtiyazlı vergi alacakları ile ücret alacakları arasında garameten paylaştırılmaktadır³⁰⁰.

²⁹⁷ US CODE, Title 31 § 3713, Priority of Government Claims,

(<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/31/3713>, E.T: 18.01.2019).

²⁹⁸ US CODE, Title 26 § 6321, Internal Revenue Code,

(<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/6321>, E.T: 18.01.2019).

²⁹⁹ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.75.

³⁰⁰ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.72.

c. Fransa:

Fransa hukuk sisteminde kamu alacaklarının takibi ayrı bir kanunda düzenlenmemiştir. Kamu alacağının vadesinde ödenmemesi halinde takip işlemleri genel hükümler çerçevesinde yapılır³⁰¹.

Kamu alacakları için öncelik hakkı İflas Kanunu'nda değil, Genel Vergi Kanunu'nda düzenlenmiş olup, bu Kanun ile borçlunun menkul malları üzerinde “genel imtiyaz” tanınmıştır. Ancak hazinenin borçlunun menkul malları üzerinde öncelik hakkını kullanabilmesi için mutlaka ödenmeyen vergi alacağını kaydettirmesi gerekmektedir. Ayrıca vergi alacağı için ipotek tesis edilmedikçe öncelik hakkı sadece menkul mallar üzerinde geçerlidir. İpotek tesis edilmesi halinde ise hazine, kayıt tarihi itibarıyla taşınmaz mallar üzerinde de öncelik hakkına sahip olur³⁰².

d. Almanya:

Almanya hukuk sisteminde vergi alacaklarının haciz yoluyla takibi Alman Vergi Usul Kanunu'na göre yapılmaktadır. Yanı sıra vergi alacakları için iflas yoluyla takip yolu da öngörülmüş olup, bu durumda takip işlemleri Alman İflas Kanunu'na göre yürütülmektedir³⁰³.

Alman hukukunda hacze iştirak kabul edilmemiş, bu sistemde öncelik esası benimsenmiştir. Buna göre, önceki tarihli haciz alacaklısı, sonraki tarihli hacizlere göre öncelik hakkına sahip olup, garameten paylaşım söz konusu olmamaktadır. Alman Vergi Usul Kanunu'nda da vergi alacaklarından dolayı konulan hacizlerin özel alacaklardan

³⁰¹ Arslaner, s.145.

³⁰² Üstün, Rüçhan Hakkı, s.70, 73-74.

³⁰³ Arslaner, s.145.

dolayı konulan hacizlerle aynı haklara sahip olduğu düzenlenmek suretiyle, haciz aşamasında vergi alacaklarına da öncelik hakkı tanınmıştır³⁰⁴.

Diğer taraftan Alman Vergi Usul Kanunu'nun aksine Alman İflas Kanunu'nda öncelik prensibinden ayrılarak, eşitlik ilkesi kabul edilmiştir. 1999 yılında yürürlüğe giren Alman İflas Kanunu ile vergi alacakları da dahil tüm alacakların öncelik hakkı kaldırılmış, iflas yoluyla takibe katılan kamu alacakları ile özel alacakların tamamının eşit muameleye tabi tutulması esası benimsenmiştir. Vergi alacakları için sadece rehinle teminat altına alınmış olanlar ve iflas açılmadan önce yapılmış olan taşınmaz masrafları yönünden öncelik hakkı kabul edilmiştir³⁰⁵.

e. İsviçre:

İsviçre hukuk sisteminde özel alacaklar ile kamu alacakları eşit kabul edilmiş ve her ikisinin takip ve tahsil usulleri İsviçre İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenmiştir³⁰⁶. Kamu alacakları ile özel alacaklar arasındaki en belirgin fark ise, kamu alacakları için iflas yoluyla takip yapılamamasıdır. Kamu alacakları ancak haciz yoluyla veya rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip edilebilmektedir. Ancak borçlunun iflasına karar verilmesi halinde, kamu alacağı için başlamış olan takipler de dahil tüm takipler düştüğünden, bu durumda kamu alacakları da iflas masasından takip edilmektedir³⁰⁷.

³⁰⁴ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.72.

³⁰⁵ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.73.

³⁰⁶ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s.98, dpnt.13.

³⁰⁷ Arslaner, s.147.

D. 6183 Sayılı AATUHK Kapsamında Kamu Alacağının Hacze İştiraki

6183 sayılı AATUHK'nın hacze iştirake ilişkin hükümlerinin özel nitelikli olması nedeniyle, kamu alacaklarının hacze iştirakinde İİK'nın 100. maddesinin uygulanması mümkün değildir³⁰⁸.

Kamu alacaklarının hacze iştiraki 6183 sayılı Kanun'un iki ayrı maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Buna göre, borçlunun malları üzerine özel hukuk alacağından dolayı İİK hükümlerine göre haciz konulduktan sonra aynı malın kamu alacağı için de haczedilmesi halinde, kamu alacağına ait haczin hangi koşullar altında ilk hacze iştirak edeceği AATUHK'nın 21. maddesinin 1. fıkrasında; borçlunun malları üzerine ilk olarak kamu alacağından dolayı haciz konulması halinde, bu hacze sonradan bir başka kamu alacağından dolayı konulan haczin iştirak koşulları ise aynı Kanun'un 69. maddesinde düzenlenmiştir.

I. Kamu Alacağının Özel Hukuk Alacaklarının Hazine İştiraki (AATUHK MD. 21/1)

Kamu alacaklarının, özel hukuk alacaklarının hazine iştiraki 6183 sayılı AATUHK'da özel olarak düzenleme altına alınmış olup, söz konusu Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrasının 1. cümlesinde; “*Üçüncü şahıslar tarafından haczedilen mallar paraya çevrilmeden evvel o mal üzerine amme alacağı için de haciz konulursa bu alacak da hacze iştirak eder ve aralarında satış bedeli garameten taksim olunur.*” hükmüne yer verilmiştir.

³⁰⁸ Bilgin, s.213; Deynekli-Kısa, s.56; Yılmaz, Takipli Katılma, s.306; Arslaner, s.320; Uyar, Takipli Katılma, s.371 vd; Akcan, s.132, 160; Yargıtay 23 HD 29.12.2011, E:2011/1836, K:2011/2935; Bilgen, Mahmut, İcra ve İflas Hukukunda Sıra Cetveli, 3. Ba., Ankara 2016, s.328-329.

Mezkur maddede kamu alacakları için İİK'nın 100. maddesinde öngörülen sıkı koşullar aranmamış, ancak hacze iştirak süresi İİK'nın 100. maddesine göre daha kısa tutulmuş ve paylaşırma usulü olarak da garameten taksim usulü benimsenmiştir³⁰⁹.

1. Hacze İştirak Koşulları

6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrası lafzından hareketle kamu alacaklarının özel hukuk alacaklarına iştiraki için 3 koşulun birlikte gerçekleşmesi gerektiği söylenebilir. Buna göre;

a. İlk Haciz Özel Hukuk Alacağı İçin İİK Hükümlerine Göre Uygulanmış Kesin Haciz Olmalı

Kamu alacağı için konulan haczin 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrası doğrultusunda hacze iştirak edebilmesi için, borçlunun aynı malı üzerine öncesinde özel hukuk alacağı için İİK hükümlerine göre haciz uygulanmış olması gerekmektedir³¹⁰. Yani 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrası ilk haczin özel hukuk alacakları için üçüncü kişiler tarafından uygulanması haline münhasırdır³¹¹.

6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinde kamu alacağının iştirak edeceği haczin üçüncü şahıslar tarafından konulmuş olması gerektiği belirtilmiştir. Burada üçüncü şahıstan kastedilen, hacze iştirak edecek kamu idaresi haricindeki herhangi bir kişi ya da kurumdur³¹². Yoksa bu ifadeden, kamu haczinden önceki haczin, mutlaka özel hukuk gerçek veya tüzel kişilerince konulmuş bir haciz olması gerektiği şeklinde anlam

³⁰⁹ Deynekli-Kısa, s.56-57.

³¹⁰ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.136; Akcan, s.191.

³¹¹ Yargıtay 19 HD 12.11.2009, E:2009/7573, K:2009/10426: Bilgen, s.230-231.

³¹² Üstün, Rüçhan Hakkı, s.136.

ıkarılmamalıdır. Sonuçta kamu alacaklarının özel hukuk alacağı için konulmuş hacze iştirak edebilmesi için önemli olan önceki haczi tesis eden şahsın kim olduğu değil, önceki haczin 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil dairelerince tesis edilmiş bir haciz olmamasıdır. Nitekim 6183 sayılı AATUHK kapsamındaki kamu idarelerine ait alacakların tamamı 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilmemekte, örneğin haksız fiil, sebepsiz zenginleşme veya özel hukuk sözleşmelerinden doğan alacaklarının takip ve tahsil işlemleri İİK hükümleri çerçevesinde yürütülmektedir. Örneğin, borçlunun malı üzerine ilk olarak belediyenin sebepsiz zenginleşmeden doğan alacağı için haciz konulduktan sonra, aynı mal üzerine bu defa kurumlar vergisi borcu için tahsil dairesince haciz tesis edilmiş olması durumunda, ilk haciz her ne kadar 6183 sayılı Kanun kapsamındaki bir kamu idaresince konulmuş olsa da alacak niteliği itibariyle İİK hükümlerine tabi özel hukuk alacağı niteliğinde olduğundan, diğer koşulların varlığı halinde vergi alacağı için konulan sonraki haciz 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesine göre hacze iştirak edecek ve aralarında orantılı paylaştırma yapılacaktır.

Kamu alacağının iştirak edeceği önceki haczin özel hukuk alacağı için İİK hükümlerine göre uygulanmış olması koşulunun yanı sıra, söz konusu önceki haczin ihtiyati haciz değil, kesin haciz olması gerekliliği de bir diğer kořuldur³¹³. Zaten 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesinde kamu alacağına ait haczin, üçüncü kişiler tarafından haczedilen mallar paraya çevrilinceye kadar konulması gerektiğine yönelik şart, ilk haczin ihtiyati haciz olmaması gerektiğini dođrulamaktadır³¹⁴. Çünkü ihtiyati haciz alacaklının para alacağının zamanında tahsilini güvence altına almak amacıyla borçlunun

³¹³ “6183 sayılı Kanun’un 21. maddesine göre kamu alacağının hacze iştiraki için öncelikle bir malın kesin olarak haczedilmiş, henüz paraya çevrilmemiş ve kamu alacağı için de haczedilmiş olması gerekmektedir.” (Yargıtay 19 HD 20.03.2003, E:2003/8489, K:2003/2457: Akcan, s.100, dpnt.484); aynı yönde bknz. Üstün, Rüçhan Hakkı, s.141-142.

³¹⁴ stn, Rüçhan Hakkı, s.142.

mallarına el konulmasını sağlayan geçici bir tedbir niteliğinde olduğundan³¹⁵, ihtiyati haciz kesin hacze dönüşmeden mahcuz malın satılması zaten mümkün değildir. Kaldı ki, borçlunun malları üzerine ilk olarak özel hukuk alacağından dolayı ihtiyati haciz konulduktan sonra, aynı malın sonradan kamu alacağından dolayı kesin olarak haczedilmesi halinde, kesin kamu haczinin ihtiyati hacze iştiraki değil, koşulları varsa İİK'nın 268. maddesi uyarınca önceki ihtiyati haczin, sonraki kesin hacze kendiliğinden ve geçici olarak iştiraki söz konusu olacaktır³¹⁶.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, özel hukuk alacağı için başlatılmış olan takibin haciz takibi olması gerekmekte olup, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takiplerde hacze iştirak söz konusu olmaz³¹⁷.

b. Aynı Mal Üzerine Sonradan Kamu Alacağı İçin 6183 sayılı Kanun Hükümlerine Göre Kesin Haciz Uygulanmalı

6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrası hükümlerinin uygulanabilmesi için alacağın mutlaka AATUHK kapsamına giren bir kamu alacağı olması gerekmektedir. Burada alacaklının sıfatı değil, alacağın niteliği önemlidir³¹⁸.

Kamu alacağının hacze iştiraki için sadece haciz kararı alınmış olması yeterli değildir, ayrıca yetkili tahsil dairesince usulüne uygun şekilde uygulanmış geçerli bir haciz bulunması da gerekmektedir³¹⁹. Borçluya ait mal üzerine kamu alacağı için haciz

³¹⁵ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.142-143.

³¹⁶ Ayrıntılı açıklama için bkz. aşağıda “F.2.b. İlk Haczin Özel Hukuk Alacağına Ait İhtiyati Haciz, Sonraki Haczin Kamu Alacağına Ait Kesin Haciz Olması Halinde Hacze İştirak”

³¹⁷ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.136.

³¹⁸ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.152.

³¹⁹ Deren-Yıldırım, s.47-48; Akyazan, s.139; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.152; Uyar, Takipli Katılma, s.372; Akcan, s.142.

konulmadan, doğrudan satışı yapan icra dairesine müzekkere yazılarak kendisine pay ayrılmasını istemek suretiyle hacze iştirak edilmesi mümkün değildir³²⁰.

Kamu alacağı için konulan hacizler, haciz tarihindeki alacak aslı ile satış tarihine kadar işleyecek faizi kapsamaktadır³²¹. Dolayısıyla haciz uygulandıktan sonra tahakkuk eden kamu alacağı ve fer'ileri için de ayrıca haciz uygulanması gerekmekte olup, aksi halde sonradan ortaya çıkan kamu alacağının hacze iştiraki mümkün olmaz. Yargıtay, konuya ilişkin olarak birçok emsal kararında, kamu alacağı için haciz konulduktan sonra tahakkuk eden kamu alacakları için ayrıca haciz konulmamışsa, önceki haciz kapsamında değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir³²².

Kamu alacağının ilk hacze iştirak edebilmesi için gerekli olan bir diğer koşul da kamu alacağına ait haczin “kesin haciz” olması koşuludur³²³. 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesinde hacze iştirak için kamu alacağının kesin haciz mi ihtiyati haciz mi olması gerektiğine yönelik açık bir ifade bulunmamaktadır. Bu durum öğretide birbirine karşıt iki görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bir görüşe göre, AATUHK’da haczin türüne ilişkin olarak herhangi bir ayırım yapılmadığından, bunun hem kesin haczi hem de ihtiyati haczi kapsayacak şekilde anlaşılması gerektiği, kamu alacaklarına ait ihtiyati hacizlerin de ilk hacze iştirak edebileceği yorumunun 6183 sayılı Kanun’un amacına daha

³²⁰ Uyar, Takipli Katılma, s.372; Coşkun, Davalar, s.1327; İpekçi, Sıra Cetveli, s.253.

³²¹ Yargıtay 23 HD 12.03.2012, E:2012/350, K:2012/1882; Bilgen, s.328.

³²² Yargıtay 19 HD 27.06.1995, E:1995/4880, K:1995/5909, Yargıtay 19 HD 12.06.1997, E:1997/4160, K:1997/6109, Yargıtay 19 HD 15.11.2007, E:2007/5705, K:2007/10134: Üstün, Rüçhan Hakkı, s.157, dpnt.207; aynı yönde bkz. Yargıtay 23 HD 29.12.2011, E:2011/1836, K:2011/2935; Bilgen, s.328-329; Yargıtay 23 HD 15.09.2011, E:2011/394, K:2011/350, Yargıtay 23 HD 28.09.2012, E:2012/3347, K:2012/5548; Bilgen, s.338-339.

³²³ Yargıtay 23 HD 25.02.2013, E:2012/6037, K:2013/1047; Bilgen, s.218-219; Candan, s.140; karşı yönde görüş için bkz. Ünlü, s.227.

uygun olacağı belirtilmektedir³²⁴. Diğer görüşte ise, AATUHK 21. maddesinde ihtiyati hacizlerin ilk hacze iştirak edebileceğine ilişkin açık bir hüküm bulunmaması karşısında, madde hükmünün ihtiyati hacizleri kapsayacak şekilde geniş yorumlanamayacağı, sadece kamu alacaklarına ait kesin hacizlerin ilk hacze iştirak edebileceğinin kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir³²⁵. Yargıtay ve Danıştay içtihatlarında da ikinci görüş benimsenerek; “hem ilk haczin hem de buna iştirak edecek olan kamu haczinin kesin haciz olması gerektiği, ihtiyati haczin borçlunun mal kaçırmasını önleme amacıyla uygulanan tedbir niteliğinde bir haciz türü olduğu ve mahcuz malın satışına imkan vermediği, bu nedenle de kamu alacaklarına ait ihtiyati hacizlerin, özel hukuk alacaklarına ait ilk kesin hacizle aynı derecede yer almasının ve satış bedelinin garmeten paylaştırılmasının mümkün olmadığı” yönünde kararlar verilmiştir³²⁶. Dolayısıyla kamu alacaklarından dolayı konulan hacizlerin ilk hacze iştirak edebilmesi için kesin haciz olması gerektiği kabul edilmekte olup; aksi yöndeki kabulün, kamu alacaklarına kamu yararını aşacak ölçüde ayrıcalık tanımak suretiyle, özel alacaklar ile arasındaki menfaat dengesinin bozulmasına neden olacağı düşünülmektedir³²⁷.

³²⁴ Şimşek, s.161; Özbacı/Şamhoğlu, s.164; Gerçek, Kamu Alacakları, s.193; Özbacı, s.279.

³²⁵ Dülger, Erdal/Süphandağ, Yavuz, Sıra Cetveli Haciz ve İflasta Özellik Arz Eden Durumlar ve İncelikler (Sıkça Yapılan Hatalar), 3. Ba., Ankara 2017, s.510; Uyar, Talih, (İcra Hukukunda) Haciz, 3. Ba., Ankara 2016, s.1193, dpnt.169; Akcan, s.155; Uyar, Takipli Katılma, s.371, dpnt.97; İpekçi, Şerh, s.775; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.162.

³²⁶ Yargıtay HGK 31.03.2004, E: 2004/19-181, K: 2004/195, Yargıtay 19 HD 17.11.2005, E: 2005/6026, K: 2005/11342: **LEGALBANK**; Danıştay 3. Daire 19.11.1996, E:1996/586, K:1996/4585: Danıştay Dergisi, sa.1997/93, s.163-165; Danıştay 7. Daire 26.04.1973, E:1973/644, K:1973/1257: Üstün, Rüçhan Hakkı, s.162, dpnt.223.

³²⁷ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.162.

c. Mahcuz Mal Paraya Çevrilmeden Önce Hacze İştirak Talebinde Bulunulmalı

6183 sayılı Kanun'un 21. maddesi hacze iştirak süresi bakımından İİK'nın 100. maddesinden ayrılmıştır. İİK'nın 100. maddesine göre özel hukuk alacakları için hacze iştirak "satış bedeli icra veznesine girinceye kadar" mümkün iken, 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrasında bu süre kısaltılmış ve kamu alacaklarının hacze iştirakinin en geç "mahcuz malın paraya çevrilmesine kadar" mümkün olduğu kabul edilmiştir³²⁸. Örneğin; alacaklı (A) tarafından kambiyo senedinden doğan alacağı için borçlu (B)'ye karşı başlatılmış olan haciz takibinde, borçluya ait taşınmazın haczedilerek, 31.01.2019 tarihinde yapılan ihale ile üçüncü kişiye satılmış olması, ancak taşınmazı satın alan kişinin parayı ödemek için icra dairesinden 10 günlük mehil alması varsayımında, satış bedeli 10.02.2019 tarihinde icra veznesine gireceğinden, borçlunun diğer bir alacaklısı tarafından özel hukuk alacağı için İİK hükümleri uyarınca uygulanacak olan kesin haczin 10.02.2019 tarihine kadar (A)'nın haczine iştirak etmesi mümkün iken, kamu alacağı için AATUHK hükümleri doğrultusunda 31.01.2019 tarihine kadar (A)'nın haczine iştirak mümkün olabilecektir³²⁹. Görüldüğü gibi satışın yapıldığı tarih ile satış bedelinin icra veznesine girdiği tarih farklılaşabilmektedir. Satış bedelinin peşin ödenmesi genel kural olmakla birlikte mahcuz taşınmazı satın alan kişiye İİK 130. maddesine göre icra dairesi ödeme için 10 güne kadar süre verebilmektedir³³⁰. Böyle bir durumda, kamu alacağı için hacizli malın satışından sonra haciz konulması hacze iştirak imkanı sağlamadığından³³¹, satışın yapılmış olması halinde, para henüz icra veznesine girmiş olmasa da paraya

³²⁸ Akyazan, s.77; Candan, s.140; Şamhoğlu/Özbalcı, s.161; Ünlü, s.227.

³²⁹ Yılmaz, Takipli Katılma, s.306.

³³⁰ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.164.

³³¹ Yargıtay 19 HD 10.05.1994, E:1994/3983, K:1994/4795: Deynekli-Kısa, s.199.

çevirme gerçekleşmiş sayılacak³³² ve kamu alacağı için hacze iştirak imkanı sona erecek iken, özel hukuk alacaklarının hacze iştirak edebilmek için 10 gün daha süresi bulunacaktır³³³.

Öğretide, hacze iştirak bakımından İİK ile AATUHK’da farklı süreler öngörülmüş olmasının uygulamada anlamsız farklılaşmalara neden olduğuna yönelik eleştiriler ileri sürülmekte³³⁴ ve İİK’da öngörülen hacze iştirak süresinin kesin bir tarihi içermediği, satış bedelinin ödenmesi için icra dairesince verilecek süreye bağlı olarak değişkenlik gösterdiği, buna karşın AATUHK’da öngörülen sürenin sabit olduğu³³⁵ göz önünde bulundurularak, iki Kanun arasındaki süre farklılığının uygulamada ortaya çıkardığı tereddüt ve sorunların önüne geçilebilmesi amacıyla AATUHK’da düzenlenen kesin sürenin esas alınması ve İİK 100. maddesinde öngörülen sürenin AATUHK 21. maddesinin 1. fıkrası doğrultusunda düzeltilerek, her iki Kanun’da da hacze iştirak süresinin “mahcuz malın paraya çevrilme tarihi” olarak belirlenmesi gerektiği belirtilmektedir³³⁶.

Haczin “para” üzerine uygulandığı durumlarda; 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesinin 1. fıkrasında hacizli malın satışından bahsedilmesi, buna karşın paranın satışının mümkün olmaması nedeniyle, doktrinde kamu alacağının para hacizlerine iştirak edemeyeceğini savunanlar³³⁷ bulunmakla birlikte, Yargıtay kararlarında; para hacizlerinde satış tarihinin, paranın icra dosyasına girdiği tarih olarak kabul edilmesi

³³² Deren-Yıldırım, s.47.

³³³ Arslaner, s.322-323; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.164.

³³⁴ Yılmaz, Takipli Katılma, s.307; Akcan, s.156.

³³⁵ Üstündağ, s.232.

³³⁶ Yılmaz, Takipli Katılma, s.307; Arslaner, s.323; Akcan,s.157; Üstündağ, s.231-232.

³³⁷ Deynekli-Kısa, s.17.

gerektiği, bu doğrultuda kamu alacağına ait haczin 6183 sayılı Kanun uyarınca para haczine iştirak edebileceği kabul edilmiştir³³⁸.

Mahcuz malın daha öncesinde cebri satışı yapılmış, ancak ihalenin feshi davası üzerine satışın iptal edilmiş olması halinde, söz konusu mal yeniden ihaleye çıkarılmadan, yani paraya çevrilmeden önce kamu alacağı için de haciz konulursa, kamu alacağının ilk hacze iştirak etmesi mümkündür³³⁹.

Ayrıca kamu alacağı için 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre konulan haciz ile özel hukuk alacağı için İİK hükümlerine göre konulan haczin aynı tarihli olması halinde de satış bedelinin alacaklılar arasında garameten paylaştırılacağı kabul edilmektedir³⁴⁰.

2. Hacze İştirak Yöntemi

6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, borçluya ait bir mala ilk olarak özel hukuk alacağı için kesin şekilde haciz uygulanmış olması ve söz konusu mal henüz paraya çevrilmeden önce kamu alacağı için de tahsil dairesince usulüne uygun şekilde kesin haciz uygulanmış olması koşullarının birlikte sağlanması halinde İİK 100. maddesindeki sıkı şartlar aranmaksızın kamu alacağı ilk hacze aynı derecede iştirak eder³⁴¹. Diğer bir ifade ile İİK 100. maddeden farklı olarak, kamu alacağının hacze iştirak edebilmesi için, ilk haczi koyan alacaklının takibinin ilamsız veya ilamlı takip olmasına göre takip tarihinden veya dava tarihinden önce kamu alacağının doğmuş olması

³³⁸ Yargıtay 23 HD 13.05.2013, E:2013/2993, K:2013/3157; Coşkun, Davalar, s.1328; Yargıtay 23 HD 19.06.2014, E:2014/2415, K:2014/4726; Bilgen, s.219-222.

³³⁹ Deynekli-Kısa, s.53.

³⁴⁰ Deynekli-Kısa, s.53; Akcan, s.151; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.157.

³⁴¹ Deynekli-Kısa, s.52-53; Akyazan, s.77; Yılmaz, Takipli Katılma, s.306; Dülger/Süphandağ, s.483; Akcan, s.141-142, 147-149; Coşkun, Davalar, s.1344.

gerekmemektedir³⁴². Kamu alacağı ilk haciz tarihinden sonra tahakkuk etmiş olsa bile hacizli mal paraya çevrilinceye kadar ilk hacze iştirak edebilmektedir³⁴³. Aynı şekilde kamu alacakları için önce doğmuş olma şartı aranmadığı için, İİK 100. maddesinin 1. fıkrasının 1. ila 4. bentlerinde sayılan belgelerden biri ile ispat koşulu da aranmamaktadır³⁴⁴.

Kamu alacağına ait haczin önünde birden fazla özel hukuk alacağından dolayı uygulanmış haciz bulunmakta ise, kamu alacağı bunlardan geçerli olan ilk hacze iştirak eder³⁴⁵. Kamu alacağından dolayı konulan haciz ile özel hukuk alacağından dolayı konulan ilk haciz arasında yer alan diğer hacizler İİK'nın 100. maddesinde öngörülen şartları sağlıyorsa bunlar da ilk hacze iştirak edecek ve satış bedeli tüm alacaklar arasında garameten paylaşılacaktır. Buna karşın arada yer alan diğer hacizler İİK'nın 100. maddesindeki koşulları sağlamıyorsa, bu durumda sadece kamu alacağından dolayı konulan haciz ilk hacze iştirak ederek 1. dereceyi oluşturacak, diğer hacizler 2. ve devam eden derecelerde yer alacaktır.

Özel hukuk alacağı için üçüncü kişi tarafından konulan ilk hacze birden çok kamu alacaklısına ait hacizlerin de iştirak etmesi mümkündür. Yani ilk haczin özel hukuk alacağına ait olması halinde, aynı mal üzerine sonradan birden fazla kamu alacaklısı tarafından konulan hacizlerin iştirak etmesinde, 6183 sayılı Kanun'un 69. maddesinde düzenlenen kamu idareleri arasında hacze iştirak hükümleri değil, aynı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrası uygulanır ve satış bedeli tüm alacaklılar arasında garameten paylaşılır³⁴⁶.

³⁴² Candan, s.139.

³⁴³ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.165.

³⁴⁴ Akcan, s.150.

³⁴⁵ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.179.

³⁴⁶ Yargıtay 23 HD 25.06.2015, E:2014/6716, K:2015/4910; Bilgen, s.230; Coşkun, Davalar, s.1329-1330

ÖRNEK: Borçluya ait taşınmaz üzerindeki hacizler uygulandıkları tarih sırasına göre fer'ileri ile birlikte aşağıdaki gibidir;

Haciz Sırası	Haczi Uygulayan Alacaklı	Alacağın Türü	Alacak Tutarı
1. Sıra	(A) Şahsı	Sözleşme	400.000.-TL
2. Sıra	(B) Şahsı	Aciz vesikası	100.000.-TL
3. Sıra	(C) Şahsı	Adi Senet	100.000.-TL
4. Sıra	Kızılbey Vergi Dairesi	Kurumlar Vergisi	200.000.-TL
5. Sıra	Kavaklıdere Vergi Dairesi	ÖTV	50.000.-TL
TOPLAM			850.000.-TL

Mahcuz malın satış bedelinden masraflar düşüldükten sonra kalan tutar **500.000.-TL**'dir. 2. sırada yer alan (B) şahsına ait aciz vesikasının, (A) şahsının takip talebinden önceki tarihli olması halinde ilk sıradaki hacze iştirak edecek, buna karşın (C) şahsının alacağının dayanağı adi senet olup, İİK 100. maddesindeki koşulları sağlayamadığından ilk sıradaki hacze iştirak edemeyecek, 4. ve 5. sıralardaki kamu alacaklarına ait hacizler de ilk sıradaki hacze iştirak edecektir. Buna göre 1. sıradaki (A) şahsına ait alacak, 2. sıradaki (B) şahsına ait alacak, 4. sıradaki kurumlar vergisi alacağı ile 5. sıradaki ÖTV alacağı paylaştırmada 1. dereceyi oluşturacak ve alacakları toplamı olan 750.000.-TL mahcuz malın satış tutarının üzerinde olduğundan paylaştırma alacakları oranında yapılacaktır. Buna karşın 3. sırada haciz sahibi (C) şahsına ait alacak ilk hacze iştirak edemediğinden paylaştırmada 2. dereceyi oluşturacak ve satış tutarından 1. derecede yer alan alacaklar ödendikten sonra arta kalan kısım bulunmadığından, C şahsına pay ayrılmayacaktır.

Hacze iştirak kendiliğinden gerçekleşmez³⁴⁷, geçerli olan (yani haczine iştirak edilecek olan) ilk haczin konulduğu icra takibini yürüten icra dairesinden talep edilir³⁴⁸. Yani hacze iştirak koşullarının oluşup oluşmadığına karar verme yetkisi, iştirak edilecek

³⁴⁷ Akcan, s.160.

³⁴⁸ Candan, s.140.

ilk haczin konulduğu icra takibini yapan icra dairesine ait olup³⁴⁹, hacze iştirak etmek isteyen kamu idaresinin, bu talebini iştirak edeceği haczi uygulayan icra dairesine bildirmesi gerekmektedir³⁵⁰. Hacze iştirak koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediği icra memuru tarafından incelenerek, iştirakin kabul edilip edilmeyeceğine karar verilir³⁵¹. İştirak talebinin kabul edilmemesi halinde kamu idaresi, kabul edilmesi halinde ise haczine iştirak edilen alacaklı ya da borçlu tarafından İİK'nın 16. maddesi uyarınca öğrenmeden itibaren yedi gün içinde icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine şikayet yoluna başvurulabilir. Bu durumda hacze iştirakin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği icra mahkemesince karara bağlanır³⁵².

Kamu alacağına ait haczin, özel hukuk alacağına ait ilk kesin hacze iştiraki kabul edildiğinde, hacze iştirak eden alacakların tamamı aynı dereceyi oluşturur ve AATUHK'nın 21. maddesinin 1. fıkrasına göre satış bedeli alacaklılar arasında garameten paylaştırılır.

3. Garameten Paylaştırma Usulü

6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrasında, kamu alacaklarının hacze iştirakinde satış bedelinin paylaştırılma usulü olarak garameten taksim usulü benimsenmiştir³⁵³.

³⁴⁹ Akcan, s.161.

³⁵⁰ Barlass, İrfan, Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Takibi, 1. Ba., İstanbul 2007, s.91.

³⁵¹ Candan, s.140.

³⁵² Candan, s.140; Barlass, s.91.

³⁵³ Deren-Yıldırım, s.47; “*Garameten taksim usulü sadece AATUHK 21/1. maddesine münhasır bir paylaştırma usulü değildir, aynı zamanda İİK hükümleri uyarınca hacze iştirakte de paylaştırma garameten yapılmaktadır. Hukuk Sistemimizde garameten taksim usulünün uygulanmadığı istisnai tek*

“Garameten” kelime anlamı olarak herkese eşit olarak paylaşdırmayı ifade etmekte olup³⁵⁴, garameten taksim; mahcuz malın satış bedelinin aynı derece içinde yer alan alacakların tamamını karşılamaya yetmemesi halinde, paylaşdırmanın alacaklar oranında yapılması anlamına gelmektedir³⁵⁵. Garameten taksim, öncelik ilkesinin aksi yönünde bir paylaşdırma usulüdür³⁵⁶.

İİK’nın 138. maddesinin 2. fıkrasına göre; mahcuz malın satış bedelinden alacaklılara paylaşdırma yapılmadan önce ilk olarak haciz, satış, paylaşdırma masrafları ile yedieminlik ücreti, malın muhafaza giderleri gibi bütün alacaklıları ilgilendiren ortak giderler ödenir, kalan tutar alacaklılar arasında orantılı şekilde paylaşdırılır³⁵⁷. Benzer bir düzenleme de 6183 sayılı Kanun’un 74. maddesinde yer almaktadır. Buna göre satış bedelinden, takip masrafları ve takip edilen amme alacağı düşüldükten sonra kalan kısmı hacze iştirak eden diğerk alacaklılara ödenir³⁵⁸. Bu nedenle garameten taksim, mahcuz malın satış bedelinden takip masrafları düşüldükten sonra kalan tutarın aynı derecede yer alan tüm alacakları karşılamaya yetmemesi halinde, aynı derece ve sıradaki alacaklılara hisseleri oranında paylaşdırma yapılmasını ifade eden bir usuldür³⁵⁹. Bu doğrultuda garameten taksimin uygulanması için, satış bedelinden kalan tutarın, **aynı derecede ve**

iştirak hali AATUHK 69. maddesinde düzenlenen kamu idareleri arasında hacze iştirak halidir.”

(Üstün, Rüçhan Hakkı, s.175’den naklen).

³⁵⁴ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.174.

³⁵⁵ Gerçek, Kamu Alacağı, s.193; Akcan, s.190-191; Bilgin, s.214, dpnt.719; Çelik, s.126; Ünlü, s.227.

³⁵⁶ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.175.

³⁵⁷ Yargıtay 19 HD 04.02.2010, E:2009/12048, K:2010/977: Coşkun, Davalar, s.1358; Kuru, El Kitabı, s.730.

³⁵⁸ Çengel, Doğan, Amme Alacaklarında Rüçhan Hakkı, (<http://www.sdsdanismanlik.com.tr/makale/amme-alacaklarinda-ruchan-hakki-8211-dogan-cengel-ymm>, E.T:20.12.2018).

³⁵⁹ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.176.

aynı sırada yer alan alacakların tamamını karşılamaya yeterli olmaması gerekmektedir³⁶⁰. Aksi halde, yani paylaşırma bedelinin aynı derecede ve aynı sırada yer alan alacakların tamamını ödemeye yeterli olması halinde, paylaşırmanın orantılı yapılmasına gerek kalmayacak ve alacakların tamamı zaten tahsil edilebilecektir.

Garameten taksimde, her bir alacaklıya ait alacağın toplam borca oranı belirlendikten sonra, satış bedelinin belirlenen bu orana isabet eden miktarı ilgili alacaklıya ödenir³⁶¹. Diğer bir ifade ile garameten taksimde hesaplama; aynı derece içinde yer alan, yani garameye girecek olan alacakların toplamına satış bedelinin bölünmesi ile elde edilen tutarın, her bir alacaklının alacak tutarı ile çarpılması suretiyle yapılır³⁶². Garameten paylaşırma sonucunda kamu alacağına isabet edecek pay aşağıdaki şekilde formüle edilmektedir³⁶³;

$$\text{Kamu alacağına düşen pay} = \frac{\text{Satış Bedelinden Kalan Tutar} \times \text{Kamu Alacağı Tutarı}}{\text{Toplam Alacak Tutarı (Kamu+Özel)}}$$

Örneğin, (A) şahsı özel hukuk ilişkisinden doğan 60.000.-TL alacağı için (B) şahsının aracı üzerine kesin haciz uygulamıştır. Mahcuz araç paraya çevrilmeden önce (V) vergi dairesi tarafından 150.000.-TL kurumlar vergisi alacağı için (B)'nin hazine iştirak edilmiştir. Hacizli araç icra dairesince paraya çevrilmiş ve tüm alacaklıları ilgilendiren ortak giderler düştükten sonra kalan tutar 120.000.-TL'dir. Bu durumda satıştan kalan bedel hacze iştirak eden alacaklıların alacaklarının tamamını karşılamaya yetmediğinden, paylaşırma garameten yapılacak olup, kamu alacağına düşecek pay şu şekilde hesaplanacaktır:

$$= (\text{Satış Bedelinden Kalan Tutar} \times \text{Kamu Alacağı Tutarı}) / \text{Toplam Alacak Tutarı}$$

³⁶⁰ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.176.

³⁶¹ Candan, s.141.

³⁶² Deynekli/Kısa, s.57, Akcan, s.191, Arslaner, s.322, dpnt.386; Candan, s.141; Akyazan, s.69.

³⁶³ 2007/4 Seri No.lu Tahsilat İç Genelgesi, (<http://www.gib.gov.tr/node/89275>, E.T:31.12.2018)

$$= (120.000 * 150.000) / 210.000$$

$$= 85.714, 28 \text{ TL}$$

Bu örnekte satış bedelinden kalan tutar 210.000.-TL olsaydı, alacakların tamamı karşılanacağından, paylaşırmanın garameten yapılması gerekmeyecekti³⁶⁴.

4. Sıra Cetveli Düzenlenmesi ve Kamu Alacağının Hacze İştirakinde İİK 206.

Madde Hükümünün Uygulanıp Uygulanmayacağının Değerlendirilmesi

a. Sıra Cetveli Düzenlenmesi

Haciz yolu ile yapılan takiplerde, satış bedelinin paylaşılması, aynı mal üzerine birden fazla alacaklı tarafından haciz uygulanmış olması halinde söz konusu olur. Yani borçluya ait mal tek bir alacaklı tarafından haczedilmişse, bu durumda satış bedelinin paylaşılmasından değil, bedelin alacaklıya ödenmesinden bahsedilecektir³⁶⁵. Ancak alacaklı sayısının birden fazla olması ve borçlunun hacizli mallarının paraya çevrilmesinden elde edilen satış bedelinin bütün alacaklıların alacağını karşılamaya yetmemesi halinde icra dairesince bir sıra cetveli hazırlanır (İİK md.140/1). Sıra cetveli, mahcuz malın satış bedelinden pay ayrılacak olan alacaklılar ile bunların derecelerinin ve sıralarının tespit edildiği bir cetveldir³⁶⁶.

İflas yoluyla yapılan takiplerde mutlak olarak düzenlenen sıra cetveli, haciz yoluyla takiplerde, mahcuz malın satış bedelinin alacakların tamamını karşılamaya yeterli olmaması halinde düzenlenir³⁶⁷. Ancak satış bedeli tüm alacakları karşılamazsa sıra

³⁶⁴ Garameten taksimin hesaplanmasına ilişkin farklı örnekler için bkz. Bilgin, s.214, dpnt.719; Akcan, s.191; Gerçek, Kamu Alacağı, s.195-196; Coşkun, AATUHK, s.205.

³⁶⁵ Kuru, El Kitabı, s.729.

³⁶⁶ Postacıoğlu, s.534; Coşkun, Davalar, s.1360; Bilgin, s.8-10.

³⁶⁷ Bilgen, s.303.

cetveli düzenlenmeden önce icra dairesince İİK'nın 139. maddesi uyarınca re'sen tamamlama hacizleri yapılır³⁶⁸. Tamamlama hacizleri sonrasında tüm alacaklar karşılanırsa sıra cetveli düzenlenmesine gerek kalmaz; ancak tamamlama haczine rağmen alacakların tamamının karşılanamaması halinde, icra dairesince re'sen (yani alacaklıların talebine ihtiyaç olmaksızın) sıra cetveli düzenlenir³⁶⁹.

Sıra cetvelini düzenleme yetkisi ilk kesin haczi uygulayan icra dairesine aittir³⁷⁰. Hacizli malların talimat yoluyla başka bir icra dairesince haczedilmiş ve satılmış olduğu durumlarda sıra cetveli talimat veren asıl icra takibinin yürütüldüğü icra dairesince düzenlenir; yani istinabe olunan icra dairesinin sıra cetveli düzenleme yetkisi bulunmamaktadır³⁷¹.

Sıra cetvelinin düzenlenmesinde yetkili olan icra dairesinin belirlenebilmesi için, aynı mal üzerine uygulanan birden fazla haciz arasında ilk kesin haczi uygulayan icra dairesinin tespit edilmesi gerekliliğinin yanı sıra söz konusu haczin geçerliliğini koruyup korumadığının da ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin, yasal süresi içinde satış istenmediği için haczin düşmesi halinde, icra dairesinin sıra cetveli düzenleme yetkisi kalmayacağından, sıra cetveli hazırlanmadan önce ilk kesin haczin geçerli bir haciz olup olmadığı da araştırılmalıdır³⁷².

Sıra cetveli ilk kesin haczi uygulayan icra dairesince düzenlendiğinden, mahcuz mal üzerindeki ilk haczin ihtiyati haciz olması ve henüz kesin hacze dönüşmemiş olması

³⁶⁸ Kuru, El Kitabı, s.730; İpekçi, Sıra Cetveli, s.178.

³⁶⁹ Bilgen, s.304; Bilgin, s.10-11; Coşkun, Davalar, s.1352; Kuru, El Kitabı, s.730, 732; Ünlü, s.224-225.

³⁷⁰ Yargıtay 12 HD 05.03.2015, E:2014/29403, K:2015/4789; Bilgen, s.336-337; Yargıtay 23 HD 10.10.2013, E:2013/4983, K:2013/6263; Coşkun, Davalar, s.1357; Coşkun, AATUHK, s.209; Coşkun, Davalar, s.1352; Öner, s.178

³⁷¹ Kuru, El Kitabı, s.732; İpekçi, Sıra Cetveli, s.346.

³⁷² Coşkun, Davalar, s.1361.

halinde, bunu uygulayan icra dairesince sıra cetveli düzenlenemeyeceği gibi³⁷³, satış bedelinden ilk sıradaki alacak ödendikten sonra, kalan bedelin diğer dosyaya gönderilmesi suretiyle orada sıra cetveli yapılması da mümkün değildir³⁷⁴.

Mahcuz malın üzerine hem kamu alacağı için hem de özel hukuk alacağı için hacizler uygulanmış olması ve söz konusu malın satışının kamu idaresince yapılmış olması halinde sıra cetvelini düzenleme yetkisinin icra dairesine mi yoksa satışı yapan kamu idaresine mi ait olduğu hususu ikili ayırım yapılarak değerlendirilmelidir. Eğer mahcuz üzerindeki ilk kesin haciz kamu alacağına ait ise, bu durumda satışı yapan kamu idaresince, satış bedelinden kendi alacağının tamamı tahsil edildikten sonra kalan tutarın, sıra cetvelini düzenlemek ve paylaşmayı yapmak üzere kamu haczinden sonra ilk kesin haczi uygulamış olan icra dairesine gönderilmesi gerektiği, söz konusu uygulamanın kamu alacağının hızlıca tahsil edilmesi amacına da uygun olduğu belirtilmektedir³⁷⁵. Buna karşın, ilk kesin haciz özel hukuk alacağı için İİK hükümlerine göre konulduktan sonra kamu alacağına ait haczin ilk hacze iştirak etmesi ve satışın kamu idaresi tarafından yapılmış olması halinde, bir görüşe göre³⁷⁶; sıra cetveli düzenlenmesi ve dağıtım yapılması için satış bedelinin kamu idaresi tarafından icra dairesine gönderilmesi, icra dairesince sıra cetveli düzenlendikten ve cetvel kesinleştikten sonra kamu alacağına düşen payın geri kamu idaresine gönderilmesinin uzun zaman alacağı, özellikle icra dairesinin hatalı işlemleri nedeniyle sıra cetveline karşı şikayet veya dava yoluna başvurulması halinde sürecin daha da uzayacağı, bu nedenle satış bedelinin tamamının

³⁷³ Uyar, Takipli Katılma, s.366; Yargıtay 23 HD 12.09.2013, E:2013/3623, K:2013/5354: Coşkun, Davalar, s.1365.

³⁷⁴ Yargıtay 12 HD 03.10.1990, E:1990/1057, K:1990/9492: Deynekli/Kısa, s.192.

³⁷⁵ 2007/4 Seri No.lu Tahsilat İç Genelgesi, Örnek-9, (<http://www.gib.gov.tr/node/89275>, E.T:31.12.2018); Üstün, Rüçhan Hakkı, s.182.

³⁷⁶ Acar, M. Gürhan/Yiğit, Hasan, Amme Alacaklarında Rüçhan (Öncelik) Hakkı, (<http://www.vergidunyasi.com.tr/Makaleler/4613>, E.T: 28.02.2019).

ilk haczi uygulayan icra dairesine gönderilmesi yerine kamu idaresince kendi payına düşen alacak tutarı tahsil edildikten sonra kalanının icra dairesine gönderilmesinin daha uygun bir yaklaşım olacağı ileri sürülmektedir. Bizimde katıldığımız diğer görüşte ise³⁷⁷; İİK'nın 140. maddesinin 1. fıkrasının hiçbir yoruma mahal bırakmayacak şekilde açık hükmü doğrultusunda sıra cetvelini düzenleme yetkisi ilk kesin haczi uygulayan icra dairesine aittir. Kamu idarelerine sıra cetveli düzenleme yetkisi veren yasal bir düzenleme bulunmadığından, Kanun'dan gelmeyen bir yetkinin yorum yolu ile kamu idarelerine tanınmasının kabulü mümkün değildir. Kaldı ki sıra cetveli düzenleme işi uzmanlık gerektiren bir iş olduğundan, kamu idarelerine bırakılması yarardan ziyade daha fazla sorunu da beraberinde getirebilecektir. Aynı doğrultuda Yargıtay da³⁷⁸, sıra cetvelinin düzenlenmesinde vergi dairelerine yetki veren yasal bir düzenleme bulunmadığından, vergi dairesince düzenlenen sıra cetvelinin sırf bu sebeple iptal edilmesi gerektiğine hükmetmiştir.

İİK'nın 100. maddesinde “...aynı derecede hacze iştirak edebilecek alacaklılar” şeklinde bir ifadeye yer verilmek suretiyle, hacze iştirakte gruplandırmanın “dereceler” halinde yapılması kabul edilmiştir³⁷⁹. Bu nedenle sıra cetveli uygulamada “derece kararı” şeklinde de adlandırılmaktadır³⁸⁰. Sıra cetveli yapılırken, ilk kesin haczi uygulayan alacaklı esas alınarak, bu hacze iştirak edebilecek olan hacizler belirlenir ve bu şekilde hacze iştirak derecesi oluşturulur³⁸¹. Diğer bir ifade ile uygulanan ilk kesin haciz ile bu hacze iştirak etmiş olan alacaklar 1. dereceyi, ilk hacze iştirak edemeyen alacaklar ise

³⁷⁷ Coşkun, AATUHK, s.210; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.182-183.

³⁷⁸ Yargıtay 19 HD 08.05.2008, 2008/3832, K:2008/4972: Coşkun, Davalar, s.1352, dpnt.48; Coşkun, AATUHK, s.677-678.

³⁷⁹ Bilgen, s.340.

³⁸⁰ İpekçi, Sıra Cetveli, s.122; Bilgen, s.304; Uyar, Haciz, s.1186.

³⁸¹ Dülger/Süphandağ, s.501; Yargıtay 19 HD 06.12.2010, E:2010/9711, K:2010/13851, Yargıtay 19 HD 16.11.2006, E:2006/7845, K:2006/10734: Bilgen, s.348-350; İpekçi, Sıra Cetveli, s.314.

sonraki dereceleri oluşturur³⁸². İlk derecedeki alacaklar ödenmeden sonraki derecedeki alacaklara ödeme yapılmaz³⁸³.

Satış bedelinin aynı derece içinde yer alan alacakların tamamını karşılamaması halinde derece içinde sıra cetveli düzenlenir³⁸⁴ ve aynı derece içinde yer alan alacakların hangi sıraya gireceği ise İİK'nın 206. maddesine göre tayin edilir³⁸⁵. Çünkü hacizde sıra cetvelini düzenleyen İİK'nın 140. maddesinin 2. fıkrasında aynı Kanun'un 206. maddesine atıf yapılarak, iflas halinde alacaklıların 206. madde uyarınca hangi sıraya girmesi gerekiyorsa o sıraya kaydedileceği belirtilmiştir.

İİK'nın 140. maddesi 2. fıkrasının yollama yaptığı İİK 206. maddesinde ise alacakların niteliği bakımından toplam 4 sıra belirlenmiş olup, ilk üç sırada imtiyazlı alacaklar, 4. sırada ise imtiyazsız alacaklar yer almaktadır. Aynı sıra içinde birden fazla alacaklı bulunması halinde ise, İİK'nın 207. maddesine göre bu alacaklıların birbirlerine karşı önceliği bulunmamakta, yani aynı sıranın alacaklıları kendi aralarında eşit hakka sahip olmaktadır³⁸⁶. Dolayısıyla satış bedelinin aynı sırada yer alan alacakların tamamını karşılamaması halinde, paylaşırma garameten yapılmaktadır³⁸⁷. Ayrıca İİK'nın 207. maddesine göre her bir sırada yer alan alacaklı, kendinden sonraki sırada yer alana göre paylaştırmada öncelik hakkına sahip olduğundan, önceki sırada yer alan alacakların tamamı ödenmedikçe, sonraki sırada yer alan alacaklar için ödeme yapılmamaktadır³⁸⁸.

İmtiyazlı alacakların sırasını belirleyen İİK'nın 206. maddesi, iflas yolu ile yapılan takiplerde, iflasın kesinleşmesi ile birlikte borçlunun malları üzerindeki hacizlerin

³⁸² Bilgen, s.305; Uyar, Haciz, s.1186.

³⁸³ Bilgen, s.340.

³⁸⁴ Bilgen, s.340-341.

³⁸⁵ Kuru, El Kitabı, s.733; Bilgen, s.304-305; Bilgin, s.8-9.

³⁸⁶ Deynekli, Adi ve Rehinli Alacakların Sırası, s.204; Akyazan, s.69.

³⁸⁷ Akyazan, s.69.

³⁸⁸ Deynekli, Adi ve Rehinli Alacakların Sırası, s.204; Akyazan, s.69.

tamamı düştüğünden ve bu nedenle hacizlerin hangi tarihlerde uygulanmış olduğunun herhangi bir önemi bulunmadığından, iflas yoluyla takiplerde mutlak şekilde uygulanmaktadır³⁸⁹. Buna karşın haciz yolu ile yapılan takiplerde hacze iştirak bulunmadığı takdirde kural, alacakların haciz tarihine göre sıralanması³⁹⁰ olduğundan, İİK'nın 206. maddesinde sayılan imtiyazlı alacaklar ancak hacze iştirakin mevcut olduğu durumlarda aynı derecede hacze iştirak eden –kamu alacakları dışındaki- alacaklar için uygulama alanı bulmaktadır³⁹¹. Dolayısıyla haciz yoluyla takiplerde hacze iştirak olmadığı sürece İİK'nın 206. maddesinde sayılan imtiyazlı alacaklar bir anlam ifade etmemektedir³⁹². Örneğın, İİK'nın 206. maddesine göre işçi alacağının 1. sırasında imtiyazlı alacak, adi alacakların ise 4. sırada imtiyazsız alacak olmasına karşın, işçi alacağına ait haczin sonraki tarihli olması halinde, aynı mal üzerine daha önceden kesin haciz uygulamış olan imtiyazsız adi alacağın önüne geçmesi mümkün değildir³⁹³. Ancak işçi alacağına ait sonraki haciz koşulları varsa imtiyazsız adi alacak için uygulanmış olan önceki hacze aynı derecede iştirak edebilir ve satış bedelinin söz konusu alacakların tamamını karşılamaya yetmemesi halinde, aynı iştirak derecesi içinde İİK'nın 206.

³⁸⁹ Deynekli/Kısa, s.33; Deynekli, Hacze İştirak, s.174; Yargıtay 19 HD 28.02.1995, E:1995/718, K:1995/1733; Deynekli/Kısa, s.203.

³⁹⁰ “*Sıra cetveli haciz talep tarihine göre değil, haciz tarihine göre düzenlenir...*” (Yargıtay 19 HD 22.05.1997, E:1997/2636, K:1997/5236; Coşkun, Davalar, s.1361, dpnt.68); aynı yönde bknz. Yargıtay 23 HD 19.09.2014, E:2014/1255, K:2014/5760; Bilgen, s.348.

³⁹¹ Bilgen, s.224, 304; Coşkun, Davalar, s.1361-1362; Bilgin, s.13-14; Kuru, El Kitabı, s.733; Yargıtay 23 HD 23.06.2014, E: 2014/4342, K: 2014/4795: **LEGALBANK**; Yargıtay 19 HD 26.03.2009, E:2009/511, K:2009/2354; Bilgen, s.352.

³⁹² Bilgin, s.27.

³⁹³ Yargıtay 23 HD 01.04.2015, E:2015/243, K:2015/2172; Bilgen, s.353-354; Uyar, Haciz, s.1189.

maddesine göre sıralama yapılır. Bu durumda 1. sırada imtiyazlı olan işçi alacağı 4. sıradaki imtiyazsız adi alacaktan daha önce ödenir³⁹⁴.

b. Kamu Alacağının Hacze İştirakinde İİK 206. Madde Hükümünün Uygulanıp Uygulanamayacağının Değerlendirilmesi:

Kamu alacağına ait hacizlerin İİK hükümlerine göre konulmuş ilk kesin hacze iştirak etmesi halinde, aynı iştirak derecesi içinde yer alan özel hukuk alacakları ile beraber kamu alacağının sırasının ne şekilde belirleneceği konusu üzerinde ayrıca durulmalıdır.

6183 sayılı AATUHK 21. maddesinin son fıkrasında, borçlunun iflası, mirasın reddi ve terekenin resmi tasfiyeye tabi tutulması hallerinde kamu alacaklarının imtiyazlı alacak olarak İİK 206. maddesinin 3. sırasında, tüm imtiyazlı alacaklar ile birlikte işleme tabi tutulacağı düzenleme altına alınmıştır. Anılan düzenleme ile, kamu alacağının sıradetvelinin üçüncü sırasında imtiyazlı alacak olarak yer alması ancak borçlunun iflası, terekenin resmi tasfiyeye tabi tutulması ve mirasın reddi halleri ile sınırlı tutulmuştur³⁹⁵. Diğer bir ifade ile, **haciz yolu ile** yapılan takiplerde İİK 206. maddesi kamu alacağının hacze iştirak etmesinde uygulanmayacaktır³⁹⁶. Bu nedenle ilk haczin, kamu haczine nazaran daha imtiyazlı nitelikte bir özel hukuk alacağına ait olması önem arz etmemekte, alacakların İİK 206. maddedeki sırasına bakılmaksızın kamu alacağına ait haciz, imtiyazlı özel hukuk alacağına ait hacze iştirak ederek, satış bedeli aralarında garameten

³⁹⁴ Yargıtay 19 HD 15.04.2004, E:2003/8461, K:2004/4464: Bilgen, s.358-359; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.137.

³⁹⁵ Bilgen, s.224.

³⁹⁶ Deynekli/Kısa, s.56.

paylaştırılmaktadır³⁹⁷. Aynı şekilde kamu alacağına ait haczin, ilk haciz sahibi imtiyazsız adi alacaklıya karşı İİK'nın 206. maddesinin 3. sırasından kaynaklanan herhangi bir imtiyazı da bulunmamaktadır³⁹⁸. Yargıtay'ın yerleşik içtihatları da; kamu alacaklarının hacze iştirakine ilişkin 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrası özel bir düzenleme niteliğinde olduğundan, İİK'nın 206. maddesinde yer alan imtiyazların kamu alacaklarının hacze iştirakinde uygulanamayacağı, kamu alacağının hacze iştiraki bakımından ilk haczin dayandığı alacağın niteliği ile kamu alacağının niteliğinin önemli olmadığı, dolayısıyla kamu alacağı hangi sebepten doğmuş olursa olsun, şartları varsa ilk hacze iştirak edeceği, İİK'nın 140. maddesinde aynı Kanun'un 206. maddesine atıf yapılmışsa da, bu maddedeki imtiyazların sadece aynı derecede hacze iştirak eden ve kamu alacağı dışında olan alacaklılara karşı ileri sürülebileceği, diğer bir ifade ile haciz yolu ile takiplerde düzenlenen sıra cetvellerinde, İİK'nın 206. maddesinde yer alan imtiyazların sonraki tarihli haczi, önceki tarihli haczin önüne geçiremeyeceği, bu kapsamda örneğin işçi ve nafaka alacakları iflas halinde 1. sırada imtiyazlı alacak ise de, haciz takibinde İİK'nın ilgili maddelerinde düzenlenen hacze iştirak koşullarını sağlamıyorsa, haciz tarihi daha önce olan adi alacakların önüne geçemeyeceği, eğer aynı derecede hacze iştirak hakkı var ise, bu durumda işçi veya nafaka alacağının, ilk kesin haciz sahibi adi alacaklıdan daha önce ödeneceği, buna karşın aynı derecede hacze iştirak edenler arasında kamu alacağı da varsa, İİK 206. maddesinin kamu alacaklarının hacze iştirak etmesinde uygulanmayacağı şeklindedir³⁹⁹.

³⁹⁷ Yargıtay 23 HD 16.09.2013, E:2013/4296, K:2013/5439; Bilgen, s.355-356; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.137-138.

³⁹⁸ Deynekli/Kısa, s.56; Akcan, s.159-160.

³⁹⁹ Yargıtay 23 HD 28.11.2011, E:2011/1848, K:2011/2118, Yargıtay 19 HD 27.01.2000, E:1999/8051, K:2000/408, Yargıtay 23 HD 10.09.2014, E:2014/6198, K:2014/5482, Yargıtay 23 HD 29.11.2013, E:2013/6030, K:2013/7584, Yargıtay 23 HD 17.06.2014 , E:2014/1004, K:2014/4637; Bilgen, s.223-227; Yargıtay 23 HD 23.06.2014, E:2014/4342, K:2014/4795, Yargıtay 19 HD 27.10.2010,

Diğer taraftan ilk haciz sahibi alacağın İİK'nın 206. maddesi kapsamında imtiyazlı alacak olduğu durumlarda; bu alacağın aynı zamanda İİK'nın 101. maddesi kapsamında hacze takipsiz iştirak imkanı sağlayan imtiyazlı alacaklardan olup olmadığı yönünde kendi içinde de bir ayırım yapıldığı ve ilk haciz sahibi imtiyazlı alacağın, ilama dayalı nafaka alacağı gibi İİK'nın 101. maddesi kapsamında da imtiyazlı olması halinde, aynı derecede hacze iştirak eden diğer alacaklardan önce tatmin edilmesi gerektiği belirtilmektedir⁴⁰⁰.

İİK'da imtiyazlı alacaklar, hacze takipsiz iştiraki düzenleyen 101. maddede değil, adi ve rehinli alacakların sırasını düzenleyen 206. maddede düzenlenmiştir⁴⁰¹. İİK'nın 101. maddesi sadece haciz aşamasına kadar yapılması gereken takip işlemlerini yapmama, icra takibine doğrudan haciz aşamasında dahil olma imkanı veren bir düzenleme olup, söz konusu alacağa imtiyazlı alacak niteliği kazandırmaz⁴⁰². İİK'nın 101. maddesi kapsamında hacze takipsiz iştirak hakkı bulunan alacaklardan aynı zamanda İİK'nın 206. maddesi kapsamında imtiyazlı olanlar; iflasın açılmasından önceki 1 yıl içinde tahakkuk etmiş ve nakden ifası gereken her türlü nafaka alacağı ile velayet ve vesayet nedeniyle mallarının idaresi borçluya bırakılan kişilerin bu ilişki nedeniyle doğmuş olan alacaklarıdır. İİK'nın 206. maddesinde imtiyazlı olarak düzenlenen diğer alacakların hacze takipsiz iştirak hakkı bulunmamaktadır. Bu kapsamda hacze takipsiz iştirak eden alacak aynı zamanda İİK'nın 206. maddesi uyarınca imtiyazlı alacak

E:2010/8371, K:2010/12145: Dülger/Süphandağ, s.504; Yargıtay 23 HD, 16.04.2013, E:2013/2081, K:2013/2476, Yargıtay 23 HD 04.10.2013, E:2013/4484, K:2013/6068: Coşkun, Davalar, s.1331, 1448-1449; Yargıtay 19 HD 08.04.2009, E:2009/2349, K:2009/2905: Coşkun, AATUHK, s.220; Yargıtay 23 HD 01.03.2018 T., E:2018/8835, K:2018/2020: <http://app.e-uyar.com/karar/index/81596459-a79c-4315-8a42-e6a065c82a1d>, (E.T:25.01.2019).

⁴⁰⁰ Deynekli, Sıra Cetveli, s.49; İpekçi, Sıra Cetveli, s.329-330.

⁴⁰¹ Önen, s.154; Deynekli, Sıra Cetveli, s.49.

⁴⁰² Ansay, s.126; Deynekli, Sıra Cetveli, s.49; Önen, s.154.

durumunda ise, satış bedeli hacze takipsiz iştirak eden alacak ile ilk haczi koyduran alacaklı arasında garameten paylaştırılmayacak, ilk olarak hacze takipsiz iştirak eden imtiyazlı alacak ödenecek, kalan olursa ilk haczi koyduran alacaklıya verilecektir⁴⁰³.

Söz konusu ayırımın, İİK'nın hem 101. maddesi hem de 206. maddesi uyarınca imtiyazlı olan bir alacağın haczine kamu alacağından dolayı konulan haczin iştirak ettiği durumlarda, kamu alacağı için de uygulanması gerektiği yönünde verilen Yargıtay kararları bulunmaktadır. Buna göre; *“nafaka alacağından dolayı konulan hacze, daha sonra vergi borcundan dolayı konulan haczin iştirak edeceği, ancak nafaka alacağı imtiyazlı alacak olduğundan önce nafaka alacaklısına tam ödeme yapılması gerektiğine⁴⁰⁴”* hükmedilmiş, aynı doğrultuda; *“İİK 206. maddesine göre 1. sırada yer alan imtiyazlı nafaka alacağı, 3. sırasında yer alan kamu alacağı ile 4. sırada yer alan adi alacağın hacze iştirak hükümleri çerçevesinde aynı derece içinde yer alması halinde, nafaka alacağı İİK 206. maddesi gereğince diğer alacaklara göre öncelikli olduğundan, nafaka alacağı için tam ödenme yapıldıktan sonra, artan paranın kamu alacağı ile adi alacak arasında garameten paylaştırılması gerektiği⁴⁰⁵”* hükme bağlanmıştır. Görüldüğü gibi imtiyazlı alacaklar ile kamu alacaklarının aynı derecede hacze iştirak ettiği hallerde, imtiyazlı alacağın önce ödeneceğine yönelik Yargıtay kararları, İİK'nın 206. maddesine göre imtiyazlı olan alacakların tamamı yönünden değil, aynı zamanda İİK'nın 101. maddesi kapsamında hacze takipsiz iştirak edebilen imtiyazlı alacaklara ilişkindir. Örneğin işçi alacakları İİK'nın 206. maddesinin 1. sırasında imtiyazlı ise de, kamu alacakları ile işçi alacaklarının aynı derecede hacze iştirak etmesi halinde *-ilama dayalı*

⁴⁰³ Deynekli, Sıra Cetveli, s.49.

⁴⁰⁴ Yargıtay 19 HD 27.10.2005, E:2005/8593, K:2005/10741: Coşkun, Davalar, s.1333, dpnt..31.

⁴⁰⁵ Yargıtay 19 HD 27.10.2005, E:2005/5523, K:2005/10737, Yargıtay 19 HD 27.10.2005, E:2005/8593, K:2005/10741: Bilgen, s.227-229.

nafaka alacağının aksine- İİK 206. maddesindeki sıraya bakılmaksızın garameten paylaşım yapılacağı kabul edilmektedir⁴⁰⁶.

İlama dayalı nafaka alacakları hem İİK'nın 101. maddesi gereğince hem de İİK'nın 206. maddesinin birinci sıra 1-c maddesine göre imtiyazlı alacaktır⁴⁰⁷. Buna karşın kamu alacaklarının ilk hacze iştiraki yönünden özel bir düzenleme olan 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinde imtiyazlı alacaklar için bir istisna ya da ayırım yapılmamıştır⁴⁰⁸. Dolayısıyla ilk haczin dayandığı alacak hangi sebepten doğarsa doğsun kamu alacağı için satıştan önce haciz konulmuşsa ilk hacze iştirak edecek ve satış bedeli aralarında garameten paylaşılacaktır. Eğer aynı derecede hacze iştirak eden alacaklardan, biri imtiyazlı özel alacak, biri adi özel alacak, diğeri de kamu alacağı olursa bu durumda; imtiyazlı özel alacak, adi özel alacağın önüne geçecek, kamu alacağı da öne geçen imtiyazlı alacağa iştirak edecek ve satış bedelinden imtiyazlı özel alacak ile kamu alacağı tamamen ödendikten sonra arta kalan olursa diğeri adi özel alacağa verilecektir⁴⁰⁹. 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesi hükmünün doktrindeki genel kabul gören yorumu da bu yönde olduğundan, Yargıtay'ın aksi yönde yorum yaparak verdiği kararlara katılmak mümkün değildir.

II. Kamu Alacağının Rehinli Alacaklar Karşısındaki Durumu

Rehin hakkı; teminat altına aldığı alacağın vadesinde ödenmemesi halinde, hak sahibi alacaklıya rehinli malı paraya çevirerek, satış bedelinden alacağını öncelikle tahsil

⁴⁰⁶ Dülger/Süphandağ, s.508; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.138; Uyar, Haciz, s.1197-1198.

⁴⁰⁷ Dülger/Süphandağ, s.505.

⁴⁰⁸ Dülger/Süphandağ, s.508; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.139.

⁴⁰⁹ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.139.

etme yetkisi veren sınırlı bir ayni haktır. Yani rehin hakkı, alacağı güvence altına almak amacıyla tesis edilmekte ve herkese karşı ileri sürülebilmektedir⁴¹⁰.

Rehinli alacaklar kural olarak önceliklidir⁴¹¹. Bu husus İİK 206. maddesinin 1. fıkrasında, rehinli alacakların satış bedeli üzerinde rüçhan hakkına sahip olduğu şeklinde hüküm altına alınmıştır. Aynı doğrultuda kamu alacaklarının da -bir kısım istisnalar dışında- rehinli alacaklar karşısında önceliği bulunmamaktadır⁴¹². Nitekim AATUHK 21. maddesinin 2. fıkrasında 15.03.2018 tarihli, 7101 sayılı Kanun’la yapılan değişiklik sonucunda, rehinli alacakların hakkının saklı olduğu ve malın aynından doğan kamu alacakları her ne kadar öncelikli alacak olsa da, rehin hakkının önceliği ile karşılaştırıldığında, malın aynından doğan kamu alacaklarının rehinden sonra geleceği kabul edilmiştir.

Kamu alacaklarının rehinli alacaklar karşısındaki durumunu, kamu alacağına ait haczin rehinden önceki tarihte mi sonraki tarihte mi konulduğu yönünden ayırım yaparak değerlendirmek gerekir⁴¹³. Buna göre, borçlunun malları üzerine kamu alacağı için haciz konulduktan sonra aynı mal üzerine rehin tesis edilmesi halinde, kamu alacağı rehinli alaktan önce ödenir. Çünkü borçluya ait malların haczedilmesinden sonra aynı mal üzerine tesis edilen rehnin, kendisinden önceki hiçbir hacze karşı önceliği olmadığı gibi, rehinli alacağın ilk hacze iştirak etmesi de mümkün değildir⁴¹⁴. Hatta hacizli mal üzerine sonradan rehin tesis edildiği durumlarda, haczin varlığı bilinerek rehin konulduğundan, rehin alacaklısının daha sonra hacze konu alacağın gerçek olmadığını ileri sürmesi de

⁴¹⁰ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.167.

⁴¹¹ Akcan, s.158.

⁴¹² Barlass, s.91; Candan, s.142.

⁴¹³ Deynekli/Kısa, s.54.

⁴¹⁴ Yargıtay 19 HD 28.02.1995, E:1995/718, K:1995/1733: Deynekli/Kısa, s.203-204; Akcan, s.158; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.168.

mümkün değildir⁴¹⁵. Buna karşın, rehin tesis edildikten sonra söz konusu malın kamu alacağı için haczedilmesi halinde, bu defa öncelikle rehin alacağı ödenmeli artan olursa kamu alacağı karşılanmalıdır⁴¹⁶. Rehlinli alacakların, kamu alacağı ve imtiyazlı özel hukuk alacağı dahil olmak üzere herhangi bir alacak ile garameten paylaşılması söz konusu olmadığı gibi, rehin yoluyla yapılan takiplere iştirak edilmesi de mümkün değildir. İlk sırada yer alan rehlinli alacağın tamamı ödenmedikçe sonraki sıralarda yer alan alacaklara ödeme yapılmaz.

Kamu alacağına ait haczin, ilk hacze iştirak edebilmesi yönünden de genel kural, kamu haczi öncesinde söz konusu mal üzerine rehin tesis edilmemiş olmasıdır⁴¹⁷. Rehlinli alacaklar öncelikli olduğundan ve kamu alacağına ait haczin rehin karşısında rüçhan hakkı bulunmadığından, kamu haczi uygulanmadan önce aynı mal üzerine rehin konulmuşsa, kural olarak kamu alacağına ait haczin rehnin önüne geçerek ilk sıradaki özel hukuk alacağına ait hacze iştirak etmesi mümkün değildir. Ancak hacze iştirak bakımından 6183 sayılı Kanun'da kamu alacağının türüne bağlı olarak bir kısım istisnalar da öngörülmüştür. Bu nedenle özellik arz eden durumlar olarak; borçluya ait mal üzerine özel hukuk alacağı için İİK hükümlerine göre haciz konulduktan sonra aynı mal üzerine rehin tesis edilmesi, rehin tesisinden sonra da kamu alacağı için haciz konulması halinde, kamu alacağının rehinden önceki hacze iştirak edip edemeyeceğinin ve malın aynından doğan kamu alacaklarının rehlinli alacaklar karşısındaki durumunun ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

⁴¹⁵ Yargıtay 19 HD 29.05.1997, E:1997/2983, K:1997/5547: Üstün, Rüçhan Hakkı, s.169, dpnt.249.

⁴¹⁶ Deynekli/Kısa, s.54; Akcan, s.158; Şamlıoğlu/Özbalcı, s.161; Öner, s.177.

⁴¹⁷ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.167.

1. Kamu Alacağının Rehinden Önceki Hacze İştiraki

Kamu alacaklarına ait hacizden önce, malın üzerine rehin tesis edilmiş olması, ancak rehnin öncesinde de aynı mala özel hukuk alacağı için İİK hükümlerine göre haciz konulmuş olduğu durumlarda, yani malın üzerindeki takyidatların sırasıyla özel hukuk alacağına ait haciz, rehin ve kamu alacağına ait haciz olduğu durumlarda, kamu haczinin rehinden önceki ilk hacze iştirak edip edemeyeceğine ilişkin olarak, hukuk sistemimizde önceleri kamu alacağının niteliği yönünden herhangi bir ayırım yapılmaksızın kamu alacaklarının tamamının ilk hacze iştirak edebileceği kabul edilmiş iken, sonradan yapılan Kanun değişikliği ile kamu alacaklarının tamamı yönünden ilk hacze iştirak imkanı ortadan kaldırılmış, devam eden süreçte ise yeniden Kanun değişikliği yapılarak, bu defa kamu alacaklarının niteliği yönünden ayırma gidilmiş ve bir kısım kamu alacakları için ilk hacze iştirak imkanı yeniden kabul edilmiştir. Bu doğrultuda konuyu kronolojik olarak incelemek faydalı olacaktır:

a. 30.07.2003 Tarihine Kadar Geçerli Olan Hukuki Durum

30.07.2003 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 4949 sayılı Kanun’la İİK 268. maddesinde değişiklik yapılmadan önceki dönemde, kamu alacakları bakımından herhangi bir ayırım gözetilmeksizin tamamının, mahcuz mal paraya çevrilmeden önce haciz konulmak kaydıyla rehinden önceki ilk hacze iştirak edebileceği kabul edilmekteydi⁴¹⁸.

⁴¹⁸ Yargıtay 19 HD 18.02.1995, E:1995/718, K:1995/1733: Akcan, s.158, dpnt.788; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.169-170.

b. 30.07.2003 ila 08.04.2006 Tarih Aralığında Geçerli Olan Hukuki Durum

30.07.2003 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren 4949 sayılı Kanun’la İİK 268. maddesinin 1. fıkrasında değişiklik yapılarak, rehinden önce malın üzerine ihtiyati veya kesin haciz konulmuş olması halinde kamu alacağı dahil olmak üzere hiçbir alacağın rehinden önceki hacze iştirak edemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Söz konusu maddede yapılan değişikliğin gerekçesinde, tapu siciline güven ve aleniyet ilkesine uyum sağlanmasının amaçlandığı belirtilmiştir⁴¹⁹. Bu değişiklik sonrasında kamu alacaklarının rehinden önceki hacze iştirak edemeyeceği kabul edilmiş, kamu alacaklarının hacze iştirakinde yeni bir koşul olarak, kamu alacağından önce malın üzerine rehin tesis edilmemiş olması koşulunun da sağlanması gerektiği belirtilmiştir⁴²⁰.

c. 08.04.2006 Tarihinden İtibaren Halen Geçerli Olan Hukuki Durum

08.04.2006 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren 5479 sayılı Kanun’un 4. maddesi ile 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesinin 1. fıkrasının sonuna, “*genel bütçeye gelir kaydedilen vergi, resim, harç ile vergi cezaları ve bunlara bağlı zam ve faizler için tatbik edilen hacizlerde 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 268 inci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi hükmü uygulanmaz*” hükmü eklenmiştir. İİK 268. maddesinin 1. fıkrasında kamu alacaklarının türleri bakımından herhangi bir ayırım yapılmaksızın rehinden önceki hacze iştirak etmesinin mümkün olmadığı yolundaki düzenlemeye 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesinin 1. fıkrasına eklenen son cümle ile istisna getirilmiş ve bir kısım kamu alacakları için rehinden önceki hacze iştirak etme imkanı tanınmıştır. Söz konusu değişikliğin gerekçesine ilişkin olarak Plan ve Bütçe

⁴¹⁹ Akcan, s.159; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.170; İpekçi, Sıra Cetveli, s.170.

⁴²⁰ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.171.

Komisyon Raporunda⁴²¹; “*kamu alacaklarının rüçhan hakkının korunabilmesi için genel bütçe vergi gelirleri açısından İİK 268. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinin uygulanmamasının amaçlandığı*” belirtilmiştir. Gelineen noktada, 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesinin son fıkrasına 30.03.2006 tarihli, 5479 sayılı Kanun’la yapılan değişikliğe paralel bir değişiklik İİK’nın 268. maddesinin 1. fıkrasında yapılmadığından, mevcut durumda birbiri ile çelişen iki yasal düzenleme yürürlükte dir. Bu durumda 6183 sayılı AATUHK’nın İİK’ya göre özel bir Kanun olması ve 6183 sayılı Kanun değişikliğinin sonraki tarihli olması göz önünde bulundurulduğunda, hukukun genel prensipleri uyarınca 6183 sayılı Kanun’un değişik 21. maddesi 1.fıkrasının uygulama alanı bulacağı şüphesizdir⁴²². Buna göre genel bütçeye gelir kaydedilen vergi, resim, harç ve vergi cezaları ile bunlara bağlı zam ve faizler için rehinden sonra, ancak söz konusu mal paraya çevrilmeden önce haciz konulmuş olması halinde, bu haciz rehinden önceki hacze iştirak edebilecek ve satış bedeli aralarında garameten paylaşılacaktır⁴²³. Diğer taraftan söz konusu istisna sadece genel bütçeye gelir kaydedilen kamu alacakları bakımından geçerli olduğundan, bunlar dışında kalan kamu alacakları için genel kural (yani İİK 268. maddesinin 1. fıkrası hükmü) geçerli olup, rehinden önceki hacze iştirak etmeleri mümkün değildir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’na ekli I sayılı cetvelde yer alan “Genel Bütçeli Kamu İdarelerinin” gelirleri her yıl Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Tasarısı’na bağlı B Cetvelinde sayılmakta olup, genel bütçeye gelir kaydedilen vergi,

⁴²¹ TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu, Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu, T. 07/02/2006, E:2/673, K:72, (<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1081m.htm>, E.T:01.03.2019).

⁴²² Arslaner, s.324.

⁴²³ Öner, s.178.

resim ve harçların kapsamına nelerin girdiği her yıl bu cetvelde gösterilmektedir⁴²⁴. 2019 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Tasarısı'na bağlı B Cetvelinde yer alan ve 2019 yılında genel bütçeye gelir kaydedilecek olan vergi, resim ve harçlar şunlardır⁴²⁵: Gelir vergisi, kurumlar vergisi, veraset ve intikal vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, dahilde alınan katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, şans oyunları vergisi, özel iletişim vergisi, ithalde alınan katma değer vergisi, damga vergisi, gümrük vergisi (resmi), yargı harçları, noter harçları, vergi yargısı harçları, tapu harçları, pasaport ve konsolosluk harçları, gemi ve liman harçları, imtiyazname, ruhsatname ve diploma harçları, trafik harçlarıdır.

Diğer taraftan genel bütçe geliri olmakla birlikte adli para cezaları, idari para cezaları, trafik cezaları, genel bütçeli idarelere ait özel gelirler, KİT gelirleri, ecrimisil alacakları, SGK prim alacakları gibi alacaklar genel bütçeye gelir kaydedilen vergi, resim ve harçlar arasında yer almamaktadır⁴²⁶. Aynı şekilde 5018 sayılı Kanun'un II sayılı cetvelinde yer alan özel bütçeli kamu idarelerine, III sayılı cetvelinde yer alan düzenleyici ve denetleyici kuruluşlara, IV sayılı cetvelinde yer alan sosyal güvenlik kurumlarına ve mahalli idarelere ait alacaklar da genel bütçeye gelir kaydedilen kamu gelirlerinden

⁴²⁴ Gerçek, Kamu Alacağı, s.191; Erdoğan, Umman, Amme Alacaklarının Tahsilinde Rüçhan Hakkı Uygulamasının Adi ve Rehinli Alacaklara Etkisi, (<https://www.ozdogrular.com/v1/content/view/20261/>, E.T.: 18.08.2017).

⁴²⁵ 2019 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi ve Bağlı Cetveller, B Cetveli- Merkezi Yönetim Kapsamındaki Kamu İdareleri Tarafından İlgili Mevzuata Göre Tahsiline Devam Olunacak Gelirler, (http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/11291,2019mybkteklificetvellerpdf.pdf?0&_tag1=D8EEE19AD432DB9D48CC647916A050E3CB804DAF, E.T.:01.03.2019).

⁴²⁶ Gerçek, Kamu Alacağı, s.192; Erdoğan, (<https://www.ozdogrular.com/v1/content/view/20261/>, E.T.: 18.08.2017); Çengel, (<http://www.sdsdanismanlik.com.tr/makale/amme-alacaklarinda-ruchan-hakki-8211-dogan-cengel-ymm>, E.T.:20.12.2018); Arslaner, s.324; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.172.

değildir⁴²⁷. Bu nedenle söz konusu kamu alacakları ile vergi cezaları ve bunlara bağlı faiz ve zamların rehinden önceki hacze iştirak etmesi mümkün değildir.

ÖRNEK⁴²⁸; Borçluya ait taşınmaz üzerindeki hacizler uygulandıkları tarih sırasına göre fer’ileri ile birlikte aşağıdaki gibidir (*hacizlerinin tamamının hacze iştirak için gerekli koşulları sağladığı kabul edilmiştir*);

Haciz Sırası	Alacaklı	Alacak Türü	Alacak Tutarı
1. Sıra	(A) Şahsı	Kambiyo Senedi	150.000.-TL
2. Sıra	(R) Şahsı	Rehin Alacağı	100.000.-TL
3. Sıra	Kavaklıdere Vergi Dairesi	Kurumlar Vergisi	80.000.-TL
4. Sıra	(C) Şahsı	Resmi Senet	55.000.-TL
5. Sıra	SGK İl Müdürlüğü	Prim Alacağı	15.000.TL
TOPLAM:			400.000.-TL

Mahcuz taşınmazın cebri satışından masraflar düşüldükten sonra alacaklılar arasında paylaştırılacak tutar **200.000.-TL**’dir. 3. sırada yer alan Kavaklıdere Vergi Dairesi’nin haczinden önce rehinli alacak bulunmasına rağmen, anılan Vergi Dairesi’nin haczinin genel bütçeye gelir kaydedilen kurumlar vergisinden dolayı konulmuş olması nedeniyle 6183 sayılı Kanun’un değişik 21. maddesinin 1. fıkrası uyarınca rehinden önceki ilk hacze iştirak edecek ve satış bedeli 1. sırada yer alan (A) şahsının 150.000.-TL alacağı ile 3. sırada yer alan Kavaklıdere Vergi Dairesi’nin 80.000.-TL alacağı arasında garameten paylaştırılacaktır. Buna karşın 4. sırada (C) şahsına ait haciz her ne kadar 1. sıradaki (A) şahsının ilamsız takip talebinden önceki tarihli resmi senede dayanmakta ise de, hacze iştirak için sadece İİK’nın 100. maddesindeki koşulları sağlaması yeterli olmayacak, özel hukuk alacağına ait hacizlerin İİK 268 maddesinin 1. fıkrası uyarınca rehinden önceki hacze iştirak etme olanağı bulunmadığından, ilk hacze iştirak edemeyecektir. Aynı şekilde 5. sırada SGK İl Müdürlüğü’ne ait prim alacağı da genel

⁴²⁷ Erdoğan, (<https://www.ozdogrular.com/v1/content/view/20261/>, E.T.: 18.08.2017).

⁴²⁸ 2007/4 Seri No.lu Tahsilat İç Genelgesi, Örnek-12, (<http://www.gib.gov.tr/node/89275>, E.T: 31.01.2019).

bütçeye gelir kaydedilen vergi, resim, harçlar arasında yer almadığından 6183 sayılı Kanun'un değişik 21. maddesinin 1. fıkrası kapsamına giremeyecek, bu nedenle rehinden önceki hacze iştirak edemeyecektir. Bu durumda garameten paylaşırma şu şekilde yapılacaktır;

= (Satış Bedelinden Kalan Tutar * Kamu Alacağı Tutarı) / Toplam Alacak Tutarı
formülü ile hesaplama yapıldığında,

Kavaklıdere Vergi Dairesi'nin Payı= (200.000*80.000)/230.000 = **69.565,22 TL**

(A) Şahsının Payı = (200.000*150.000)/230.000 = **130.434,78 TL** olacaktır.

Yukarıdaki örnekte mahcuz taşınmazın cebri satışından masraflar düşüldükten sonra alacaklılar arasında paylaşılacak tutar **360.000.-TL** olsaydı bu durumda; 1. sırada yer alan (A) şahsına ait alacak, 2. sırada yer alan (R) şahsına ait rehinli alacak ve 3. sırada yer alan Kavaklıdere Vergi Dairesi'ne ait kurumlar vergisi alacağı için pay ayrıldıktan sonra kalan 30.000.-TL, 4. sırada yer alan (C) şahsına ait 55.000.-TL alacak ile bu hacze iştirak eden 5. sıradaki SGK İl Müdürlüğü'ne ait 15.000.-TL prim alacağı arasında garameten paylaşılacaktı. Buna göre; 1. sıradaki (A) şahsı 150.000.-TL alacağının tamamını, 2. sıradaki (R) şahsı 100.000.-TL tutarında rehinli alacağının tamamını, 3. sırada Kavaklıdere Vergi Dairesi 80.000.-TL tutarında kurumlar vergisi alacağının tamamını tahsil edecek, 4. sırada yer alan (C) şahsına “(30.000*55.000)/70.000” formülü ile hesaplama yapılarak 23.571,43 TL ve 5. sırada yer alan SGK İl Müdürlüğü'ne “(30.000*15.000)/70.000” formülü ile hesaplama yapılarak 6.428,57 TL ödenecekti.

Burada değerlendirilmesi gereken bir diğer husus da, ilk haciz kamu alacağından dolayı konulduktan sonra aynı mal üzerine rehin tesis edilmesi, rehinden sonra da genel bütçeye gelir kaydedilen kamu alacağı için haciz uygulanması halinde, kamu idarelerinin birbirlerinin haczine iştiraki 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre değil, aynı Kanun'un 69. maddesi göre gerçekleştiğinden, buna karşılık kamu alacağına ait haczin rehinden önceki hacze iştirak etmesine imkan veren 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesi

özel düzenleme niteliğinde olup, ilk haczin özel hukuk alacaklarından dolayı konulmuş olduğu hallere münhasır olarak uygulandığından, rehinden sonraki genel bütçeye gelir kaydedilen kamu alacağına ait haczin, rehinden önceki kamu haczine iştirak etmesi mümkün değildir⁴²⁹.

2. Malın Aynından Doğan Vergilerin Rehinli Alacaklar Karşısındaki Durumu

Ayni vergilerde vergiyi doğuran olayın süjesi eşyanın bizzat kendisidir⁴³⁰. Diğer bir ifade ile burada şahsa değil, eşyaya bağlı bir borç ilişkisi bulunduğu⁴³¹, söz konusu eşyanın ayni vergilerin teminatını oluşturduğu⁴³², bu nedenle de doğrudan o maldan karşılanması gerektiği görüşünden hareketle malın aynından doğan kamu alacaklarının rüçhanlı alacak olduğu kabul edilmektedir.

Malın aynından doğan kamu alacaklarının neler olduğu 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 2. fıkrasında ve İİK'nın 206. maddesinin 1. fıkrasında örnekleme yoluyla sayılmış olup; gümrük vergisi (resmi), motorlu taşıtlar vergisi, emlak vergisi ile veraset ve intikal vergisinin malın aynından doğan kamu alacakları olduğu kabul edilmektedir.

Malın aynından doğan kamu alacaklarının, diğer hangi tür alacaklar karşısında önceliğe sahip olduğunun belirlenmesi bakımından ikili bir ayırım yapılması gerekmektedir. 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 2. fıkrası ile İİK'nın 206. maddesinin 1. fıkrasında 28.02.2018 tarihli, 7101 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmadan önceki dönemde rehinli alacakların sahip olduğu rüçhan hakkının, malın aynından doğan

⁴²⁹ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.174.

⁴³⁰ Barlass, s.95; Bilgin, s.33.

⁴³¹ Bilgin, s.33; Akcan, s.138.

⁴³² Üstün, Rüçhan Hakkı, s.99; Bilgin, s. 35.

kamu alacaklarının sahip olduğunu rüçhan hakkından sonra geldiği⁴³³, yani malın satış bedelinden diğer bütün alacaklardan, hatta rehinli alacaklardan da önce malın aynından doğan kamu alacaklarının ödeneceği⁴³⁴ kabul edilmiş iken; 15.03.2018 tarihinde yürürlüğe giren 7101 sayılı Kanun değişikliği sonucunda malın aynından doğan kamu alacaklarının rehinli alacaklar karşısındaki rüçhaniyetine son verilmiştir. Bu doğrultuda konuyu kronolojik olarak incelemek faydalı olacaktır:

a. 7101 Sayılı Kanun Değişikliği Öncesi (15.03.2018 Tarihine Kadar Geçerli Olan Hukuki Durum)

Rehinli alacakların öncelikli alacaklar olduğu ve kamu alacaklarının rehinli alacaklar karşısında rüçhan hakkı bulunmadığı kuralının bir diğer istisnası da 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiş idi⁴³⁵. Buna göre söz konusu fıkranın ilk cümlesinde rehinli alacakların haklarının saklı olduğu belirtildikten sonra devamında “*Gümrük resmi, bina ve arazi vergisi gibi malın aynından doğan kamu alacaklarının söz konusu malın satış bedelinden rehinli alacaklardan önce ödeneceği*” hüküm altına alınmıştı. Aynı yönde olmak üzere İİK’nın 206. maddesinin 1. fıkrasında da rehinli alacakların satış bedeli üzerinde rüçhan hakkına sahip olduğu belirtildikten sonra gümrük resmi ve emlak vergisi gibi Devlet teklifleri arasında yer alan ve söz konusu eşyadan alınması gereken vergi ve resimlerin rehinli alacaklardan önce tahsil edileceği düzenlenmişti. Birbirine paralel her iki düzenlemede de malın aynından doğan kamu alacaklarının rehinli alacaklar da dahil olmak üzere diğer tüm alacaklardan önce tahsil

⁴³³ Bilgin, s.28, 32.

⁴³⁴ Deynekli/Kısa, s.53; İpekçi, Sıra Cetveli, s.179.

⁴³⁵ Barlass, s.93.

edileceği kabul edilerek, kamu alacakları arasında en imtiyazlı durumda olan alacak grubu oluşturulmuştu⁴³⁶.

Haciz yoluyla yapılan takiplerde kamu alacaklarına tanınan rüçhaniyet, sıkı koşullara tabi olmaksızın ilk hacze aynı derecede iştirak ederek paylaştırmanın garameten yapılması şeklinde olup, kamu alacağının diğer tüm alacakların önüne geçerek satış bedelinden öncelikle tahsil edilmesi şeklinde bir imtiyazı bulunmadığı halde⁴³⁷, bu durumun istisnasını mahcuz malın aynından doğan kamu alacakları oluşturmaktaydı. Yani rehinle temin edilmiş bir malın aynı zamanda aynından doğan vergi borcu da bulunmaktaysa, satış bedelinden ilk olarak malın aynından doğan vergi borcu ödenmekte, sonrasında rehinli alacak tahsil edilmekte, artan olursa da diğer alacaklar arasında orantılı şekilde paylaştırılmakta idi⁴³⁸. Ayrıca malın aynından doğan kamu alacağının aslı ile birlikte gecikme zammı gibi fer'ileri de eşyanın aynından doğan kamu alacağı olarak öncelikle tahsil edilmekteydi⁴³⁹.

Malın aynından doğan kamu alacağı için hacze iştirak için aranan şartlar aranmamakta hatta malın satış bedelinden kamu alacağının öncelikle tahsil edilebilmesi için takip yapılmış olması ve söz konusu mal üzerine haciz konulmuş olması dahi

⁴³⁶ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.98.

⁴³⁷ Deren-Yıldırım, s.48; Akcan, s.135.

⁴³⁸ Yargıtay 19 HD 12.04.1993, E:1993/1972, K:1992/2747: Deynekli/Kısa, s.196; Akcan, s.135; Bilgin, s.36; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.100.

⁴³⁹ Akcan, s.141; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.110; Öner, s.177; bkzn. karşı yönde görüş: “*malın aynından doğan vergilere ait gecikme zammı ve faizi ile bu vergilere ilişkin vergi cezaları kişisel nitelik taşıdığından, bunlar malın aynından doğan alacak olarak kabul edilmez. Bu nedenle de öncelik hakkına sahip olmaları mümkün değildir.*” (Şamlıoğlu/Özbalcı, s.162’den naklen); aynı yönde bkzn. Özbalcı, s.277.

gerekmemektedir⁴⁴⁰. Aynı yönde olmak üzere Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da bir kararında⁴⁴¹; **kamu alacağının malın aynından doğmaması halinde**, hacze iştirakin söz konusu olabilmesi için mal paraya çevrilmeden önce mutlaka usulüne uygun haciz konulmuş olması gerektiğine hükmetmiştir. Bu kararın yorumundan, malın aynından doğan kamu alacaklarının tahsili için haciz konulma şartının aranmadığı anlaşılmaktadır.

Malın aynından doğan kamu alacağının önceliği, sadece söz konusu mala ait satış bedeli üzerinde geçerli olup, satış bedelinin malın aynından kaynaklanan alacağın tamamını karşılamaya yetmemesi halinde, karşılanmayan kısmın artık önceliği kalmamakta ve bu kısım için borçlunun başka malları üzerine haciz uygulanması gerekmektedir⁴⁴². Yani malın aynından doğan kamu alacaklarının rüçhan hakkı sadece borcun konusunu oluşturan malın satış bedeli üzerinde geçerli olup, borçlunun diğer mallarının satış bedelinden öncelikle karşılanması mümkün değildir⁴⁴³.

⁴⁴⁰ Deynekli/Kısa, s.53; Akcan, s.137-138, 150; Coşkun, Davalar, s.1363; İpekçi, Sıra Cetveli, s.337-339; bkzn. karşı yönde karar: “*Malın aynından doğan kamu alacaklarına ait hacizlerin, ilk hacze iştirak edebilmesi için, malın paraya çevrilmesinden önce usulüne uygun haciz konulması gerekmektedir.*” (Yargıtay 19 HD 13.10.1994, E:1994/7318, K:1994/9371; Coşkun, AATUHK, s.206, dpnt.83).

⁴⁴¹ Yargıtay HGK 31.03.2004, E:2004/19-181, K:2004/195: **LEGALBANK**; aynı yönde bkzn. Yargıtay 19 HD 14.04.1994, E:1994/2277, K:1994/3783, Yargıtay 19 HD 13.10.1994, E:1994/7318, K:1994/9371; Deynekli/Kısa, s.199-201.

⁴⁴² Üstün, Rüçhan Hakkı, s.99-100.

⁴⁴³ Muşul, Timuçin, İcra ve İflas Hukuku, C.1, 6. Ba., Ankara 2013, s.1640 (Barlass, s.95, dpnt.176); Yargıtay 19 HD 02.11.2007, E:2007/6982, K:2007/9470: Üstün, Rüçhan Hakkı, s.100, dpnt.16; Şamlıoğlu-Özbalcı, s.162.

b. 7101 Sayılı Kanun Değişikliği Sonrası (15.03.2018 Tarihinden İtibaren Halen Geçerli Olan Hukuki Durum)

15.03.2018 tarihli, 30361 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 7101 sayılı Kanun’un 47. maddesi ile 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesinin 2. fıkrasının 2. cümlesi şu şekilde değiştirildi: “*Gümrük resmi, bina ve arazi vergisi gibi eşya ve gayrimenkulün aynından doğan amme alacakları o eşya ve gayrimenkul bedelinden tahsilinde rehinli alacaklardan sonra gelir.*” Yine 7101 sayılı Kanun’un 5. maddesi ile İİK’nın 206. maddesinin 1. fıkrası şu şekilde değiştirildi: “*Alacakları rehinli olan alacaklıların satış tutarı üzerinde rüçhan hakları vardır. Gümrük resmi ve akar vergisi gibi Devlet tekliflerinden muayyen eşya ve akardan alınması lazım gelen resim ve vergi, rehinli alacaklardan sonra gelir.*”

Söz konusu Kanun değişikliğinin madde gerekçeleri incelendiğinde, İİK’nın 206. maddesinin 1. fıkrasında ve 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesinin 2. fıkrasının 2. cümlesinde yapılan değişikliklerin gerekçesi⁴⁴⁴; rehinli alacaklar ile kamu alacaklarına tanınan rüçhaniyetin yerinin değiştirilmesi, bu şekilde malın aynından doğan kamu alacaklarının, rehinle temin edilmiş alacaklar ödendikten sonra diğer alacaklara nazaran öncelikle ödenmesinin sağlanması şeklinde açıklanmıştır.

Bu durumda her iki Kanun maddesinde yapılan değişikliklerin lafzından ve değişikliğin gerekçelerine ilişkin TBMM Adalet Komisyonu Raporundan hareketle; malın aynından doğan vergilerin rüçhanlı alacak niteliğinin tamamen değil, sadece rehinli alacaklar karşısında sona erdiği, yani mahcuz mal üzerinde aynı zamanda rehin bulunmakta ise, söz konusu malın satış bedelinden öncelikle rehinli alacağın sonrasında

⁴⁴⁴ Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla İcra ve İflas Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı (1/913) ve Adalet Komisyonu Raporu, (<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss524.pdf>, E.T:20.02.2019).

da malın aynından doğan kamu alacağının karşılanacağı, buna karşın mahcuz mal üzerinde rehin bulunmuyorsa malın aynından doğan vergi alacağının önceliğinin devam edeceği ve ilk sırada yer alan hacizden önce malın aynından doğan vergi alacağının tahsil edileceği anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan malın aynından doğan vergiler gümrük vergisi (resmi), emlak vergisi, motorlu taşıtlar vergisi ile veraset ve intikal vergisi olup, söz konusu vergilerden emlak vergisi dışında kalanların tamamı aynı zamanda genel bütçeye gelir kaydedilen vergiler içerisinde yer almaktadır. Dolayısıyla her ne kadar 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 2. fıkrasında 7101 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten sonra malın aynından doğan vergilerin rehinli alacaklardan sonra tahsil edileceği düzenlenerek, rehinli alacaklar karşısındaki rüçhaniyetine son verilmesi amaçlanmış ise de, 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrası uyarınca genel bütçeye gelir kaydedilen vergi, resim ve harçların rehinden önceki hacze iştirak etmesine imkan tanıyan hükümde herhangi bir değişiklik yapılmadığından, malın aynından doğan vergilerden emlak vergisi dışında kalanların tamamının (yani gümrük vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisinin) rehinli alacaklar karşısındaki önceliği 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrası uyarınca devam etmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki burada bahsedilen rüçhaniyet, malın aynından doğan vergi alacağının –söz konusu vergi alacağı için mal üzerine haciz uygulanmamış olsa bile- satış bedelinden öncelikle tahsil edilmesi şeklinde değil, rehinden önce kesin haciz bulunması halinde bu hacze iştirak ederek garameten taksim yapılması suretiyle gerçekleşecektir.

Bu doğrultuda, 7101 sayılı Kanun değişikliği sonrasında malın aynından doğan kamu alacaklarının rehinli alacaklar karşısındaki durumu şu şekilde özetlenebilir⁴⁴⁵:

⁴⁴⁵ Tahsilat Genel Tebliği Seri:A Sıra No:1'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri:A Sıra No:11):

RG 14.06.2018, sa.30451.

aa. Malın aynından doğan kamu alacağının aynı zamanda genel bütçeye gelir kaydedilen kamu alacaklarından olması ve söz konusu alacak için 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre haciz konulmuş olması halinde;

i. Mahcuz malın üzerinde ilk sırada rehin bulunmakta ise, kamu alacağı rehinden sonra gelmek üzere öncelik hakkına sahip olur. Bu doğrultuda malın satış bedelinden ilk olarak rehinli alacak tahsil edilir, kalan tutardan ise öncelikle malın aynından doğan kamu alacağı ödenir.

ii. Mahcuz malın üzerideki rehin ilk sırada yer almıyorsa, yani ilk sırada özel hukuk alacağı için konulmuş kesin haciz, bu hacizden sonra rehin yer almakta ise, malın aynından doğan kamu alacağına ait haciz, 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrasına göre ilk sırada yer alan hacze iştirak eder ve satış bedeli aralarında garameten paylaşılır, artan olursa rehinli alacak ödenir.

bb. Malın aynından doğan kamu alacağının aynı zamanda genel bütçeye gelir kaydedilen alacaklardan olması, ancak kamu alacağı için 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre haciz uygulanmamış olması halinde, söz konusu malın üzerindeki rehnin ilk sırada yer alıp almaması fark etmeksizin, kamu alacağı 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 2. fıkrasına göre rehinden sonra gelmek üzere rüçhan hakkına sahip olur ve kamu alacağı için haciz uygulanmış olmasa bile rehinli alacak ödendikten sonra kalan tutardan ilk olarak kamu alacağı tahsil edilir, artan olursa diğer hacizli alacaklara ödeme yapılır.

cc. Malın aynından doğan kamu alacağının genel bütçeye gelir kaydedilen alacaklardan olmaması (yani emlak vergisi alacağı olması) halinde, rehinden önce haciz bulunuyorsa bu hacze iştirak edemez, ilk olarak rehinden önceki haciz alacağı, sonrasında rehinli alacak, bunlardan sonra artan olursa emlak vergisi alacağı tahsil edilir. Buna karşın ilk sırada rehin yer almakta ise, 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 2. fıkrası uyarında emlak vergisi alacağı rehinin önüne geçemeyeceğinden, rehin alacağı ödendikten sonra emlak vergisi alacağı öncelikli olarak tahsil edilir.

dd. Malın aynından doğan kamu alacaklarının rüçhanîyetini etkileyen durumlar rehnin varlığı halinde söz konusu olduğundan, rehin bulunmadığı durumlarda malın aynından doğan kamu alacakları her zaman öncelik hakkına sahip olur ve söz konusu kamu alacağı için 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre haciz uygulanıp uygulanmadığına bakılmaksızın satış bedelinden ilk olarak malın aynından doğan kamu alacağı ödenir kalan kısım diğer alacaklılara dağıtılır.

3. Kamu Alacağının Teminatı Hükümündeki Özel Yasal Düzenlemeler

Katma Değer Vergisi Kanunu ile AATUHK’da ihdas edilen özel hükümler ile bir kısım eşyaların kamu alacağının teminatı hükmünde olduğu ve satış bedelinden öncelikle söz konusu kamu alacağının tahsil edileceği düzenleme altına alınmış, bu şekilde bir kısım kamu alacakları için özel olarak rüçhan hakkı oluşturulmuştur. Burada kişisel değil, aynı sorumluluk hali söz konusu olduğundan, takip eşyanın mülkiyetini edinen şahsa yöneltilmektedir⁴⁴⁶. Buna göre;

a. 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu 55. Maddesinde Yer Alan Düzenleme

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu’nun “Vergi Teminatı” başlıklı 55. maddesine göre, mükelleflerin fabrika, imalathane, ticarethane, şube, satış mağazası ve depolarında mevcut olan ilk madde, yarı mamul ve mamul madde stokları, katma değer vergisi borcu ile zam ve cezalarının teminatı hükmünde olup, söz konusu mallar üçüncü kişilere satılmış veya üzerine üçüncü kişiler tarafından rehin kurulmuş olsa dahi,

⁴⁴⁶ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.111.

bedelinden öncelikle katma değer vergisi aslı ile zam ve cezalarının tahsil edilmesi gerekmektedir⁴⁴⁷.

3065 sayılı Kanun'un 55. maddesinde KDV alacağının, eşyanın aynından doğması gerektiği yönünde herhangi bir koşula da yer verilmemiştir⁴⁴⁸. Dolayısıyla madde kapsamına giren KDV alacağı (gecikme zammı, faizi ve cezaları ile birlikte), eşyanın aynından doğmasa bile rüçhanlı alacak olarak, her türlü alacaktan, hatta rehinli alacaklardan dahi önce tahsil edilecektir⁴⁴⁹.

Katma değer vergisine tanınan rüçhan hakkı, sadece 3065 sayılı Kanun'un 55. maddesinde tahdidi şekilde sayılan emtialar ile sınırlıdır⁴⁵⁰. Söz konusu emtialar dışında kalan makine, teçhizat, demirbaş gibi borçluya ait başka mallar üzerinde KDV alacağının önceliğinden söz edilemez⁴⁵¹. Ayrıca KDV alacağının öncelikli olduğu hammadde, yarı mamul ve mamul maddelerin, mutlaka borçlunun yedinde yani borçlunun fabrika, imalathane, ticarethane, şube, satış mağazası ve depolarında bulunması gerekmektedir⁴⁵². Katma değer vergisi alacağının teminatı niteliğinde olan söz konusu mallar borçlunun yedinde bulunduğu sürece teminat olma özelliği devam edecek, yani üçüncü kişilere satılmış veya rehnedilmiş olsa da bu mallardan ilk olarak KDV alacağı tahsil edilecektir⁴⁵³.

⁴⁴⁷ Gülseven, s.145; Arslaner, s.325; Akcan, s.142; Bilgin, s.46, Ünlü, s.228.

⁴⁴⁸ Deren-Yıldırım, s.49; Bilgin, s.46; Özbacı, s.278.

⁴⁴⁹ Bilgin, s.46; Gerçek, Kamu Alacağı, s.193; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.111; Akcan, s.143.

⁴⁵⁰ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.112.

⁴⁵¹ Yargıtay 19 HD 28.02.1995, E:1995/513, K:1995/1726: Deynekli/Kısa, s.197-198; Yargıtay 19 HD 28.02.1995, E:1995/513, K:1995/1726: Akcan, s.143, dpnt.708; Gerçek, Kamu Alacağı, s.193; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.112-113.

⁴⁵² Akcan, s.142-143; Bilgin, s.46-47; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.112.

⁴⁵³ Akcan, s.143, dpnt.707.

3065 sayılı Kanun'un 55. maddesi kapsamında olmayan katma değer vergisi alacaklarının diğer alacaklar karşılığında önceliği bulunmadığından, ancak 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrasına göre koşulları sağlaması halinde hacze iştirak edebilecektir⁴⁵⁴.

b. 6183 Sayılı AATUHK 12. Maddesinde Yer Alan Düzenleme

6183 sayılı Kanun'un "*Teminat Hükümünde Olan Eşya*" başlıklı 12. maddesinin 1. fıkrasında; "*Bar, otel, han, pansiyon, çalgılı yerler, sinemalar, oyun ve dans yerleri, birahane, meyhane, genel evler içerisinde bulunan eşya ve malzemelerin, bu müesseselerin işletilmesinden doğan kamu alacaklarının teminatı hükmünde olduğu, ancak İİK 270. ve 271. maddelerinde düzenlenen kiralayanın hapis hakkına ilişkin hükümlerin saklı olduğu*" hüküm altına alınmıştır.

Mezkur maddede ilgili eşyaların teminat hükmünde olması yönünden iki koşul getirilmiştir. Bu koşullardan ilki maddede sayılan bar, otel, pansiyon, sinema, meyhane gibi işletmelerde yer alan eşya ve malzemelerin teminat niteliği sadece bu yerlerin işletilmesinden doğan kamu alacakları ile sınırlıdır. Yani söz konusu eşya ve malzemeler; işletmenin faaliyetleri kapsamında doğan gelir vergisi, kurumlar vergisi, damga vergisi, katma değer vergisi, ilan ve reklam vergisi, eğlence vergisi, motorlu taşıtlar vergisi gibi vergilerin aslı ile bunların gecikme zammı, gecikme faizi gibi fer'ilerinin ve bunlara bağlı vergi cezalarının teminatını oluşturmakta olup, bu eşya veya malzemelerin satış bedelinden öncelikle söz konusu kamu alacağı tahsil edilecektir⁴⁵⁵. Buna karşın maddede sayılan yerlerin işletilmesinden doğmayan ecrimisil alacakları, emlak vergisi, işletme sahibinin veraset ve intikal vergisi gibi kamu alacakları bakımından bu yerlerdeki

⁴⁵⁴ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.113; Yargıtay 19 HD 20.02.1995, E:1995/513, K:1995/1726:LEGALBANK.

⁴⁵⁵ Bilgin, s.174.

eşyaların teminat niteliğinde olması ve söz konusu kamu alacağının satış bedelinden öncelikle tahsil edilmesi mümkün değildir⁴⁵⁶. İkinci koşul ise işletmelere yöneliktir. Bu kapsamda 6183 sayılı Kanun'un 12. maddesindeki işletmeler örnek kabilinden değil, tahdidi şekilde sayılmıştır. Dolayısıyla söz konusu maddede sayılan işletmeler dışında kalan yerler içinde yer alan eşyalar bakımından bu madde hükmünün uygulanması mümkün değildir⁴⁵⁷.

Diğer taraftan 6183 sayılı Kanun'un 12. maddesinin uygulanmasında İİK'nın 270. ve 271. maddelerinde düzenlenen kiralayanın hapis hakkına yönelik hükümler saklı tutulmuştur. Bu doğrultuda Borçlar Kanunu 267. maddesine göre kiralayan, geçmiş bir yıllık ve devam eden altı aylık kira alacağı için kiralanda yer alan menkul mallar üzerinde hapis hakkına sahiptir. Kiralayanın hapis hakkı İİK'nın 23. maddesine göre taşınır rehni hükmünde olup, kamu alacakları karşısında önceliği bulunmaktadır⁴⁵⁸. Dolayısıyla İİK'nın 270. ve 271. maddeleri uyarınca kiralayanın ilgili işletmelerde yer alan menkul mallar üzerinde hapis hakkını kullanması halinde söz konusu malların satış bedelinden öncelikle kiralayanın kira alacağı ödenecek, kalan bedelden ilgili işletmelerin işletilmesinden doğan kamu alacakları tahsil edilecektir⁴⁵⁹.

6183 sayılı Kanun'un 12. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, noterden onaylı kira sözleşmesinde taşınmaz malikinin demirbaşı olarak kayıtlı olan menkul mallar ile otel, han ve pansiyonlardaki misafirlere ve kiracılara ait eşyalar kamu alacağının teminatını oluşturmazlar. Söz konusu düzenlemenin açık lafzı karşısında, noterden onaylı olmayan

⁴⁵⁶ Bilgin, s.174; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.115.

⁴⁵⁷ “Hacizli mallar lokantada yer almakta olup, lokantalar 12. maddede sayılan yerlerden olmadığından, haczedilen mallar işletmeden doğan kamu alacağı için teminat hükmünde sayılamaz.” (Yargıtay 15 HD 13.11.1989, E:1989/3117, K:1989/4772: Üstün, Rüçhan Hakkı, s.115, dpnt.72).

⁴⁵⁸ Coşkun, AATUHK, s.207; Arslaner, s.152.

⁴⁵⁹ Bilgin, s.175; Coşkun, AATUHK, s.207; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.116.

kira sözleşmelerinde kiralayan adına kayıtlı olan demirbaşlar ile taşınmaz kiralandıktan sonra taraflar arasında ayrıca yapılacak sözleşmeler ile taşınmaz sahibine ait olduğu kayıt altına alınan demirbaşlar kamu alacakları için teminat hükmünde olmaya devam edecektir⁴⁶⁰. Finansal kiralama yoluyla edinilen menkullerin de sözleşme süresince kamu alacaklarının teminatını oluşturması söz konusu olmaz⁴⁶¹.

6183 sayılı Kanun'un 12. maddesinin 3. fıkrasına göre, mülkiyeti muhafaza kaydı ile eşyanın zilyetliğinin devredildiği durumlarda, mülkiyet sahibi üçüncü kişi tarafından istihkak iddiasında bulunulması halinde, söz konusu eşya kamu alacağının teminatını oluşturmaz⁴⁶². Bu hal istisna olmak üzere, ilgili işletmelerde yer alan eşyalara yönelik üçüncü kişilerce istihkak iddiasında bulunulması, eşyanın kamu alacağı için teminat oluşturmamasını etkilemez.

Sonuç olarak, kiralayanın hapis hakkı ile mülkiyeti muhafaza kaydına ilişkin istisnalar dışında, 6183 sayılı Kanun'un 12. maddesi kapsamındaki kamu alacakları; imtiyazlı nitelikte olup olmadığına bakılmaksızın diğer tüm özel hukuk alacaklarından, kamu alacaklarından, hatta rehinli alacaklardan dahi önce gelmektedir⁴⁶³.

III. Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak

1. Genel Olarak

6183 sayılı AATUHK'nın "Amme idareleri arasında hacze iştirak" başlıklı 69. maddesinde, bir kamu idaresinin, daha önce başka bir kamu idaresince konulan hacze

⁴⁶⁰ Arslaner, s.152, 153.

⁴⁶¹ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.117.

⁴⁶² Arslaner, s.153.

⁴⁶³ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.118, 121.

hangi koşullar altında iştirak edebileceği hüküm altına alınarak, bu şekilde alacaklı kamu idarelerinin birbirlerinin haczine iştiraki mümkün kılınmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, borçlunun malları üzerine ilk haczin özel alacak için İİK hükümlerine göre konulduğu durumlarda kamu alacaklarının hacze iştiraki 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre mümkün iken; ilk haczin ve devam eden hacizlerin kamu alacağı için konulduğu durumlarda aynı Kanun'un 69. maddesi doğrultusunda iştirak hükümleri uygulanmaktadır⁴⁶⁴.

2. Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak Koşulları

Kamu idareleri arasında hacze iştirakte İİK'nın 100. maddesinde aranan sıkı koşullar aranmamış ve bu şekilde iştirakin uygulama alanı önemli ölçüde genişletilmiştir⁴⁶⁵. Buna göre, AATUHK'nın 69. maddesi uyarınca kamu idarelerinin birbirlerinin haczine iştirak edilebilmesi iki koşulun birlikte gerçekleşmesine bağlıdır⁴⁶⁶;

a. Hacze İştirak Edecek Olan Kamu Alacağı, İlk Haciz Tarihinden Daha Önceki Tarihte Tahakkuk Etmiş Olmalı

Tahakkuk tarihi, tarh edilen ve borçluya tebliğ edilen verginin ödenebilir aşamaya geldiği tarihtir (VUK md. 22).

Kamu alacağının, özel hukuk alacakları için İİK hükümleri uyarınca konulmuş olan hacizlere iştirakinde, alacağın tahakkuk ettiği tarihe bakılmazken, diğer bir deyişle kamu alacağı için öncelik koşulu aranmazken, kamu idarelerinin birbirlerinin hacizlerine iştirakinde, alacağın ilk haciz tarihinden önce tahakkuk etmesi şartı aranmaktadır.

⁴⁶⁴ Dülger/Süphandağ, s.483; Yargıtay 19 HD 23.03.2011, E:2011/865, K:2011/3721, Yargıtay 19 HD 03.11.2010, E: 2010/8114, K: 2010/12399: **LEGALBANK**; Yargıtay 23 HD 24.05.2013, E:2013/2810, K:2013/3488: Coşkun, Davalar, s.1330.

⁴⁶⁵ Yılmaz, Takipli Katılma, s.307; Akcan, s.152.

⁴⁶⁶ Yılmaz, Takipli Katılma, s.307-308; Ünlü, s.227.

Öncelik koşuluna ilişkin olarak öğretide farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşte; kamu alacağının ilk kamu haczinden önceki tarihte tahakkuk etmesi gerektiği madde metninde açıkça belirtilmekte ise de, mezkur maddede bir kamu idaresince haczedilen mal paraya çevrilmeden önce başka bir kamu idaresi tarafından haczedilmesi halinde, söz konusu haczin geçerli olmayacağına yönelik olumsuz bir düzenleme bulunmadığı, aksinin kabulünün Kanun'un amacına ters düşeceği, bu nedenle ilk kamu haczinden sonraki tarihte tahakkuk eden kamu alacağının da, hacizli mal paraya çevrilinceye kadar hacze iştirak edebileceğinin kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir⁴⁶⁷. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre, 6183 sayılı Kanun'un 69. maddesinin 1. fıkrası lafzı herhangi bir tereddütte mahal vermeyecek derecede açıktır ve karşı yöndeki yorumların tatmin edici hukuki dayanağı bulunmamaktadır⁴⁶⁸. Örneğin; borçluya ait aynı mal üzerine iki farklı kamu idaresinin alacağından dolayı haciz konulması halinde, paraların paylaşılmasında öncelik esası kabul edildiğinden, hacze iştirak edilip edilmemesi sonucu değiştirmeyecektir. Ancak aynı mal üzerine farklı tarihlerde 3 farklı kamu alacağı için haciz konulması halinde, ikinci haczin dayanağı kamu alacağının ilk kamu haczinden sonraki tarihte tahakkuk ettiği, üçüncü sıradaki kamu haczine ait alacağın ise ilk kamu haczinden önceki tarihte tahakkuk ettiği varsayımı altında, üçüncü sıradaki haciz ilk sıradaki kamu haczine iştirak edecek ve ikinci sıradaki haczin önüne geçecektir, buna karşın tahakkuk tarihinin önemli olmadığına yönelik aksi görüşün kabulü halinde ise paraların paylaşılmasında sıralama değişmeyecek, bu durumda hacze iştirak edilip edilmemesinin sonuca etki eden hiçbir yanı bulunmayacaktır⁴⁶⁹. Bu nedenle hacze iştirak edecek kamu alacağının, ilk haciz

⁴⁶⁷ Deynekli,/Kısa, s.54; Ünlü, s.668; Şamlıoğlu/Özbalcı, s.537.

⁴⁶⁸ Barlass, s.88.

⁴⁶⁹ Üstün, Ümit Süleyman, Kamu İdareleri Tarafından Konulan Hacizler Arasında Öncelik (Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak), (SÜHFD/2015/C.23/sa.1, s.53-69), s.64.

tarihinden sonraki tarihte tahakkuk etmesi halinde, ilk hacze iştirak etmesinin mümkün olmadığı kabul edilmelidir⁴⁷⁰. Ayrıca buradaki haciz tarihinden kasıt, haczin uygulanma tarihidir⁴⁷¹.

b. İkinci koşul olarak, haczine iştirak edilecek olan kamu idaresi tarafından haczedilen mallardan herhangi biri paraya çevrilmemiş olmalı:

Hacizli mallardan herhangi birinin paraya çevrilmiş olması halinde, diğer hacizli mallar henüz paraya çevrilmese dahi hacze iştirak edilmesi mümkün değildir⁴⁷². Yani haczine iştirak edilecek olan önceki haciz sahibi kamu idaresince, borçlunun birden fazla malı üzerine haciz uygulandığı durumlarda hacze katılma süresi, söz konusu mahcuz mallardan herhangi birisi paraya çevrilinceye kadardır⁴⁷³. Her ne kadar borçlunun haczedilmiş olan her bir malının kendi içinde ayrı ayrı işleme tabi tutulması gerektiği savunulabilirse de AATUHK'nın 69. maddesinin mutlak hükmü karşısında farklı türde bir yorum yapılmasına imkan bulunmamaktadır⁴⁷⁴.

Diğer taraftan, 6183 sayılı Kanun'un 69. maddesinde öngörülen şartlar arasında açıkça belirtilmiş olmasa da, kamu idareleri arasında hacze iştirakin uygulanabilmesi için gereken bir diğer koşul da, kamu hacizlerinin arasına İİK hükümlerine göre tesis edilen özel hukuk alacaklarına ait herhangi bir haczin girmemesidir⁴⁷⁵. Yani **ilk haciz mutlaka kamu alacağından** dolayı konulmuş olmalı ve mahcuz mal üzerinde sonradan konulan hacizlerin ya tamamı kamu alacaklarına ait olmalı ya da ilk kamu haczine iştirak edecek diğer kamu haczi ile arasına özel hukuk alacağından doğan bir haciz girmemiş olmalıdır.

⁴⁷⁰ Coşkun, AATUHK, s.74.

⁴⁷¹ Coşkun, AATUHK s.673.

⁴⁷² Şamlıoğlu/Özbalcı, s.537; Üstün, Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak, s.65.

⁴⁷³ Coşkun, AATUHK s.74.

⁴⁷⁴ Yılmaz, Takipli Katılma, s.308; Akcan, s.152.

⁴⁷⁵ Üstün, Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak, s. 64.

Aksi halde 6183 sayılı Kanun'un 69. maddesine göre değil, koşulları varsa aynı Kanun'un 21. maddesine göre kamu alacaklarının hacze iştiraki söz konusu olacaktır⁴⁷⁶.

i. İlk Haczin Özel Hukuk Alacağından Dolayı, Sonraki Hacizlerin Kamu Alacağından Dolayı Konulmuş Olması Haline Örnek;

Borçluya ait taşınmaz üzerindeki hacizler uygulandıkları tarih sırasına göre fer'ileri ile birlikte aşağıdaki gibidir (*kamu hacizlerinin tamamının hacze iştirak için gerekli koşulları sağladığı kabul edilmiştir*);

Haciz Sırası	Haczi Uygulayan Alacaklı	Alacak Türü	Alacak Tutarı (TL)
1. Sıra	(A) Şahsı	Kambiyo Senedi	20.000
2. Sıra	Polatlı Vergi Dairesi	Kurumlar Vergisi	30.000
3. Sıra	Kadıköy Vergi Dairesi	Gelir Vergisi	40.000
4. Sıra	Fatsa Vergi Dairesi	KDV	10.000
		TOPLAM	100.000

Mahcuz taşınmazın cebri satışından masraflar düşüldükten sonra alacaklılar arasında paylaştırılacak tutar **50.000.-TL**'dir. 1. sırada yer alan haczin kamu alacağından dolayı konulan bir haciz olmaması nedeniyle burada 6183 sayılı Kanun'un 69. maddesi uygulanarak kamu alacaklarının birbirlerinin haczine iştirak etmesi mümkün değildir. İlk sırada yer alan özel hukuk alacağına ait hacze sonraki üç kamu alacaklısı 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 1. fıkrasına göre iştirak edecek ve satış bedeli alacaklıların tamamı arasında garameten paylaştırılacaktır. (*1. sıradaki özel alacak için 10.000.-TL; 2. sırada yer alan kamu alacağı için 15.000.-TL; 3. sırada yer alan kamu alacağı için 20.000.-TL; 4. sırada yer alan kamu alacağı için 5.000.-TL ödenecektir*).

⁴⁷⁶ Üstün, Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak, s.65-66.

ii. İlk Haczin Kamu Alacağından Dolayı Konulmasına Karşın, Sonradan Uygulanan Kamu Hacizleri İle Arasına Özel Hukuk Alacağına Ait Haczin Girmesi Haline Örnek⁴⁷⁷;

Borçluya ait taşınmaz üzerindeki hacizler uygulandıkları tarih sırasına göre fer'ileri ile birlikte aşağıdaki gibidir (*kamu hacizlerinin tamamının hacze iştirak için gerekli koşulları sağladığı kabul edilmiştir*);

Haciz Sırası	Haczi Alacaklı	Uygulayan	Alacak Türü	Alacak Tutarı (TL)
1. Sıra	Polatlı Vergi Dairesi		Kurumlar Vergisi	32.000
2. Sıra	(A) Şahsı		Kambiyo Senedi	8.000
3. Sıra	(B) Şahsı		Adi Senet	15.000
4. Sıra	Kadıköy Vergi Dairesi		Gelir Vergisi	40.000
5. Sıra	(C) Şahsı		Adi Senet	40.000
6. Sıra	Fatsa Vergi Dairesi		KDV	35.000
			TOPLAM	170.000

Mahcuz taşınmazın cebri satışından masraflar düşüldükten sonra alacaklılar arasında paylaştırılacak tutar **90.000.-TL**'dir. Önceki kamu alacağının haczine özel hukuk alacaklarına ait hacizlerin iştirak etmesi hukuk sistemimizde kabul edilmediğinden 2. sırada yer alan (A) şahsına ait haczin 1. sıradaki kamu haczine iştiraki mümkün değildir⁴⁷⁸. Bu doğrultuda satış bedelinden 1. sırada yer alan 32.000.-TL tutarındaki kamu alacağının tamamı ödenecektir. Diğer taraftan 4. ve 6. sıradaki kamu hacizleri ile 1. sıradaki kamu haczi arasına, özel hukuk alacaklarından dolayı İİK hükümlerine göre konulan hacizler girdiğinden burada 6183 sayılı Kanun'un 69. maddesi hükmünün uygulanması, bu suretle 4. ve 6. sıradaki kamu hacizlerinin 1. sıradaki kamu haczine iştirak etmesi de mümkün değildir. Ancak 4. ve 6. sıradaki kamu hacizleri 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesi uyarınca 2. sıradaki özel hukuk alacağının haczine iştirak edebilecektir. Buna göre; 1. sıradaki kamu alacağının tamamı ödendikten sonra kalan

⁴⁷⁷ 2007/4 Seri No.lu Tahsilat İç Genelgesi, (<http://www.gib.gov.tr/node/89275>, E.T: 31.01.2019).

⁴⁷⁸ Dülger/Süphandağ, s.509.

58.000.-TL tutarındaki bakiye, 2. sırada yer alan özel haciz alacaklısı (A)'nın 8.000.-TL tutarındaki alacağı ile 4. sırada yer alan 40.000.-TL tutarında kamu alacağı ve 6. sırada yer alan 35.000.-TL tutarında kamu alacağı arasında garameten taksim edilecektir (2. sıradaki özel alacak için 5.590,36 TL; 4. sırada yer alan kamu alacağı için 27.951,81 TL; 6. sırada yer alan kamu alacağı için 24.457,83 TL ödenecektir).

Burada dikkat edilmesi gereken diğer bir husus; ilk haczi koyan kamu idaresinin alacağı haksız fiil, sebepsiz zenginleşme veya özel hukuk sözleşmesinden doğuyorsa, cebri takip işlemleri 6183 sayılı Kanun'a göre değil, İİK hükümlerine göre yapılacağından, sonradan haciz koyan kamu idaresinin alacağı 6183 sayılı Kanun'un 69. maddesine göre değil, aynı Kanun'un 21. maddesine göre hacze iştirak edecek olup, bu durumda satış bedeli aralarında garameten taksim edilecektir⁴⁷⁹.

3. Kamu Alacaklarında Satış İsteme Süresi

Özel hukuk alacakları için İİK hükümleri doğrultusunda yapılan takiplerde, alacaklı tarafından takibin sürüncemede bırakılmasını önlemek amacıyla mahcuz malın satışının istenmesi için belli süreler öngörülmüştür. Buna göre, alacaklı kesin haciz tarihinden itibaren taşınırlarda 6 ay, taşınmazlarda 1 yıl içinde satış isteyebilir. (İİK md.106). Bu süreler içinde satış istenmemesi halinde ise hacizlerin düşeceği İİK'nın 110. maddesinde açıkça hüküm altına alınmış olup, süresinde satış istenmediğinden haczin düşmesi kamu düzenini ilgilendirmekte ve re'sen gözetilmektedir⁴⁸⁰.

6183 sayılı Kanun'un 84. maddesinde taşınırlarda haczin yapıldığı tarihin 3. gününden itibaren 3 ay içinde haczedilen malın satışının yapılacağı düzenlenmiş ise de,

⁴⁷⁹ Deynekli/Kısa, s.54; Akcan, s.152.

⁴⁸⁰ Bilgen, s.57.

belli süre içinde satış yapılmadığı veya istenmediği takdirde haczin düşeceğine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır⁴⁸¹.

Bu durumda belli süre içinde satış istenmediği takdirde haczin düşeceğine yönelik 6183 sayılı Kanun'da düzenleme bulunmaması ve İİK'nın 106. ve 110. maddelerine de atıf yapılmamış olması karşısında, haczin düşmesine ilişkin İİK hükümleri, 6183 sayılı Kanun'a tabi hacizlerde uygulanmaz⁴⁸². Bu nedenle kamu alacaklarına ait kesin hacizlerde satış isteği aranmasına gerek bulunmadığından⁴⁸³, hacizli malların 5 yıllık tahsil zamanaşımı süresi içinde satılması mümkündür⁴⁸⁴.

4. Hacizli Malın Satışından Elde Edilen Bedelin Dağıtılma Usulü

Hacizli malın satış bedelinin hacze iştirak eden kamu idareleri arasında dağıtılma usulü yönünden de 6183 sayılı Kanun'un 69. maddesi genel usulden ayrılmıştır. İİK'nın 100. maddesi ve AATUHK'nın 21. maddesinde düzenlenen hacze iştirakte hacizli malın satış bedelinin iştirak eden alacaklılar arasında garameten paylaşılması esası kabul edilmiş iken, AATUHK'nın 69. maddesinin 2. fıkrasında garame usulü yerine, Alman sistemindeki gibi öncelik esası benimsenmiştir⁴⁸⁵. Yani ilk haczi koyduran kamu idaresinin alacağı ödenmeden, hacze iştirak eden diğer kamu idarelerine ödeme yapılamaz. Bu doğrultuda kamu idareleri arasında hacze iştirakte, hacizli malın satış bedelinden, ilk haciz sahibi kamu idaresinin alacağı tamamen karşılandıktan sonra arta

⁴⁸¹ Yargıtay 19 HD 21.05.1996, E:1996/2453, K:1996/4976; Bilgen, s.85.

⁴⁸² Bilgen, s.84; Deynekli/Kısa, s.55; Coşkun, Davalar, s.1364; İpekçi, Sıra Cetveli, s.335-337.

⁴⁸³ Yargıtay 19 HD 26.03.1992, E:1192/1166, K:1992/937; Deynekli/Kısa, s.130, dpnt.305.

⁴⁸⁴ Yargıtay 19 HD 09.04.1992, E:1992/2702, K:1992/1192; Deynekli/Kısa, s.130, dpnt.306; aynı yönde bkzn. Yargıtay 23 HD 10.06.2015, E:2015/1110, K:2015/4440; Bilgen, s.84; Yargıtay 23 HD 11.03.2013, E:2013/764, K:2013/1422; Bilgen, s.84, dpnt.36; Deynekli/Kısa, s.55.

⁴⁸⁵ Yılmaz, Takipli Katılma, s.308; Akcan, s.27, 153; Üstün, Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak, s.56.

kalan olursa, diğer kamu idareleri hacze iştirak tarihlerine göre sıralamaya tabi tutulacak ve iştirak sırasına göre önce gelen kamu idaresi alacağını tamamen elde etmedikçe, sonraki kamu idaresine ödeme yapılmayacaktır⁴⁸⁶. Kamu idareleri arasında sıralama yapılırken sadece hacze iştirak tarihi esas alındığından, kamu alacağının imtiyazlı alacak niteliğinde olup olmaması da hacze iştirak sırasına etki etmemektedir⁴⁸⁷.

AATUHK'nın 69. maddesinde öngörülen kamu idareleri arasındaki hacze iştirak usulünün, hukuk sistemimizde genel olarak kabul edilen hacze iştirak usulünden farklı esaslar içermesi sebebiyle, hacze iştirak olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmektedir⁴⁸⁸. Ancak borçlunun malları üzerine 3 veya daha fazla kamu alacağı için haciz konulduğu durumlarda, eğer bu alacaklardan birisi/birkaçı ilk haciz tarihinden önce tahakkuk etme koşulunu sağlamadığından hacze iştirak edemiyorsa, satış bedelinin dağıtımında kamu idareleri arasındaki sıralama değişeceğinden, burada da hacze iştirakin geçerli olduğu, sadece paraların paylaşılma usulünün genel usulden farklı olduğu kabul edilmelidir⁴⁸⁹.

IV. Kamu Alacağına Ait Hacizlere Özel Hukuk Alacaklarına Ait Hacizlerin İştirak Edip Edemeyeceğinin Değerlendirilmesi

Kamu idaresi tarafından borçlunun malları üzerine haciz uygulandıktan sonra, aynı mallar üzerine özel alacaklar için İİK hükümlerine göre haciz konulması halinde, bu haczin kamu haczine iştirak etmesine imkan veren herhangi bir yasal düzenleme

⁴⁸⁶ Yılmaz, Takipli Katılma, s.308; Akcan, s.27, 153; Uyar, Takipli Katılma, s.376; Üstün, Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak, s.58; Bayraklı, s.160; Barlass, s.88; Yargıtay 19 HD 15.12.2005, E:2005/8591, K:2005/12569; Yerlikaya, s.602; İpekçi, Sıra Cetveli, s.324-325.

⁴⁸⁷ Üstün, Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak, s.58.

⁴⁸⁸ Akcan, s.293.

⁴⁸⁹ Üstün, Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak, s.59-60.

bulunmamaktadır⁴⁹⁰. Yani ilk haczin kamu alacağına ait olması halinde, sonradan konulan özel hukuk alacaklarına ait hacizler –*İİK'nın 100. maddesindeki koşulları sağlasalar bile*- kamu haczine iştirak etmeleri mümkün değildir⁴⁹¹. Örneğin; borçlunun kurumlar vergisi borcu dolayısıyla vergi dairesince ilk sırada haciz konulduktan sonra, mahcuz mal paraya çevrilmeden önce aynı mal üzerine borçlunun kambiyo senedinden doğan borcu için İİK hükümleri uyarınca da haciz konulursa, senet alacağı için sonradan konulan haciz vergi dairesi haczine iştirak edemeyecek, satış bedelinden ilk olarak kurumlar vergisi alacağı tahsil edilecek, artan olursa ikinci sırada senet alacağı ödenecektir⁴⁹². Ayrıca burada özel hukuk alacaklarının, işçi alacağı veya ilama dayalı nafaka alacağı gibi İİK'nın 206. maddesi doğrultusunda imtiyazlı alacak olması ya da İİK'nın 101. maddesi doğrultusunda hacze takipsiz iştirak etme imkanı bulunan alacaklardan olması dahi durumu değiştirmemektedir⁴⁹³. İlk olarak kamu alacağından

⁴⁹⁰ “...Kamu alacağı için konulan haciz paraya çevrilmeden önce aynı mal üzerine özel alacaklar için konulan hacze ilişkin olarak İİK ve AATUHK’da herhangi bir düzenleme bulunmadığı, uyumsuzlukta ilk haczin kamu alacağına ait olduğu, bu nedenle özel alacak haczinin ikinci sırada kabul edilmesi ve mahcuz malın satış bedelinden ilk sıradaki kamu alacağının tamamı tahsil edildikten sonra artan olursa özel alacağın ödenmesi gerekirken, garameten paylaştırılması gerektiği yönündeki Vergi Mahkemesi kararında isabet bulunmamaktadır.” (Danıştay 4. Dairesi 03.06.2008, E:2007/5820, K:2008/2157: **UYAP Kapalı Ortamı**); Bilgen, s.246; Deynekli/Kısa, s.55; Uyar, Hacze Takipli Katılma, s.375; Candan, s.140.

⁴⁹¹ Yargıtay 19 HD 12.06.2003, E:2003/4285, K:2003/6218, Yargıtay 19 HD 20.11.2003, E:2003/5835, K:2003/11721: **LEGALBANK**; Gerçek, Kamu Alacağı, s.193; Coşkun, AATUHK, s.211; Dülger/Süphandağ, s.511; Uyar, Haciz, s.1198; Deynekli/Kısa, s.55; Yılmaz, Takipli Katılma, s.307; Akcan, s.134; Deren-Yıldırım, s.50; İpekçi, Sıra Cetveli, s.296.

⁴⁹² Bilgin, s.217-218.

⁴⁹³ “6183 sayılı Kanun’un 21. maddesinde özel alacak için konulmuş olan ilk hacze, kamu alacağı için konulacak olan haczin iştirak etmesine imkan verildiği halde, 6183 sayılı Kanun’un 69. maddesinde ilk haczin kamu alacağından dolayı konulması halinde, bu hacze özel alacakların iştirak edebileceğine

dolayı haczedilen mallara, koşulları varsa sadece başka bir kamu idaresinin haczinin iştirak edebilmesine olanak sağlanmıştır⁴⁹⁴.

Kamu alacağı için konulan hacze özel hukuk alacaklarından dolayı konulan hacizlerin iştirak edememesi genel kural olmakla birlikte, bu kuralın tek istisnasını, İİK'nın 268. maddesinin 1. fıkrası uyarınca ihtiyati hacizlerin oluşturduğu Yargıtay kararı⁴⁹⁵ ile kabul edilmiştir. Buna göre; borçlunun malları üzerine ihtiyati haciz uygulatmış olan özel hukuk alacaklısının İİK'nın 100. maddedeki belgelerden birine sahip olmak şartıyla, ihtiyati haciz kesin hacze dönüşmeden önce sadece İİK'ya göre değil, 6183 sayılı Kanun'a göre de konulan ilk kesin hacze iştirak etmesi mümkündür⁴⁹⁶.

Borçlunun malları üzerine kamu alacağı için konulmuş olan hacze, özel hukuk alacağı için sonradan konulacak olan haczin iştirak edememesi ve kamu idarelerinin birbirlerinin haczine iştirak ettiği durumlarda alacakların garame esasına göre değil,

ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu nedenle, kamu alacağı için konulan ilk hacze, özel alacaklardan dolayı konulacak olan hacizler iştirak edemez. İşçi alacakları İİK 206. maddesi uyarınca 1. sırada imtiyazlı alacak olsa da, haciz tarihi daha önce olan kamu haczine iştirak edemez.” (Yargıtay 19 HD 05.05.2005, E:2004/11748, K:2005/5157: Coşkun, AATUHK, s.679-680); aynı yönde bknz. Yargıtay 19 HD 03.07.2003, E:2003/2576, K:2003/7353: Bilgen, s.229; Yargıtay 19. HD 13.11.1997, E:1997/7285, K:1997/9479: Tombaloğlu, Mustafa Lütfi, Amme Alacaklarının Takip ve Tahsil Usulü, Ankara 2011, s.93; Yargıtay 19. HD 03.02.2005, E:2004/5517, K:2005/675: Yerlikaya, s.602; Dülger/Süphandağ, s.506.

⁴⁹⁴ Coşkun, AATUHK, s.74.

⁴⁹⁵ Üstün Rüçhan Hakkı, s.151; “İİK 268. maddesi istisna olmak üzere, kamu alacağı için konulan hacizlere diğer alacaklılara ait hacizlerin iştirak etmesi, buna imkan veren yasal düzenleme bulunmadığından mümkün değildir.” (Yargıtay 19. HD 23.02.2011, E: 2011/104, K: 2011/2303: **LEGALBANK**); aynı yönde bknz. Yargıtay 23. HD 23.06.2014, E: 2014/4342, K:2014/4795.

⁴⁹⁶ Bknz. aşağıda “F-2-b. İlk Haczin Özel Hukuk Alacağına Ait İhtiyati Haciz, Sonraki Haczin Kamu Alacağına Ait Kesin Haciz Olması Halinde Hacze İştirak”.

öncelik esasına göre tahsil edilmesi, kamu alacaklarına tanınan rüçhan hakkının birer göstergesi olarak kabul edilmektedir⁴⁹⁷.

Kamu alacağından dolayı konulan ilk hacze özel hukuk alacakları için uygulanan hacizlerin iştirak edemeyeceği kuralının İİK 20. maddesi hükmü ile birlikte değerlendirilmesinde de fayda bulunmaktadır. İİK'nın 20. maddesi uyarınca “*her hangi bir müddetin geçmesinden istifade hakkı olan borçlu bu hakkından vazgeçebilir.*” Ancak aynı maddenin son cümlesine göre bu vazgeçme üçüncü kişilerin hakkına etki edemez. Buna göre, haciz yolu ile takip kapsamında kendisine ödeme emri tebliğ edilen borçlu yasal ödeme/itiraz süresi sona ermeden, kendi lehine olan bu süreden vazgeçerek, icra dairesine başvurup borcunu ikrar eder ve mallarının üzerine haciz uygulanmasına muvafakat ederse, yasal sürenin sona ermesi beklenilmeden borçlunun malları haczedilebilir⁴⁹⁸. Ancak bu durumun özellikle hacze iştirak bakımından diğer alacaklıların hakkını etkileyebileceği açıktır. Örneğin; (A) şahsının, adi bir senede dayanarak borçluya karşı başlattığı genel haciz yoluyla icra takibi kapsamında ödeme emrinin **01.01.2019** tarihinde borçluya tebliğ edildiğini, borçlunun da aynı gün icra dairesine başvurarak borcunu ikrar ettiğini ve bir kısım mallarının haczine muvafakat ederek aynı gün (yani **01.01.2019 tarihinde**) mallar üzerine haciz uygulandığını varsayalım. Diğer taraftan, borçlunun kurumlar vergisi borcu için aynı mallar üzerine tahsil dairesince **02.01.2019** tarihinde haciz uygulanması halinde, olayda 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesi uygulanırsa kamu haczi, ilk hacze iştirak edecek ve satış bedeli aralarında garameten paylaşılacaktır. Ancak İİK 20. maddesi uyarınca her ne kadar borçlunun lehine olan süreden vazgeçmesi mümkünse de, bu vazgeçmenin üçüncü kişilerin haklarına tesir etmemesi gerektiğinden, örneğimizde borçlunun muvafakati üzerine yasal süresinden önce konulan haczin tarihini, borçluya ödeme emri ile verilen 7

⁴⁹⁷ Üstün, Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak, s.57; Üstün, Rüçhan Hakkı, s. 96, 249.

⁴⁹⁸ İpekçi, Sıra Cetveli, s.154.

günlük yasal sürenin bittiği tarihe taşımak suretiyle işlem yapılırsa, (A) şahsının haczi, ödeme emrinin tebliğ tarihi olan 01.01.2019 tarihinden itibaren 7 günlük önel süresinin bitiminde yani **08.01.2019** tarihi mesai saati bitiminde konulmuş olacak, bu durumda da kamu haczinin uygulanma tarihi 02.01.2019 tarihi olduğundan, ilk haciz kamu haczi olacak ve özel hukuk alacakları için İİK hükümlerine göre uygulanan hacizlerin ilk kamu haczine iştirak etmesi yasal olarak mümkün olmadığından, malların satış bedelinden ilk olarak kamu alacağı ödenecek, artan kısım olursa (A) şahsının alacağı tahsil edilecektir. Nitekim İİK'nın 20. maddesinin son cümlesi gereğince, borçlunun lehine olan süreden vazgeçmesinin üçüncü kişilerin haklarına etki etmemesi gerektiğinden (A) şahsına ait haczin uygulanma tarihinin ödeme emrinin borçluya tebliğinden itibaren 7 günlük yasal sürenin sonuna götürülmesi ve ilk haczin kamu alacağına ait olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir⁴⁹⁹.

V. İhtiyati Hacizler Bakımından Hacze İştirak

1. Genel Olarak İİK ve AATUHK Çerçevesinde İhtiyati Haciz Kavramı

İhtiyati haciz; henüz başlamamış veya devam etmekte olan bir takip veya dava sonunda, para alacağının ödenmesini güvence altına almak amacıyla, borçlunun bir kısım mallarına önceden geçici olarak el konulmasıdır⁵⁰⁰. Yani kesin haciz isteme yetkisi henüz gelmemiş olan alacaklı tarafından, alacağının özel hukuk hükümlerine tabi bir alacak olması halinde İİK'da, kamu hukuku hükümlerine tabi bir alacak olması halinde AATUHK'da öngörülen koşulların gerçekleşmesi halinde, borçlunun mallarına geçici olarak el konulmak suretiyle, borçlunun bu mallar üzerinde tasarrufta bulunması

⁴⁹⁹ İpekçi, Sıra Cetveli, s.154-155, Akyazan, s.68.

⁵⁰⁰ Kuru, El Kitabı, s.1060; Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.326; Kuru/Arslan/Yılmaz, s.479.

engellenmekte, bu şekilde alacağın tahsili güvence altına alınmaya çalışılmaktadır⁵⁰¹. Dolayısıyla borçlunun tasarruf yetkisinin kısıtlanması bakımından ihtiyati haciz ile kesin haciz arasında fark bulunmamakla birlikte, ihtiyati haczin icrai etkisi bulunmadığından, kesin hacze dönüşmediği sürece, ihtiyaten haczedilmiş olan malların satışı mümkün değildir⁵⁰².

Hukuk sistemimizde ihtiyati haciz; özel hukuk alacakları için İİK'nın 257. ile 268. maddeleri arasında, kamu hukuku alacakları için AATUHK'nın 13. ile 16. maddeleri arasında düzenlenmiş olup, ihtiyati haczin koşulları ile uygulanma usulü ve ihtiyati hacze karar vermeye yetkili olan makamlar bakımından bu iki Kanun birbirinden farklı hükümler içermektedir⁵⁰³.

İİK hükümleri uyarınca ihtiyati haciz, rehinle temin edilmemiş ve vadesi gelmiş para alacağını güvence altına almak için, alacaklı tarafından mahkemeye yapılan başvuru üzerine yargı kararı ile verilmektedir. Vadesi gelmemiş (müeccel) alacaklar için kural olarak ihtiyati haciz istenemez. Ancak bu genel kurala bir kısım istisnalar getirilmiş olup, buna göre; borçlunun belirli bir yerleşim yerinin bulunmaması veya taahhütlerinden kurtulmak amacıyla mallarını gizlemesi, kaçırması veya kendisinin kaçmaya hazırlanması veya kaçması ya da bu amaçlarla alacaklının haklarını ihlal eden hileli işlemlerde bulunması koşullarından birinin varlığı halinde vadesi gelmemiş (müeccel) alacaklar için de ihtiyati haciz kararı verilebilmektedir (İİK md. 257).

AATUHK hükümleri uyarınca ihtiyati haciz; henüz tahakkuk etmemiş veya tahakkuk etmiş ancak vadesi gelmemiş ya da vadesi geldiği halde henüz ödeme emri tebliğ edilmemiş kamu hukuku alacaklarını güvence altına almak amacıyla uygulanan

⁵⁰¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, 2004, s. 479; İpekçi, Sıra Cetveli, s.5.

⁵⁰² Kuru, El Kitabı, s.1060; Kuru/Arslan/Yılmaz, s.486; Üstündağ, s.423.

⁵⁰³ Akcan, s.154, dpnt.768.

geçici bir tedbirdir⁵⁰⁴. AATUHK'nın 13. maddesinde⁵⁰⁵ sayılan hallerden birinin mevcut olması halinde ihtiyati haciz kararı verilebilmekte olup, özel hukuk alacaklarından farklı olarak, kamu alacakları için muacceliyet şartı aranmamaktadır⁵⁰⁶.

Özel alacaklar için ihtiyati haciz kararı yetkili mahkemeler tarafından verilmekte ve icra müdürlükleri aracılığı ile uygulanmaktadır. Alacaklı, alacağının varlığı ve gerektiğinde haciz sebepleri hakkında mahkemeye kanaat oluşturacak deliller sunmak zorundadır⁵⁰⁷. Yani özel alacaklar için ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için yaklaşık ispat gerekmektedir⁵⁰⁸. Buna karşın kamu alacakları için ihtiyati hacze, alacaklı idarenin talebi üzerine mahallin en büyük memuru tarafından karar verilmekte ve alacaklı tahsil dairelerince re'sen uygulanmaktadır. Yani kamu alacakları için ihtiyati hacze,

⁵⁰⁴ Bilgen, s.253.

⁵⁰⁵ AATUHK 13. maddesine göre aşağıdaki hallerden birinin mevcudiyeti halinde ihtiyati haciz kararı verilebilmektedir;

- “1. Aynı Kanun'un 9. maddesi uyarınca teminat istenmesini gerektiren hallerin mevcut olması*
- 2. Borçlunun belli bir ikametgahının bulunmaması,*
- 3. Borçlunun kaçması veya kaçma, mallarını kaçırma, hileli işlemler yapma ihtimalinin bulunması,*
- 4. Borçludan teminat göstermesi istenildiği halde belli süre içinde teminat göstermemesi veya şahsi kefalet teklifinin ya da gösterdiği kefilin kabul edilmemesi,*
- 5. Mal bildiriminde bulunması istenen borçlunun belli süre içinde mal bildiriminde bulunmaması veya eksik bildirimde bulunması*
- 6. Mahkemece henüz bir karar verilmemiş olsa da, para cezası verilmesini gerektiren bir fiil nedeniyle hakkında kamu davası açılmış olması,*
- 7. Aynı Kanun'un 27, 29 ve 30. maddelerine göre tasarrufun iptali davası açılmasını gerektiren haller bulunması.”*

⁵⁰⁶ Arslaner, s.155-156.

⁵⁰⁷ Üstündağ, s.409.

⁵⁰⁸ Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.326-327.

mahkemeler tarafından değil, illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar ve belediye başkanları tarafından karar verilmektedir⁵⁰⁹.

İhtiyati haciz kararının uygulanma süresi bakımında da özel alacaklar ile kamu alacakları için İİK'da ve AATUHK'da farklı düzenlemelere yer verilmiştir. Buna göre özel alacaklar için mahkemelerce ihtiyati haciz kararının verildiği tarihten itibaren 10 gün içinde, kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden kararın uygulanmasının istenilmesi gerekmektedir. Aksi halde ihtiyati haciz kararı kendiliğinden ortadan kalkar (İİK md.261). Buna karşın, kamu alacakları için ihtiyati haciz kararının uygulanmasında herhangi bir süre sınırlaması getirilmemiştir⁵¹⁰. AATUHK'nın 13. maddesinde sayılan sebeplere dayanılarak verilen ihtiyati haciz kararının derhal uygulanacağı belirtilmiş, ancak derhal uygulanmayan ihtiyati haciz kararının ortadan kalkacağına yönelik olumsuz bir hükme yer verilmemiştir.

2. İhtiyati Hacizlerin Hacze İştiraki

İhtiyati hacizlerin hacze iştiraki durumunu, ihtiyati haczin dayanağı olan alacağın özel hukuk alacağı mı kamu hukuku alacağı mı olduğuna ve ihtiyati haczin kesin hacizden önceki tarihte mi sonraki tarihte mi uygulandığına yönelik çeşitli ihtimaller altında değerlendirilmesi, konunun daha net şekilde ortaya konulabilmesi açısından faydalı olacaktır. Buna göre;

⁵⁰⁹ Arslaner, s.157.

⁵¹⁰ Arslaner, s.157; Bilgen, s.253.

a. İlk Haczin Özel Hukuk Alacağına Ait İhtiyati Haciz, Sonraki Haczin Özel Hukuk Alacağına Ait Kesin Haciz Olması Halinde Hacze İştirak

Hukuk sistemimizde ihtiyati haczin iştirakine ilişkin düzenleme İİK'nın 268. maddesinde yer almaktadır. Buna göre, borçlunun mallarına konulan ihtiyati haciz kesin hacze dönüşmeden önce, aynı mal bir başka alacaklı tarafından İİK veya diğer kanunlara göre kesin olarak haczedilirse, ihtiyati haciz İİK'nın 100. maddesindeki koşulları sağlaması kaydıyla sonradan konulan kesin hacze kendiliğinden ve geçici olarak iştirak eder⁵¹¹. İhtiyati haciz, alacaklıya “ihtiyati haciz giderleri” haricinde herhangi bir rüçhan hakkı sağlamamaktadır⁵¹².

İhtiyati haczin kesin hacze geçici olarak iştirak etmesinden kasıt; ihtiyati haciz ancak kesin hacze dönüşmesi halinde sonuç doğuracak olmakla birlikte, kesin hacze dönüşüp dönüşmeyeceği henüz bilinmediğinden, kesin hacze dönüşünceye kadar iştirakin geçici nitelikte olmasıdır⁵¹³. İhtiyati haczin sıra cetveline kaydedilebilmesi için satılan malın bedeli icra veznesine girinceye kadar kesin hacze dönüşmesi gerekmemekte, iştirak koşulları varsa ihtiyati haciz için de sıra cetvelinde pay ayrılmaktadır⁵¹⁴. Diğer bir ifade ile ihtiyati haciz kesinleşme de -aynı derecede ilk hacze iştirak ediyormuş gibi- sıra cetvelinde kendisine muvakkaten pay ayrılacak ve bu pay ihtiyati haciz kesin hacze dönüşünce ödenmek üzere bankada açılacak hesaba yatırılmak suretiyle muhafaza altına alınacaktır (İİK md. 138/son)⁵¹⁵. Ancak ihtiyati haciz herhangi bir sebeple geçerliliğini kaybederse, bu durumda kendisi için muvakkaten ayrılmış olan pay, tüm alacaklılar

⁵¹¹ Kuru, El Kitabı, s.1061.

⁵¹² Uyar, Haciz, s.1202; Üstündağ, s.424; Kuru, El Kitabı, s.1061.

⁵¹³ Postacıoğlu, s.433; Uyar, Haciz, s.1203; Deren-Yıldırım, s.34-35; Üstündağ, 1975 s.241.

⁵¹⁴ Coşkun, Davalar, s.1337; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.150.

⁵¹⁵ Dülger/Süphandağ, s.557; Uyar, Haciz, s.1203; Akyazan, s.85; Coşkun, Davalar, s.1337.

alacağını elde etmişlerse borçluya iade edilecek, aksi halde diğer alacaklılara ödeme yapılacaktır⁵¹⁶.

İhtiyaten haczedilen mal henüz paraya çevrilmeden önce ihtiyati haciz kesin hacze dönüşürse, geçici iştirak da kendiliğinden kesin iştirake dönüşecektir⁵¹⁷. İhtiyati haczin kesin hacze kendiliğinden iştirak etmesinden kasıt ise; kendisine kesin haciz isteme yetkisi gelmiş olan alacaklının koşulları varsa İİK'nın 100. maddesine göre hacze iştirak edebilmesi için iştirak talebinde bulunması gerekirken, ihtiyaten haczedilmiş olan bir malın sonradan başka bir alacaklı tarafından haczedilmesi halinde, ihtiyati haczin kesin hacze iştirak edebilmesi için alacaklının ayrıca iştirak talebinde bulunmasına gerek bulunmamakta, İİK'nın 268. maddesi uyarınca iştirak kendiliğinden gerçekleşmektedir⁵¹⁸.

Özel hukuk alacaklarına ait ihtiyati haczin, sonradan başka bir alacaklı tarafından konulan kesin hacze iştiraki aşağıda belirtilen koşulların birlikte gerçekleşmesine bağlıdır;

aa. İhtiyati Haciz Önceki Tarihli Olmalıdır

İhtiyati haczin iştirakinden söz edilebilmesi için, ilk kesin hacizden önceki tarihte uygulanmış olması, diğer bir anlatımla borçlunun başka bir alacaklısı tarafından ihtiyati hacizden sonraki tarihte aynı mal üzerine kesin haciz uygulanması, ancak önceki tarihli ihtiyati haczin henüz kesin hacze dönüşme imkanı olmaması gerekmektedir⁵¹⁹.

⁵¹⁶ Deynekli, Sıra Cetveli, s.33.

⁵¹⁷ Deren-Yıldırım, s.35; Kuru, El Kitabı, s.1063; Postacıoğlu, s.433.

⁵¹⁸ Deynekli, Sıra Cetveli, s.33.

⁵¹⁹ “Daha önce kesin haciz konulmuş olan bir malın sonradan ihtiyaten haczedilmesi halinde, ihtiyati haciz alacaklısı, ancak malın satış bedelinden artan olursa, bu artan kısım için talep hakkına sahip olur.” (Üstündağ, 1975, s.241’den naklen); aynı yönde bkzn. Deren-Yıldırım, s.35.

bb. İhtiyati Haciz Uygulanmış Olmalıdır

İhtiyati haczin iştirakini düzenleyen İİK'nın 268. maddesinin, ihtiyati haczin icra edilmesini düzenleyen 261. maddeye yaptığı yollama göz önünde bulundurulduğunda, sadece ihtiyati haciz kararı verilmesi hacze iştirak için yeterli olmayıp, aynı zamanda bu kararın uygulanmış olması gerekmektedir⁵²⁰.

cc. İhtiyati Haciz Geçerliliğini Sürdürmelidir

İhtiyati haczin, henüz takip kesinleşmeden mahkeme kararı ile uygulanan bir tedbir olması nedeniyle İİK'nın 261. ve 264. maddelerinde alacaklının uyması gereken süreler öngörülmüş olup, bu sürelere uyulmaması ihtiyati haczin hükümsüz kalması sonucunu doğurmaktadır⁵²¹.

Alacaklının ihtiyati haciz kararının yerine getirilmesini istemesi İİK'nın 261. maddesinde belli bir süre koşuluna bağlanmıştır. Buna göre, mahkemece ihtiyati haciz kararının verildiği tarihten itibaren 10 gün içinde alacaklı tarafından icra dairesine başvurularak ihtiyati haciz kararının yerine getirilmesinin istenmemesi durumunda, ihtiyati haciz kendiliğinden kalkar.

İİK'nın 264. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, ihtiyati haciz kararı borçluya karşı dava açılmadan veya cebri icra takibine başlanılmadan önce alınmış ve borçlunun malları üzerine ihtiyati haciz uygulanmış ise, haczin tatbikinden veya haciz borçlunun yokluğunda tatbik edilmişse, haciz tutanağının borçluya tebliğinden itibaren 7 gün içinde

⁵²⁰ Uyar, Haciz, s.1203; Deynekli, Hacze İştirak, s.162; Deynekli, Sıra Cetveli, s.31; Üstündağ, s.424.

⁵²¹ Deynekli/Kısa, s.128.

borçluya karşı dava açılması veya cebri icra takibine başlanması gerekmektedir⁵²². Aksi halde ihtiyati haciz kararı kendiliğinden hükümsüz hale gelir.

Alacaklı tarafından borçluya karşı başlatılan cebri icra takibi kapsamında borçluya tebliğ edilen ödeme emrine borçlu tarafından itiraz edilmezse, takip kesinleşir ve ihtiyati haciz de kendiliğinden kesin hacze dönüşür. Ancak borçlu tarafından itiraz edilmesi halinde, alacaklı tarafından itirazın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren 7 gün içinde itirazın kaldırılması için icra mahkemesine başvurulması veya itirazın iptali için aynı süre içinde genel mahkemelerde dava açılması gerekmektedir. Alacaklı tarafından itirazın kaldırılması istemiyle icra mahkemesine başvurulmuş olması halinde, mahkemece istemin reddedilmiş olması ihtiyati haczi hemen hükümsüz hale getirmez⁵²³. Alacaklı tarafından, icra mahkemesi kararının tefhim veya tebliğ edildiği tarihten itibaren 7 gün içinde genel mahkemede borçluya karşı alacak davası açılırsa, ihtiyati haciz bu alacak davasının sonuçlanmasına kadar devam eder (İİK md. 264/2). Tüm bu sürelerle uyulmaması halinde ise ihtiyati haciz kararı kendiliğinden ortadan kalkacak, bu durumda da hacze iştirak imkanı kalmayacaktır.

Diğer taraftan borçlu mahkemece verilen ihtiyati haciz kararına karşı istinaf yoluna başvuramaz. Ancak kendisi dinlenmeden verilen ihtiyati haciz kararına ilişkin olarak, kararı veren mahkemenin yetkisine, ihtiyati haczin dayandığı sebeplere ve teminata karşı, huzurunda yapılan hacizlerde haczin uygulandığı tarihten, gıyabında yapılan hacizlerde ise haciz tutanağının tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde aynı mahkemede ihtiyati haciz kararına itiraz edebilir (İİK md. 265/1)⁵²⁴. Mahkemece itiraz yerinde bulunursa, ihtiyati haciz kararının kaldırılmasına karar verilebilir.

⁵²² Arslaner, s.211; Deynekli, Hacze İştirak, s.163.

⁵²³ Kuru/Arslan/Yılmaz, 2004, s.489.

⁵²⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, 2004, s.489; Yıldırım/ Deren-Yıldırım, s.330-331.

dd. İhtiyati haciz İİK 100. maddesindeki koşulları sağlamalıdır

İhtiyati haczin ilk kesin hacze iştiraki için, ihtiyati haciz konulan alacağın, haczi ilk kesinleşen takip ilamsız ise takip tarihinden, ilamlı ise dava tarihinden önce doğmuş olması gerekir⁵²⁵. Ayrıca öncelik koşulunun İİK'nın 100. maddesinin 1. fıkrasının 1. ila 4. bentlerinde sayılan belgelerden biri ile ispat edilmesi gerekmektedir.

İİK'nın 268. maddesinin 30.07.2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4949 sayılı Kanun'la değişiklik yapılmadan önceki halinde ihtiyati haczin kesin hacze iştiraki için İİK'nın 100. maddesindeki şartları sağlaması gerektiğine yönelik bir düzenleme bulunmadığından bu husus öğretilerde tartışmalı idi⁵²⁶. Bir görüşe göre, ihtiyati haczin, ilk kesin hacze iştirak edebilmesi için İİK'nın 100. maddesindeki koşulları sağlaması gerektiği, aksi halin hacze iştiraki şüpheli olan alacaklıların ihtiyati haciz yolu ile kolaylıkla hacze iştirak etmesine imkan sağlayacağı, ayrıca kötüniyetli borçluları muvazaalı alacaklar yaratmaya sevk edebileceği, bu nedenle İİK'nın 100. maddesindeki koşulları sağlamayan alacakların ancak 2. derecede hacze iştirak edebileceğinin kabul edilmesi gerektiği savunulmaktaydı⁵²⁷. Karşı yöndeki görüşe göre, ihtiyati haczin iştiraki için İİK'nın 100. maddesindeki koşulların sağlanması gerektiğine yönelik açık bir düzenleme bulunmadığı, borçlunun malları üzerine ihtiyati haciz koyan alacaklı, aynı zamanda söz konusu malların borçlunun malvarlığından çıkmasını önlediği için, hacze iştirak bakımından kendisine kolaylık sağlanmasının olağan olduğu ileri sürülmüştü⁵²⁸.

⁵²⁵ Deynekli, İhtiyati Haciz, s.163; Coşkun, Davalar, s.1336-1337.

⁵²⁶ Erdönmez, s.136; Deynekli, Sıra Cetveli, s.31; Uyar, Haciz, s.1204.

⁵²⁷ Yılmaz, Takipli Katılma, s.301-303; Akyazan, s.84; Kuru, Baki, İcra ve İflas Hukuku, C.3., Ankara 1993, s.2543 vd. (Uyar, Haciz, s.1204, dpnt.237); Deren-Yıldırım, s.36; Saldırım, Mustafa, Öğretilerde ve Uygulamada Bütün Yönleriyle İhtiyati Haciz, Ankara 1997, s.63.

⁵²⁸ Postacıoğlu, s.433-434; Akyazan, s.84; Üstündağ, 1975, s.242.

4949 sayılı Kanun ile İcra ve İflas Kanunu'nun 268. maddesinde, öğretideki ilk görüş doğrultusunda değişiklik yapılarak, ihtiyati haczin kesin hacze ancak İİK'nın 100. maddesindeki koşulların sağlanması halinde iştirak edebileceği açıkça hüküm altına alınmıştır^{529 530}.

Bu doğrultuda yukarıda belirtilen şartların tamamını sağlayan ihtiyati haciz, sonraki kesin hacze aynı derecede iştirak eder ve satış bedeli alacaklılar arasında gariyeten paylaşılır⁵³¹. Yoksa ihtiyati haczin, kesin hacizden daha önce uygulanmış olduğundan bahisle, kesin haczin önüne geçmesi ve öncelikle tahsil edilmesi mümkün değildir⁵³². İhtiyati haciz, alacaklısına –ihtiyati haciz giderlerinin satış bedelinden öncelikle ödenmesi dışında- herhangi bir rüçhan hakkı sağlamaz⁵³³.

⁵²⁹ Dülger/Süphandağ, s.557.

⁵³⁰ İİK 268/1. maddesinde 4949 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonucunda ihtiyati hacizlerin hacze iştiraki için İİK 100. maddedeki koşulların sağlanması gerektiğinin öngörülmesi öğretide Erdönmez tarafından; “İİK 100. maddede çok sıkı şartlar getirildiğinden, uygulamada hacze iştirak İİK 268. maddesi üzerinden yürümekte iken, yeni düzenleme sonucunda özel alacakların hacze iştirakinin zorlaştırıldığı ve kamu alacakları lehine bir sonuç yaratıldığı, İİK 100. maddesindeki şartlar aranmaksızın hacze iştirak edebilen kamu alacakları ile özel hukuk alacaklıları arasında mevcut olan eşitsizliğin daha da artacağı ve hacizli malın paylaşırma bedelinin alacakların tamamını karşılamaya yetmediği hallerde kamu alacağının daha fazla tahsil edilme imkanına sahip olacağı” şeklinde eleştirilmektedir (Erdönmez, s.137-138).

⁵³¹ Uyar, Haciz, s.1205.

⁵³² Üstün, Rüçhan Hakkı, s.143.

⁵³³ Uyar, Haciz, s.1205; Coşkun, Davalar, s.1338.

**b. İlk Haczin Özel Hukuk Alacağına Ait İhtiyati Haciz, Sonraki Haczin
Kamu Alacağına Ait Kesin Haciz Olması Halinde Hacze İştirak**

4949 sayılı Kanun değişikliği öncesinde İİK'nın 268. maddesinin 1. fıkrasında; ihtiyati haciz konulan malların kesin hacze dönüşmeden önce başka bir alacaklı tarafından haczedilmesi halinde, ihtiyati haczin kesin hacze kendiliğinden ve geçici olarak iştirak edeceği düzenlenmişti. Bu düzenleme doğrultusunda özel hukuk alacaklarına ait ihtiyati hacizlerin, kamu alacağından dolayı konulan kesin hacze iştiraki öğretide tartışmalı idi. Bir görüşe göre⁵³⁴; İİK 268. madde metninde ihtiyati hacizlerin kamu alacağı için konulan hacizlere iştirak edebileceği yönünde açık bir düzenleme bulunmadığı, bu nedenle özel hukuk alacaklarına ait ihtiyati hacizlerin kamu alacağı için uygulanan kesin hacze iştirak edemeyeceği, ilk olarak kamu alacağının tamamıyla tahsil edilmesi gerektiği savunulmaktaydı. Karşı yöndeki görüşe göre⁵³⁵ ise; sonraki kesin haczin kamu alacağı veya özel hukuk alacağına ait olmasının hacze iştirak bakımından herhangi bir önemi olmadığı, bu nedenle ihtiyati haczin kamu alacağına ait kesin hacze aynı dereceden iştirak edebilmesinin mümkün olması gerektiği ileri sürülmekteydi. Konu hakkında Yargıtay'ın da çelişkili kararları bulunmakla birlikte, genel kabulü ihtiyati hacizlerin sadece İİK hükümleri doğrultusunda konulan kesin hacizlere iştirak edebileceği, bu nedenle ilk kesin haczin kamu alacağına ait olması halinde garameten paylaşırma yapılamayacağı, öncelikle kamu alacağının tahsil edileceği yönündeydi⁵³⁶.

⁵³⁴ Deynekli/Kısa, s.34; Akcan, s.100, 155.

⁵³⁵ Özekes, Muhammet, İhtiyati Haciz, İzmir 1998, s.303; Saldırım, s.66-67; Uyar, Haciz, s.1205.

⁵³⁶ İhtiyati haczin kamu alacağından dolayı konulan hacze iştirak edebileceği yönünde bkz. Yargıtay 12 HD 03.10.1990, E:1990/1057, K:1990/9492; Deynekli/Kısa, s.34, dpnt.67; ihtiyati haczin sadece İİK hükümleri doğrultusunda konulan kesin hacizlere iştirak edebileceği, kamu alacağından dolayı konulan hacze iştirak edemeyeceği yönünde bkz. Yargıtay 19 HD 04.02.1999, E:1999/7673, K:1999/473; Erdönmez, s.138, dpnt.11; Yargıtay 19 HD 26.02.1998, E:1998/8692, K:1998/1350, Yargıtay 19 HD 20.03.2003, E: 2002/7812, K: 2003/2450, Yargıtay 19 HD 20.03.2003, E:2002/8489, K: 2003/2457,

Bu durum kamu alacaklarının özel alacaklar karşısında sahip olduğu rüçhan hakkının diğer bir görünümü idi⁵³⁷.

30.07.2003 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 4949 sayılı Kanun’la İİK’nın 268. maddesinin 1 fıkrası; “...*ihtiyaten haczedilen mallar ihtiyati haciz kesin hacze dönüşmeden önce başka bir alacaklı tarafından İİK’ya veya **diğer kanunlara** göre haczedilirse, ihtiyati haciz alacaklısı İİK 100. maddedeki şartlara sahip olması şartıyla kesin hacze kendiliğinden ve geçici olarak iştirak eder*” şeklinde değiştirilerek öğretide tartışmalı olan bir konu daha açıklığa kavuşturulmuştur⁵³⁸. Buna göre söz konusu değişiklik sonrasında İİK’nın 268. maddesinin 1. fıkrasında ifade edilen “diğer kanunlar” ibaresinin, 6183 sayılı Kanun hükümleri uyarınca kamu alacakları için konulan hacizleri de içerdği, dolayısıyla ihtiyati hacizlerin İİK hükümlerine göre konulan kesin hacizlerin yanı sıra kamu alacakları için konulan hacizlere de iştirak edebileceği hem öğretide hem de Yargıtay kararlarında kabul edilmektedir⁵³⁹.

c. İlk Haczin Kesin Haciz, Sonraki Haczin İhtiyati Haciz Olması Halinde Hacze İştirak

İİK’nın 268. maddesi ihtiyaten haczedilen bir mala sonradan başka bir alacaklı tarafından kesin haciz konulması halinde koşulları varsa ihtiyati haczin kendiliğinden ve muvakkaten kesin hacze iştirakini düzenlemiş, buna karşın kesin olarak haczedilen malın sonradan ihtiyaten haczedilmesi halinde, ihtiyati haczin ilk kesin hacze iştirakine ilişkin

Yargıtay 19 HD 20.03.2003, E:2002/7812, K:2003/2450: **LEGALBANK**; Yargıtay 19 HD 30.10.2003, E:2003/6697, K:2003/10728: Üstün, Rüçhan Hakkı, s.146, dpnt.174.

⁵³⁷ Üstün, Rüçhan Hakkı, s.147.

⁵³⁸ Erdönmez, s.138; Uyar, Haciz, s.1205.

⁵³⁹ Erdönmez, s.137; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.148-149.

olarak herhangi bir düzenlenme öngörülmemiştir⁵⁴⁰. Bu durumda kesin şekilde haczedilen malların sonradan ihtiyaten haczedilmesi halinde İİK'nın 268. maddesindeki koşullar oluşmayacağından, ihtiyati haczin geçici iştirakinden söz etmek de mümkün olmayacaktır⁵⁴¹.

Mahcuz malların satış bedeli icra veznesine girinceye kadar ihtiyati haciz kesin hacze dönüşürse ve aynı zamanda İİK'nın 100. maddesindeki koşulları da sağlıyorsa bu durumda hacze iştirak mümkün hale gelecektir⁵⁴². Ancak burada ihtiyati haczin kesin hacze iştiraki değil, birden fazla kesin haczin birbirine iştiraki söz konusu olmaktadır. Buna karşın hacizli malların satış bedeli vezneye girinceye kadar ihtiyati haciz kesin hacze dönüşmezse ya da kesin hacze dönüşmekle beraber İİK'nın 100. maddesindeki şartları sağlamıyorsa, ihtiyati haciz gerek İİK'nın 100. maddesine gerekse İİK'nın 268. maddesine göre hacze iştirak edemeyecektir⁵⁴³.

Burada özellik arz eden durum ilk kesin haczin kamu alacağına ait olması halidir. Kamu alacağı için konulmuş olan hacze, özel hukuk alacağı için sonradan konulacak olan hacizlerin iştirakine imkan veren yasal bir düzenleme bulunmadığından, özel hukuk alacağı için sonradan konulan ihtiyati haciz satış bedeli icra veznesine girene kadar kesin hacze dönüşse ve İİK'nın 100. maddesindeki koşullara haiz olsa bile, ilk sırada yer alan kamu haczine iştirak edemeyecektir.

⁵⁴⁰ Yılmaz, Takipli Katılma, s. 304; Uyar, Haciz, s.1208; Kuru, El Kitabı, s.1062.

⁵⁴¹ Üstündağ, s.424; Yılmaz, Takipli Katılma, s. 304; Deynekli, Hacze İştirak, s.171; Coşkun, Davalar, s.1337; Deynekli, Sıra Cetveli, s.34.

⁵⁴² Yılmaz, Takipli Katılma, s. 304; Kuru, El Kitabı, s.1062; Akyazan, s.82-83; Coşkun, Davalar, s.1337; Deynekli, Sıra Cetveli, s.34; Deynekli, Hacze İştirak, s.171.

⁵⁴³ Yılmaz, Takipli Katılma, s. 304; Deynekli, Sıra Cetveli, s.34.

d. Kamu Alacağına Ait İhtiyati Hacizlerin İştiraki

Kamu alacaklarına ilişkin cebri takip ve tahsil esaslarını düzenleyen 6183 sayılı Kanun, özel nitelikte bir düzenleme olduğundan, kamu alacaklarına ait ihtiyati hacizlerin hacze iştirakinde İİK'nın 268. maddesi uygulanmaz⁵⁴⁴. Diğer taraftan 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinde de kamu alacakları için konulan ihtiyatin haczin ilk hacze iştirak imkanı tanıdığına ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır⁵⁴⁵. 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesi 1. fıkrasının lafzından hareketle, maddede yer alan "haciz" kelimesinin, ihtiyati haczi kapsayacak şekilde genişletilmesi mümkün değildir⁵⁴⁶. Bu nedenle, kamu alacaklarını güvence altına almak amacıyla 6183 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre uygulanan ihtiyati hacizler, özel alacaklar için İİK hükümleri doğrultusunda konulmuş hacizlere iştirak edemez^{547 548}.

⁵⁴⁴ İpekçi, Sıra Cetveli, s.171; Yargıtay 19 HD 12.12.2002, E:2002/9386, K:2002/7788: Yerlikaya, s.602.

⁵⁴⁵ İpekçi, Sıra Cetveli, s.131.

⁵⁴⁶ Dülger/Süphandağ, s.557.

⁵⁴⁷ Yargıtay 19 HD 15.05.2006, E:2006/2681, K:2006/4934, Yargıtay 19 HD 30.12.2004, E:2004/2273, K:2004/13444, Yargıtay 19 HD 29.06.2006, E:2006/5461, K:2006/7123: Coşkun, Davalar, s.1362-1363; Yargıtay 19 HD 08.12.2005, E:2005/8182, K:2005/12288: Coşkun, Davalar, s.1327; Yargıtay 19 HD 04.10.2007, E:2007/4006, K:2007/8606: Coşkun, AATUHK, s.221; Yargıtay 19 HD 17.11.2005, E:2005/6026, K:2005/11342: Coşkun, AATUHK, s.223; İpekçi, Sıra Cetveli, s.316-318; Dülger/Süphandağ, s.510; Uyar, Haciz, s.1193, dpnt.169; Akcan, s.155; Uyar, Takipli Katılma, s.371, dpnt.97; Üstün, Rüçhan Hakkı, s.162.

⁵⁴⁸ Aksi yönde görüş; "6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinde sadece kesin haciz kastedilmemiştir. Kamu alacaklarının hacze iştirakini düzenleyen AATUHK 21. maddesinde ihtiyati haciz ile kesin haciz ayrımı yapılmadığından, maddede yer alan haciz kavramını genişleterek ihtiyati haczi de kapsayacak şekilde yorumlamak 6183 sayılı Kanun'un mantığına daha uygun olacaktır." (Şimşek, s.161'den naklen); Özbalcı/Şamlıoğlu, s.164; Gerçek, Kamu Alacağı, s.193; Özbalcı, s.279.

Nitekim Yargıtay kararlarında da; AATUHK'nın 13. maddesi doğrultusunda kamu alacakları için uygulanan ihtiyati hacizlerin, üçüncü şahıslara ait alacaklar için İİK hükümlerine göre uygulanan hacizlere iştirak edemeyeceği, kamu alacağına ait haczin iştirak edebilmesi için kesin haciz olması gerektiği konusundaki uygulamanın yerleşik olduğuna hükmedilmektedir⁵⁴⁹.

e. Birden Fazla İhtiyati Haczin İştiraki

İhtiyati haczin iştirakini düzenleyen İİK'nın 268. maddesinin 1. fıkrası lafzında sadece“...bir diğer alacaklı tarafından bu Kanuna veya diğer kanunlara göre haczedilirse” şeklinde bir ifadeye yer verilmiş, madde metninde açıkça diğer haczin ihtiyati haciz olabileceği belirtilmemiş olduğundan, söz konusu haciz ifadesinin kesin haciz olarak kabul edilmesi gerekmektedir⁵⁵⁰. Kaldı ki ihtiyati haciz sahibinin diğer alacaklı tarafından konulan hacze kendiliğinden ve geçici olarak iştirak edebileceği yönündeki düzenleme de diğer haczin kesin haciz olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Aksi halde, yani iki ihtiyati haczin birbirine iştirak edebileceğinin kabul edilmesi durumunda, önceki tarihli ihtiyati haciz sonraki tarihli ihtiyati hacze geçici olarak iştirak ettirmek suretiyle sonraki tarihli ihtiyati haczin bir nevi imtiyazlı duruma getirilmesinin nedeni açıklanamayacaktır⁵⁵¹.

⁵⁴⁹ Yargıtay HGK 31.03.2004, E: 2004/19-181, K: 2004/195, Yargıtay 19 HD 17.11.2005, E: 2005/6026, K: 2005/11342: **LEGALBANK**; Yargıtay 19 HD 30.12.2004, E:2004/2273, K:2004/13444: Tombaloğlu, s.91.

⁵⁵⁰ Akyazan, s.79; Deren-Yıldırım, s.34

⁵⁵¹ Akyazan, s.80.

Bu doğrultuda ilk haciz, mahcuz mal üzerine uygulanmış ilk kesin haciz olduğundan⁵⁵², sıra cetveli, ilk kesin haciz tespit edildikten sonra, bu hacze iştirak edebilecek diğer hacizler dikkate alınarak düzenlenir⁵⁵³.

Borçlunun malları üzerine birden fazla ihtiyati haciz uygulandığı durumlarda ise, bu ihtiyati hacizlerin birbirine iştiraki mümkün değildir⁵⁵⁴. Ayrıca birinci ihtiyati haczin ikinciye karşı öncelik hakkı da bulunmamaktadır⁵⁵⁵. Bu doğrultuda ancak ihtiyati hacizlerden birisi kesin hacze dönüşünce hacze iştirak mümkün hale gelebilmekte, diğer ihtiyati hacizlerin kesin hacze iştirak edip edemeyeceği ise İİK'nın 268. maddesi doğrultusunda değerlendirilmektedir⁵⁵⁶.

İhtiyati haciz kesin hacze dönüştüğünde, kesin haczin uygulanma tarihi olarak hangi tarihin esas alınacağı, yani ihtiyati haczin uygulandığı tarihin mi yoksa kesin hacze dönüştüğü tarihin mi esas alınacağı belirlenmesi, bu hacze iştirak edebilecek diğer ihtiyati hacizlerin tespiti açısından ayrıca önem arz etmektedir. Bu hususta öğreti; kesin haczin, ihtiyati haczin uygulandığı tarihte uygulanmış sayılacağını kabul etmektedir⁵⁵⁷.

⁵⁵² Akyazan, s.81.

⁵⁵³ Coşkun, Davalar, s.1343.

⁵⁵⁴ Kuru, El Kitabı, s.1063.

⁵⁵⁵ Kuru, El Kitabı, s.1063.

⁵⁵⁶ Dülger/Süphandağ, s.557-558; İpekçi, Sıra Cetveli, s.171; Deynekli, Hacze İştirak, s.170; Deynekli, Sıra Cetveli, s.33.

⁵⁵⁷ Akyazan, s.81; Yılmaz, Takipli Katılma, s.305-306; bu görüşü destekler nitelikte **İpekçi** tarafından; “birden fazla ihtiyati haczin kesin hacze dönüşmüş olması halinde sıra cetvelini düzenleme görevi ilk kez verilen ihtiyati haciz kararını kesin hacze çevirmiş olan icra dairesine aittir” denilmek suretiyle birden fazla ihtiyati haczin kesin hacze dönüştüğü durumlarda ilk kesin haciz tarihi değil ilk ihtiyati haciz tarihi esas alınmıştır. (İpekçi, s.203'den naklen).

Aynı mal üzerine birden fazla ihtiyati haciz uygulandığı durumlarda hacze iştiraki çeşitli ihtimallere göre değerlendirmek gerekmektedir;

aa. Aynı mal üzerine farklı tarihlerde özel hukuk alacağına ait birden fazla ihtiyati haciz uygulanmış olması halinde⁵⁵⁸; sonraki tarihli ihtiyati haciz daha önce kesin hacze dönüşürse, önceki tarihli ihtiyati haciz İİK'nın 268. maddesi uyarınca kendiliğinden ve muvakkaten kesin hacze iştirak edecektir. Buna karşın önceki tarihli ihtiyati haciz daha önce kesin hacze dönüşürse, konunun ilk kesin hacizden sonra ihtiyati haciz konulması çerçevesinde değerlendirilmesi gerekecek ve sonraki tarihli ihtiyati haczin İİK'nın 268. maddesine göre iştiraki mümkün olmayacak, ancak satılan malın bedeli icra veznesine girinceye kadar sonraki tarihli ihtiyati haczin kesin hacze dönüşmesi ve İİK'nın 100. maddesindeki koşulları sağlaması durumunda ilk hacze iştirak etmesi mümkün olacaktır.

Konuya ilişkin olarak **Deynekli**⁵⁵⁹ tarafından verilen bir örnekte; “*A'nın ihtiyati haczinin 01.01.2008 tarihinde, B'nin ihtiyati haczinin 05.01.2008 tarihinde, C'nin ihtiyati haczinin 20.01.2008 tarihinde uygulandığı, bu ihtiyati hacizlerin kesin hacze dönüşme tarihlerinin; A için 05.02.2008, B için 01.02.2008, C için 10.02.2008 tarihi olduğu, burada 01.02.2008 tarihinde kesin hacze dönüşen B'nin haczinin ilk haciz olduğu, C'nin ihtiyati haczi, A ve B'nin ihtiyati hacizlerinden daha sonra konulmuş olsa bile ilk kesin hacizden (yani 01.02.2008 tarihinden) önce uygulanmış olduğundan B'nin haczine iştirak edebileceği*” belirtilmektedir. Biz bu örneğe gerekçesi yönüyle katılmıyoruz. Çünkü (B)'nin ihtiyati haczi 01.02.2008 tarihinde kesin hacze dönüşmüş olsa da, ihtiyati haczin uygulandığı tarihte kesin haciz uygulanmış sayılacağından, örnekte (B)'nin ihtiyati haciz tarihi olan **05.01.2008 tarihinde** kesin haciz uygulanmış

⁵⁵⁸ Yılmaz, Takipli İştirak, s.305-306; Coşkun, Davalar, s.1337; Uyar, Haciz, s.1209.

⁵⁵⁹ Deynekli, Sıra Cetveli, s.34.

gibi kabul edilecektir⁵⁶⁰. Bu durumda ortaya çıkacak sonuç; (A)'nın 01.01.2008 tarihli ihtiyati haczi, (B)'nin 05.01.2008 tarihli kesin haczi ve (C)'nin 20.01.2008 tarihli ihtiyati haczi olacak, (A) İİK'nın 268. maddesine göre (B)'nin kesin haczine kendiliğinden ve muvakkaten iştirak edecek, buna karşın (C)'nin ihtiyati haciz tarihi ilk kesin hacizden daha sonra olduğu için esasen İİK'nın 268. maddesi uyarınca hacze iştirak imkanı bulunmamakla birlikte, ihtiyati haczi satış bedeli icra veznesine girinceye kadar kesin hacze dönüştüğünden, İİK'nın 100. maddesindeki koşulları sağlaması kaydıyla sonraki tarihli kesin haczin önceki kesin hacze iştiraki çerçevesinde hacze iştirak etmesi mümkün olabilecektir⁵⁶¹.

bb. Aynı mal üzerine farklı tarihlerde hem özel hukuk alacağına hem de kamu alacağına ait ihtiyati hacizler uygulanmış olması halinde;

Bu durumu da çeşitli ihtimaller altında değerlendirmek gerekmektedir;

i. İlk kesin hacze dönüşen ihtiyati haczin kamu alacağına ait olması halinde; eğer özel hukuk alacağına ait ihtiyati haciz, kamu alacağına ait ihtiyati hacizden önceki tarihte uygulanmış ise, hacze iştirak İİK'nın 268. maddesi çerçevesinde değerlendirilecek, bu doğrultuda özel alacağa ait ihtiyati haciz İİK'nın 100. maddesindeki koşulları sağlaması kaydıyla kesinleşen kamu haczine kendiliğinden ve muvakkaten iştirak edecektir. Buna karşın özel hukuk alacağına ait ihtiyati haciz, kamu alacağına ait ihtiyati hacizden sonraki tarihte uygulanmış ise, konunun kamu alacağına ait ilk kesin hacizden sonra özel hukuk alacağı için ihtiyati haciz konulması çerçevesinde değerlendirilmesi gerekecek ve yasalarımızda kamu alacağına ait hacizlere, özel hukuk alacaklarına ait hacizlerin iştirak etmesine imkan verilmediğinden, özel hukuk alacağına ait ihtiyati haczin iştiraki söz konusu olmayacaktır.

⁵⁶⁰ Yılmaz, Takipli Katılma, s.305.

⁵⁶¹ “...hem ihtiyati haciz tarihi hem de kesinleşmesi sonra olan alacaklı hacze iştirak edemez.” (Yargıtay 19 HD 22.12.1992, E:1992/10717, K:1992/6828; Deynekli/Kısa, s.185-186).

ii. İlk kesin hacze dönüşen ihtiyati haczin özel hukuk alacağına ait olması halinde ise, kamu alacağına ait ihtiyati haczin önceki tarihli veya sonraki tarihli olması fark etmeyecek ve kamu alacakları dolayısıyla uygulanan ihtiyati hacizlerin, ilk kesin hacze iştirakine ilişkin olarak AATUHK’da herhangi bir düzenlenme bulunmadığından, hacze iştirak söz konusu olmayacaktır. Ancak kamu alacağına ait ihtiyati haczin, mahcuz mal paraya çevrilmeden önce kesin hacze dönüşmesi halinde konu artık ihtiyati haczin kesin hacze iştiraki çerçevesinde değil, 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesine göre kamu alacağına ait kesin haczin özel hukuk alacağına ait ilk kesin hacze iştiraki çerçevesinde değerlendirilecek ve kamu alacağının hacze iştiraki gerçekleşecektir.

cc. İhtiyati hacizlerin aynı tarihte kesin hacze dönüşmesi halinde; ihtiyati hacizlerin farklı tarihlerde uygulanmış olmasına karşın tamamının aynı tarihte kesin hacze dönüşmesi halinde, satış bedelinin aralarında garameten paylaştırılacağı kabul edilmektedir⁵⁶².

dd. Aynı tarihte uygulanan ihtiyati hacizlerin farklı tarihlerde kesin hacze dönüşmesi halinde; aynı tarihli olan ihtiyati hacizlerden uygulanma saatine göre hangisinin daha önce olduğu tespit edilebilmekte ise, bu durumda hacze iştirak yukarıdaki ihtimaller çerçevesinde değerlendirilir⁵⁶³. Ancak ihtiyati hacizlerden hangisinin daha önce uygulandığı tespit edilemiyorsa, ihtiyati haczin İİK’nın 268. maddesine göre kesin hacze kendiliğinden iştirak edeceği ve paylaştırmanın garameten yapılacağı kabul edilmektedir⁵⁶⁴.

⁵⁶² “...farklı tarihlerde konulan ihtiyati hacizlerin aynı tarihte kesin hacze dönüşmesi halinde, hangi haczin daha önce kesin hacze dönüştüğünün tespit edilmesi olanaklı olmadığından, satış bedelinin İİK 268. maddesine göre garameten paylaştırılması gerekir.” (Yargıtay 19 HD 05.02.1998, E:1998/8379, K:1998/475; Kuru, El Kitabı, s.1064, dpnt.132); aynı yönde bkz. Yargıtay 19 HD 24.05.2001, E:2001/2705, K:2001/4038; Deynekli, Hacze İştirak, s.173. dpnt.21; Coşkun, Davalar, s.1337-1338.

⁵⁶³ Coşkun, Davalar, s.1337.

⁵⁶⁴ Yargıtay HGK 15.11.2000, E:2000/19-1610, K:2000/1703; Kuru, El Kitabı, s.1064, dpnt. 132.

SONUÇ

Hacze iştirak, aynı borçluya karşı birden fazla alacaklısı tarafından cebri icra takibi başlatıldığı durumlarda gündeme gelmekte, özellikle borçlunun hacze kabil mallarının, alacakların tamamını karşılamaya yetmediği durumlarda, alacaklılar bakımından daha da büyük önem arz etmektedir.

Takip hukukunun temelinde, alacağını zamanında gereği gibi elde edemediği için hak ve menfaati zedelenen alacaklıların devlet organları aracılığı ile alacağını tahsil ederek menfaatini temin etme amacı yatmaktadır. Dolayısıyla takip hukuku gerek alacaklı ile borçlu arasında gerekse alacaklılar arasında menfaat çatışmalarının yoğun şekilde yaşandığı bir alandır.

İcra hukukundaki menfaat çatışmasının, hacze iştirak müessesesindeki görünümü genellikle alacaklılar arasındaki menfaat çatışması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Çünkü alacaklıların tamamının icra takibinden beklentisi kendi alacağını seri bir şekilde tahsil etmek iken; hacze iştirak müessesesi, sonradan haciz uygulayan bir alacaklının koşulları varsa önceden uygulanan bir hacze iştirak ederek, satış bedelinin aralarında alacaklı ile orantılı olarak paylaştırılmasına hizmet ettiğinden, bu durum hacze iştirak eden alacaklıdan daha önce haciz koydurmuş olduğu halde hacze iştirak koşulları kendisinde bulunmadığından ilk hacze iştirak edemeyen, bu nedenle de sonraki sırada yer alan alacaklının, mahcuz malın satış bedelinden alacağını hiç elde edememesi gibi bir durum ortaya çıkarabileceği gibi, haczine iştirak edilen alacaklı tarafından da hacizli malın satış bedelinden, hacze iştirak olmasaydı elde edebileceğinden daha az miktarda bir alacak kısmının elde edilmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla hacze iştirak doğrudan alacaklıların menfaatlerini etkileyen bir takip müessesesidir.

Bu haliyle hacze iştirak ilk bakışta, sanki alacaklılar arasındaki menfaat dengesini bozucu etki yaratıyormuş gibi görünmekte ise de, hukuk sisteminin hacze iştirak imkanı tanımadığı, yani rüçhan esasının geçerli olduğu durumlarda, hızlı davranarak borçlunun

hacze kabil tüm malları üzerine daha öncesinde haciz uygulatan alacaklılar, alacağını elde etme imkanına sahip olurken; sonradan borçlunun mallarını haczettirmek isteyen alacaklılar için, alacağını tahsil etme imkanları borçlunun yeni mallar edinmesini beklemelerine bağlı hale gelecek, bu sonuç alacaklıların menfaatini ciddi şekilde zedeleyebilecektir. Yani icra hukukunda ilk gelen ilk alır anlayışının mutlak şekilde kabul edilmesi adalet sağlamaktan ziyade daha fazla adaletsizlik yaratabilecektir. Kaldı ki icra hukukun amacı, cebri icra takibinde karşı karşıya gelen tüm alacaklıların menfaatlerini tek tek temin etmekten ziyade çatışan menfaatler arasında korunmaya değer olanları hassas bir şekilde dengelemektir. Bu amacın; öncelik esasını benimseyen hukuk sistemi ile değil, hacze iştirake imkan veren hukuk sistemi ile temin edilmesi mümkündür.

Hacze iştirake menfaat dengesinin korunması bakımından asıl belirleyici olan husus; iştirak koşullarının ve hacze iştirake imtiyazlı durumda olan alacakların kapsamının en adil sonucu yaratacak şekilde belirlenmesidir. Bu doğrultuda hacze iştirak koşulları belirlenirken, sistemi işlemez hale getirecek kadar sıkı koşullar belirlenmemesi gerektiği gibi, iştirak koşullarının fazla esnek bırakılması sonucunda, kötüniyetli borçlular tarafından gerçek olmayan alacaklar yaratılarak, gerçek alacaklıların haczine iştirak etmesine de fırsat verilmemelidir.

Diğer taraftan hacze iştirake menfaat dengesinin sağlanması pek tabii taraflar arasında mutlak eşitlik sağlanması gerektiği anlamına da gelmemektedir. Menfaat dengesinin bir taraf lehine değiştirilmesini haklı kılan nedenlerin varlığı halinde, bir kısım öncelik ve ayrıcalıklar tanınmasına yönelik hukuki düzenlemelere yer verilmesi olağandır. Burada önemli olan menfaat dengesi bizzat hukuk kuralları ile bir taraf lehine bozulurken, bunun sınırları doğru çizilmeli, hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmayacak, kamu vicdanını rahatsız ederek adalet duygusunu zedeleyecek şekilde ölçsüzce belli alacaklı gruplarına öncelik ve imtiyazlar tanınmamalı, ayrıcalıklaştırılmış alacaklı

grupları oluşturulmamalıdır. Ancak bu şekilde bir taraf lehine bozulan menfaat dengesi makul kabul edilebilecektir.

Bu bakış açısından hareketle, çalışmamızın konusunu oluşturan kamu alacaklarının hacze iştiraki bakımından yapılan değerlendirmede; hukuk sistemimizde kamu alacaklarının hacze iştirakinin, icra hukuku alanında genel hükümler ihtiva eden İİK'dan ayrı bir Kanun'da düzenlenmek suretiyle, özel hukuk alacaklarının hacze iştirakinden ayrı koşullara ve usullere tabi tutulduğu, ancak söz konusu ayırım yapılırken, kamu alacaklarının hacze iştirakinin özel hukuk alacaklarına göre daha elverişli koşullar ile düzenlendiği⁵⁶⁵ ve kamu alacaklarına olması gerekenden daha fazla imtiyaz tanınmış olduğu görülmektedir. Bu kapsamda kamu alacaklarının hacze iştirakinin menfaat dengesi üzerindeki etkisinde belirleyici dört unsur ortaya çıkmaktadır:

1. Bunlardan ilki; özel hukuk alacaklarının hacze takipli iştiraki için İİK'nın 100. maddesinde çok sıkı koşullar öngörülmüş, özellikle hacze iştirak edecek olan özel hukuk alacağının, ilk haczi koyduran alacaklının takibinden daha önce doğmuş olması ve bu öncelik koşulunun İİK'nın 100. maddesinde tahdidi şekilde sayılan resmi belgelerle ispatlanması şartının birlikte gerçekleşmesi zorunluluğu nedeniyle özel hukuk alacaklarının hacze iştirak imkanı önemli ölçüde daraltılmış iken, kamu alacaklarının hacze iştiraki için, iştirak edilecek özel hukuk alacağından önce doğmuş olması gibi herhangi bir koşul aranmamış, hatta kamu alacağının hangi sebepten doğduğuna yönelik herhangi bir ayırım yapılmadan ve ilk kesin haczi uygulayan özel hukuk alacağının imtiyazlı alacak niteliğinde olup olmadığına dahi bakılmadan, kamu alacağının hacizli mal paraya çevrilinceye kadar her zaman ilk haczi uygulayan özel hukuk alacağına iştirak edebilmesine imkan verilerek kamu alacakları özel hukuk alacakları karşısında avantajlı duruma getirilmiştir.

⁵⁶⁵ Yıldırım/Deren-Yıldırım, s.200; Erdönmez, s.137-138.

2. Kamu alacakları, özel hukuk alacaklarının hacze iştiraki için İİK'nın 100. maddesinde öngörülen sıkı koşullara tabi olmaksızın kolaylıkla özel hukuk alacağına ait hacze iştirak edebilmekte iken, ilk önce kamu alacağı için konulan hacze özel hukuk alacaklarına ait hacizlerin iştirak etmesine imkan verilmeyerek, kamu alacakları özel hukuk alacakları karşısında ikinci kez avantajlı duruma getirilmiştir.

Diğer taraftan, özel hukuk alacaklarının kamu alacaklarına ait hacizlere iştirak edememesinin menfaat dengesi üzerinde yarattığı olumsuz durum, bir nebze de olsa, özel hukuk alacaklarına ait ihtiyati hacizlerin sonradan uygulanan kamu alacağına ait kesin hacze iştirak etmesine imkan verilerek giderilmiş olsa da, kamu alacaklısı lehine oluşan menfaat dengesindeki orantısızlığın giderilmesi için yeterli görülmemektedir.

3. Hacze iştirakte alacaklılar arasındaki menfaat dengesi üzerinde etkili olan bir diğer rüçhan hakkı da, rehinden önce özel hukuk alacağı için konulmuş olan bir hacze, rehinden sonra genel bütçeye gelir kaydedilen vergi, resim, harç ile vergi cezaları ve bunlara bağlı zam ve faizler için konulan hacizlerin iştirak edebilmesidir. Söz konusu rüçhan hakkı, kamu alacaklarının tamamına değil, sadece genel bütçeye gelir kaydedilen kamu alacaklarına tanınmak suretiyle alacağın nev'ine ilişkin sınırlama yapılmış olması olumlu bir yaklaşım olarak görülmekle birlikte, söz konusu kamu alacaklarının aslı ile bunların süresinde tahsil edilememesi nedeniyle Devletin uğradığı gelir kaybını telafi etmek amacıyla alınan fer'ilerinin yanı sıra vergi cezaları için de bu hakkın tanınmış olmasının menfaat dengesi üzerinde olumsuz etki yarattığı düşünülmektedir.

4. Kamu alacaklarının sahip olduğu bir diğer rüçhan hakkı da malın aynından doğan kamu alacaklarına yöneliktir. 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin 2. fıkrasında 7101 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmadan önce kamu alacakları arasında malın aynından doğan alacaklar en imtiyazlı alacak grubunu oluşturmakta, rehinli alacakların rüçhan hakkı dahi malın aynından doğan kamu alacaklarından sonra gelmekte iken, 15.03.2018 tarihinde yürürlüğe giren 7101 sayılı Kanun değişikliği sonucunda malın

aynından doğan kamu alacaklarının rehinli alacaklar karşısındaki rüçhaniyetine son verilmiştir. Ancak rehinli alacaktan sonra gelmek üzere diğer alacaklar karşısında malın aynından doğan kamu alacaklarının önceliği devam etmektedir. Söz konusu değişikliğin aynı haklardan olan rehin hakkının tesis edilme amacına ve aleniyet ilkesi ile tapu siciline güven ilkesine uygun olduğu düşünülmektedir.

Diğer taraftan malın aynından doğan vergilerden emlak vergisi dışında kalanların tamamı aynı zamanda genel bütçeye gelir kaydedilen vergiler içerisinde yer almaktadır. Dolayısıyla her ne kadar 7101 sayılı Kanun değişikliği ile malın aynından doğan vergilerin rehinli alacaklar karşısındaki rüçhaniyetine son verilmesi amaçlanmış ise de, genel bütçeye gelir kaydedilen vergi, resim ve harçların rehinden önceki hacze iştirak etmesine imkan tanıyan 6183 sayılı AATUHK'nın 21. maddesinin 1. fıkrasında herhangi bir değişiklik yapılmadığından, malın aynından doğan vergilerden emlak vergisi dışında kalanların tamamının rehinli alacaklar karşısındaki rüçhaniyeti, öncelikle tahsil şeklinde değil, ancak rehinden önce haciz bulunması halinde bu hacze iştirak etme şeklinde devam etmektedir. Bu durum, malın satış bedelinden kamu alacaklarının öncelikle tahsil edilmesi nedeniyle rehinli alacaklara hiç pay ayırlamaması gibi uygulamada ortaya çıkan aksaklıkların giderilmesi amacıyla rehinli alacakların sahip olduğu rüçhan hakkı ile kamu alacağının sahip olduğu rüçhan hakkı karşı karşıya geldiğinde rehinli alacakların rüçhaniyetine öncelik verilmesi yönündeki 7101 sayılı Kanun değişikliğinin özüne uymamaktadır.

AATUHK'nın 21. maddesinin 1. fıkrasında kamu alacaklarına ait hacizlerin özel hukuk alacaklarına ait hacizlere iştirak koşulları düzenlenmiş, kamu idarelerinin birbirlerinin hazine iştiraki ise aynı Kanun'un 69. maddesinde hüküm altına alınmıştır. 6183 sayılı AATUHK'nın 69. maddesinde, kamu idareleri arasındaki hacze iştirak için; kamu alacağının, iştirak edilecek kamu idaresinin haczinden önce tahakkuk etmiş olması ve haczedilen mallardan herhangi birisinin henüz paraya çevrilmemiş olması şeklinde iki

şartın varlığı aranmış, ancak İİK'nın 100. maddesinden farklı olarak burada kamu alacağının önce tahakkuk ettiğinin belirli belgelerle ispatlanması şartına yer verilmemiştir. İİK'nın 100. maddesinde öngörülen belgelendirme şartının; kötünietli borçlular tarafından yaratılacak muvazaalı alacakların hacze iştirak etmesini engelleyerek, sadece gerçek alacaklıların hacze iştirakini sağlama gerekçesine dayandığı dikkate alındığında, kamu idareleri arasında hacze iştirak bu yönde bir risk barındırmayacağından, önceliğın belli belgelerle ispatlanması şartının aranmamış olması menfaat dengesini olumsuz etkileyen bir unsur olarak görülmemektedir.

Kamu idareleri arasında hacze iştirakte garame esası değil öncelik esası geçerlidir. Yani hacizli malın satış bedelinden öncelikle ilk haczi yapan kamu idaresinin alacağı tahsil edilecek, artan olursa hacze iştirak tarihi esas alınarak sırasıyla diğer kamu idarelerinin alacakları ödenecektir. Öğretide, hacze iştirak bakımından genel icra hukukunun amacı alacaklılar arasında menfaat dengesini sağlamak iken, kamu icra hukukunda alacaklar farklı idarelere ait olsa da en nihayetinde Devletin alacağı olduğundan, menfaat dengesinin ihlalinin söz konusu olmayacağı, bu nedenle kamu idareleri arasında hacze iştirakte garame esası yerine, öncelik esasının benimsenmesinin menfaat dengesi üzerinde bir etkisi bulunmadığını savunan görüş bulunmakla birlikte⁵⁶⁶, kamu alacaklarının tamamı genel bütçe gelirleri arasında yer almadığından, örneğin; mahalli idareler, SGK, TMSF'ye ait olanlar gibi bir kısım kamu alacakları ilgili kurumların bütçelerine gelir kaydedilmekte olduğundan bu görüşe katılmak mümkün değildir. Bu nedenle kamu idareleri arasındaki hacze iştirakte, önce haciz koyan kamu alacağının öncelikle tahsil edilmesi yerine, paylaşırmanın garameten yapılması, bu şekilde hukuk sistemimizde özel hukuk alacakları ile kamu alacakları arasında mahcuz malın satış bedelini paylaşırma usulü yönünden uygulama birliği sağlanması gerektiği kanaatindeyim.

⁵⁶⁶ Demirbaş-Aksüt, s.4716-4717.

Sonuç olarak; bireyler karşısında zaten gl konumda olan Devlet, kendi alacaklarının tahsili bakımından da ayrı bir Kanun'da daha kolay ve seri usuller öngörerek, özel hukuk alacakları ile kıyaslandığında kamu alacaklarının hacze iştirak alanını önemli ölçüde genişletmiş, hatta bir kısım kamu alacaklarını rehinli alacaklar karşısında dahi üstün konuma getirmiş, bu şekilde cebri icra takibinde karşı karşıya gelen özel hukuk alacaklısı ile kamu alacaklısı arasında menfaat dengesinin korunması yerine kamu alacaklısının menfaatine öncelik veren bir yaklaşım benimsemiştir.

Kamu alacağının hacze iştirakinde özel hukuk alacaklarına göre önemli ölçüde imtiyazlar tanınmasının temelinde ise kamu yararını sağlama düşüncesi yatmaktadır. şöyle ki, kamu hizmetlerinin aksamadan kesintisiz şekilde yerine getirilme zorunluluğu karşısında, bu hizmetlerin finansmanını oluşturan kamu alacaklarının da kolay ve seri usullerle tahsil edilmesinin, sadece bir veya birkaç kişinin değil, toplumun ortak menfaatini etkilediğinden hareketle kamu alacaklarının takip ve tahsilinde bir takım öncelik ve ayrıcalıklar getirilmiştir.

Kamu alacaklarının ivedilikle tahsil edilmesinde kamu yararı bulunduğu kabul edilmekle birlikte, bu durum borçlunun diğer alacaklılarının cebri icra takibinden elde edecekleri menfaatlerin göz ardı edilmesi anlamına da gelmemelidir. Nitekim bireylerin devlete ve hukuk düzenine duyduğu güvenin korunması ve adaletli bir hukuk sistemi oluşturulması da doğrudan kamu yararı ile ilgilidir. Kaldı ki cebri takip işlemlerinin yürütülmesinde kamu kudretine haiz ve mutlak yetki sahibi olan Devletin, aynı zamanda takibin her aşamasında menfaat dengesinin korunması ve gözetilmesi yönünde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu nedenle kamu yararı kavramını dar yorumlayarak, sadece kamu alacaklarının seri bir şekilde tahsil edilmesi kavramı ile ilişkilendirmek, adaletli bir hukuk sisteminin egemen kılınmasıyla elde edilecek üstün kamu yararını zedeleyebilecektir.

Bu doğrultuda kanaatimce kamu alacaklarının takip ve tahsilinde bir kısım ayrıcalıklar tanınması zorunlu olmakla birlikte, asıl sorun ayrıcalıkların kapsamının belirlenmesindedir. Mevcut yasal düzende ise kamu alacaklarına olması gerekenden daha fazla ayrıcalık tanındığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda; adi nitelikte özel hukuk alacakları karşısında kamu alacaklarına tanınan rüçhan hakkının devam etmesi, kamu alacaklarının hızlıca tahsil edilerek kamu yararının zedelenmemesi bakımından uygun görülmekle birlikte, işçi alacağı, nafaka alacağı gibi İİK'nın 206. maddesine göre imtiyazlı nitelikte olan özel hukuk alacaklarının kamu alacaklarına ait hacizlere iştirak edebilmesine imkan verilmesi, aynı şekilde fiili engeller nedeniyle borçluya karşı icra takibi yapmasının kendisinden beklenmesi her zaman mümkün olmayan kişilere İİK'nın 101. maddesinde tanınan hacze takipsiz iştirak imkanının, kamu alacağına karşı da mümkün hale getirilmesinin bozulan menfaat dengesinin temini açısından gerekli olduğu düşünülmektedir. Sonuçta hacze imtiyazlı iştirak hakkı tanınan kişilerin menfaatinin, kamu alacaklarının tahsilinden elde edilecek menfaatten daha önemsiz olduğunu düşünmek, hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

Diğer taraftan rüçhan hakkından yararlanacak kamu alacaklarının nev'ine yönelik olarak da yeniden tasnif yapılması daha uygun olacaktır. Bu doğrultuda, kamu hizmetlerini finanse etmek amacıyla alınan vergi, resim, harç gibi asli nitelikte kamu alacakları ile bu alacakların zamanında tahsil edilememesi nedeniyle Devletin uğradığı gelir kaybını telafi etmek üzere alınan fer'i nitelikte kamu alacaklarının ve bu alacakların tahsil edilebilmesi için Devlet bütçesinden karşılanan takip giderlerinin tahsilinde ayrıcalıklar tanınması yerinde görülmekle birlikte; özel hukuk alacaklarına ait hacizler gerek kamu alacaklarına ait hacizlere gerekse rehinden önceki hacizlere iştirak edemezken, kamu hizmetlerini finanse etmekten ziyade mükellefleri hukuk kurallarına uygun davranmaya sevk ederek kamu düzeninin korunması amacıyla alınan ve kimi zaman asıl alacak miktarı ile aynı miktara kadar ulaşabilen vergi cezaları ile para

cezalarının tahsilinin de aynı hukuki rejime tabi tutularak, asli nitelikteki kamu alacaklarına tanınan rüçhan hakkına sahip olmasının, özel hukuk alacaklıları aleyhine menfaat dengesini bozan diğer bir unsur olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

A. KİTAPLAR

Ağar, Serkan: Vergi Tahsilatından Kaynaklanan Uyuşmazlıklar ve Çözüm Yolları, Ankara 2009.

Akcan, Recep: Hacze İştirak, Ankara 2005.

Akmansu, Mehmet: Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun Şerhi ve İzahları, Ankara 1954.

Akyazan, Sıtkı: İhtiyati Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri, İstanbul 1958.

Ansay, Sabri Şakir: Hukuk İcra ve İflas Usulleri, 5. Ba., Ankara 1960.

Arar, Kemal: İcra ve İflas Hükümleri, C. 1, Ankara 1944.

Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar-Ayvaz, Sema: İcra ve İflas Hukuku, 3. Ba., Ankara 2017.

Arslaner, Hakan: 6183 Sayılı Kanun Kapsamında Kamu Alacaklarının Haciz Yolu İle Tahsili, Ankara 2010.

Barlass, İrfan: Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Takibi, 1. Ba., İstanbul 2007.

Bayraklı, Hasan Hüseyin: Vergi İcra Hukuku, Celepler, Afyonkarahisar 2009.

Berkin, Necmeddin M.: Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, İstanbul (tarihsiz). (İcra Hukuku Rehberi).

Berkin, Necmeddin M.: İcra Hukuku Dersleri, 538 Sayılı Kanuna ve Son İçtihatlarla Göre İcra Hukuku Prensipleri-Haciz-Rehnin Paraya Çevrilmesi-İcra Suçları, 2. Ba., İstanbul 1969. (İcra Hukuku Dersleri).

Bilgen, Mahmut: İcra ve İflas Hukukunda Sıra Cetveli, 3. Ba., Ankara 2016.

Bilgin, Hikmet: Hacizde ve İflasta Alacakların Sırası, (y. yüksek lisans tezi), A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2011.

Bulutoğlu, Kenan: Türk Vergi Sistemi, İstanbul 2004.

- Candan, Turgut:** Açıklamalı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Ankara 2018.
- Coşkun, Mahmut:** Açıklamalı-İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, 1. Ba., Ankara 2011. (AATUHK).
- Coşkun, Mahmut:** İtirazın İptali, Menfi Tespit ve İstirdat, Tasarrufun İptali, İflas ve İflasın Ertelenmesi, Sıra Cetveline İtiraz Davaları, 2. Ba., Ankara 2015. (Davalar).
- Çelik, Binnur:** Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku, İstanbul 2002.
- Çiftçi, Pınar:** İcra Hukukunda Menfaat Dengesi, Ankara 2010. (Menfaat Dengesi).
- Deren-Yıldırım, Nevhis:** Türk, İsviçre ve Alman Hukukunda Hacze (Adi) İştirak, (y. yüksek lisans tezi), M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, İstanbul 1989.
- Deynekli, Adnan/Kısa, Sedat:** Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli, İstanbul 1996.
- Dülger, Erdal/Süphandağ, Yavuz:** Sıra Cetveli Haciz ve İflasta Özellik Arz Eden Durumlar ve İncelikler (Sıkça Yapılan Hatalar), 3. Ba., Ankara 2017.
- Gerçek, Adnan:** Türk Vergi Hukukunda Tahsilat İşlemi ve Etkinliği, Bursa 2003. (Tahsilat).
- Gerçek, Adnan:** Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku, Bursa 2015. (Kamu Alacağı).
- Gülseven, Mustafa:** Açıklamalı-İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Ankara 1999.
- Günday, Metin:** İdare Hukuku, Ankara 2011.
- Güzel, Ahmet/Özdemir, Muharrem:** Amme Alacakları Tahsil Usul ve Esasları, Ankara 2007.
- İpekçi, Nizam:** İhtiyati Haciz ve Sıra Cetveli, Hacizde Tertip-Sıra ve Sıra Cetveli, Ankara 2004. (Sıra Cetveli).
- İpekçi, Nizam:** Açıklamalı-İçtihatlı-Uygulama Örnekli İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı (Şerh) 1-370, 6. Ba., Ankara 2006. (Şerh).

- Karakoç, Yusuf:** Kamu Alacaklarının Tahsil Aşamasında Ortaya Çıkan ve Vergi Yargısında Çözömlenen Uyuşmazlıklar, Ankara 2000. (Vergi Yargısı).
- Karakoç, Yusuf:** Genel Vergi Hukuku, 7. Ba., Ankara 2014. (Vergi Hukuku).
- Karakoç, Yusuf:** Kamu İcra Hukuku, Ankara 2016. (Kamu İcra).
- Karşlı, Abdurrahim:** İcra ve İflas Hukuku, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Ba., İstanbul 2014.
- Kumrulu, Ahmet:** Vergi İcra Hukukuna Kavramsal Bir Yaklaşım, Prof. Dr. Akif Erginay'a 65'inci Yaş Armağanı, A.Ü. Hukuk Faköltesi Yayını No:460, Ankara 1981.
- Kuru, Baki:** İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku, 1. Ba., İstanbul 2016. (İstinaf Sisteminde İcra Hukuku).
- Kuru, Baki:** İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Ba., Ankara 2013. (El Kitabı).
- Kuru, Baki:** İcra ve İflas Hukuku, C.1, İcra Hukuku, Ankara 1965. (İcra Hukuku).
- Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder:** İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2004.
- Onar, Sıddık Sami:** İdare Hukukunun Umumi Esasları, C.3, 3.Ba., İstanbul 1966.
- Öncel, Mualla/Kumrulu, Ahmet/Çağan, Nami:** Vergi Hukuku, Ankara 2008.
- Öner, Erdoğan:** Vergi Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 5. Ba., Ankara 2015.
- Özbalcı, Yılmaz:** Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları, Ankara 2003.
- Özer, İlhan:** Kamu Alacaklarının Tahsili Teorisi ve Türkiye'de Uygulaması, TODAİE Yayını No:187, Ankara 1979.
- Özekes, Muhammet:** İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara 2009.
- Özekes, Muhammet:** İhtiyati Haciz, İzmir 1998.
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin-Özkan, Meral/Özekes, Muhammet:** İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 2. Ba., Ankara 2015.
- Postacioğlu, İlhan E.:** İcra Hukuku Esasları, İ.Ü. Yayınları No: 2901, İstanbul 1982.
- Saban, Nihal:** Vergi Hukuku, 6. Ba., İstanbul 2014.
- Saldırım, Mustafa:** Öğretide ve Uygulamada Bütün Yönleriyle İhtiyati Haciz, Ankara 1997.
- Şamlioğlu, Servet/Özbalcı, Yılmaz:** Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları, 2. Ba., Ankara 1988.
- Şimşek, Edip:** Amme Alacakları Tahsil Usulü Kanun Şerhi Uygulama ve İçtihatlar, Ankara 1990.

- Tombaloğlu, Mustafa Lütü:** Amme Alacaklarının Takip ve Tahsil Usulü, Ankara 2011.
- Tuncer, Selahattin:** Vergi Hukuku ve Uygulaması, Ankara 2003. (Vergi Hukuku).
- Tuncer, Selahattin:** Teoride ve Uygulamada Kamu (Amme) Alacağı, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Prof. Dr. Sevim Görgün'e Armağan, 38. Seri, İ.Ü Yayınları No:4099, İstanbul 1998. (Kamu Alacağı).
- Uyar, Talih:** (İcra Hukukunda) Haciz, 3. Ba., Ankara 2016. (Haciz).
- Ünlü, M. Cengiz:** Açıklamalı-İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Ankara 2001.
- Üstün, Ümit Süleyman:** Kamu Alacaklarında Rüçhan Hakkı, İstanbul 2013 .(Rüçhan Hakkı).
- Üstündağ, Saim:** İcra Hukukunun Esasları, 8. Ba., İstanbul 2004.
- Yerlikaya, Gökhan Kürşat:** Açıklamalı ve İçtihatlı 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Şerhi, 1. Ba., İstanbul 2012.
- Yıldırım, M. Kamil/Deren-Yıldırım, Nevhis:** İcra Hukuku, 5. Ba., İstanbul 2012.
- Yılmaz, Ejder:** Hukuk Sözlüğü, 7. Ba., Ankara 2002.
- B. MAKALELER**
- Acar, M. Gürhan/Yiğit, Hasan:** Amme Alacaklarında Rüçhan (Öncelik) Hakkı, (<http://www.vergidunyasi.com.tr/Makaleler/4613>, E.T:28.02.2019).
- Alıcı, Burhan:** Hacze Takipsiz İştirak, (<http://www.yuksel.av.tr/makale/hti.doc>, E.T:17.12.2018).
- Çengel, Doğan:** Amme Alacaklarında Rüçhan Hakkı, (<http://www.sdsdanismanlik.com.tr/makale/amme-alacaklarinda-ruchan-hakki-8211-dogan-cengel-ymm>, E.T:20.12.2018).
- Çiftçi, Pınar:** Menfaat Dengesi Çerçevesinde Genel İcra Hukuku ile Kamu İcra Hukuku Çerçevesinde Karşılaştırılması, (DEÜHFD/2015/C.12/özel sa.2010, s.313-379). (Menfaat Dengesinde Karşılaştırma).
- Demirbaş-Aksüt, Burcu:** Kamu İcra Hukukunda Menfaat Dengesi, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, (DEÜHFD/2015/C.16/özel sa.2014, s.4671-4735).

Deynekli, Adnan: 4949 Sayılı Kanunla Değişik İcra ve İflas Kanununa Göre Adi ve Rehinli Alacakların Sırası, (AÜHFD/2005/C.54/sa.1,s.191-204). (Adi ve Rehinli Alacakların Sırası).

Deynekli, Adnan: Sıra Cetveli İle İlgili Sorunlar, (Bankacılar Dergisi/2008/sa.67, s.28-69). (Sıra Cetveli).

Deynekli, Ahmet: İİK'nın 268. Maddesinde 4949 Sayılı Kanun'la Değişiklik Yapıldıktan Sonra Alınan İhtiyati Hacizlerde Hacze İştirak Derecesi, (TBB Dergisi/2005/sa.57, s.162-180). (Hacze İştirak).

Erdoğan, Umman: Amme Alacaklarının Tahsilinde Rüçhan Hakkı Uygulamasının Adi ve Rehinli Alacaklara Etkisi, (<https://www.ozdogrular.com/v1/content/view/20261/>, E.T: 18.08.2017).

Erdönmez, Güray: İcra ve İflas Kanunu'nda Yapılan Değişikliklerin Amme Alacaklarının Tahsiline Etkileri, (TBB Dergisi/2005/sa.57, s.135-161).

İnam, Burak: Vergi Alacağının İdarece Cebren Tahsili İle İlgili Diğer Korunma Hükümleri, (www.vergigundem.com, E.T:18.08.2017).

Karakoç, Yusuf: Kamu Alacaklarının Tahsili: Kamu İcra Hukuku, (Vergi Sorunları Dergisi/2001/sa.153, s.116-135). (Kamu Alacaklarının Tahsili).

Kostakoğlu, Cengiz: 6183 Sayılı Kanun'a Göre Amme Alacaklarının Tahsili Yönünden İptal Davası, (Yargıtay Dergisi/1991/C.17/ sa.1-2, s.5-21).

Önen, Ergun: Hacze İmtiyazlı (Takipsiz) İştirak, (Yargıtay Dergisi/1984/C.10/sa.1-2, s.130-157).

Umar, Bilge: Son (4949 Sayılı Yasa İle Getirilen) İİK Değişikliklerinin Sınıfsal İdeolojisi Yönünden Eleştirisi, (TBB Dergisi/2004/sa.50, s.85-96).

Uyar, Talih: Hacze Adi (Takipli) Katılma (İİK md.100), (TBB Dergisi/2006/sa.66, s.352-376). (Takipli Katılma).

Uyar, Talih: Hacze Takipsiz (İmtiyazlı) Katılma (İİK. Mad. 101), (<http://www.mycra.com/forum/html/makale/talihuyar/69.htm>, E.T:17.08.2018). (Takipsiz Katılma).

Üstün, Ümit Süleyman: Kamu Alacaklarına İflasta Öncelik Tanınması, (SÜHFD/2015/C.23/sa.2, s.7-21). (İflas).

Üstün, Ümit Süleyman: Kamu İdareleri Tarafından Konulan Hacizler Arasında Öncelik (Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak), (SÜHFD/2015/C.23/sa.1, s.53-69). (Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak).

Yılmaz, Ejder: Hacze Takipli Katılma (Hacze Adi İştirak), (AÜHFD/1973/C.30/sa.1-4, s.271-316). (Takipli Katılma).

Yılmaz, Ejder: Hacze Takipsiz Katılma (Hacze İmtiyazlı İştirak), (AÜHFD/1974/C.31/sa.1-4, s.361-394). (Takipsiz Katılma).

C. DİĞER İNTERNET KAYNAKLARI

440 Seri No.lu Tahsilat Genel Tebliği: RG 30.01.2007, sa.26419

Tahsilat Genel Tebliği Seri:A Sıra No:1'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri:A Sıra No:11): RG 14.06.2018, sa.30451

442 Seri No.lu Tahsilat Genel Tebliği: RG 12.05.2007, sa.26520

<http://www.tbmm.gov.tr>

<http://www.resmigazete.gov.tr>

<http://www.anayasa.gov.tr>

<http://www.yargitay.gov.tr>

<http://www.bumko.gov.tr>

<http://www.gib.gov.tr/node/89275>

<http://app.e-uyar.com/karar>

<https://www.iiiglobal.org>

<https://www.law.cornell.edu>

<https://legalbank.net>

UYAP Kapalı Ortamı

ÖZET

Kamu alacaklarının, kamu hizmetlerinin finansmanını oluşturduğu, bu nedenle en hızlı şekilde tahsil edilmesinin kamu yararının sağlanması bakımından bir gereklilik olduğu gerekçesinden hareketle kabul edilen 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'da, kamu alacaklarının cebren takip ve tahsili bakımından özel hukuk alacaklarından farklı bir takım öncelik ve ayrıcalıklar öngörülmüştür.

Borçluya karşı birden fazla alacaklısının cebri icra takibi yürüttüğü durumlarda, alacaklılardan biri tarafından borçluya ait bir mal üzerine haciz uygulandıktan sonra, aynı malın bir başka alacaklısı tarafından da haczedilmesi halinde, sonraki haczin ilk hacze hangi koşullar altında katılabileceği ve iştirakin gerçekleşmesi halinde satış bedelinin alacaklılar arasında nasıl paylaştırılacağı konusu hacze iştirak müessesesi ile açıklanmakta olup; özellikle borçlunun malvarlığının alacaklarının tamamını karşılamaya yeterli olmadığı durumlarda, alacaklılar bakımından hacze iştirak daha da önemli hale gelmektedir.

Hukuk sistemimizde kamu alacaklarına, hacze iştirak bakımından özel hukuk alacaklarının sahip olmadığı bir takım ayrıcalıklar tanınmış, kamu yararının sağlanması amacı ile ilişkilendirilerek kamu alacaklarının hacze iştirak alanı genişletilmiş, bunun sonucu olarak da kamu alacaklısı ile özel hukuk alacaklısı arasındaki menfaat dengesi, kamu alacaklısı lehine önemli ölçüde bozulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kamu Alacağı, Rüçhan Hakkı, Hacze İştirak, Menfaat Dengesi

ABSTRACT

The 6183 Law on Collection Procedure of Public Receivables which is based on the principle that public receivables constitute the financing of public services and therefore they must be collected as fast as possible for the public interest, has been envisaged a number of priorities and privileges from the point of forceful follow up and collection of the public receivables in contrast to the private law receivables.

In cases where more than one creditor carries out a forced attachment proceeding against a debtor; if one of the creditor imposes attachment to a property of the debtor even though the same property was imposed by another creditor, the terms and conditions on how the latter attachment will join in the prior and if the attachments are joined how the sales value will be apportioned between the creditors are both subjects to the foundation of *joining in the attachment*. From the point of creditors, the foundation of joining in the attachment becomes more important specifically where the property hold by the debtor cannot cover the entire debts.

In respect to the joining in the attachment, the law system in Turkey enables certain privileges to public receivables which it is not providing to the private law receivables; by relating to the public interest, the areas of joining in the attachment for public receivables have been enlarged while the balance of benefit between public creditor and private law creditor has been significantly deteriorated in the favor of the prior.

Keywords: Public Receivables, Right to Preference, Joining in the Attachment, Balance of Benefit